T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

LETÂİF-NÂME
(Dil İncelemesi ve Metin)

DANIŞMAN
Prof. Dr. Hasan KAVRUK

HAZIRLAYAN
Aslı EREN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MALATYA–2008

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

I. BÖLÜM

II. BÖLÜM

III. BÖLÜM

IV. BÖLÜM

ÖZET

Letâif-nâme klasik edebiyatımızda tespit edilen yerli mensur telif eserlerden biridir. Yazarı tespit edilememiş olan eser 1268 yılında İstanbul'da basılmıştır. Letâif-nâme klasik Türk edebiyatımızın tahkiyeye dayalı güzel örneklerinden biridir.

Eser Letâif-nâme adını taşımasına rağmen klasik edebiyatımızda latife türünde yazılan kısa metinlerden çok farklıdır.

17.yy.da Sultan IV. Murat devrinde Yusuf adlı kahramanın başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Klasik şark hikâyesi tarzında birçok hikâyenin araya girdiği eser adeta bir çerçeve hikâye niteliğindedir.

Bu çalışma dil incelemesi, kelime hazinesi, metin çevirisi ve seçme sözlükten oluşmaktadır.

Giriş bölümünde eser hakkında bilgi verilmiştir.

Dil incelemesi bölümünde imla özellikleri, ses özellikleri, yapı özellikleri ve cümle yapısı incelenmiştir.

İkinci bölümde metinde yer alan kelimelerin kökeni tespit edilerek Letâif-nâme'nin kelime hazinesi ortaya koyulmuştur.

Üçüncü bölüm metin çevirisidir. Seçme sözlük bölümünde Türkiye Türkçesinde bilinmeyen veya az bilinen kelimelere yer verilmiştir.

Yaptığımız bu çalışma ile Eski Türk Edebiyatında mensur hikâyeler üzerine araştırma yapanlar için faydalı olamaya ve 17. yy. Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri üzerine yapılan çalışmalara katkı sağlamaya çalıştık.

Aslı EREN

Malatya–2007

ÖN SÖZ

Eski Türk Edebiyatı denilince akla ilk olarak şiir gelir. Ancak bu doğru değildir. Çünkü Eski Türk Edebiyatında nazım ve nesir bir bütün olarak varlık göstermiştir.

Türk Edebiyatı tarihinde Türkçede hikâye ve romanın Tanzimat Edebiyatı döneminde başladığı söylenegelir. Bunun nedeni Türk hikâyeleri ve hikâyeciliği konusunda derinlemesine incelemelerin yapılmamış olmasıdır.

Oysa klasik hikâyelerimiz araştırılınca Türk hikâyeciliğinin İslamiyet öncesine dayandığı görülmektedir. Bu hikâyelerin çoğunluğu kütüphanelerde araştırılıp, incelenmeyi beklemektedirler.

Biz bu çalışmamızda 1268 yılı İstanbul basımlı "Letâif-nâme" adlı 153 sayfalık eseri Prof. Dr. Hasan KAVRUK'un rehberliğinde inceledik.

Metin tespitinden sonra ilk olarak transkripsiyon çalışmasını yaptık.

İncelememizin giriş bölümlünde Türk Edebiyatında letâif-nâmeler hakkında ve bizim incelediğimiz "Letâif-nâme" adlı eser hakkında kısaca bilgi verdik.

İncelememizi yaparken metinden şetçiğimiz örnekleri verirken, Osmanlıca metni esas alarak örneğin geçtiği sayfa ve satır numarasını parantez içinde belirttik.

Birinci bölümde Letâif-nâme'nin dil incelemesini yaptık. Eserin ses özelliklerini, yapı özelliklerini ve cümle yapısını ortaya koyduk.

İncelememizin ikinci bölümünde eserin dili ve kelime hazinesine yer verdik. Eserde bulunan kelimelerin kökeni tespit edilerek, Letâif-nâme'nin kelime hazinesini ortaya koyduk.

Bu bölümden sonra Letâif-nâme'nin transkripsiyonlu çevirisi yer almaktadır.

Seçme sözlük bölümünde Türkiye Türkçesinde bilinmeyen veya az bilinen kelimelere yer verdik.

Çalışmamız sonuç ve bibliyografya ile sona ermektedir.

Yaptığımız bu çalışma ile Eski Türk Edebiyatında mensur hikâyeler üzerine araştırma yapanlar için faydalı olacağımıza inanıyoruz.

Bu çalışmayı hazırlarken her safhasında yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hasan KAVRUK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yine çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Nesrin SİS'e ve sayın hocam Doç. Dr. Kazım YOLDAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Aslı EREN

Malatya–2007

KISALTMALAR

A.	: Arapça
A.A.F.	: Arapça- Arapça-Farsça
A.F.	: Arapça-Farsça
A.F.A.	: Arapça-Farsça-Arapça
A.F.F.	: Arapça-Farsça-Farsça
A.O.	: Arapça-Osmanlıca
A.T.	: Arapça-Türkçe
age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
C.	: cilt
çev.	: çeviren
F.	: Farsça
F.A.	: Farsça-Arapça
F.A.A.	: Farsça-Arapça-Arapça
F.A.F.	: Farsça-Arapça-Farsça
F.F.A.	: Farsça-Farsça-Arapça
F.T.	: Farsça-Türkçe
İ.	: İtalyanca
M.	: Moğolca
MA.	: Macarca
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
S.	: sayı
s.	: sayfa
T.	: Türkçe
T.A	: Türkçe-Arapça
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Y.	:Yunanca
vb.	: ve benzeri

vd.	: ve diğerleri
yy.	: yüzyıl

KULLANILAN İŞARETLER

() : Parantez içindeki sesin ihtiyari oyduğunu gösterir.

: (Konulduğu yere göre) kelimenin başındaki veya sonundaki sesi gösterir.

> (→) : Ok yönünde gelişmeyi gösterir.

< (←) : Ok yönünde gelişmeyi gösterir.

~ : Alternans işareti

+ : İsim tabanlarına gelir.

- : Fiil tabanlarına gelir.

A_2 : a,e

C :c,ç

D : d,t

I_2 : ı,i

K : g, k

U_2 : u,ü

V : Vokal (ünlü)

GİRİŞ
LETÂİF-NÂME

Kültür değişikliği ile karşı karşıya kalan milletler yeni kültürün özelliklerini kendi milli yapısıyla birleştirerek milli şahsiyetlerini kazanıncaya kadar, karşılaştığı kültürün eserlerini taklit etmek zorunda kalırlar.

Türkler de İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu taklit dönemini yaşamış ve sonrasında kendi eserlerini vermeye başlamışlardır.

Klasik edebiyatımızda tespit edilen yerli mensur telif eserlerden biri de Letâif-nâme'dir.

Sözlük anlamıyla letâif-nâme; latife türünden (fıkra, hiciv, mizahî metinler vb.) aynı zamanda düşündürücü olayların anlatıldığı kısa metinleri bir araya getiren eserlerin ortak adıdır.

Letâif-nâmeler birbiriyle ilişkisi olmayan müstakil, genellikle tek bir olayın anlatıldığı küçük hikâyelerin toplandığı mecmualardır. Ancak bizim incelediğimiz eser bu adı taşımasına rağmen bir latife kitabı değil, tahkiyeye dayalı, tek vak'a kuruluşuna sahip bir hikâye kitabıdır.

Letâif-nâme klasik edebiyatımızın önemli anlatım türlerinden olan tahkiyeye dayalı eserlerin güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Eserin yazarı henüz tespit edilememiştir.

Eser hicri 1268'de İstanbul'da bastırılmıştır.

Eser adeta bir çerçeve hikâye niteliğindedir. Araya klasik şark hikâyesi tarzında birçok hikâye yerleştirilmiştir.

Letâif-nâme'de olaylar 17.yy.da "Sultan IV. Murat devrinde geçer. Hoca Dursun adındaki zengin bezirgânın güzel oğlu Yusuf, babası ölünce bütün servetini serserilerle eğlence âlemlerinde harcar. Baba dostu Bekir Odabaşı Yusuf'u kurtarmak için yanında karakullukçu yapmak istese de Yusuf kısa bir süre sonra Râiye Hanım'ın tuzağına yakalanır. Yusuf, Râiye Hanım'ın cariyesi Letâif'e âşık olur. Letâif ile ilişkisi olduğunu anlayınca Raiye önce Letâif'i, sonra Yusuf'u öldürtmeye teşebbüs eder Letâif Yusuf, Yusuf da Tıflî'nin adamları tarafından kurtarılır. Olayı Sultan Murad'a anlatan Tıflî konağın basılmasına, suçluların cezalandırılıp Letâif ile Yusuf'un evlenmesine vesile olur." [1]

Letâif-nâme'de olaylar bu şekilde akarken serseriler her fırsatta Yusuf'a çeşitli hikâyeler anlatmaktadır. Bu da eserin çerçeve hikaye olma özelliğini ortaya çıkarmaktadır.

---

[1] Hasan KAVRUK, Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler, MEB, İstanbul 1998, s.79.

I. BÖLÜM

1. DİL İNCELEMESİ

1.1. SES BİLGİSİ

1.1.1. ÜNLÜLER

Letâif-nâme adlı eser üzerinde yaptığımız incelemede Türkiye Türkçesinin sekiz temel ünlüsü olan "a, e, ı, i, o, ö, u, ü," ünlülerinin kullanıldığını tespit ettik.

Eserin yazıldığı dönemde e-i arası bir ses olarak kapalı e (é) sesi eserimizde kullanılmamıştır.

Bugün yazı dilimizde "e" sesi kullanılarak yazılan birçok kelimenin eserde "i" sesi ile yazıldığı görülmüştür.

- İsmine Melek-sîmâ dirler idi. (81\5)
- Ṭoġrı ol ṭarafa teveccüh itdiler. (68\12)

1.1.2. SES UYUMLARI

1.1.2.1. ÜNLÜ UYUMLARI

1.1.2.1.1. Damak Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Türkçenin temel ses uyumu kuralı olan damak uyumu, kalın seslerden sonra kalın, ince seslerden sonra ince sesin gelmesi kuralıdır.

Bu ses özelliği eserimizde görülmektedir.

- Evi olduğı maḥalleye gelüp gördi. (19\10)
- Ṣuyı başdan aşurdı. (80\18)

Ancak kullanılan bazı ekler bu uyum dışında kalmıştır. Eserde rastlanan bu uyum dışında kalan ekler şunlardır;

+ki Aitlik eki

- Yûsuf Şâh'ı yarın+ki gün Galaṭa Mevlevî-ḫânesine getüreceğüm. (31\4)

+iken Zarf-Fiil Eki

- Yûsuf Şâh ile ḳapudan ṭaşra çıḳar+ken beni çağırırsaňız ben istiğňâ iderüm. (31\8)
- Ṣofra ḳurar+ken kedi börek sinisini aldığıyla damdan dama ṭoğrı Deli Meḥmed'üň evine getürdi. (91\9)

-yor eki

- Hîç Türkçe bilmi+yor, geldi. (88\)

1.1.2.1.2. Dudak Uyumu (Düzlük Yuvarlaklık Uyumu)

Bu uyum bir kelimedeki seslerin, düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uymasıdır.

Eserimizde yazıldığı dönemin özelliği olarak Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bir dudak uyumundan söz edilemez.

Metinde dudak uyumunu bozan unsurları tabanlarda ve eklerde olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

a.Tabanlarda Dudak Uyumunu Bozan Unsurlar

a.1.Yuvarlaklık ve Yuvarlaklaşma

a.1.1. İkinci Hece Yuvarlaklığı

Eserde bazı kelimelerde görülen ve Eski Türkçeden beri devam eden ikinci hece yuvarlaklığı tabanda görülen yuvarlaklaşma nedenlerinden biridir.

Eserde yer alan örnekleri şöyledir;

altun > altın

- Yûsuf Şâh cümlesine yigirmişer altun iḥsân eyledi. 50

delük > delik

- 'Âbide vedâ' idüp delüklerine girdüler. (112\)

incü > inci

- Ḳurşağımda ḳaz yumurdası ḳadar bir incü var idi. 131

ḳarşu > karşı

- Ḳarşu ḳoldan maḥbûb dostlar şırıtarır. (5\1)

kendü > kendi

- Kendüni deryâya atup mevc arasında pinhân oldı. (21\19)

yazuḳ > yazık

- ‘Aḳlını başına yâr eyle. Saňa yazukdur,” didi. (136\)

a.1.2. -g>#

Eski Türkçe devrinde kelime sonunda bulunan –ġ ve -g sesleri düşerken kendinden önceki ünlülü yuvarlaklaştırması hadisesi eserimizde tek bir örnekte görülmektedir.

ḳapıg > ḳapu > kapı

- Ḳapuya varup içerü girmeḳ istedi. (19\15)
- Cânum ḳomşular şu ḥerîfi ḳapumdan def‘ idüň. (137\12)

a.2.Düzlük

Eserimizde dudak uyumunu bozan unsurlardan biri de Eski Türkçe döneminden beri devam eden ikinci hece düzlüğüdür.

ṭoġrı > doġrı > doğru

- Doġrı Yûsuf Şâh’uň yanına varup, (9\7)

ḳuzı > ḳuzu

- bu kedi o beş mâh içinde kuzı ḳadar oldı. (89\9)

b. Eklerde Dudak Uyumunu Bozan Unsurlar

Eklerin kullanımındaki sürekli düzlük ve yuvarlaklık dudak uyumunu bozan en önemli etkendir.

b.1.Devamlı Yuvarlak Ünlülü Ekler

b.1.1. Devamlı Yuvarlak Ünlülü Çekim Ekleri

+(U)m 1.Tekil Şahıs İyelik Eki

- İşte saňa vaṣiyyet+üm budur. (6\6)
- Ġayrı sulṭân+um buyuruň gidelüm (72\15)

+(U)ň 2.Tekil Şahıs İyelik Eki

- Boy+uň serv-i revânâ beňzer. (15\3)
- Ne istersin ḫâṭır+uň ne ile şâd göňl+üň evi külbe-i vîrâna beňzer. Ne ile âbâd olur," demişler. (119\16)

+(U)mUz 1.Çoğul Şahıs İyelik Eki

- Ne yatursın baş+umuza ḳıyâmet ḳopdı. (42\17)
- Ev+ümüzde baḳır ḳalmadı. (90\12)
- İşiddüňiz mi beline bıçaḳ soḳmuş maḥalle+müzde bir ḳan ider. (94\5)

+(U)ňUz 2.Çoğul Şahıs İyelik Eki

- Göňl+üňüz göz+üňüz açılup, ḥasret-i iştiyâḳ unudılurdı. (10\8)
- Tevaḳḳuf idüň ata+ňuz pâdşâhdur. (48\13)
- Efendüm begüm Süleymân Aġa ḳul+uňuz ḥaddi olmayaraḳ sulṭânumı da'vet ider. (72\17)
- Buyuruň görelüm mes'ele+ňüz nedür?" didi. (77\13)

+(n)Uň İlgi Durum Eki

- Ataları+nuň erkân-ı devleti şehzâdeleri istiḳbâl idüp ḫâk-i pâ-yı şâh ile gözlerine iktiḥâl itdiler. (63\15)

- Ya‘ni ol maḳûle ādemler+üñ def‘ini ġayrı diyâra ref‘ini ricâ iderüm. (153\4)

- ArU Yön Gösterme Eki

- Ḳapuya varup iç+erü girmeḳ istedi. (19\15)
- Câriye yuḳ+aru bâmdan naẓar ider. (148\2)

+dUr Bildirme Kipi 3.Tekil Şahıs İyelik Eki

- Eşcâr budaḳlarında meyveler ibtidâda ḫâm+dur. (54\14)
- Benüm żannum Deli Meḥmed’üñ evinden gelür gibi+dür. (92\5)

-Ur Geniş Zaman Eki

- Yûsuf Şâh’uñ cemâl-i ḳamer-tâblarını temâşâ itmeğe cem‘ ol-ur+lar idi. (4\6)
- Şehzâdenüñ çehresinden âzâdelik ḥilyesinde ferzânelik gör-ür. (55\7)

-dUm Görülen Geçmiş Zaman 1.Tekil Şahıs Çekim Eki

- Âh Bekir Aġa seni şol vechle çaġır-du+m. (5\19)
- Bire mel‘ûn ḳaḥbesi dün gice kendi gözüm ile gör-dü+m. (99\12)

-dUñ Görülen Geçmiş Zaman 2.Tekil Şahıs Çekim Eki

- Düşmân sözüyle beni mecrûḥa eyle-dü+ñ. (29\19)
- Be hey edepsiz adam iki kere ‘ibzaya var-du+ñ. (129\5)

-dUñUz Görülen Geçmiş Zaman 2.Çoğul Çekim Eki

- Mâ-şâ‘llâh efendüm ṣafâ gel-dü+ñüz. (33\3)
- “Hele ḥaẓẓ it-dü+ñüz mi?” didi. (84\5)

-sUn Emir Kipi 3.Tekil Şahıs Çekim Eki

- Bu ṣanduḳda neyler+sün? (15\2)

- Her ne dirse râżî olalum, iḫtilâf u nizâ‘ ber-ṭaraf ol+sun,” diyü buyurmuşlar. (118\5)

-sUnlAr Emir Kipi 3.Çoğul Şahıs Çekim Eki

- Ḳayıḳcılara teslîm idüñ gice deñize bıraḳ-sunlar. (101\2)
- Żiyâfet-ḫâneye nüzûl it-sünler. (149\2)

-(y)AlUm İstek Kipi 1.Çokluk Şahıs Çekim Eki

- Ḫâne-i ḫ˘âif göriver kîmesneye muḥtâc olma-yalum. (17\5)
- Ṣabâḥ ḳarîbdür, ḳalḳuñ bu yerden gid-elüm. (43\6)
- Yûsuf Şâh'ı ẕevḳ itdürüp biraz yol-alum. (72\7)
- Cânum efendüm bir ḥikâye söyleseñüz düñle-yelüm olmaz mı?” didi. (85\7)

-dUḲ Sıfat-Fiil Eki

- Gice iriş-dükde ṣavma‘a kenârına kemend atup bâm üzerine vara. (37\16)
- Vâḳıf ol-duġ-uñuz umûrı muḫlişüñüze ta‘lîm iderseñüz. (62\7)
- İttifâḳ şehirden çıkup ol buluş-duḳları ehl-i ḳurrâdan bir pîr imiş. (118\7)

-(y)Up Zarf-Fiil Eki

- Bu bed-ḫûylar bir gün bir yere cem‘ ol-up müşâvere iderler. (8\12)
- Ḳapaġını muḥkem sedd ü bend id-üp açılmaḳ iḥtimâli olmaya.(12\17)
- Ṣan‘at ile uġurula-y-up almaḳ asândur. (67\19)
- Bir iki def‘a mübâşeret eyle-y-üp lâtîf ḥaṣırlar, güzîde bûriyâlar işle-yüp ṣan‘atı tekmîl itdiler. (146\17)

b.1.1. Devamlı Yuvarlak Ünlülü Yapım Ekleri

+lU İsimden İsim Yapım Eki

- Bed-ḫûyla ṭabî‘at ‘aẕâb içinde maḥbûs bed-ḫûy+lu âdemüñ ṭâli‘î maḥûs işleri ma‘kûsdur. (119\10)
- Ḫaşma ilzâm içün bize laṭîf ü ra‘nâ et+lü ṣoġanlu köfte+lü dâne pi-rinç pilâvı iḥżar itdük. (123\17)

+sUz İsimden İsim Yapım Eki

- Ḥasan Ḥüseyin ‘aşḳına ṣu+suzlara âb-ı sebîl ‘aṭşâna şerbet-i şîrîni döküp pâzârda her sûḳı nehr-i Nîl iderdi. (13\12)
- Niçün icâzet+süz bu küstâḫlıġa irtikâb idüp geç vaḳt buraya geldüñ. (41\3)

-(U)ḳ Fiilden İsim Yapım Eki

- Alnı aç-uk ebrûları güşâde, bir şûḫ ü şen. (76\19)
- ‘Âbide vedâ‘ idüp del-üklerine girdüler. (112\9)

b.2. Devamlı Düz Ünlülü Ekler

b.2.1. Devamlı Düz Ünlülü Çekim Ekleri

+(s)I(n) 3. Tekil Şahıs İyelik Eki

- Gördi ki ḳonaġuñ kapu+sın+da bir pîr-i der-bân durur. (9\4)
- Bâzergân safâ+sın+a ḥayrân, vücûdına şâdân olup, (16\15)

+(y)I Belirtme Eki

- Duḫter girü babasını uyarup mâcera-y-ı beyân itdi. (46\17)
- Fî’l-ḥâl cümlesi cânâne-y-i getürüp gemilerine girince ejder uyandı. (69\16)

-sIn Bildirme Kipi 2.Tekil Şahıs Eki

- Bâzergañ ile vâlidene bir câriye göndermiş-sin. (18\7)
- Aḥmaḳ işte cidd ü cehde ḫˇâcesinde sebḳ böyle alur-sın. (124\13)

-mIş Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

- Âdemîde ġayret ü ḥamiyyet olmaz-mış. 67
- Bildi ki berberüñ virdügi tozda i-miş, bu keyfiyyet.130

-dI Görülen Geçmiş Zaman 3.Tekil Şahıs Eki

- Bir ṣan'at ile kâm-rân idüğini bildür-di. (59\5)
- Ṭoğrı ketḫudâ dükkânına oṭur-dı.(140\11)

-(y)IcAk Zarf-Fiil Eki

- Su'âl id-icek saḳḳâ mâcerâyı evvelinden âḫirine dek ḥikâyet ü rivâyet eyledi. (28\8)
- Anuñ gibi ol-ıcak ḳadîmden her bâr 'âdetleri bu idi. (148\11)

-(y)IncA Zarf-Fiil Eki

- Adeti on güne var-ınca viṣâl-ı rûḥ-efzâyla muġtenim olur.(66\14)
- Fî'l-ḥâl cümlesi cânâneyi getürüp gemilerine gir-ince ejder uyandı. (69\16)

b.2.1. Devamlı Düz Ünlülü Yapım Ekleri

+(i)nci İsimden İsim Yapım Eki

- Üç+inci ḳarındaşı eyitdi. (67\17)
- Dörd+inci şehzâde tîr-endâzlıḳda pehlivân idi.(70\5)

1.1.2.2. ÜNSÜZ UYUMU

Bu uyum ünsüzlerin boğumlanma noktaları ile ilgilidir. Ötümlü ve ötümsüz şekli olan bir ekin ötümlü ünsüzlerden sonra ötümlü, ötümsüz ünsüzlerden sonra ötümsüz biçiminin gelmesidir.

Letâif-nâmede ünsüz uyumu görülmemektedir. Ötümlü şekli ile kalıplaşmış olan ekler kelimelerin kök veya tabanı ötümsüz ünsüzle bitse dahi ötümlü olarak kullanıldığı görülmüştür.

- Nâ-çâr olup câriyeyi aña teslîm it+di. (16\2)

- Çün semâ‘ tekmîl olup ṭaşra çıḳ+dılar. (32\6)
- Ne yatursın başumuza ḳıyâmet kop+dı. (42\17)
- Memleket dârü’s-sürûr olmuş+dur. (122\11)
- Sende ḫidmet+de devâm itseň seni âzâd iderüm. (141\11)

1.1.3. SES DEĞİŞMELERİ

1.1.3.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

1.1.3.1.1. e~i Değişimi

Eserde ‘i’ ünlüsü taşıyan bazı kelimeler Türkiye Türkçesinde ‘e’ ünlüsü taşımaktadır.

Yaptığımız incelemede metinde i yazılıp bugün e olarak kullanılan kelimeler şöyledir;

Di- ~ de-

- Eğer zâhidi uyarup aḥvâli dirse ‘iffeti ẓâhir olur. (42\11)
- İsmine Melek-sîmâ dirler idi. (81\5)

Gice ~ gece

- Bekir Oṭa Başı şöyle ḫâṭır idüp ol gice mihmân olup. (6\9)
- Gicelerde çeşm-i bîdârına ḫˇâb ü ârâm yürümezdi. (35\6)

Girü < gerü <geri

- Ḥâlüň nice olur geldügüň yerden girü maḳâmıňa var. (41\13)
- Bir mua‘yyen zamanda girü ol maḥalde içtimâ‘ eyleyeler. (55\3)

İt- > et-

- Nâçâr olup câriyeyi aňa teslîm itdi. (16\2)
- Ḳarındaşlar çoḳ nizâ‘ itmişlerdi. (23\18)

İr- > er-

- İttifâḳ pâdişâh ile vezîrüň iki düḫter-i ferḫunde-aḫteri irişüp (11\5)

- Âḳıbetü'l-emr maḳsûde irdiler. (112\9)

Vir- ~ ver-

- Her birisi falân oğlu filân diyü nâm virmişler idi. (8\11)
- Cevâb viricek dükkânına kilid urup ḫâneye 'azm iderler. (58\13)

Yi- ~ ye-

- Diyüp ḳahve altı ṭa'âm gelüp yidiler. (30\17)

1.1.3.2. Ötümlüleşme

Eski Türkçede kelime başı, ortası ve sonunda bulunan ötümsüz ünsüzler Türkiye Türkçesinde ötümlüleşmesidir. Bu özellik Oğuzcayı diğer Orta Türkçe şivelerinden ayıran en önemli ses olaylarından biridir. Eserimiz günümüz Türkiye Türkçesi ile karşılaştırınca bulduğumuz ötümlüleşme örnekleri şöyledir ;

Kelime İçinde Değişme

-d- < -t-

Aḳındıya < akıntıya

- Aḳındı alup gitdi. (94\17)

Kelime Sonunda Değişme

-d < -t

Dürlü < türlü

- Her mürgde bir dürlü zebân, her ḳuşda bir nev'î beyân olur.(56\4)

-g < -k

Dig- < dik-

- İzzet ü ḥaşmet buna göz digüp müntaẓırlardur. (26\11)

1.1.3.3. Ötümsüzleşme

Oğuzca için fazla karakteristik bir özellik olmayan bu özellik, Eski Anadolu Türkçesinde ötümlü bir sesin Türkiye Türkçesinde ötümsüz bir harfe dönüşmesidir. Ötümsüzleşme kelime başı, ortası ve sonunda gerçekleşmektedir. Metnimizi Türkiye Türkçesi ile karşılaştırınca karşımıza çıkan ötümsüzleşme örnekleri şöyledir;

Kelime Başında Değişme

Ḳ- < ḫ-

Ḳanġı < hangi

- Kedi kanġı eve girdiyse buldıġı ṭa'âmı ḳapup Deli Meḥmed'e getürdi. (91\12)

T- < d-

Ṭaġ < dağ

- Şimdi taġlara ḥükmüm cârî kûhlar gürûhna ḫof ü ḫaşyetüm sâri değil. (109\17)

Ṭaşra < dışarı

- Eğerçi taşra çıḳmaġa irtikâb eyledi.(38\3)

Ṭayan- < dayan

- Mezâr ṭaşına tayanup oṭırdı.(137\16)

Ṭemür < demür

- Ḳulle-i ḳurbına temür ḳoyup kenara âdem çıḳardılar. (68\15)

Ṭoġ- < doğ-

- Bir oğlı toġar nice cihâna ḥükm ider, didiler. (49\4)

Ṭoġrı < doğru

- Yûsuf Şâh toġrı baġçe ḳapusına geldi.(79\4)

Ṭoḳu- < doku-

- Ben yedi senede bez toḳudum, nagış işledüm. (136\10)

Ṭoḳuz < dokuz

- Ṭoḳuz mâh on günde bir mâh-ı tâbân eline girüp (3\8)

Ṭolaş- < dolaş-

- "Atuna daḫı binüp sen 'inânnı ṭut meydânı tolaşayım,"didi. (25\8)

Ṭoldır- < doldur-

- Bir ḳadeḥ alġuvân toldırup Yûsuf Şâh'a buyuruň efendüm, didi. (33\13)

Ṭolu < dolu

- Gözleri pür-nem, ṭolu yaş tekellüme mecâlî yoḳdur.(69\10)

Ṭonanma < donanma

- Pâdişâh'um tonanma-i hümâyûndur, didi.(95\7)

Ṭur- < dur-

- Selâma ṭurur gibi muntażır olup turdı.(75\17)

Ṭursun < dursun

- Bir gün Ḫ˘âce Tursun ol mâh-pâreyi kenârına alup (3\13)

Ṭuy- < duy-

- Neûzü bi'llâh tuyarsa bu ḳażiyyei melik-zâdeye söyler (41\12)

Kelime İçinde Değişme

-t-<-d-

Oṭa < oda

- Vâlidesine getürüp Leṭâ'if'i bir oṭaya ḳodı. (103\17)

1.1.3.4. Sızıcılaşma

Genel olarak bir benzeşme hadisesidir. Kelime içindeki sızıcı olan sesin yanındaki patlayıcı ünsüzü sızıcılaştırmasıdır. Metinde görülen sızıcılaşma örneklerleri şöyledir;

Kelime İçinde Değişme

-ḳ- < -ḫ-

Aḫşâm < aḳşam

- Aḫşâma değin yürüyüp bir şehre irişdi. (25\16)

Oḫşar < okşar

- Yûsuf Şâh'uň ḫânım yüzini oḫşadı. (82\1)

Uyḥu < uyku

- Min cidd ü cedd sûḫtesi uyḥudan uyanup ḳalḳdı, gördi. (125\8)

Yoḫsa < yoksa

- Yoḫsa bu edebsizlik nedür neûzü bi'llâh ṭuyarsa. (41\12)

Kelime Sonunda Değişme

-ġ < -k

Yog- <yok-

- Niçün naṣîḥatum ile müteneṣṣiḥ olmaduň 'aḳluň yoġmış, didi. (131\17)

1.1.4. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Türkçede bazı kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldığı zaman vurgusuz orta hecenin düştüğü görülmektedir. Bu özelliğin örneklerine Türkçenin her döneminde rastlandığımız gibi metinde de rastlamaktayız. Eserde tespit edilen ünlü düşmesi örnekleri şöyledir;

Aġzı < ağızı

- Aġzından bir lâf aňlaşılmıyor, ben senüň didiklerini hep didim. (88\9)

'Aḳlı < akılı

- Yûsuf 'aḳlı başından gidüp ol câriyenüň burnını ṣıḳdı. (80\6)

Alnı < alını

- Çehresi gün gibi rûşen, alnı açuḳ ebrûları güşâde. (76\18)

Âyne < âyine

- Mürüvet ü şefkat âynesinüň çehre-i pür-şerefi idi. (57\8)

Göňlü < gönülü

- Ḥammâl göňlünden eydür, bu ikrâm ḳırḳ paraya olmaz. (127\14)

Ḳarnı < karını

- Pilâvdan vâfir-i müstevfî ekl idüp ḳarnı müntehâ ṭoydu. (124\10)

Oğlu < oğulu

- Gice pâdişâhumız intiḳâl idüp, oğlu yoġ idi. (26\17)

Üzre < üzere

- Pâdişâhuň vaṣiyeti üzre seḥerden vüzera vü umera ḳale. (26\6)

Yömye < yevmiye

- Ḳadrî Efendi virdiği yömyeden bir âkçelik çiğer alup kediyi besler idi. (89\5)

1.1.5. ÜNLÜ TÜREMESİ

Türkçede iki ünsüz harf yan yana bulunmadığı için bazı yabancı kelimelerdeki iki ünsüzün arasına "ı,i,ü" ünlüleri türer.[2]

Metinde ünlü türemesine örnek şu kelimelere rastlanmıştır.

'Aṣr < 'asır

- 'Aṣr içünde ḥasûd ü nâdaň bedgüherler olup. (18\15)

Devr < devir

- Erbâb-ı devr- i zamâna yâdigâr. (30\6)

Emr < emir

- Şehrinüň şâh-râhı üzre câri yol üzre emr eyledi. (27\15)

Ḥabs < hapis

- Bu çocuğuň anası gelürse anı daḫı habs etsün. (139\15)

Ḥatm < hatim

- Ḳabûl idüň, diyü kelâm-ı sürür-encâm ḥatm eyledi. (30\1)

Ḥükm < hüküm

- Bir oğlı ṭoğar nice cihâna hükm ider, didiler. (49\4)

[2] Tuncer GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara 2000, s.326.

İlm > ilim

- Âḳıl vuḳur ‘ilm ü dânişde her vechle kâmil idi. (37\5)

Ḳaṣd > kasıt

- Bülend olup futûh-ı memâlike kaṣd ü ihtimâm ile ercümend iddiler. (148\8)

Ḳaṣr > kasır

- Cenâb-ı Ḥaḳḳa münâcât iderse ne kaṣr ḳalur. (37\8)

Keşf > keşif

- Eğer bu râzı keşf itmezse bâġbân oğlına irâdeti gerçek olur. (42\12)

Lutf > lutuf

- Kirâm-i kânî ẕâtî lutfu cûd metâ‘nuň dükkânı.(57\7)

Nakl > nakil

- Ruḫṣat buyurulur ise naḳl ideyim, didi. (10\18)

Nefs > nefis

- Her nefsüň kendü zâtında bir hüneri (53\18)

Nehr > nehir

- Şerbet-i şîrîni döküp pâzârda her ṣûḳı nehr-i Nîl iderdi. (13\13)

Nesl > nesil

- Nesl-i âl-i Os̱mân’dan Ġâzî Sulṭân Selîm Ḫ̮ân ḥazretlerinüň, (85\10)

‘Ömr > ‘ömür

- Fi’l-vâḳi‘ ferzend devḥa-i ‘ömrüň şükûfesi. (51\3)

Siẖr > sihir

- İzâr-ı gülgüni dîde-i pür siẖr ü efsûnını gördi. (114\14)

Şehr > şehir

- Ol şehre henüz misâfir gelmişdi. (15\17)

Şekl > şekil

- Ṭatlû kelâmı nâzenin şeklinde beşer değil perî. (11\13)

Şükr > şükür

- Ḥaḳḳ dergahına çoḳ şükr ü ṡenâlar, (22\12)

Ufḳ > ufuk

- Ḳubbe-i ufḳda pinhân oldı. (39\9)

Vaḳt > vakit

- Ol vaḳte żâbit su'âl idüp nedür da'vâňız, didi. (134\14)

Ẓulm > ẓulüm

- Uğrayan zulm-i şedide ḳandesin. (102\4)

1.1.6. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Kelime ön, iç ve son seslerinde, kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün türemesi olayıdır. Bu konuda metinde şu örneğe rastlanmıştır;

Ur- > vur-

- Kimesne el urmadan baňa getür diyü sipariş eyledi. (93\17)
- Ḥammâluň ensesine bir kaç ṭoḳât urdılar. (129\2)

1.1.7. TEKLEŞME

Türkçe asıllı olmayan kelimelerdeki aynı cinsten ve yan yana bulunan iki unsurdan birinin Türkçenin yapısına uyarak düşmesidir.

Metinde rastlana tekleşme örnekleri şöyledir;

Cemi‘yyet > cemiyet

- ‘Âẓîm-i cemi‘yyet olur. (10\12)

Ḥammâl > hamal

- Berber ḥammâlı tırâş ider. (127/2)

İnsâniyyet > insaniyet

- Çehre-i insâniyyeti lehce-i ḫırsa maḳlûb ola. (116\3)

Ḳaṣṣâb > ḳasap

- Ḳaṣṣâbdan et almaġa ḳudreti irişmez.(149\19)

Keyfiyyet > keyfiyet

- Keyfiyyet-i aḥvâlden su’âl itdi. (55\12)

Vaṣiyyet > vasiyet

- Yûsuf Şâh’ı bu vechle vaṣiyyet eyledi. (6\9)

1.1.8. BİRLEŞME

Sürekli birlikte kullanılan iki kelimenin yeni bir şekil alması ve tek kelime halini alması hadisedir. [3]

Metinde şu örneklere rastlanmıştır;

Bu ile > böyle

- Ey civân böyle şitâb ü tezlik nedür? (24\15)

---

[3] Hatice ŞAHİN, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s.44.

uş+ol > şol

- Âh Bekir Aġa seni şol vechle çaġırdum. (5\19)

Şu+eyle > şöyle

- Râviyân-ıaẖbâr ve nâḳilân şöyle rivâyet iderler. (34\6)

Yalıň+öz > yalıňuz

- Enbâr-ı dâne-i pirinç ile memlû yalıňuz pilâvı ol yedi. (125\4)

1.1.9. GEÇİŞME

Sürekli birlikte kullanılan ve ünlüyle biten bir kelime ile ünlüyle başlayan başka bir kelimenin birleşmesi hadisedir.

Metindeki örnekleri şöyledir;

Ne +asıl > Naṣıl

- Bendeňizi bir dost götürmeli ki naṣıl yerdür göreyüm. (10\10)

Ne+içün > Niçün

- Niçün ṣorup ḥaḳiḳat-i ẖâli bilmeden ol derdmendi. (20\14)

Ne olur > N'olur

- Sîtîz ü lecüclıḳdan n'olur. (125\13)

Ne ola > N'ola

- N'ola ta'allimi âsân pîşe nedür, didiler. (146\13)

Seniň+için > senüňçün

- Var ḥużûruňda ol atama fırṣat düşürüp senüňçün kelimât-ı ḥasene ideyüm. (41\9)

1.2. ŞEKİL BİLGİSİ

1.2.1. EKLER

Tek başına anlamı olmayan ve kullanılamayan, köklerle birleşerek kullanılan ve anlamla ilgili görev yapan şekillere ek denir. Ekler yapım eki ve çekim eki olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.1.1.ÇEKİM EKLERİ

Çekim ekleri isimler ile isimler veya isimler ile fiiller arasında geçici ilişkiler kuran eklerdir.

Çekim ekleri isim çekim ekleri ve fiil çekim ekleri olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.1.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ

İsimlerin cümle içerisinde kullanımını sağlamak üzere cümlede yer alan, isimlerin başka kelimelerle ilgilerini kuran eklerdir.

1.2.1.1.1.1. Çokluk Ekleri

Türk dilinin her döneminde işlek olarak kullanılan çokluk eki "-lAr" İsimlere gelen tüm eklerden önce kullanmaktadır.

Eserimizde çokluk anlamını karşılamak için "-lAr" eki kullanılmıştır.

- Gürûh gürûh zen+ler kapu+lar+a revzen+ler+e ṣığmayup dirler. (4\14)
- İşte bu altun+lar+ı saňa virdi ve selâm eyledi. (78\1)
- Ḥammâl giyünüp gördi ki ceb+ler+i altun ṭolıdur. (128\4)
- Benüm memleketümde çocuḳ+lar+um var. (135\10)

1.2.1.1.1.2.İyelik Ekleri

İsmin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu gösteren ektir.

Letâif-nâme'nin yazıldığı dönem olan Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki iyelik eklerinin Türkiye Türkçesindeki iyelik eklerinden tek farkı "Türkiye Türkçesindeki büyük ünlü uyumu Eski Anadolu Türkçesinde tam gelişmemiş

olduğundan, bu dönemdeki iyelik eklerinin bir kısmı sadece düz ünlü, bir kısmı ise yuvarlak ünlü ile kalıplaşmış olmasıdır.” [4]

Eserdeki iyelik ekleri şu şekildedir;

Teklik 1. Şahıs: “+(U)m”

- “Buyuruň efendü+m beg+üm,” diyüp Yûsuf Şâh’ı ḳuş gibi uçurup ṣofra başına getürdiler. (32\18)
- Ṣandıġ+um ve dolâb+um soymuş” (92\2)

Teklik 2. Şahıs: “+(U) ň”

- Ṣanduḳda ḳâmet+üň ḫ̮âm olmuş, güzellik gül-zârınuň bülbül-i gûyâsınâ beňzersüň. Ġoncalar+uň yumulup ebkem olmuşsuň, hikâyat+uň nedür söyle,” diyü ḫiṭâblar eyledi. (15\3)
- Câriye eyitdi; “Efendüm ism-i şerif+üň nedür, size kim dirler ve ḳande gidersiňüz pederüňüz ve vâlideňüz var mıdur?” didi. (77\14)

Teklik 3. Şahıs: “+(s)I(n)+”

Türkçede 3. kişi iyelik eki, ekleme sırasında, 1. ve 2. kişiye nazaran farklı bir durum göstermektedir.

“Kendisinden sonra ek gelmeyince ünlü ile biten 3. Teklik kişi iyelik eki +(s)I’nın hal eki alırken normalde ‘y’ ile bağlanması gerekirken ‘n’nin görülmesi, buradaki sesin (yani n’nin) koruyucu veya bağlayıcı bir ünsüz olmadığını gösterir. Yapılan bütün çalışmalar, sonuçta, bu ekin +(s)I(n)+ olduğunu, ünlü ile biten kelimelerde, başta ‘s’nin, isim çekimi eklerin alınca da ekin orijinalinde bulunan sonraki n’nin ortaya çıktığını göstermektedir. Yani ekin sonundaki ‘n’, ancak, arkasında bir çekim eki gelmesi durumunda ortaya çıkar.” [5]

- Ammâ aṣlâ bir evlâd+ı olmadıġına bî-ḥużûr, mâl-ı dünyâ çeşminden dûr idi. (1\7)

---

[4] Gürer GÜLSEVİN, Erdoğan BOZ, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004, s.137.

[5] G.Gülsevin, E.Boz, age. , s.138.

- Lâkin bir câriye+si var. (78\17)
- Ḳapu+sın+dan dûr olmazdı. (116\)
- kendi çekmece+sin+deki altun ile berâber eyledi.(137\)

Çokluk 1. Şahıs: "+(U)mUz"

- Yazıcıoğlını gördikleri gibi; "Vây birâder ṣafâ geldüň naṣıl itdüň iş+ümüz uydımı," didiler. (31\1)
- Efendüm bizim suç+umuz yoḳdur. (104\8)

Çokluk 2. Şahıs: "+(U) ňUz"

- Efendüm; ḳul+uňuz+a Yazıcı-zâde dirler," didi. (9\17)
- Cihân emr+üňüz+e râm, 'âlem ḳabża-ı ḥükümetüňizdedür. (146\3)

Çokluk 3. Şahıs: "lArI(n)"

- Ara+ların+da bir cânâne ki ḥüsn ile bir dânedür. (23\9)
- Bostancı başı ṭoğrı âsitânede salhor ḳızı Râbi'â Ḫânım yalısını basup kendüsini câriye+lerin+i ḫâdim+lerin+i ve köle+lerin+i ḳayıḳcı+ların+ı, bütün amân virmeyüp ḳatl eylediler. (152\9)

1.2.1.1.1.3. Hal (Durum) Ekleri

İsimlerin kök ya da gövde halinde başka kelimelerle ilişkisini kurabilmek, dilin işleyişini sağlayabilmek için hal (durum) ekleri kullanılır.

Eserde kullanılan hal ekleri şöyledir;

1.2.1.1.1.3.1. Tamlayan Durum Eki "+(n)Uň" (İlgi Eki)

İncelememizde eserde bu ekin sürekli dar-yuvarlak olarak kullanıldığı görülmüştür. Dudak uyumuna uymaz. Ünsüz ile biten kelimelerden sonra "+Uň", ünlü ile bitenlerde "+nUň" şeklinde kullanılmıştır.

- Her mürġ+üň kelâmını fehm eylemek ṣan'at-ı 'acîbdür. (56\19)
- Şehzâde+nüň oḳları tamâm olup elinde bir tîr ḳaldı. (70\11)
- Aşçı+nuň 'aḳlı başından gitdi. (93\19)

- Çocuġ+uñ anası feryâd iderek ve eṭrâfa su'âl iderek esîr pâzârına geldi. (140\6)

1.2.1.1.1.3.2. Yönelme Durum Eki "+(y)A"

Yönelme durum eki olarak +(y)A kullanılmıştır.

- Bekir Oṭa Başı ḳonaġ+a gelüp Ḫ˘âce Ṭursun'ı gördi. (5\15)
- Maḥallâtdan bir kûçede bir ḫâne+ye mihmân oldı. (55\5)
- Â'lâ lîbâslar giyüp ol aḫşâm ev+e geldi.(78\13)
- Lâşelerini deryâ+ya atdılar. (152\12)

1.2.1.1.1.3.3. Belirtme Durum Eki "+(y)I"

+(y)I eki belirtme durum eki olarak kullanılmıştır. Bu ek hem yalın isimlere hem iyelik eki almış isimlere hem de zamirlere belirtme durum eki olarak getirilmiştir.

- Sen+i göreyüm beni şerm-sâr itme. (8\7)
- Duḫter girü babasını uyarup mâcerâ+yı beyân itdi. (46\17)
- Hemân kedi+yi çağırup ṭutup eyitdi. (92\15)
- Ev+i ṣatmaḳ ile ḳurtulur. (119\6)

1.2.1.1.1.3.4. Bulunma Durum Eki "+dA"

Türk dilinin tarihi seyrinde değişiklik göstermeden gelen bulunma eki eserde de +dA biçiminde kullanılmıştır.

- Bu şehir+de yâ ol dursun yâ ben. (12\3)
- Sen baña dükkân+da olan bahârâtı söylersin. (87\6)

1.2.1.1.1.3.5. Ayrılma Durum Eki "+dAn"

Bu ek +DAn biçiminde kullanılmıştır.

- Şehzâdenüñ çehresin+den âzâdelik ḥilyesinde ferzânelik görür. (55\7)
- Hemân ol çocuġı on+dan al ṭoġrı esîr pâzârına getür. (139\13)

1.2.1.1.1.3.6. Eşitlik Durum Eki "+ce"

Eserde eşitlik durumunu bildirmek için "+ce" eki kullanılmıştır.

- Envâ' ṣanâi'den müfîd+ce bir ṣan'atı olmaḳ lâzımdur. (53\19)

1.2.1.1.1.3.7. Yer-Yön Durum Eki "+ArU, +rA"

Eserde yön gösterme durumunu göstermek için +ArU ve +rA ekleri kullanılmıştır.

+ArU eki Eski Türkçedeki +GarU biçimindeki ekin g sesinin düşmesi ile sonucunda ortaya çıkmıştır.

Bu ekler eklendikleri kelimelerle kalıplaşmış olarak karşımıza çıkarlar.

Bu eklerle kurulan ve eserde rastlanan kelimeler şunlardır:

İçre

- Bir iki gün içre tamâm olmaḳ netice-i efkârdur. (60\1)
- Ey cân içre cânumuň cânı baḳ şu ḥâlime efendüm begüm, (103\10)

Taşra

- Gurfe pencesinden kendüyi aşağı birân idüp duḫter taşra ṣoḳâğa düşdi. (20\3)
- Yûsuf Şâh ile ḳapudan taşra çıḳarken beni çağırırsaňız ben istiğňâ iderüm. (31\8)

Üzre

- Şehrinüň şâh-râhı üzre câri yol üzre emr eyledi, Bir çeşme-i güzîn binâ eylediler. (27\16)
- Yol üzre ol her kime buluşursa anı ḥâkim idelüm. (118\4)

İçerü<iç-gerü

- Yazıcıoğlı selâm virüp, "Beğ ḥażretleri burada mıdur?"diyüp içerü girdi. (9\5)
- İçerüden bir kişi "Kimi istersün" diyü su'âl eyledi. (82\5)

Yuḳaru< yoḳ-ġaru

- Cümlesi kullenüñ ḳapusını bulup yuḳarusına su'ûd eylediler. (68\17)
- Câriye yuḳaru bâmdan naẓar ider görür ki duḫter bir nânı dört pâre idüp keser. (148\2)

1.2.1.1.1.3.8. Araç-Birliktelik Durum Eki "+(y)IlA, ile"

Eserde fiillerin hangi vasıtasıyla yapıldığını bildirmek için 'ile' edatı ve ile edatının ekleniş biçimi olan +(y)IlA eki kullanılmıştır.

- Cümleden büyüğü sâîrleri müşâveresi+yle didi. (53\2)
- Dördinci birâderi ḳarındaşı ol emri baña tefvîż eyle ejder ne ḳadar tüvânger ise tîr ile anı helâk müyesserdür. (68\2)
- Seni muḳaşşer simsim ile ṣovuḳ su+yla ḳonuḳlıyalum. (131\7)

1.2.1.1.1.4. İsimlerde Soru Eki "+mI, +mu"?

Bir isim fiile soru şeklinde bağlanacaksa soru ekini alır. Ünlü uyumuna göre +mI, +mU şeklinde görülür.

- Âyîn-i mürüvvet bu mu+dur ki va'deye ḫilâf eyleyesin. (45\11)
- "Pederüñüz ve vâlideñüz var mı+dur?" didi. (77\15)
- "Be hey Türk sen deli mi+sin? (87\5)

1.2.1.1.2. FİİL ÇEKİM EKLERİ

"Fiiller anlamlı olan ancak çekime girmeden kullanılmayan bağlı unsurlardır."[6]

Çekimsiz olarak kullanılmayan fiilleri çekime girmek için bazı ekler kullanırlar. Fiillerin kullanım sahasına çıkmasını sağlayan bu eklere çekim ekleri denir. Türkçede fiil çekim ekleri kip, zaman ve kişi ekleridir.

[6] Hatice Şahin, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s.58.

1.2.1.1.2.1. **Fiil Çekiminde Kullanılan Kişi Ekleri**

Eserimizde kullanılan kişi ekleri zamir kaynaklı kişi ekleri ve iyelik kaynaklı kişi ekleri olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.1.1.2.1.1. **Zamir Kaynaklı Kişi Ekleri**

Şahıs zamirlerinin değişime uğrayıp ekleşmesi sonucu ortaya çıkmışlardır.

Zamir kaynaklı iyelik ekleri duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman, gereklilik ve istek kipi çekimlerinde kullanılır.

Bu ekler şu şekildedir;

1. Tekil Şahıs:…-Am, -Um	1. Çoğul Şahıs:…Uz
2. Tekil Şahıs:…-sIn	2. Çoğul Şahıs:…-sIz
3. Tekil Şahıs:…eksiz	3. Çoğul Şahıs:…-lAr

1. Tekil Şahıs: -Am, -Um

- İn'şâ-llah olur-um (86\14)
- Lâkin söylemeğe ḫaff id-er-üm. (102\10)
- 'Ömr-i zindegânide onuňla mesrûre ol-am. (113\10)
- Bu şarṭa râżî olursa vir-ür-em. (122\3)

2. Tekil Şahıs: -sIn

- Bâzergaň ile vâlidene bir câriye gönder-miş-sin. (18\7)
- Ḫ˘âcesinde sebḳ böyle al-ur-sın. (124\13)

3. Tekil Şahıs: eksiz

- Oğlım selâmlıḳda yat-ur. (74\7)
- Kendüye münâsib bir ḫâtûn al-a, cân yoldaşı ol-a. (112\12)

1. Çoğul Şahıs: -Uz

- Bir miḳdâr eğlen-ür-üz. (32\16)
- Ol zamânda fermân-ı şerîfüňüz ile memûr olur-uz. (54\5)

2. Çoğul Şahıs: -sIz

Eki –sIz olan zamir kaynaklı kişi eklerinden ikinci çoğul şahıs çekimine eserde rastlanmamıştır.

3. Çoğul Şahıs: -lAr

- Baňa iftirâ it-miş-ler. (99\4)
- Her cânibe cüst ü cûda olurlar. (150\16)

1.2.1.1.2.1.2. İyelik Kaynaklı Kişi Ekleri

Bu ekler aslında birer iyelik eki iken, zamanla fiil çekimlerinde şahsı gösteren ekler olarak kullanılmıştırlar. [7]

İyelik kaynaklı şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart kipinin çekiminde kullanılır.

Bu ekler şu şekildir;

"1. Tekil Şahıs:…-m	1. Çoğul Şahıs:…-ķ[8]
2. Tekil Şahıs:…-ň	2. Çoğul Şahıs:…- ňUz
3. Tekil Şahıs:…eksiz	3. Çoğul Şahıs:…-lAr" [9]

1. Tekil Şahıs: -m

- Ol ķuşuň rivâyeti ile ol duḫtere 'âşık ol-du-m. (64\16)
- Yûsuf Şâh ile meclis ol-ur-sa-m iki yüz değnek uruň. 100

[7] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK, Ankara, 2003, s.571.

[8] Zeynep KORKMAZ "Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)" adlı eserinde şöyle diyor; "*Birinci şahıs çokluk çekimindeki –k eki aslında iyelik eki değildir. Türkçenin tarihi devirlerinde bu şahıs için –mIz (<biz) eki kullanıldığı halde, zamanla diğer bir geçmiş zaman eki olan ve bütün şahıslarla çekime giren –dUk çokluk birinci şahıs ekindeki –k'nın bulaşma (contamination) yoluyla –Dı geçmiş zaman kipine aktarılması, -k'yı çokluk çekiminde şahıs eki durumuna getirmiştir."* (age.s.572)

[9] Hatice Şahin, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003 , s.58

2. Tekil Şahıs: -ň

- Vây begüm ‘ömrüm efendüm şafâ geldüň, ḫoş gel-dü-ň. (100\6)
- Sende ḫidmetde devâm it-se-ň seni âzâd iderüm. (141\11)

3. Tekil Şahıs: eksiz

- Gezüp yürümeklikde ol-dı. (3\13)
- Duḫter ġurfeden görüp saḳḳâyı bil-di. (19\16)

1. Çoğul Şahıs: -ḳ

- Çelebi bu evi biz ṣatın al-du-ḳ. (82\8)

2. Çoğul Şahıs: - ňUz

- Müşerref idüp cânumuz ol-sa-ňuz câyîz midür? (58\7)
- Aḫşâm ki ḳatl olan câriyeyi neyle-dü-ňüz? (102\14)

3. Çoğul Şahıs: -lAr

- Ḳıyâma gelüp tur-sa-lar her biri serv-i ḳâmet (11\16)
- Yûsuf Şâh’uň dâmeniň bûs eyle-di-ler. (50\9)

1.2.1.1.2.2. Fiillerde Zaman ve Kip Ekleri

Zaman ve kip ekleri fiillere eklenir ve üzerlerine kişi ekleri de eklenerek o fiili cümlenin yüklemini yapar.

Eserde Türkiye Türkçesi’nde olduğu gibi bildirme ve tasarlama olmak üzere iki çeşit kip ekleri kullanılmıştır.

1.2.1.1.2.2.1. Bildirme Kipleri

Bildirme kipini ifade eden ekler aynı zamanda zaman ekleridir.

Bildirme kipleri eserde şu şekilde yer almaktadır;

1.2.1.1.2.2.1.1. Görülen Geçmiş Zaman "dI, dU"

Hareketin söyleyen kişinin bilgisi ile olduğu durumlarda kullanılır. Bu zaman için kullanılan ek "dI" ve "dU" dır.

Metindeki görülen geçmiş zaman çekimi şahıslara göre çekimi şöyledir;

1. Tekil Şahıs:

- Keşf-i ḥâli münâsib görmeyüp bir ża'îfe câriye i-dü-m. (15\7)
- Bî-iḫtiyâr ṭaşra çıḳar-du-m.(38\10)

2. Tekil Şahıs:

- Edâ-i farîża-i ilâhî içün çık-du-ň. (39\1)
- Vây göňlüm serveri ṣafâ gel-dü-ň. (97\19)

3. Tekil Şahıs:

- Meydânlar kesüp çıḳup git-di. (25\16)
- Benüm ciger köşem seni seven ḫânım al-dı. (83\)

1. Çoğul Şahıs:

- Ağımıza râst gelüp ittifaḳ ile çıḳar-du-ḳ. (23\12)
- Çelebi bu evi biz ṣatın al-du-ḳ. (82\8)

2. Çoğul Şahıs:

- Mâ-şâ'llâh efendüm ṣafâ gel-dü-ňüz (33\3)
- Cânum hîç birüňüz görme-dü-ňüz. (92\4)

3. Çoğul Şahıs:

- 'Âḳıbetü'l-emr maḳṣûda ir-di-ler.(112\9)
- Biz gelelüm bu ṭarafda ḳayıḳcılar Ortaköy Mey-ḫânesinde sarḫoş olup gice kal-dı-lar. (104\2)

1.2.1.1.2.2.1.2. **Öğrenilen (Duyulan) Geçmiş Zaman "mIş"**

Geçmişte gerçekleşen bir fiilin başkası tarafından anlatıldığı, bizzat görülmediği zamanlar için kullanılır.

Eserde bu zaman için "mIş" eki kullanılmıştır. Şahıslara göre çekimi metinde şu şekildedir;

1. Tekil Şahıs: ve 1. Çoğul Şahıs:

"Bu zamanın genel belirli özelliği, fiilin geçmişte vuku bulup ve söyleyen tarafından görülmemiş olmasıdır. Yani, söyleyen, cereyan etmiş olan fiili görmemiş, başkasından duymuştur. Bu yüzden, Türk dilinde, normal olarak böyle bir zamanın 1. kişi için çekimi kullanılması düşünülemez. Çünkü eğer bahsedilen fiil geçmişte 1. Kişi tarafından (yani ben tarafından) görülmüş ise 'duyulma, anlatılma, nakledilme' durumu ortamdan kalkmış, bizzat müşahede söz konusu hale gelmiştir." [10]

İşte bu nedenden ötürü eserde öğrenilen geçmiş zamanın birinci şahıs çekimine rastlanmamıştır.

2. Tekil Şahıs:

- Bâzergaň ile vâlidene bir câriye gönder-miş-sin. (18\7)
- Bire ḳız ḳahbe dün gice sen Yûsuf Şâh ile ẕevḳ it-miş-sin. (99\1)

3. Tekil Şahıs:

- Ḫâli ẕihn bir çobân şehre taże gel-miş. (60\17)
- Zîrâ bu kedi az-mış. (93\4)

2. Çoğul Şahıs:

- Üç ḳarındaşlar i-miş-siniz. (23\16)

[10] Gürer Gülsevin, Erdoğan Boz, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004, s.118.

3. Çoğul Şahıs:

- Geç ḳalup ḳapusını bend eyle-miş-ler. (25\18)
- Birer dînâr virüp birer destîler al-mış-lar. (120\18)

1.2.1.1.2.2.1.3. Şimdiki Zaman

Fiilin içinde bulunulan zamanda yapıldığını anlatır. Bu zamanı anlatmak için "–(y)V Turur, -(y)A yor(ur), -(y)A ve –(V)r" ekleri kullanılmaktadır. Metinde bu eklerin kullanımına rastlanmamıştır.

Metinde şimdiki zaman anlamı geniş zaman eki olan -(V)r'nin fonksiyonları içerisinde verilmiştir. Bu nedenle eserdeki şimdiki zaman örnekleri geniş zaman örnekleri içerisinde verilmiştir.

1.2.1.1.2.2.1.4. Geniş Zaman "-(V)r"

Her zaman geçerli kuralları anlatmak için veya her zaman yapılan eylemleri anlatmak için kullanılır. Bu anlamı vermek için metinde "-(V)r" eki kullanılmıştır.

1. Tekil Şahıs:

- İn'şâ-llah ol-ur-um. (86\14)
- Bu şarṭa rażı olursa vir-ür-em. (122\3)

2. Tekil Şahıs:

- İşte cidd ü cehde ḫˇâcesinde sebḳ böyle al-ur-sın. (124\13)
- Be hey âdem kendi kendine söylen-ür-sin. (138\6)

3. Tekil Şahıs:

- Ḫûb-ruḫsâr ile hemser olmuş yat-ur. (69\2)
- Aḫşâma ṣaġ ḳalacağını Mevlâ bil-ür. (133\4)

1. Çoğul Şahıs:

- Bir miḳdâr eğlen-ür-üz. (32\16)

- Nezâket ile toẖum-mürg <u>ol-ur-uz.</u> (62\2)

2. Çoğul Şahıs:

Geniş zamanın 2. Çoğul şahıs çekimine eserde rastlanmamıştır.

3. Çoğul Şahıs:

- Saḳḳâ ve sâîr cemâl-i ba-kemâline ‘aşıḳ olanlar lâbüdd kendüyi arayup cüst ü cûda <u>ol-ur-lar.</u> (27\13)
- Bendelerüñüz şimdi ümid <u>idin-ür-ler.</u> (54\2)

Geniş zaman eki olan –(V)r metinde şimdiki zaman anlmını da vermek için kullanılmıştır. Eserde –(V)r ekinin bu fonksiyonda kullanımına şu örneklerde rastlanmıştır.

2. Tekil Şahıs:

- Şimdi ḳarşumuzda oturup <u>pisle-rsün</u>. (129\6)
- Şimdi gelüp inkâr mı <u>id-ersüñ?</u> (134\12)

3. Tekil Şahıs:

- Şimdi sende var baña <u>get-ür.</u> (89\18)
- De ki ẖânım şimdi gel-ür. (139\15)

3. Çoğul Şahıs:

- Bendelerüñüz şimdi ümîd <u>idin-ürler</u>. (54\2)

1.2.1.1.2.2.1.5. Gelecek Zaman

Bir iş veya oluşun gelecekte yapılacağını anlatan zamandır.

Metinde gelecek zaman çekimine rastlanmamıştır.

1.2.1.1.2.2.2. Tasarlama Kipi

Konuşan bir kimsenin yapılan hareket hakkındaki niyet ve duygusunu ifade eden kiplere tasarlama kipleri denir. [11]

1.2.1.1.2.2.2.1. İstek Kipi

Arzu edilen, istenilen hareketi ifade eden fiil şeklidir. Bu kipin eki "-(y)A"dır.

İstek kipi için kullanılan –(y)A eki bazı kullanılışlarında istek anlamı dışında anlam taşımaktadır. Kullanılış şekli fonksiyonlarına göre şöyledir;

Geniş Zaman Anlamı

- ‘Ahd eyle ki be-her-ḥâl benümle ol-a-sın. (41\18)

Tavsiye-Gereklilik Anlamı

- Bir mua‘yyen zamânda girü ol maḥalde içtimâ‘ eyle-y-eler. (55\3)

Emir Anlamı

- Va‘deye ḫilâf eyle-y-e-sin. (45\13)

İstek kipinin kişilere göre çekimi şu şekildedir;

1. Tekil Şahıs:

- Maḥzûn maḥrûm-ı pây-mâl-ı gumûm u hümûm ol-a-m. (2\19)
- Niçün şâhlar ile çift pâdşâhlar ile hem-ser ü hem-ḫıffet olma-y-a-m. (115\1)

2. Tekil Şahıs:

- Eğer senüñ sözini diñlemez ise ḳışlaya götürüp bir ḳaraḳolluḳcı id-esin. (6\5)

[11] Hasan KAVRUK, Ramazan, SALMAN vd., Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Malatya 2004. s.87.

• Sen daḫı müşâhede-i dîdâr-ı dil-fürûzum ile şâd ü ḫurrem olasın, (113\10)

3. Tekil Şahıs:

• Yumurdalarını tebdîl idüp beyża-i zâġ koy-a. (47\14)
• Ṣaçları târı ile göñül mürġini bend eyle-y-e. (77\5)

1.Çokluk Şahıs

• Yûsuf Şâh'ı senüñ ḥanene getür-elüm. (72\6)
• Tîzçek öğrenüñ var-alum. (146\10)

3.Çokluk Şahıs

• Her kim süvâr olup ḳapuya evvel girerse anı pâdşâh idüp, taḫta geçür-eler. (26\4)
• Ṣâḥib-i külâh ve 'izz ü câh eyle-y-eler. (26\5)
• Murâdları üzre ol-alar. (54\8)

1.2.1.1.2.2.2.2. Emir Kipi

"Fiilin ifade ettiği hareketin emir yoluyla tasarlandığı dile getiren bir kiptir. Emir kipinini birinci kişileri için çekim söz konusu değildir. İkinci teklik kişi çekiminde eksiz veya –gIl ekiyle gerçekleştirilmiş çekimler söz konusudur."[12]

–gIl eki ile çekimine eserde rastlanmamıştır.

"Bunun yanında emir kipi çekiminde kullanılan eklerle kurulan yapılar çoğu kez emir değil istek yoluyla duayı anlatmaktadır." [13]

Metinde emir anlamı genel olarak istek kipi ile verilmiştir.

2. Teklik Şahıs

• Beni ol buruna götür-üñ. (103\1)

[12] Hatice Şahin, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003 , s.62

[13] H.Şahin, age. , s.63.

- Biň altunı gönderüp “al-uň,” dimiş. (121\17)

3. Teklik Şahıs

- Bekir Oṭa Başını baňa çağır gel-sün. (5\12)
- İḫtilâf u nizâ‘ ber-ṭaraf ol-sun. (118\5)

2.Çoğul Şahıs

- İki yüz değnek ur-uň. (99\19)
- “Ḳayıḳcılara teslîm id-üň. (101\2)

3.Çoğul Şahıs

- Gice deňize bıraḳ-sunlar,” didi. (101\2)
- Żiyâfet-ḫâneye nüzûl it-sünler. (149\2)

1.2.1.1.2.2.2.3. Dilek-Şart Kipi

Dilek ve temenni ifade eden cümlelerde kullanılır. Bu kipte hareket bir şarta bağlanmıştır. Şart şekliyle bağımsız cümle kurulamamakta, esas bir cümlenin yan cümlesi oluşturulmaktadır. Bu kipin eki “-sA”dır. Eserde yer alan dilek-şart kipi çekimleri şöyledir;

1. Teklik Şahıs

- “Ey Meḥmed Paşa seni bir efendiye götür-se-m gider misin, didi. (86\2)

3. Teklik Şahıs

- Velâkin uyanup ġajġur-sa dermân gerekdür. (68\1)
- Bir żâlim żuhûr it-se amân virmez ḳatl iderdüm. (151\14)

2.Çoğul Şahıs

- Cânumuz ol-sa-ňuz câyîz midür?” der. (58\8)
- Bir ḥikâye söyle-se-ňüz düňleyelüm olmaz mı? (85\7)

3.Çoğul Şahıs

- Ol derd-mendi belâdan varup ḫalâṣa at-sa-lar olmaz mıydı? (67\7)

1.2.1.1.2.2.2.4. Gereklilik Kipi

"Fiilin ifade ettiği hareketin gerekliliğini tasarlayan kiptir. Eski Anadolu Türkçesinde bu kip için kullanılan özel bir ek mevcut değildir. –sA gerek birleşik yapısı bu dönemde gereklilik kipini anlatmak üzere kullanılan ek ve yapıdır." [14]

- Âḳıbet şâh ol-sa gerek iyilik ve lütf gevherlerini döküp ṣaçup defîne iderdi. (13\15)
- Zinde-gâniden temettü'-i 'aẓîm bul-salar gerekdür.(44\4)

1.2.1.1.2.3. EK FİİL (i-)

"Eski Türkçeden bu yana diğer yardımcı fiillerden farklı olarak hem isimlere gelerek onların fiil gibi kullanılmalarını sağlayan hem de çekimli fiillere gelerek onları birleşik çekime sokan ana yardımcı fiil olarak da isimlendirilen ve er->>i-, şeklinde karşımıza çıkan isim fiili, ek fiil, cevherî fiili olarak da isimlendirilen fiilin tek başına bir anlamı yoktur. Diğer yardımcı fiillerle gibi türetmeye elverişli olmayan yalnız eklendiği kelimeye ol- fiiline yakın bir anlam katan çok işlek bir yardımcı fiildir." [15]

İ- fiili isimlerle birlikte kullanıldığı zaman dört ayrı çekimde karşımıza çıkar. Bunlar;

1.2.1.1.2.3.1. Ek Fiil Geniş Zaman Çekimi

Geniş zaman çekimi diğer zamanlara göre farklıdır. Bu zamanın ilk iki kişi için kişi ekleri, 3. kişi için ise tur- fiililinin geniş zamanından kalıplaşan +dUr şekli kullanılmıştır.

Eserde rastlanan kişilere göre çekim örnekleri şu şekildedir;

---

[14] Hatice Şahin, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara 2003, s.63.

[15] H.Şahin, age. , s.63.

1. Tekil Şahıs:

- Her vechle naṣîbüñ-üm. (24\16)
- Lâkin seḥâb elinde zebûn-um. (108\13)

2. Tekil Şahıs:

- Cânum ḳayıḳcı sen ḳangı diyârdan-sın? (126\15)
- Sâ'îr âdemi ṭutup sen benüm 'iyâlüm-sin. (135\6)

3. Tekil Şahıs:

- Mâl-i ḳârûna mâlik-dür. (8\18)
- Dâmâdımuz şâh-dur. (145\1)

1. Çoğul Şahıs:

- Biz dervîş+ler-üz. (48\4)
- Şimdi ikümüz bile açlar, ġıdâya muḥtâc+lar-uz. (123\9)

1.2.1.1.2.3.2. Ek Fiil Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

Bu çekimde i- fiili –mIş ekini alarak isimlere gelir. Eserde şahıslara göre çekimi şöyledir;

2. Tekil Şahıs:

- Hey cahil ne 'aceb aḥmaḳ i-miş-sin. (131\9)

3. Tekil Şahıs:

- Meğer ol mâh şubât i-miş. (93\15)
- Berberüñ virdügi tozda i-miş, bu keyfiyyet. (129\9)

2. Çoğul Şahıs:

- Üç ḳarındaşlar i-miş-sinüz. (23\16)

3. Çoğul Şahıs:

- Meğer pâdşâh seyre niyet idüp ṭaşra çıḳmaḳ üzre i-miş-ler. (118\3)

1.2.1.1.2.3.3. Ek Fiil Görülen Geçmiş Zaman Çekimi

Görülen geçmiş zaman çekiminda i- fiili –dU, –dİ, geçmiş zaman ekini alır.

1. Tekil Şahıs:

- Keşf-i ḥâli münâsib görmeyüp bir ża'îfe câriye i+düm. (15\7)

2. Tekil Şahıs:

- Meded baña bir 'ilâc ü tîmâr i-düñ. (67\9)

3. Tekil Şahıs:

- Destîlerümüzüñ narḫı bir altun i-di. (121\11)

2. Çoğul Şahıs:

- Sulṭânum hele bendeñiz ile ülfet i-di-ñüz. (33\10)

1.2.1.1.2.3.3.4. Ek Fiil Dilek-Şart Çekimi

-sA ekini alan i- fiili ismi bir zamana bağlamadan şart anlamı verir. Eserdeki örneği şudur;

- Gerçek 'âşıḳ i+se+ñ 'alâmet-i 'aşḳ odur. (41\5)

1.2.1.1.2.4. FİİLLERİN BİRLEŞİK ÇEKİMİ

Fiillerin basit çekimi i- fiilinin yardımıyla farklı çekimlere girer. Buna fiillerin birleşik çekimi denir. Bu çekimlere hikâye, rivayet ve şart çekimleri isimleri verilmektedir. Eserde hikâye ve rivayet çekiminden örneklere rastlanmıştır.

Hikâye Çekimi

- Ol şehre henüz misâfir gel-miş-di. (15\17)
- Ḳarındaşlar çoḳ nizâ' it-miş-ler-di. (23\19)

- Ejderüñ bir gözi sehm-nâk olup helâk ol-mış-dı. (70\13)
- Yâ seni ḫânım ḳatl ideydi ne eyle-r-dü-ñ.(102\16)

Rivayet Çekimi

- Ṣadâḳatde olan nihâyetde devlete ir-er-miş. (30\8)

1.2.1.1.2.5. FİİLLERDE SORU EKİ "+mI,"

Fiillerin soru anlamını veren ektir. +mI eki kullanılır.

- Şimşîr ü ḫançer ü şalvâruñı baña giydir, görelüm yaraşır mı? (25\1)
- Ḫânım Yûsuf Şâh'a eyitdi; "Begüm efendüm vâlidene gider mi+sün?" didi. (98\16)
- Hîç efendümüñ rıżâ virmediği şeye bulunur mıyum? 99
- Siz benüm kimsem olmadığını bilmez mi+süñüz?" diyü feryâd eyledi. (137\12)

1.2.1.2. YAPIM EKİ

Sonuna geldiği kök veya gövdenin anlamında bir değişiklik yaparak yeni kelimeler meydana getiren eklerdir. İsimden isim, isimden fiil, fiilden isim fiilden fiil yapan ekler olmak üzere dört gruba ayrılır. Metinde rastlanan yapım ekleri şöyledir;

1.2.1.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+An

- "Var şol sefîh oġl+an+ı al gel evinden," didi. (74\3)
- Er+en+lerüñ bâġ ü bostânı teferrüc gâh-ı gülüstânı ḫâtûnlarıñ gülzâr-ı cemâlidür. (113\5)

+ArU

- "Beğ ḥażretleri burada mıdur?"diyüp iç+erü girdi. (9\6)
- Kullenüñ ḳapusını bulup yuḳ+aru+sına su'ûd eylediler. (68\17)

+cI

- Hemân bir kayık+cı gelüp "Efendüm ism-i şerîfüñ nedür?" didi. (79\5)
- Esir+ciler ketḫudâsına bıraḳ. (139\14)

+de

- Ṭoḳuz mâh on gün+de bir mâh-ı tâbân eline girüp hemân Ḫ˘âce Ṭursun ḳurbânlar. (3\8)
- Ol on gün+de yedi gün muttaṣıl uyur. (66\15)

+tesi

- Er+tesi gice ḳalup vâlidesinüñ destüñ bûs idüp iskeleden ḳayıḳa binüp ‘azm-i yalı eyledi. (83\4)
- Er+tesi aḫşâm Deli Meḥmed'üñ ṭa‘âmı ḳalmayup kediyi ṣalıvirdi. (91\7)

+daş

- Meğer ol arada üç nefer ḳarın+daş+lar ṣayyâdlaranda bâlıḳ avlayup deryâya aġ bırâḳmışlar idi. (22\1)
- "Kendüye münâsib bir ḫatûn ala, cân yol+daş+ı ola. (112\12)

+düz

- Gün+düz+lerde meşâmına bûy-ı ṭa‘âm, gicelerde çeşm-i bîdârına ḫ˘âb ü ârâm yürümezdi. (35\6)

+ıl

- Saçları ḳız+ıl altun, cemâlde cemîl, ḥüsn içinde mâhe, (22\7)

+ın

- Çün iküñdi yaḳ+ın oldı. (50\7)

+kek

- Cenâb-ı Ḥaḳḳ bir er+kek evlâd iḥsân, (3\7)

+la

- Andan Yûsuf Şâh'ı ḳuzı gibi alup kış+la+ya getürdi. (74\15)

+lU

- Meğer ḳarındaşlaruñ ikisi ev+lü birisi mücerred ol eyitdi; (23\2)
- Bed ḫuyla ṭabî'at 'azâb içinde maḥbûs bed ḫûy+lu ademüñ ṭâli'î maḥûs işleri ma'kûsdur. (119\10)

+lIK

- Ustâdlar bir sâlda yapdıḳları gemi bir hafta+lık kârim tûl-i zamân ile ḥâṣıl olan keştiler, (59\18)
- Hemân meclis amâde olup 'ayş u 'işret, ẕevk ü ṣoḥbete başladılar ve ol câriye meclisde sâḳî+lik iderdi. (80\11)
- Aç+lığ+a ṣabr müşkil iken kendüye cebr idüp belâ-yı cû'a taḥammül ḳılup mezhebinden rücû'a ruḫṣat virmedi. (124\17)

+ñdü

- Çün ikü+ñdü yaḳın oldı. (50\7)

+rA

- Birḳaç günden ṣoñ+ra zâhidi da'vet eyledi. (48\3)
- Ey cân iç+re cânumuñ cânı baḳ. (104\10)

+sUz

- Ḥasan Ḥüseyin 'aşḳına su+suz+lara âb-ı sebîl 'aṭşâna şerbet-i şîrîni döküp pâzârda her sûḳı nehr-i Nîl iderdi. (13\12)
- Niçün icâzet+süz bu küstâḫlığa irtikâb idüp geç vaḳt buraya geldüñ. (41\3)

1.2.1.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+A-

- Leṭâfetde mihr-i pür-nûra beňz+e-r idi. (35\10)
- Evvelki gibi ‘ayş u ‘işret, ẕevḳ ü ṣoḥbet idüp gülüp oyn+a-dılar. (100\8)

+(a)r

- Beňzi gâh aġ+ar-dı, gâh ḳızardı, gâh sar+ar-dı. (101\6)

+et-

- Demirḫân câriyeye ıṣmarladı; "Şu ḳahpeyi göz+et," diyü. (84\11)

+lA-

- Ṣandâlyeye oturup ḥikâyeye baş+la-dı. (34\5)
- Baḳ aġa ben yedi senede bez ṭoḳudum, nakış iş+le-düm. (136\10)

+lAn-

- Câme-ḫˇablar ḥâżır+lan-up ḫânım (98\3)
- Leṭâ'if olmasa idi ḫânım benüm neme lâzım diyü cevâb virdi bize" diyüp ḫânımı âteş+len-dürdi. (104\18)

1.2.1.2.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri

1.2.1.2.3.1.Fiilimsiler

Fiilden türeyip isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılan kelimelerdir.

1.2.1.2.3.1.1. İsim-Fiil Ekleri

Fiillerin isim şeklidir. isim-fiil ekleri şunlardır;

-mAḲ

- Ḳapuya varup içerü gir-mek istedi. (19\17)
- Ol sâ‘at bî-ḥicâb olup gül-meğ-e başladı. (33\19)

- Elbetde seni ṣat-maḳ lâzım geldi. (141\2)

-maḳlıḳ

- Meğer ol devrede ḥasır yap-maḳlık mu‘teber ṣan‘at ḳolayca ṭarîḳat idi. (146\14)

-me

- Geç gel-me-leriyle merâḳ idüp câriyelere eyitdi. (104\4)

1.2.1.2.3.1.2. Sıfat Fiil Ekleri

Fiillerin zaman ve hareket bildirerek nesneleri nitelemelerini sağlayan eklerdir. Sıfat-fiil yapan ekler şunlardır;

-muş: (Geçmiş zaman sıfat fiil ekedir.)

- ‘İffet-i savâ‘mi ḳuds-şem‘lerinden iḳtibâs olun-muş bir nûrdur. (49\8)
- Amân efendüm, ölümden ḳurtul-muş kimesneyüm. (142\3)

-ar (Geniş zaman sıfat-fiil ekidir.)

- Ḥammâl ẖülyâ itdi ki "Aḳçem yoḳ işe yar-ar bir şeyüm yoḳ cânumdan ġayrı ne olmaḳ vardur," diyüp ẖânıma geldiler. (138\19)

-maz (Olumsuz geniş zaman sıfat-fiil ekidir.)

- Pâdşâh eyitdi; "Bu ḥayvân bir yara-maz hayvân olmalı ki elleri tîmûr mis̱lüdür," diyüp fermân eyledi. (95\16)

-(y)ası: (Gelecek zaman sıfat fiil ekidir.)

- "Kedi kör ol-ası ḥayvân," diyü birbirleriyle şikâyet iderler idi. (90\9)

-maduḳ (Geçmiş zaman sıfat fiil ekidir.)

- Ḳudretüñ ol-maduğ-ı nesne(y)i ṭaleb itme. (131\10)

-dUḲ (Görülen geçmiş zaman sıfat fiil ekidir.)

- Vâḳıf ol-duġ-uñuz umûrı muḫlişüñüze ta'lîm iderseñüz. (62\7)
- İttifâḳ şehirden çıkup ol buluş-duḳ-ları ehl-i ḳurâdan bir pîr imiş. (118\7)
- Her işit-düg-in sözi gerçek ṣanup inanma. (130\17)

-(y)An (Geniş zaman sıfat fiil ekidir.)

- Meğer ḫânımuñ elinde dûrbîn gel-en ḳayıḳcıları temâşa iderdi. (79\15)
- Ḳoçıda yelpaze salla-y-an câriye ṭurur. (80\4)
- "Üzerinde aḳ pilâv içerüsinde ẕerde naḥnu ḳasemnâ," di-y-en sûḫtenüñ ḥiṣṣesi ol ẕerde idi. (124\6)
- Yusûf Şâh'a su'âl itdi ki "Seni ḳurtar-an ḫâtûn bu mıdur?" didi.(152\14)

1.2.1.2.5.1.3. Zarf-Fiil Ekleri

Fiilleri başka fiillere bağlamak üzere zarflaştıran eklerdir. Zarf fiil ekleri şunlardır;

-(y)IcAḳ (Zaman zarf-fiil ekidir.)

- "Sen ṭaşra çıḳ-ıcak meliḳ-zâde seni gördi. (41\16)
- Meclise iḥżar id-icek 'âbid gördi. (107\12)
- "Gizlenüp mestûrum ḳızunı aña vir," di-y-icek 'âbid seḥâba.(109\1)

-(y)IncA (Zaman zarf-fiil ekidir.)

- Çâḳ Yûsuf Şâh câmi'den çıḳup ḳonaġlarına var-ınca böyle ġavġâ iderlerdi. (5\2)
- Dil-ârâ-yı 'âlem-ârâyı ayağından beline gel-ince ḳuyrıġı ile ṭolaşdurup cânânı ḳucar. (66\7)

-eli (Zaman zarf-fiil ekidir.)

- Deli Meḥmed'üñ kedisi gid-eli ḥâli perişân idi. (96\2)

-madan (Zaman zarf-fiil ekidir.)

- Kimesne el ur-madan baňa getür. (93\17)

-sA (Şart zarf-fiil ekidir.)

- Ḳızını bir kîmesneye iḫtiyâr ile virür-se râz aşikâr olup şâhuň siyâseti ṭuzâğında giriftâr ḳalur. (12\14)
- Yâ ḫânım duyar-sa bizi daḫı öldürür. (103\2)

-dıḳda (Zaman zarf-fiil ekidir.)

- Pâdşâh ḥużûrına dest bûs içün varıl-dıḳda vezîr beni elbetde arḳasına alup getürsün. (122\1)

-ken (Hal zarf-fiil ekidir.)

- Yûsuf Şâh 'azm-i ḳışla ider-ken yolı eski sarây önüne geldi. (75\14)
- Bunlaruň daḫı çâha düşer-ken kiminüň eli ayağı cümle endâmları(149\9)

-(y)ü (Hal zarf-fiil ekidir.)

- Hîç kimseyi istemem, di-y-ü ġażab ile söyledi. (82\7)
- Yûsuf Şâh "Bu nedür?" di-y-ü su'âl idüp eyitdiler (33\14)

-(y)ArAk (Hal zarf-fiil ekidir.)

- Gid-erek mizâcı gül gibi açıldı. (22\14)
- Bir iki ġazel şarḳı oḳu-y-arak yalıya geldiler. (79\14)

-dıḳça (Hal zarf-fiil ekidir.)

- Ġuṣṣa vü inkisârı ol-dıḳça ol ḳaṣra girüp göňli açulup bûy-ı reyâḫîn ile dimağı mu'aṭṭâr olurdı. (34\15)
- Bizüm 'ömrümüz ol-dıḳça kifâyet ider sen de ġayrı ḥammâllıḳ itme. (137\4)

-(y)Up (Bağlama zarf-fiil ekidir.)

- Bâzergân cevâba ḳâdir olma-y-up iki kese daḫı virdi. (16\17)
- Naẓar itdügi gibi âh id-üp meftûn oldı. (28\4)
- "Bâri teyzeme gideyüm," di-y-üp teyzesine geldi. (82\15)
- Civârdında olan ḳomşular birer şopa al-up ḥammâlı bapuçsız ḳaçırdılar. (137\13)

1.2.1.2.3.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-üm

- Öl-üm+den ḳurtulmuş kimesneyüm. (142\3)

-un

- Sat-un almaḳ bahânesiyle ḥaşırı getürüp temâşâ iderken, (151\1)

-(U)k

- Çehresi gün gibi rûşen, alnı aç-uk ebrûları güşâde. (79/19)
- Şu yolınuň büyü-k ṭaşını ḳaldurup Yûsuf Şâh'ı şu lağımına bıraḳdılar. 133

-(a)k

- Anı bir ḫânım sevmiş, şimdi bir kon-ak câriyeler ḫâdimler alup ġanî eylemişler. (82\12)
- "Benüm şevketlü pâdşâhum zamân-ı devletlerüňüzde bu maḳûle baṭ-aḳ-cı bir żâlim zuḫûr itmiş olsa ne cezâ tertîb iderdüňüz," didi. (151\11)

-uş

- Bî-çâre ḥammâl bildi ki kurtul-uş yoḳdur. (136\19)

-u

- Hemân Yûsuf Şâh'uň ḳorḳ-u-sından ol kiraz dudağı çatladı. (101\11)

1.2.1.2.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

1.2.1.2.4.1. Çatı Ekleri

"Çatı, fiil kök veya gövdesinin, sözlük anlamında herhangi bir değişikliğe uğramadan fiilden fiil yapan belirli bazı eklerle genişleterek cümledeki özne ve nesne ile olan bağlantısında uğradığı durum değişikliğidir." [16]

Çatı ekleri fiili ettirgenlik, edilgenlik, dönüşlülük ve işteşlik bakımından değiştirirler.

Eserdeki çatı ekleri ve örnekleri şu şekildedir;

1.2.1.2.4.1.1. Edilgenlik

-Il-, -Ul-

- Her kim görmeden alursa kırḳ biň aḳçe bahâ ta'yîn ideler, sat-ıl-a. (13\1)
- Ârâm ü ḳarârı kemânı ḫam-ender-ḫam olup bük-ül-di. (36\8)
- Aḫşâma değin âteş-i intiẓâr ile yandum yaḳ-ıl-dum. (45\14)
- Her ṭarafdan ṭableler nişânlar kon-ul-muş. (62\17)

-Un

- Ṭâlib ü râğıb bul-un-madı. (13\6)
- Dem-i nuḥûset encümı içre kem olmuş gör-ün-mez. (69\4)

1.2.1.2.4.1.2. Dönüşlülük

-n-

- Kimi pervâneveş ṭola-n-ur, kiminüň dehânı sula-n-ur. (4\10)
- Be hey âdem kendi kendine söyle-n-ürsin. (138\)

-Il-

- Ṣabr-ı nuḳûdı elden gidüp ḫâke dök-il-di. (36\6)
- Başından 'aḳlı gitti, yıḳ-ıl-dı. (64\11)

---

[16] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.538.

1.2.1.2.4.1.3. İşteşlik

-ş-

- Bâzergân ile evlerine ir-iş-di. (16\2)
- ‘Alâ-ḥide cümlesi “Benümdür,” diyü nizâ‘lar döğ-üş-ler itdiler. (23\1)
- Pîş-ḳademi ve nigeh-bânı kim ise bul-uş-dı.(63\1)
- Gör-iş-diler, ḳoç-uş-dılar. (63\12)

1.2.1.2.4.1.4. Geçişli-Ettirgenlik

-ar-

- Bî-iḫtiyâr ṭaşra çıḳ-ar-dum. (38\10)

-ür-

- Ḥüsn ü dîdârı temâşâsı ile behremend olup rûzgâr geç-ür-diler. (114\6)
- İttifâḳ bir gün bir serçe ṭutup dâma düş-ür-di. (129\19)

-dUr-

- Bî-temeldür ey pûşt oğlan baḳ ben seni öl-dür-medüm. (132\5)
- Aṭşân olan derdmendleri âb-ı ḥayâta ulaş-dur-ur idi. (13\8)

-t-

- Sipâhî ḫâtûnı atıñun ardına alup bir cânibe yürüyüp segir-t-di. (24\3)

1.2.1.2.4.2. Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler

-y- (<d)

- Birḳaç yumurdasın getür laḳ laḳ yuvasına ko-y (46\10)

1.3. KELİME ÇEŞİTLERİ

1.3.1. İSİM

"İsim, canlı ve cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek veya cins cins karşılayan; varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir." [17]

Varlıkları ve mefhumları tek tek karşılayan isimlere has isim (özel isim); [18]

- Ol mihr-i münîrüñ ism-i resmüñ Yûsuf Şâh diyü nâm tesmiye eyle-di.(3\11)
- Ḫânımuñ Demir-ḫân isminde bir câriyesi daḫı var idi. (81\9)

"Varlıkları ve mefhumları cins cins karşılayan isimlere ortak isim (cins isim) denir." [19]

- Mâl-i ḳârûna mâlikdür. (8\18)
- İşte bu altunları saña virdi. (78\1)

1.3.2. SIFAT

Sıfatlar "nesneleri vasıflandırma ve belirtme suretiyle karşılayan kelime-lerdir." [20]

Sıfatlar isimlerin vasıflarını belirtmesi açısından ikiye ayrılır.

1.3.2.1. Niteleme Sıfatı

İsimlerin kalıcı, değişmeyen özelliğini ifade eden sıfatlardır. Niteleme sıfatları yapı bakımından üç grupta incelenir.

1.3.2.1.1. Basit Sıfatlar

İsimlerin kök halinde sıfat görevinde kullanılmasıdır.

- Yûsuf Şâh 'azm-i ḳışla iderken yolı eski sarây önüne geldi. (75\14)
- "Maḥalleli âgâh olun, kara kedi gelmiş," diyü feryâd eyledi. (96\8)

---

[17] Muharrem ERGİN, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 199, s. 207.

[18] M.Ergin, age., s.207.

[19] M.Ergin, age., s.207.

[20] M. Ergin, age. , s. 232.

1.3.2.1.2. Türemiş Sıfatlar

İsimden fiil veya fiilden isim yapma eklerini alan kelimelerin sıfat görevinde kullanılmasıdır.

- Ṭatlu kelâmı nâzenin şekilde beşer değil perî. (11\13)
- Gemicilik ṣan'atına bü'ṭ-ṭav'-ı ṭâlib oldı. (60\7)

1.3.2.1.3. Birleşik Sıfatlar

İki ayrı kelimenin birleşmesi sonucunda oluşan sıfata örnek eserde rastlanmamıştır.

1.3.2.2. Belirtme Sıfatı

İsimlerin değişebilen özelliğini ortaya koyan sıfatlardır. Belirtme sıfatları dört grup altında incelenir.

1.3.2.2.1. İşaret Sıfatı

İsimleri işaret yoluyla belirten sıfatlardır.

Metinde yer alan işaret sıfatları şunlardır;

Bu

- Deli Meḥmed bu ḥâlden âgâh olup, kediyi ol gün maḥbûs eyledi. (91\2)
- Ḫânım eyitdi; "Be ḥerifler bu zamân sarḫoş olup nerden geldüñiz, ṭoğrı söyleyüñ," didi. (104\6)

Şu

- Maḥalle içinde bir velvele peydâ oldu ki "Bire ṭutun ne ṭarafa gitdi şu mel'ûn," diyü aradılar. (91\14)
- Ḫânıma merâk olup câriye eyitdi; var şu âdemi al gel, didi. (138\13)

O

- Ḳahḳaha ile ḫande idüp bir taże; "ṣuṣ koca-câzû diyü âġâza ile ġavġâ idüp o beğ senüñ neñe lâyıḳdur baḳayum ġayrı ben kendümi nâra yıḳayum," diyü nizâ'lar iderler. (4\17)
- O demlerde Ġalaṭada kâse-lîs veled-i zinâ meşhûrlar var idi. (8\9)

Ol

- Ol ṭarafa gûş ṭutup ṭurfa-kelâm diñlerdi. (64\9)
- Öyle rivâyet iderler ki şimdi ol yalı olan maḥal ḳayıḳḫânedür, dirler. (153\10)

Şol

- Bekir Oṭa Başı pür-âteş olup bir ḳaraḳolluḳcı çaġırup; "Var şol sefih oğlanı al gel evinden," didi. (74\2)
- Bir câriye çağırup; var şol (şol) mezâr ṭaşına dayanup oṭuran âdeme baḳ, ḥâlini ṣor, ammâ yanına pek ṣoḳulma. (138\3)

1.3.2.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.

Metinde rastlanan sayı sıfatları şunlardır;

1.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Bir

- Oṭa Başı bir boġça esbâb ḥâẓır eylemiş. (75\4)
- ḫânım ṣanduğı açup bir çekmece çıḳardı. (136\8)

İki

- Hemân iki 'aded ḥayvân ḥâẓır, binüp iskeleye geldiler. İki çifte bir ḳayıḳa binüp 'azm-i meyt iskelesi, diyüp yanâşdılar. (31\18)
- Ma'nîde iki dürlü ta'âm var oldı. (124\5)

Üç

- Üç cânibe üç oḳ atayım. (23\16)
- Üç ʻaded zenân-ı çengi ile Yûsuf Şâh'ı ẕevḳ itdürüp biraz yolalum. (72\7)

Dört

- Ol pâdişâh bu niġmet ile devlet-mend olup dört nefer-i ʻâḳıl var. (51\7)
- Câriye yuḳaru bâmdan naẓar ider görür ki duḫter bir nânı dört pâre idüp keser. (148\2)

Beş

- Kimi aydur; beş ṣaḥan bir çorbâ ṭâsı aldı. (91\17)
- Ḥammâluň beş ʻaded paresi olup berbere der ki; cânum berber bu sefer beş aḳçemüz var. (127\2)

Yedi

- Ol on günde yedi gün muttaṣıl uyur. (66\15)
- Ben yedi senede bez ṭoḳudum, nagış işledüm. (136\10)

Ṭoḳuz

- Cenâb-ı Ḥaḳḳ bir erkek evlâd iḥsân ṭoḳuz mâh on günde bir mâh-ı tâbân eline girüp (3\7)

On

- ʻAdeti on güne varınca viṣâl-ı rûh-efzâyla muġtenim olur. (66\14)
- Ardunda on ḳadar câriyeler vardur.(75\16)

On Dört

- Çün Yûsuf Şâh on dört on beş yaşına irdi. (3\19)

On Beş

- Çün Yûsuf Şâh on dört on beş yaşına irdi. (3\19)

Yigirmi

- Yigirmi gün içinde zâg-ı siyâh ḥâṣıl olur. (46\11)

Ḳırḳ

- Kırk yıllıḳ ʻibâdetinüň fâʻidesi hebâ-i menṣûr Ḥaḳḳ dergâhında zîver-i ḳabûl ile maḳbûl olacaḳ. (117\6)
- Ḥammâl hemân tozı yedi, kırk ʻaded parayı aldı. (127\9)

Yüz

- Anlara yüz altuna virürüm, dimiş.(121\12)
- Âḫîrü'l-emr olmaḳ żarûri olup yüz altun göndermişler. (121\13)

İki Yüz

- Yûsuf Şâh ile meclis olursam bu ḳaḫpeye iki yüz değnek urun, didi. (99\18)
- Yûsuf Şâh ile meclis olursam iki yüz değnek uruň, dimiş idi. (100\12)

Üç Yüz

- Süleymân Aġa işte bu ḥikâye ẕevkime gitdi, diyüp üç yüz altun iḥsân eyledi. (71\18)

Biň

- Kelâm ile ʻâmil olup destîyi anlara biň altundan eksik ile virmezem. (121\15)
- Pîre ṭamaʻ gâlip olup biň altuna daḫı râżı degilem. (121\18)

Kırḳ Biñ

- Pâzâra vire, her kim görmeden alursa kırḳ biñ akçe bahâ ta'yîn ideler, ṣatıla. (12\18)

On Biñ

- Belinden kemeri çıḳarup on biñ guruşluḳ altunı ḫânıma teslîm eyledi. (137\1)

1.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

- İcâb-ı żarûret ile nâçâr ikinci ḥâcet içün dergâh-ı Ḫaḳḳ'a el açup niyâz eyledi. (116\1)
- Üçünci abdâl ki cümleden dânâ idi. (44\12)

1.3.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatı

- Yûsuf Şâh cümlesine yigirmişer altun iḥsân eyledi. (50\10)

1.3.2.2.2.4. Yabancı Menşeli Sayılar

Yek

- Ẕâtımda bir gevher-i yek dâneyüm. (108\12)
- Ammâ benüm bâd elinden ḥâlim perişân ḍarbet-i pür-heybeti ile cismüm rîze rîze vücûdum zerrâtla yeksândur. (109\5)

Hezâr

- Aña varup hezâr nâz ü nîyâz ile minnetler idüp ḳarż ḳırḳ bîñ direm istedi. (14\5)
- Hezâr şerm ve avâz-ı nerm ile eyitdi; (40\19)

1.3.2.2.3. Belirsizlik Sıfatları

İsimleri belirsiz bir şekilde bildiren sıfatlardır.

Metinde rastlanan belirsizlik sıfatları şunlardır;

Bir

- Bir gün cümlesini żiyâfet idüp otururlar idi. (64\1)
- Ol gice aḥbâblardan bir ẕâtuň naḳl eylediği ḥikâye. (117\15)

Birkaç

- İttifâḳ ol sarâyda birḳaç yerde ḳarlıguç yuvaları var idi. (64\2)
- Yûsuf Şâh ḫânesinde birḳaç aḥbâb ile ẕevḳ ü ṣoḥbet iderdi ve her gice aḥbâba garâîb ḥikâyeler naḳl itdirirdi. (105\7)

Her

- Hemân eṭrâfa sipâriş ider ki ‘ilmde mâhir her sînde kâmil bir üstâd bulup ḫâne-i sa‘âdetlerinde ‘ilm ta‘lîm itdirmekde idi. (3\17)
- Her mürgde bir dürlü zebân, her ḳuşda bir nev‘î beyân olur. (56\4)

Cümle

- Melik-zâde cümle aḥvâli işitdi. (44\15)
- Çünki ‘aṭṭâr cümle bahârâtı birden söyledi. (87\8)

Nice

- O ṣuller ki saḳḳâlığuň zamânında Ḥasan Ḥüseyin ‘aşḳına sebîl eyledüň nice teşne vü ‘aṭşânları âb-ı ḥayât-efzâya ġarḳ idüp ḫayır du‘âlar alduň. (29\8)
- Bir oğlı ṭoġar nice cihâna ḥükm ider, didiler. (49\4)

Nice Bir

- Rûzgâruň cefâ vü cevrî yüklerini nice bir çekeyüm. (15\9)

1.3.2.2.4. Soru Sıfatları

İsimlerin yer, zaman, sayı ve nitelik bakımından belirtili duruma getirilmesi istenildiğinde soru sıfatları kullanılır.

Metinde rastlanan soru sıfatları şunlardır;

Ḳangı

- Bu ḫabîs kedidür, cânum hîç birüňüz görmedüňüz mi kangı evden gelür, didi. (92\4)
- Cânum ḳayıḳçı sen ḳangı diyârdansın ve kangı diyârları gezdin ve başına ne geldi, naḳl it görelüm, didi. (126\15)

Ne

- Cezîre ne yerde ve ne cânibde idügüni ḳırlangınç dimişdi. (68\11)
- Bire ṭutun ne ṭarafa gitdi şu mel'ûn," diyü aradılar. (91\14)

1.3.3. ZAMİR

"Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesneleri temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir." [21]

Zamirler işlevleri bakımından yedi gruba ayrılırlar.

1.3.3.1. Şahıs Zamiri

"Kişi adlarının yerine kullanılan kelimelerdir." [22]

Metinde rastlanan şahıs zamir çeşitleri şunlardır;

1. Tekil Şahıs: "ben"

- Baňa öyle ḳaṣd itmişler, diyüp zârı zârı ağladı. (99\10)
- Benüm şevketlü pâdişâhum zamân-ı devletlerüňüzde, (151\11)

2. Tekil Şahıs: "sen"

- Var ḥużûruňda ol atama fırṣat düşürüp senüňçün kelimât-ı ḥasene ideyüm. Ümiddür ki seni dâmâdlığe ḳabûl eylese. (41\9)
- Saňa oḳumaḳ, yazı yazmaḳ öğredeyim. (86\12)

[21] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.399

[22] H.Kavruk, age. , s.102.

3. Tekil Şahıs: "ol"

- Bu şehirde yâ ol dursun yâ ben. (12\3)
- Ol daḫı girü maḳâmına irişdi.(45\9)

1. Çoğul Şahıs: "biz"

- El-hükmü li'llâh, biz ṣaġ olalum. (8\5)
- "Bu kedi şimdi bizden ḳaçar aḫşâm oldıġı gibi diḳḳat buyuruň, ḳangı ṭarafdan gelür görelüm, çâresini buluruz," didiler. (90\18)

2. Çoğul Şahıs: "siz"

- "Cânum birâderler siz her zamân buraya gelür misüňiz," didi.(33\8)
- Elbette sizüň hedâyânuz da daḫı bir destî olmaḳ lâzımdur. (121\7)

3. Çoğul Şahıs: "anlar"

- Melik-zâde eyitdi; bizim anlara rağbetimüz ḫidmet içün değildür. (48\8)
- Anlara yüz altuna virürüm. (121\12)

1.3.3.2. İşaret Zamiri

Varlıkların isimlerinin yerini işaret etmek yoluyla tutan kelimelerdir.

Metinde rastlanan işaret zamir çeşitleri şunlardır;

Bu

- Bunı babası Bekir Oṭa Başıya sipâriş eyledi. (73\17)
- Siyâh bunları bir dil-firîb maḳâma indürüp otururlardı. (149\4)

Ol

- İ'tiḳâdum budur ki saňa ol daḫı 'âşıḳ olmuşdur. (41\17)
- Bu elbiseleri ol virdi. (78\17)

An

- Ol ḳahbe saňa teslîm oldı. Ḳabâḥat aňundur. (101\10)
- Anlara yüz altuna virürüm, dimiş. (121\12)

O

- Yazıcıoğlı eyitdi; efendüm ḳanġısı ẕevküňize gider ise o sizindür, didi. (73\7)
- Ṭıflî o nedür, didi. (95\6)

1.3.3.3. Dönüşlülük Zamiri

"Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamiridir. Bunlara dönüşlülük zamiri denmesinin sebebi, zamirin, yapılan işin yapana dönüşünü gösteren bir işlev yüklenmiş olmasındandır".[23]

Dönüşlülük zamiri olarak metinde kendü ve öz kullanılmıştır.

Öz

- Özini şem'-i cemâlde yaḳmaḳ içün bezm-i belâya pervâne-i raḳḳâṣ eyledi. (36\11)
- Üstâd-ı özüne hezerân hezâr-pişe-verler. Anda 'âciz kebuter altında nezâket ile toḫum-mürg oluruz. (61\19)

Kendü

- Ġayrı kendün(den) ümîdin kesüp ḫâdiminden birine, var ḳışlaya Bekir Oṭa Başını baňa çaġır gelsün, didi. (5\11)
- Kendüye ketḫudâ eylemişdi. (81\5)

1.3.3.4. Belirsizlik Zamiri

İsimlerin yerlerini belirsiz şekilde tutan kelimelerdir.

[23] Zeynep, KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s. 414.

Metinde rastlanan belirsizlik zamirleri şunlardır;

Biri

- Ol veled-i zinâlaruň biri ḳapuda bekler idi. (32\7)
- Yûsuf Şâh gülerek câriyelere naẓar idüp birine "Sen benümsüň, gel yanıma," diyüp der-âġuş eyledi. (73\9)

Cümle, cümlesi

- Cümlesi Ḫudâ-yı bî-niyâza vâfir ḥamd ü s̱enâlar, şükürler ḳıldılar. (71\6)
- Cenâb-ı Ḥaḳḳ cümlemizi ber-murâd eyleye. (153\16)

Falân- Filan

- Her birisi falân oğlu filân diyü nâm virmişler idi. (8\11)

Her biri, her birisi

- Her birisi falân oğlu filân diyü nâm virmişler idi. (8\11)
- Her biri ṣanâyi'den bir san'at öğrenmek içün diyâr-ı ġurbete 'azîmet itdikleri rivâyet eyledi. (55\15)

Herkes

- Bu sırdan herkes îbâ vü nefret idüp, çünki alan ve almayan pişîmân dur. (13\4)
- Aḫşâm oldı, herkes evlerüň damına çıḳup 'acep kedi ḳandan gelür, diyü temâşa iderler idi. (91\3)

Her kim, her kimi

- Pâzâra vire, her kim görmeden alursa kırḳ biň aḳçe bahâ ta'yîn ideler, ṣatıla. (12\18)
- Cenâb-ı pâdşâh bostâncı başıya fermân idüp, var şol ẓâlimüň ḫânesini baş, içerüde her kimi bulursan ḳatl eyle. (152\5)

Her ne, ne

- Her ne fesâda mübâşeret iderse iḳdâm ider. (40\16)
- Dürbîn kedi olan tekneye râst gelüp ne oldığın aňlaşılmayup, merḥûm Ṭıflî Efendi daḫı ḥużûrda idi. (94\19)

Ḳanġı, Ḳanġısı

- Her ḳanġıňuz oḳlardan birini muḳaddem getürürse ḫâtûn anuň olsun, didi. (23\17)
- Yazıcıoġlı eyitdi; efendüm ḳanġısı ẕevküňize gider ise o sizindür, didi. (73\7)

Kim, kimi

- Vaṣiyet itdi ki bâb-ı ḥiṣârdan muḳaddem kim girerse anı pâdşâh ideyüz. (26\18)
- Kimi aydur; “ṣandıġum ve dolâbum soymuş.” Kimi aydur; “Aḫûrdan merkebi götürür iken çaġırdum, bıraġup ḳaçdı.” (92\2)

Kimse <kim + erse”

- Üç kimsedür, ceng ü cidâl iderler. (23\8)
- Bu ‘ilme kimsenüň şu‘ûrı bu fene aḫerüň vuḳûf ü ḥużûrı yoḳdur. (56\)

Kimesne, kimsene < kim + ise + ne”

- Kimesne muṭṭali‘ olmasun. (41\14)
- Kimesne el urmadan baňa getür diyü sipariş eyledi. (93\17)

Özge

- Bulursan var, dünyâda senden özge maḥremüm ciḥân-ı fânide vücûduňdan ġayrı hem-demüm yoḳ. (113\2)

1.3.3.5. Soru Zamiri

Soru zamirleri varlıkların isimlerini soru yoluyla ifade eden kelimelerdir. Başlıca soru zamirler “ne” ve “kim” dir.

Metinde rastlanan soru zamirleri şunlardır;

Kim

- Yûsuf Şâh vâlidesinüň destüň bûs idüp su‘âl eyledi ki vâlide bu ḳonaḳ kimindür, didi. (82\18)
- Ḫânım pencereden kimi istersüň diyü ṣû‘âl eyledi. (137\8)

Ne

- Ey nûr-ı dîde ġam-ı endûha sebep ne böyle, gözyaşını döküp revân itmeğe bâ‘iṯ ‘aceb ne oldı? (38\5)
- Ḳayıḳcı eyitdi; “begüm ne aġlarsun?” (102\8)

1.3.3.5. Bağlama Zamiri

“Bağlama zamiri, bir kelimeyi, bir kelime grubunu veya bir cümleyi başka bir kelimeye, kelime grubuna veya cümleye bağlayan ve aynı zamanda, içinde “zamir” anlam ve işlevi de bulunduran bir zamir türüdür.” [24]

Eserde bağlama zamiri olarak Türkiye Türkçesinde olduğu gibi “ki” kullanılmıştır.

Ki

- Fare-i sagîre ki â‘żâsı şikeste oldı. (105\15)
- Andan büyük şirret, didikleri ḫânım ki ḥammâla teṣâûp iden ḫânım mücevhere ġarḳ olmış üç beş ḳadar câriye ile pâzâra geldi. (140\9)

---

[24] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.449.

1.3.3.6. Aitlik Zamiri

"Şahıs ve işaret zamirleriyle kurulan ad tamlamalarında tamlanan öğenin kaldırılarak yerine +ki ekinin getirilmesi ile oluşturulan zamirler aitlik zamirleridir." [25]

- Deli Meḥmed evvel+ki minvâl üzre bahârâtı ṣaymaġa başladı. (87\13)
- "Aḫşâm+ki câriyeyi neyledüñiz," didi. Biz aḫşâm câriyeyi gördük ki ölmemiş, ḳıyamadıḳ deñize bıraḳmaya. (104\9)

1.3.4. ZARFLAR

Önüne geldiği fiil, sıfat, zamir ve zarfların anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, durum, soru yönleri ile niteleyen sözcüklerdir.

Zarflar beş gruba ayrılır.

1.3.4.1. Zaman Zarfları

Zaman anlamına sahip olan ve zarf olarak kullanılan kelimelerdir.

Metinde rastlanan zaman zarfları şunlardır;

Andan ṣoñra

- Bârî ḥüsn-i vechle ref'ine iḳdâm eyleyüp yahûdiye didi ki ḥamâma var, pâk ol gel viṣâlüm güline andan ṣoñra ur el didi. (21\10)

Bir gice

- Bir gice Melik-i Ḳaytur ḫˇâbda gördi ki savma'a zâhidden bir mâh gelüp nûş-zâduñ ḳaṣrına girer. (48\17)

[25] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s:430.

Bu gice

- Bu gice mihmânıňuz külbe-i aḥzânımızı ḳudûm-ı şerifüňüz ile müşerref idüp cânumız olsaňuz câyîz midür, der. (58\6)
- Ṭıflî Efendi eyitdi; "İşte pâdşâhum bu ṣabâḥ ḳayıḳda bendeňiz ile temâşâ eylediğiniz tâze civân bu gice bir żâlim elinden ḳurtulup bendeňize râst geldi. (151\15)

Bir gün

- Meğer bir gün bir maṣlaḥata gidüp eğlendi. (35\15)
- Bir gün eline âyine alup cemâline nigerân oldı. (114\13)

Birkaç gün

- Birḳaç gün geçüp ol ṭarafa muḳaddem saḳḳâ gelüp, (28\3)
- Birḳaç günden ṣoňra zâhidi da'vet eyledi. (48\3)

Bir iki gün

- Bir iki gün içre tamâm olmaḳ netice-i efkârdur. (60\1)

Bugün

- Bugün atam ile senüň aḥvâlüňi söyleşdüm. (46\2)
- İşte bugün bu vecihle mâcerâmız oldı. (123\16)

Çün

- Çün Yûsuf Şâh on dört on beş yaşına irdi. (3\19)
- Çün iküňdi yaḳın oldı. (50\7)

Daima

- Ṭaşra çıḳmaz ẖâne-i zâhidde mestûre genc-i ṣavma'ada dâimâ 'ibâdetde kîmesneye görünmez, meşhûre idi. (35\13)
- Şevketde dârâ vü çemşîd ḳudretde encüm-sipâh ve ḥaşmetde ẖurşid dâima żamîr-i seyr-i temâşaya mâîl idi. (143\7)

Dek

- Niḳâb altında idi, bilüp niçün âh eyledüñ diyü su'âl idicek saḳḳâ mâcerâyı evvelinden âḫirine dek ḥikâyet ü rivâyet eyledi, ḥabse gönderdi. (28\7)

Delim

- Delim yıllar ḥükümet ü 'adâlet idüp rûzgâr geçürdi. (30\4)

Dem

- O demlerde Ġalaṭada kâse-lîs veled-i zinâ meşhûrlar var idi. (8\9)
- Bunca demlerdür yollarda belâlar çeküp, (29\5)

Dün

- Deli Meḥmed dün bir 'arab ile ġavġâ itmiş. (88\18)
- Bire ḳız ḳahpe dün gice sen Yûsuf Şâh ile ẕevḳ itmişsin. (99\1)

Erte

- Ṣoñra seni ḫânım helâk ider, diyü çoḳ naṣîḥat eyledi ve ol gice ve ertesi gice ḳalup vâlidesinüñ destüñ bûs idüp iskeleden ḳayıḳa binüp 'azm-i yalı eyledi. (83\3)
- Ertesi aḫşâm Deli Meḥmed'üñ ṭa'âmı ḳalmayup kediyi ṣalıvirdi. (91\7)

Evvel

- Evvelden tertîb olmuş tażе mîçolar Yûsuf Şâh'uñ ḳoltuğına girüp buyuruñ efendüm begüm, diyüp Yûsuf Şâh'ı ḳuş gibi uçurup ṣofra başına getürdiler. (32\17)
- Bir ḥâkime mürâca'at lâzım geldi, 'ahd itdik ki evvel buluşduğumuz kimesneyi ḥâkim idüp anuñ söziyle ḳanâ'at ideyüz. (118\11)

Gün

- Yigirmi <u>gün</u> içinde zâg-ı siyâh ḥâṣıl olur, peder görür. (46\11)
- Ol <u>gün</u> beş altı kere meclis tâzeledi. (100\18)

Günden güne

- Duḫter <u>günden güne</u> bir gûne daḫı olup, (147\13)

Gün be gün

- Cenâb-ı Ḥaḳḳuñ emr ü ʿinâyetiyle <u>gün-be-gün</u> büyümeklikde, (3\12)
- Ḫˇâce Ṭursun'uñ vücûdına bir ʿillet ʿârıż olup <u>gün-be-gün</u> zaḥmet virür idi. (5\9)

Gündüz

- Ẕânnıda nâsik ü ʿâbid nihâdında ṣalâḥ ü reşid nihâyet mertebede müteaʿbbid, <u>gündüzlerde</u> meşâmına bûy-ı ṭaʿâm, gicelerde çeşm-i bîdârına ḫˇâb ü ârâm yürümezdi. (35\7)

Günlerde bir gün

- <u>Günlerde bir gün</u> ol cezîreye viṣâl buldılar. (68\14)
- <u>Günlerde bir gün</u> dîvân oldı. (75\11)

Gice

- Andan iki <u>gice</u> ruḫsat alup ḳayıḳa binüp ʿazm-i İstânbul eyledi. (82\2)
- <u>Gice</u> size gelüp mihmân oluruz. (123\16)

Hafta

- Ustâdlar bir sâlda yapdıḳları gemi bir <u>haftalık</u> kârim tûl-i zamân ile ḥâṣıl olan keştiler. (59\18)

Hemin

- Varlıġum <u>hemîn</u> bir âvuç yükdür. (130\10)

Her

- Ġâyet ḥaẓ idüp didi ki; "cânum birâderler siz <u>her</u> zamân buraya gelür misüñiz," didi. (33\7)
- Zengî <u>her</u> rûz aşaġa inüp şâha gelince cümlesini birer birer boġazlayup etlerini alup gitmiş. (149\15)

Hep

- Aġzından bir lâf aňlaşılmıyor, ben senüň didiklerini <u>hep</u> didim. (88\9)
- <u>Hep</u> ẕehep saňa naṣîp oldı, diyü. İʿtiḳâdından rücûʿ itdi. (126\5)

Her gice

- Ben ḫânıma <u>her gice</u> beş kere iş görürüm, ḫânım beni öldürmez, didi. (104\13)
- <u>Her gice</u> aḥbâba garâîp ḥikâyeler naḳl itdirirdi(105\8)

Her gün

- <u>Her gün</u> çiğeri daḫı götürür idi. (89\9)
- Ḥaṣırlar işleyüp <u>her gün</u> ṣâtun vâfir aḳçe elüñüze gire. (150\4)

İçre

- Bir iki gün <u>içre</u> tamâm olmaḳ netice-i efkârdur. (60\1)

Müdâm

- Sûḫte-i derdmend aç ü müstmend çeşmine ḫˇâb-ı ḥużûr ḥarâm kârına gâhî pişîmân, ammâ gözü pirinç çinisinde <u>müdâm</u> ṣabâḥa ḳarib olunca ṣabr ü âram eyledi. (125\6)

Ol gice

- Duḫter ṭaşrada ḳalup ol gice bir yerde ârâm eyledi. (25\18)
- İkisi bile ol gice varup ḫˇâceye mihmân oldılar. (124\1)

Ṣabâḥ

- Ṣabâḥ bildüğin gibi ‘arż-ı ḥâl iderüm,” didi. (41\15)
- Ṣabâḥ olup came ḫˇâbından ḳalḳdı. (113\17)

Ṣoñra

- Birḳaç günden ṣoñra zâhidi da‘vet eyledi, duḫteri istedi. (48\3)
- Şimdîden alalum, soñra bulunmaz. (121\8)

Subh

- Ṣubḥ-ı sâdıḳ irişüp ‘âlem nûr-ı âftâb ile münevver oldı. (47\6)

Şimdi

- Şimdi Bekir Oṭa Başı eli altundadur. (8\19)
- Şimdi nevrûz zamânıdur. (120\5)

Üç beş gün

- Eyitdiler ki; üç beş gün işüñüzi terk idüñ. (93\11)
- Ammâ Yûsuf Şâh’a ḫânım üç beş gün vâlidinde eylenmiş. (105\5)

Yıl

- Delim yıllar ḥükümet ü ‘adâlet idüp rûzgâr geçürdi. (30\4)
- Şehzâde bir yıla değin ol fende üstâd tekmîl-i ṭarîk idüp ṣâḥîb-i irşâd oldı. (57\12)

1.3.4.2. Yer Zarfları

Fiilin anlamını yer ya da yön bakımından tamamlayan kelimelerdir.

Metinde rastlanan yer zarfları şunlardır;

An

- Meğer ol arada üç nefer ḳarındaşlar ṣayyâdlar anda bâlıḳ avlayup deryâya aġ bırâḳmışlar idi. (22\1)
- Cümle çocuḳlar anda oynarlar. (139\12)

Ara

- Aralarında bir cânâne ki ḥüsn ile bir dânedür. (23\9)
- Leṭâ'if ile ḳadem-ḫâne arasında ẕevḳ iderler, didi. (98\11)

Girü

- Ol daḫı girü maḳâmına irişdi. (45\9)
- Şehr ucunda birbirine vedâ' içün müfâraḳat eyleyüp ittifâḳ itdiler ki yılbaşında bir mua'yyen zamanda girü ol maḥallde içtimâ' eyleyeler. (55\1)

İçerü

- Ḳapuya varup içerü girmeḳ istedi. (19\17)
- Cenâb-ı pâdşâh bostâncı başıya fermân idüp, var şol ẓâlimüň ḫânesini baş, içerüde her kimi bulursan ḳatl eyle. (152\5)

Ḳanda

- Aḫşâm oldı, herkes evlerüň damına çıḳup 'acep kedi kandan gelür, diyü temâşa iderler idi. (91\3)
- Hamâl eyitdi "ḫânım câriyeler kanda gitdi," didi. (128\17)

Karşu

- Anı gördi ki bir ak ḳoçı ḳarşudan gelür ve ardunda on ḳadar câriyeler vardur. (75\15)
- Bir vâfir anda ṭurdı, gördi, karşuda bir mûm ışıġı var. Ana ṭoġrı gitdi, gördi. (133\17)

Ortada

- Şu mel'ûnı rûz u şeb beklerüz, ele geçerse bir büyük çamaşuy teknesi alup ortasına bir çubuḳ üç arşûn miḳdârı bez açup aḳındıya varup kediyi içine ḳoyup deryâya bıraḳıruz," diyüp cümlesi, "Münâsib," didiler. (93\12)
- Bu aḥvâlden ḳorkarım ki ortada Leṭâ'if yoḳdur. (101\4)

Öň

- Ḳoçı Yûsuf Şâh'uň öňüne geldi. (75\18)
- Bir a'lâ boġça esbâb ḥammâluň öňüne ḳoydılar. (127\18)

1.3.4.3. Miktar Zarfları

Fiilin anlamını derece ve miktar bakımından tamamlayan kelimelerdir. Metinde rastlanan miktar zarfları şunlardır;

Avuç

- Yazıcı-zâde yarın erken teşrîf eyle berâber gidelüm, diyüp bir avuç altun iḥsân eyledi. (10\15)
- Yûsuf Şâh bizlere ricâ itdi, birer avuç altun virdi. (104\8)

Biraz

- Üç 'aded zenân-ı çengi ile Yûsuf Şâh'ı ẕevḳ itdürüp biraz yolalum öbür refîḳler ḫaberdâr olmadan, didi. (72\7)
- Yûsuf Şâh eyitdi; "Biraz çârşûyı gezeyüm" diyüp çârşûya çıḳdı. Gezerken bir aḥbâba rast geldi. (84\17)

Çok

- Bendeňizde çok ḥaḳḳuňuz vardı. (9\12)
- Gel nûr-ı 'aynum vaz geç bu işden, diyü çok naṣîḥat eyledi, fâide itmedi. (79\2)

Deste deste

- Ḳaşları hilâller her biri cân mürġinüñ şikârına cengâller, kâkülleri deste deste güller, saçları ḥüsn ü cemâl ravżasında ṭop ṭop sümbüller zülf-i ṭâr-mârnuñ. (65\16)

Hezâr

- Aña varup hezâr nâz ü nîyâz ile minnetler idüp ḳarż ḳırḳ bîñ direm istedi ki ṣanduġı ala. (14\5)
- Hezâr şerm ve avâz-ı nerm ile eyitdi; (40\19)

Ḳadar

- Anı gördi ki bir ak ḳoçı ḳarşudan gelür ve ardunda on kadar câriyeler vardur. (75\15)
- Andan büyük şirret, didikleri ḫânım ki ḥammâla teṣâûp iden ḫânım mücevhere ġarḳ olmış üç beş kadar câriye ile pâzâra geldi. (140\9)

Ne Ḳadar

- Hemân Deli Meḥmed dükkânda ne ḳadar bahârât var ise cümlesin ṣayup dökdi. (87\3)
- Ḥânım eyitdi; "cânum efendüm, göreyüm sende ne ḳadar akçe var ," didi. (136\18)

Ol kadar

- Biz ol ḳadar naṣiḥat itdik, söz almadı. (104\12)

Şemme

- Ey ʿaẓamet ü rifʿâti meydânında ḫüsrevân-ı cihân şemme ḥâşâ ke-reminden ḳulunum maḥzûn, (2\18)
- Gördiler aġ içinde gül yüzlü bir ḫâtûn ṣafḥa-i sînesi beyâż sîm, saç-ları ḳızıl altun, cemâlde cemîl, ḥüsn içinde mâhe, ʿadîl-i ḥayâtından ramaḳ ü şemme ḳalup vefât itmelü olmuş. (22\6)

1.3.4.4. Durum Zarfları

"Durum zarfları, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır." [26]

Metinde rastlanan durum zarfları şunlardır;

Bir bir

- Ol mezbûr veled-i zinâlar bir bir cem' oldılar. (72\2)
- Deli Meḥmed eyitdi; İmâm Efendi kedi cevâb ider ki maḥalleliile ceng iderüm, diyü bir bir maḥalleli yaraḳlanup geldiler. (96\19)

Böyle

- Böyle ḥâlimüz niçe olur didükde içlerinden bir şûm sitâre mezmûr Yazıcıoğlı bî-edeb var idi. (8\15)
- Deli Meḥmed böyle belledi. (87\9)

Denlü

- Ammâ keff deňlü seḥâb-ı nûruma ḥicâb żiya-yı 'alem efzûma niḳâb olur. Ḫayretde kef geçerüm. (108\17)
- Benüm ḥavṣalamda ḳaz yumurdası deňlü incü olur mı, niçün naṣîḥatum ile müteneṣṣiḥ olmaduň 'aḳluň yoğmış, didi. (131\16)

Derd ile

- Ḫasta cismünde firâḳuň derd ile, (102\5)

Dürlü

- Her mürgde bir dürlü zebân, her ḳuşda bir nev'î beyân olur. (56\4)
- Yûsuf Şâh cümlesine iltifât idüp bir müzeyyen meclis ḳurup ḫânendeler raḳḳaṣlar gelüp dürlü raḳṣ eylediler. (72\2)

---

[26] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.502.

Gine

- <u>Gine</u> ẕevk ü ṣafâ idüp tamâm yedi mâh bu vechle ol veled-i zinâlar ile ol mâlı tamâm eyledi. (73\13)

Hemân

- <u>Hemân</u> ṣoyunup cümle esbâb duḫtere giydürüp başından mücevveze ile destârını daḫı başına ḳoydı. (25\4)
- Naḥîfim, vücûdumda görünem <u>hemân</u> bâl ü perdür. (130\10)

Her Dürlü

- Bu veled-i zinâlar Ayvâlı Meyḫânesinde bir ‘âlî-meclis düzüp <u>her dürlü</u> levâzımâtuň tamâmen ḥâẓır âmâde eylediler. (31\14)

Ne Deňlü

- Vezîri getürüp benüm rıża-yı şerîfüm maḳṣûd u murâd ise evüňde olan duḫterini ṣat <u>ne deňlü</u> sevgilü gevher-i güzin ise var yabâna at, diyü teşdîd ü verhemler eyledi. (12\8)
- Cibâli yerlerinden izâle içün <u>ne deňlü</u> ḳuvvet ü zor ile üzerlerine mürûr eylesem yerlerinde, (109\18)

Ne Dürlü

- İnsânda <u>ne dürlü</u> ġam olsa ġamdan ferâḥ bulur, didi. (10\13)

Ol delňü

- <u>Ol deňlü</u> bahâya virüp medyûn olduň visâlim ümidi ile bunca demlerdür yollarda belâlar çeküp ġam ü endûha maḳrûn oldıň. (29\4)

Öyle

- İmâm Efendi eyitdi; ey Deli Meḥmed biz bu ḫabîsi sürdük, <u>öyle</u> ẓann ider idik Mıṣır’a ḳadar gitdi. (96\15)

• Öyle rivâyet iderler ki şimdi ol yalı olan maḥal ḳayıḳḫânedür, dirler. (153\10)

Pâre

• Baḥruň yüzi gül-gûn, mâruň endâmı ser-tâ-ser pür-ḫûn bir pâre żaʻîf ile zebûn olup ḳuvveti şikest olurdı. (70\7)

• Câriye yuḳaru bâmdan naẓar ider görür ki duḫter bir nânı dört pâre idüp keser. (148\2)

Ser-â-ser

• Şehzâde-i dil-güşâya sarâyı surûr-baḫş ve ġam-zidâya iletüp envâʻ-ı firâş ü bisâṭlar ile müşerref zer-baft zarlar ser-â-ser bâlînler bisterle ile arâste-i müzeyyen maḳâm-ı gice irişür. (58\14)

Şol deňlü

• Meclis-i insüň ḥikâyet kûyları kıṣâ-perdâzları meserret ü sürür-i bezminüň gûyendeleri ḫoş-avâzlarıdur, diyü ḳuş dilinüň şol deňlü evṣâf ü şerḥini eyitdi ki şehzâde ol zebâna ʻâşıḳ-ı ʻiẕârı manṭıkü'ṭ-ṭayra cân ile vamıḳ oldı. (56\13)

• Taʻliminde zaḥmet çekilmez, diyü fevâîd bahrı şol deňlü taḳrîr itdügi şehzâde taʻlîmine raġbet gösterüp deryâ seyrine râġıb gemiciliḳ ṣanʻatına bü'ṭ-ṭavʻ-ı ṭâlib oldı. (60\4)

Şöyle

• Ḳıṣṣa-gûyân-ı ḥikmet-şinâs râviyân-ı fażîlet-iḳtibâs şöyle rivâyet iderler. (1\1)

• Yûsuf Şâh Oṭa Başı'nuň destîň bûs idüp şöyle durdı. (74\16)

Tîz

• Ḳaṣd eyledi ki bâġbân oġlını tîġ-i tîz ile helâk eylese girü bânûnuň faziḥat ü bed-nâmlıḳdan endişe idüp ṣabr eyledi. (42\6)

- “Be-ser ü çeşm” diyü tîz-destlik ‘ulûmunu gösterdi. (62\11)

Yalňız

- Zirâ bendeňiz yalňız ḥicâb iderüm, didi. (30\13)
- Ṭoḳ olan sûẖte ḥavṣalası enbâr-ı dâne-i pirinç ile memlû yalıňuz pilâvı ol yedi, ḳarnı ṭoḳ ẖużûr ile yatdı, uyudu. (125\3)

Yine

- Yine ẖânım Yûsuf Şâh’uň ceplerün altun ile ṭoldurdı. (101\19)

1.3.4.5. Soru Zarfları

“Soru zarfları fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden soru yoluyla belirten zarflardır.” [27]

Metindeki soru zarfları şunlardır;

Naṣıl

- Ḳadem-ẖâne arasında, naṣıl inkâr idersin â ḳaẖbe? (99 \13)
- Yâ Râbb bu naṣıl ḥâldür, benüm başıma geldi?” (135\15)

Ne

- ‘Acabâ ne vaḳt ṣabâḥ olur, diyü uyḳu uyumadı. (31\13)

Nerede

- “Ey oğlım bu câriye nedür ve nerede bulduň,” didi. (103\18)

Niçün

- Niçün âh eyledüň?” (28\7)
- ‘Acabâ niçün ḳayıḳ gelmedi,?” diyü endîşede ḳalup gerü ħânesine geldi. (117\14)

---

[27] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.523.

1.3.5. EDATLAR

"Edatlar manaları olmayan, sadece gramer vazifesi bulunan kelimelerdir. Tek başlarına manaları yoktur. Hiçbir nesne veya hareketi karşılamazlar. Fakat manalı kelimelerle birlikte kullanılarak onları desteklemek suretiyle bir gramer vazifesi görürler." [28]

Edatlar üç ana başlık altına incelenir.

1.3.5.1. Ünlem Edatları

Bir duyguyu, bir düşünceyi ifadeye çalışırken kullandığımız edatlardır.

Ünlem edatları beşe ayrılır.

1.3.5.1.1. Ünlemler

Bir duyguyu, (his, heyecan, sevinç, keder, ızdırap, nefret, hayıflanma, çoşkunluk, üzüntü) bir düşünceyi anlatan veya tabiat seslerini ifade eden edatlardır.[29]

Metinde rastlanan ünlemler şunlardır;

Âh

- "Âh Bekir Aġa seni şol vechle çaġırdum ki; Yûsuf Şâh evvel Allah ṣoňra saňa emânet, (5\19)
- Yûsuf Şâh "Âh Yazıcı-zâde, ne olaydı efendi pederüm birḳaç sâl ṣaġ olaydı, biraz daḫı 'aḳlum başuma yâr olur idi.(9\18)

Vâh

- Ḫânım eyitdi; "Vâh vâh öyle ise saňa yazıḳ, iftirâ itmişler," diyüp (99\11)
- "Vâh yazıḳ olmuş saňa. Bârî çoḳ altunın aldı mı?" didi. (139\6)

[28] Muharrem ERGİN, Türk Dilbilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993, s.328

[29] Tuncer GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ, Ankara, 2000, s.425.

1.3.5.1.2. Seslenme Edatları

Hitap edatlarıdır.

Metinde rastlanan seslenme edatları şunlardır;

Diriġa

- Diriġa şeklüm naẓar-ı bî-gâne ileâlûde ʻiffetüm gevherleri dest-i nigâh-ı aġyâr ile rübûde soldı.(38\13)

Ey

- Ey zemîn ü zamânuñ ḫâlıḳı mâr u mûr ve üns ü cinnüñ râzıḳı, (2\5)
- Bî-temeldür ey pûşt oğlan baḳ ben seni öldürmedüm, senüñ serçe ḳûşı ḳadar ʻaḳluñ yoḳ mıdı? (132\5)

Eyâ

- Eyâ merḥamet-efzâ-yı bî-çâregân-ı mütekâsil-i merd-efzâ-yı feramândegân mużṭarr-ı feryâd-res-i âvâregân-ı bî-pâ vü ser, (2\13)

Hey

- Ḳayıḳçı eyitdi; "Be hey oğlım başdan çoḳ serencâm geçdi velâkin bir ġârip ḥikaye naḳl ideyüm,"didi.(126\17)
- Serçe eyitdi; "Hey cahil ne ʻacep aḥmaḳ imişsin." (131\9)

Heyhât

- Anı taṣavvur eyleme, heyhât fırṣatı fevt eyleyenler emel-i âyinesinde çehre-i maḳsûdı görmez.(131\12)

1.3.5.1.3. Soru Edatları

"Sorma ifade eden, soru için kullanılan edatlardır." [30]

Metinde rastlanan soru edatları şunlardır;

---

[30] Tuncer GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.426.

Ḳanda

- Vâlidesi görüp; "Ey ciğer köşem bu elbiseleri kanda buldun," didi. (78\14)
- Hamâl eyitdi; "Ḫânım câriyeler kanda gitdi," didi. (128\16)

Ḳanġı

- "Bu ḫabîs kedidür, cânum hîç birüňüz görmedüňüz mi ḳanġı evden gelür?" didi. (92\4)
- Pîre mâcerayı ṭâḳrîr idüp "Üç ḫusuṣda ḳanġısı yaramazdur. Beyân ü ʻayân eyle" dimişler. (118\18)

Ne

- "Ṭıflî şu nedür, deryâda bir şey var, şu ne baḳsaňa?" didi. (95\3)
- "Ṭâliʻüň müsâʻid imiş, devlete irişmüşden ṣanâyiʻe ne iḥtiyâç?" didiler. (145\2)

Neden

- Neden oldı menzilile-i ʻuḳbâsı câh-ı cehennem derece-i âḫirisi ʻazâb-ı ateş ile üns ü maḥrem oldı. (49\19)

Ne İçün

- "Cânum ne içün ṣaklarsun, işte bende olan aḳçe ancak senüň içindür, daḫı aḳçemde senüň, bende senüň, didi. (136\14)

Niçe

- Böyle ḥâlimüz niçe olur didükde içlerinden bir şûm sitâre mezmûr Yazıcıoğlı bî-edeb var idi (8\15)
- Ḥâlüň nice olur geldügüň yerden girü maḳâmıňa var. (41\13)

Niçe Bir

- Rûzgâruň cefâ vü cevrî yüklerini nice bir çekeyüm. (15\9)

Niçün

- "<u>Niçün</u> söylemezler ol daḫı niçün bunı aramaz?" didi. (73\18)
- Ḥammâl eydür; gönlinden ki "cânum bu ḳonâġ kimindür, beni buraya <u>niçün</u> getürdiler?" diyü ḫülyâ iderdi. (128\10)

1.3.5.1.4. Cevap Edatları

"Kabul veya red ifade eden edatlardır." [31]

Metinde rastlanan cevap edatı sadece "elbette"dir.

- <u>Elbette</u> sizüñ hedâyânuz da daḫı bir destî olmaḳ lâzımdur. (121\7)
- "<u>Elbette</u> bu ḫülyânıñ aṣlı olmâlı," didi. (138\9)

1.3.5.1.5. Gösterme Edatları

Birini ya da bir şeyi göstermek için kullanılan edatlardır.

Metinde rastlanan gösterme edatı şunlardır;

İşte

- Yûsuf Şâh "Âferîn Süleymân Aġa <u>işte</u> bu ḥikâye ẕevküme gitdi," diyüp üç yüz altun iḥsân eyledi. (71\17)
- Ṣuṣ bire ḳahbe, <u>işte</u> (işte) senüñ pencegüñ daḫı yedmedi. (141\1)

Tâ

- <u>Tâ</u> ben miḳâbeleden ṣoñra Yûsuf Şâh ile ḳapudan ṭaşra çıḳarken beni çaġırırsañız ben istiġñâ iderüm. (31\8)

1.3.5.2. Bağlama Edatları

"Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yüklendikleri işlevler ile bağlandıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir." [32]

---

[31] Tuncer, GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.426.

[32] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s. 1091.

Bağlama edatları bulundukları yer ve görevlerne göre beşe ayrılırlar.

1.3.5.2.1. Sıralama Edatları

"Arka arkaya gelen unsurları, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri bağlayan edatlar olup virgül yerine kullanılır." [33]

Metinde rastlanan sıralama edatı şunlardır;

İle

- Yazıcıoğlı ile Bûrnâz Süleymân'ı berâber alup Yûsuf Şâh ḫânesine getirdi. (50\11)
- Ḫânım ile Yûsuf Şâh bir ḥafta ẕevḳ ü ṣafâ eylediler. (81\3)

U

- Rûz u şeb mülâḥaẓaları ṣıdḳ ehline ilzâm ve 'uyûb leyl ü nehâr fikr ü tedbîrleri erbâb-ı ṣalâḥı iftirâ ile ma'yûb itmedür. (18\16)
- Meded baňa raḥm u şefḳat eyle, (40\7)

Ü

- Hemân meclis amâde olup 'ayş u 'işret, ẕevḳ ü ṣoḥbete başladılar. (80\11)
- Ḥaḳḳ'a ḥamd ü s̱enâlar eyledi. (96\6)

Ve

- Hemân Ḫ˘âce Ṭursun ḳurbânlar ve iḥsânlar şengler ve şâdîliḳler, düğünler, bayrâmlar, ṭayâlar, dâdılar, lâlâlar, köleler ta'yîn idüp, (3\9)
- Mîr-'âlem ve Ṭıflî Efendi ġażaba gelüp yerinden ḳalḳup oṭurur idi. (142\9)

---

[33] Tuncer GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.426.

Vü

- Bî-iẖtiyâr âşufte vü ẖasta oldum. (67\9)
- Ḥammâl münâsib görüp çârşûya gelüp sebze vü et ve et ekmek alup geldi. (137\6)

1.3.5.2.2. Denkleştirme Edatları

Birbirine denk olan, birbirinini yerini tutabilecek olan iki unsuru birbirine bağlayan, birbiriyle karşılaştıran edatlardır. [34]

Metinde rastlanan denkleştirme edatları şunlardır;

Ya

- Ġayrı emniyet olmaz. Yâ bunuň def'ine iídâm idelüm" didi. (93\6)
- Yâ ẖânım duyarsa bizi daẖı öldürür," didiler. (103\2)

Yâẖûd

- Ḳorḳmadın mı ẖânım duyarsa beni döger yâẖûd beni ḳatl ider, diyü fikr eylemedin mi?"didi. (99\2)
- Ḫudâ'dan ẖavfuň yoḳ mı yedi senedür beni evde bıragup bir mektub yâẖûd ẖarçlıḳ yollamayup beni evlâdum ile bî-kes ḳoyup gitmek lâyıḳ mıdur?" diyü feryâd ider. (134\6)

1.3.5.2.3. Karşılaştırma Edatları

"Karşıyaştırma edatları iki veya daha çok unsuru, dil birliğini birbirine bağlayan edatlardır." [35]

Metinde rastlanan karşılaştırma edatları;

Hem

- Hem giderdi vâfir gidüp bir mezâristâna gelüp, anda bir mezâr ṭaşına ṭayanup oṭırdı. (137\15)

[34] Muharrem ERGİN, Türk Dilbilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul 1993, s. 333

[35] M.Ergin age., s. 333

• Ammâ ḥülyâ ider, <u>hem</u> eli ile işâretler ve ağzı ile söylenürdi. (137\17)

Kimi…kimi

- <u>Kimi</u> pervâneveş ṭolanur, <u>kiminüň</u> dehânı ṣulanur, (4\10)
- <u>Kimi</u> mecnûn <u>kimi</u> vâmıḳ oldı. (23\1)

Ne…ne

- Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a münâcât iderse <u>ne</u> ḳaṣr ḳalur <u>ne</u> bâġ ve <u>ne</u> bostân ve <u>ne</u> memleket-i pâdşâhî ḳalur <u>ne</u> tâb ü tüvân. (37\8)
- Cezîre <u>ne</u> yerde ve <u>ne</u> cânibde idügüni ḳırlangınç dimişdi. (68\11)

Yâ

- Bu şehirde <u>yâ</u> ol dursun <u>yâ</u> ben (12\4)
- Kirpikleri can almaġa yeterler nîşterler <u>yâ</u> ḫançer-i cellâd. (107\5)

1.3.5.2.4. Cümle Başı Edatlar

Cümleleri anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır.

Metinde rastlanan cümle başı edatları şunlardır;

Ammâ

- Ammâ ẕerde ḫuṣusını aṣla ṭuymadı. (124\11)
- Ammâ derece-i zevâlinde asmân-ı ḥüsnüň ḫûrşîdidür. (144\9)

Bari

- Ḳırḳ pârem var <u>bâri</u> bir de ḥamâma gideyüm, diyüp ṭoġrı ḥamâma geldi. (127\11)
- <u>Bâri</u> ḥareme teşrîf idüň, didi. (128\12)

Çünki

- Bu sırdan herkes îbâ vü nefret idüp, çünki alan ve almayan pişîmân dur. (13\4)
- Çünki yalan söyledüň seni ḳatl ideyüm, didi. Leṭâ'if kendinden ümidüň kesdi. (99\15)

Eğer

- Ben senüň pederüň gibiyüm, eğer sözümi gûşuňa mengûş iderseň berḫudâr olursuň. (8\5)
- Eğer siz söylerseňiz belki beni daḫı öldürür, didi. (102\3)

Eğerçi

- Şehzâdeye eyitdi; eğerçi zemîn ḫuşk-ı çerâ-gâh ahû-yi müşgdür.(59\9)
- Şâha didi ki; Pâdşâhum eğerçi ḳuvvet-i bâzû-yı salṭanat muḥkem, binâ-yı fermân-fermâ-yi müşeyyed ü müstaḥkemdür. (146\2)

İllâ

- Ma'şûḳa(y)ı râm iderse ḫoş emrine miṭî' ola ve illâ zâhidi ḳatl ü helâk idüp cebr ile cânâne(y)i âḫir memlekete alup gide. (37\17)
- Murâd ü maḳṣûdıma tâb' olursaň ḳuluň ḳurbânuňum ve illâ benden nefret ü vaḥşet iderseň bil ki kimseden ḫavf-ı bâkım yoḳdur. (40\8)

Lâkin

- Lâkin sîmâsında serverlik alâmeti var. (60\18)
- Lâkin söylemeğe ḫaf iderim, didi. (102\10)

Lîkin

- Az ḳalmışdur ki mezbûḥ ola ṣüver-i tâcirümde żâ'îf görünür ve lîkin cürmde ḳavîdür. (110\13)

Meğer

- Meğer bâġuň bir kûşesinde bir bâġbânuň oġlı daḫı var idi. (36\13)
- Meğer ol fare ḫilḳatde dişi imiş. (106\2)

Velî

- Velî andan daḫı necât-ı müyesserdür. (119\5)

Ve lâkin

- Ve lâkin bir ġârip ḥikaye naḳl ideyüm, didi. (126\18)

Zîrâ

- Zîrâ sen pek güzel fıḳra naḳl idersin, didiler. (34\3)
- Âstâneder def' olsalar, zîrâ çoḳ mîrâs̱ yedilerüň yerini külḫâne eylediler, didi. (142\14)

1.3.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

"Kelimelerin, kelime gruplarının ve cümlelerini sonuna gelerek onları önceki veya sonraki unsurlara, kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlarlar." [36]

Metinde rastlanan sona gelen edatlar şunlardır;

birle, bile

- Duḫter bu ḫaber birle şâd olup irşâd-ı 'âbidden mesrûr mülâḥaẓâ-i şûherden her vechle pür-ḥubûr olup 'âbide eyitdi; (107\16)
- İkisi bile ol gice varup ḫˇâceye mihmân oldılar. (124\1)

daḫı

- İ'tiḳâdum budur ki saňa ol daḫı 'âşıḳ olmuşdur. (41\17)

[36] Tuncer, GÜLENSOY, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.426.

- Çoçuġunı gördi. "Bu çocuḳ benimdür," diyü ṭaleb iderken ketḫudâ anasını daḫı ḥabs eyledi. (140\7)

de

- Ḥammâl eyitdi; "Tırâş oldum. Ḳırḳ pârem var bâri bir de ḥamâma gideyüm," diyüp ṭoġrı ḥamâma geldi. (127\11)
- Bir de ḥammâl gözini açup gördi ki ḥamâmda göbek ṭaşında çömelüp oturur, dirler (129\3)

ki

- Atası ve ḳarındaşları su'âl iderler ki bâri işitdügüň ḥikâyeti söyle. (65\2)
- 'Âbide tefekkür eyledi ki her bir şeyüň aṣlı cümle umûr aṣlına racî' imiş. (112\10)

1.3.5.3. Son Çekim Edatları

Son çekim edatları çekim eki vazifesi gören edatlardır. İsimlerden sonra gelerek onların çeşitli zarf hallerini yaparlar.

Bu edatları kullanılışlarına göre şöyle ayrılırlar;

1.3.5.3.1. Vasıta ve Beraberlik Bildiren Edat

ile

- Yûsuf Şâh ḫânesinde birḳaç aḥbâb ile ẕevḳ ü ṣoḥbet iderdi ve her gice aḥbâba garâîp ḥikâyeler naḳl itdirirdi. (105\7)
- "Nezâket ile ef 'âl-i bânûya naẓar itsün. Şâyed ḫalvetde evza'ata ittilâ," didi. (147\18)

1.3.5.3.2. Benzerlik Edatı

gibi

- Hemân Deli Meḥmed niçün gitmem eşek gibi giderüm diyüp ol âdeme niyâz eyledi. (86\3)

• Ol ẖatûn daẖı kendü gibi pârsa zâhide ʻâbide her vechle mestûre ve ṣâliḥâ idi. (112\14)

1.3.5.3.3. Farsça Benzerlik Edatları

-âyîn

• Ruḥumuz ol şerbet ile sîr oldı," diyücek şehzâde ol şaẖṣ-ı laṭîf-âyîn ve mürüvvet zenîne ʻale'r-re'sü ve'l-ʻayn kelâmı ile cevâb viricek dükkânına kilid urup ẖâneye ʻazm iderler. (58\10)

• Berâhîn-i sıdḳ-âyîn edille-i ḥaḳayıḳ-ḳarîn ile mûḳarrer ve muḥaḳḳak oldı. (111\10)

-Veş

• Kimi pervâneveş ṭolanur, kiminüñ dehânı ṣulanur. (4\10)

1.3.5.3.4. Miktar Edatı

Ḳadar

• Ol gice ṣabaḥa kadar ẕevḳ idüp ba'de's-ṣabâḥ ḥamâma varup istirâḥat eyledi. (73\11)

• İmâm Efendi eyitdi; Ey Deli Meḥmed biz bu ẖabîsi sürdük, öyle ẓann ider idik Mıṣır'a kadar gitdi. (96\15)

1.3.5.3.5. Başkalık Bildiren Edatlar

Özge

• Dünyâda senden özge maḥremüm ciḥân-ı fânide vücûduňdan ġayrı hem-demüm yoḳ. (113\3)

Başka

• Her birisi başka ʻâşıḳ-ı ruẖsar-itâb-dârına, kimi mecnûn kimi vâmıḳ oldı. (22\19)

Ġayrı

- Ġayrı kendün(den) ümîdin kesüp ḫâdiminden birine; “var ḳışlaya Bekir Oṭa Başını baňa çağır gelsün,” didi. (5\11)
- Yazıcıoġlı eyitdi; “Ġayrı sulṭânum buyuruň gidelüm, vaḳit aḫşâmdur,” didi. (72\14)

1.3.5.3.6. Sebep Bildiren Edatlar

Diyü

- ‘Alâ-ḥide cümlesi “Benümdür,” diyü nizâ‘lar döğüşler itdiler. (23\1)
- İçerüden bir kişi “Kimi istersün” diyü su’âl eyledi. (82\5)

İçün

- Vaḳt-i namâz irişüp duḫtere ab-dest içün şu bulunmadı. (35\16)
- Bu garâyib ḥikâye aḥbâba ḳıṣṣadan ḥiṣṣe olmaḳ içün yâdgâr ḳılındı. (153\14)

Üzre

- Gelüp anda bulunursa iḳrârı üzre buluşmaḳ bûs ü keňara çeküp alışmaḳ lâzım gelür. (21\17)
- Yûsuf Şâh geldi, gördi ki câriyeler evvel ki minvâl üzre Yûsuf Şâh’ı alup ḥużûr-ı ḫânım eylediler. (129\11)

1.3.5.3.7. Hal Edatları

Göre

- Varsın çârşûdan kendi vücûdına göre elbise kesdürsin, yalıya teşrîf eylesün. (78\2)
- Ma‘lûm idindikden ṣoňra yine gelüp aňa göre tedârik ider imiş. (148\14)

1.3.5.3.8. Zaman Edatı

Evvel

- Göreler her kim süvâr olup ḳapuya <u>evvel</u> girerse anı pâdşâh idüp taḫta geçüreler. (26\3)
- Deli Meḥmed <u>evvelki</u> minvâl üzre bahârâtı ṣaymaġa başladı. (87\13)

1.3.5.3.9. Yer ve Yön Edatları

İçine

- İttifâḳ ol es̱nâda duḫter aġ <u>içine</u> düşüp ṣayyâdlar ṭaşra çıḳardılar. (22\5)
- Sersem maṣḥûbını ol âşub-ı cihânuñ ṣaçları <u>içine</u> ṣoḳup her birini oḫşar. (66\12)

İçre

- "Ey benüm derdimüñ dermânı ey cân <u>içre</u> cânumuñ cânı baḳ şu ḥâlime efendüm begüm" diyüp 'aḳlı başından bî-ḫuş oldı. (103\9)
- Aşçıya fâ'ide ḥaṣıl olup çâh <u>içre</u> şâhı ri'âyet eylemişler.

Üstüne

- "Başum <u>üstüne</u>," diyüp ḳalḳup gitmek istedi. (30\14)
- Câriye "başum <u>üstüne</u>," diyüp ḳoçı çekülüp gitdi. (77\9)

1.4. CÜMLE BİLGİSİ (SÖZ DİZİMİ)

1.4.1. KELİME GRUBU

"Kelime grubu bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılama veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir." [37]

Metinde yer alan başlıca kelime grupları şunlardır;

1.4.1.1. İsim Tamlaması

Bir ismin başka bir isimle ilgi durumu eki alarak veya almadan bir anlam bağı oluşturması ile ortaya çıkan kelime grubuna isim tamlaması denir. İsim tamlamalarında birinci isim tamlayan, ikinci isim ise tamlanan niteliğindedir.

İsim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka unsurlar girebileceği gibi isim tamlamasının anlamını tamamlayan kelimelerde bulunabilir.

Üç çeşit isim tamlaması bulunmaktadır.

1.4.1.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayan ismin sonuna ilgi durumu **(+(n)In, +(n)Un)** eki, tamlanan ismin sonuna iyelik eki **(+(s)I, +(s)U)** eki getirilerek yapılan isim tamlamasıdır.

- Gördi ki ḳonaġuň ḳapusında bir pîr-i der-bân durur. (9\4)
- 'Âbidüň cânı ol hüsn-ı ṭâḳında temâşâsına müştaḳ olup ṣûfîye "Getür" didi. (107\10)

Belirtili isim tamlaması içindeki tamlayan ve tamlanan isimler yalın oldukları gibi bir kelime grubudan da oluşabilirler.

- Meğer bâġuň bir kûşesinde bir bâġbânuň oġlı daḫı var idi. (36\13)
- Saçlarınuň tar ü pûdı şike-i sayyâd kirpikleri can almaġa yeterler. (107\4)
- Bu çocuġuň anasını ayırup çocuġı ṣatacaḳdur. (140\2)

[37] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, .s.39.

1.4.1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Bu tamlama türünde, isminden de anlaşıldığı üzere tamlayanı eksiz, tamlananı iyelik **(+(s)I, +(s)U)** eki alan isim tamlamasıdır.

- Ḳıyâmet güninde Ḥaḳḳ'a ol maẓlûme içün ne cevâb virirsin. (20\17)
- "İğne delügünden Hindistânı seyrân ġâyetde âsân bizüm ṣan'atımız tîz-destlik bî-tîġ ü teber düşman-şikestlikdür. (61\17)

Belirtili isim tamlamalarında olduğu gibi belirtisiz isim tamlamalarında da tamlayan veya tamlanan öğeleri yalın veya birer kelime grubu da olabilir.[38]

- Maḳṣûd-ı ṣad-fenden hevâ vü heves dürlerini çıḳarmaġa deryâ-yı 'aşḳa düşdi. (36\9)
- Ṭurfa kıṣṣa vü 'acâyib każiyyeyi ḥikâyet ider. (64\7)

1.4.1.1.3. Zincirleme İsim Tamlaması

Bir isim tamlamasının başka bir isminle oluşturduğu ikinci bir isim tamlamasıdır. [39]

- Ṣadefi mürüvet ü şefḳat âynesinüñ çehre-i pür-şerefi idi.(57\8)
- Bu evüñ sâbıḳ ṣâḥibinüñ bir oġlı var imiş. (82\11)

1.4.1.2. Sıfat Tamlaması

"Bir isim unsurunun bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur.

Sıfat unsuru+ isim unsuru = Sıfat Tamlaması" [40]

- Ṣuffa vü sarâylar yapup pâdşâhâne hücreler 'âli evler biña itdiler. (17\13)
- Dördüncü şehzâdenüñ ṭarîḳi tîr-endâzler kemân keşlerinkiye râst gelüp görür. (62\14)

---

[38] Zeynep, KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.273.

[39] Z.Korkmaz, age. , s.275

[40] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 48.

- Gümüş ḥamâyilinüñ içine vaż eyleyüp kedinüñ boynuna bâġlayup kediyi ṣalıvirdiler. (95\19)

1.4.1.3. Zarf-Fiil Grubu

"Fiillerden zarf-fiil yapan eklerle yapılan zarf-fiiller ile zarf-fiillere bağlı unsurlardan oluşan kelime grubudur. Zarf-fiil olan kelime, grubu oluşturan kelimelerin sonunda bulunur." [41]

Metinde rastlanan zarf-fiil grubu teşkil eden ekler şunlardır;

-ArAk

- "Efendüm begüm Süleymân Aġa ḳuluñuz haddi olmayarak sulṭanımı da'vet ider. (72\17)
- Çocuġuñ anası feryâd iderek ve eṭrâfa su'âl iderek esîr pâzârına geldi. (140\6)

-ken

- Yûsuf Şâh 'azm-i ḳışla iderken yolı eski sarây önüne geldi. (75\14)
- Eline ḳâşıḳ alup yer gibi olup pilâvı debredürken gördi. (125\16)

-IncA

- Çâḳ Yûsuf Şâh câmi'den çıḳup konaġlarına varınca böyle ġavġâ iderlerdi. (5\2)
- Dil-ârâ-yı 'âlem-ârâyı ayaġından beline gelince ḳuyruġı ile ṭolaşdurup cânânı ḳucar, (66\7)

-eli

- Bu ṭarafda Deli Meḥmed'üñ kedisi gideli ḥâli perişân idi. (96\2)

---

[41] Hasan KAVRUK, Ramazan SALMAN, vd., Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Malatya, 2004 ,s.114

-dıķça

- Ġuṣṣa vü inkisârı oldıķça ol ķaṣra girüp göñli açulup bûy-ı reyâḫîn ile dimağı mu'aṭṭâr olurdı. (34\15)

–up

- Bâzergân cevâba ķâdir olmayup iki kese daḫı virdi. (16\17)
- Civârdında olan ķomşular birer sopa alup ḥammâlı bapuçsız ķaçırdılar. (137\13)

1.4.1.4. İsim-Fiil Grubu

Bir hareket ismi ile ona bağlı tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grubudur.[42]

Metinde rastlanan isim-fiil grubu teşkil eden ekler şunlardır;

-maķ

- Bekir Oṭa Başı dîvânda ķalmak murâd eyledi. (75\12)
- Saña oķumaķ, yazı yazmaķ öğredeyim. (86\12)

-mA

- Lâfdan almadığı gibi böylece bizde dalaştuķ," didi. (88\11)
- Ḫânım bunların sarḫoş gelmeleri ve geç gelmeleriyle merâķ idüp câriyelere eyitdi. (104\4)

-iş

- Ṭâķat ü ķudret irişmeyen ḫuṣûsı arzû itmek uçar ķuşı ṭutarım diyü arduna düşüp gitmekdür. (132\1)
- "Devlete irişmüşden ṣanâyi'e ne iḥtiyâç," didiler. (145\2)

---

[42] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.55.

1.4.1.5. Tekrar Grubu

"Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur." [43]

Metinde rastlanan başlıca tekrar grupları şunlardır;

1.4.1.5.1. Unsurları Aynı Olan Tekrar Grubu

- Zârî vü zârî çeşm-i nem-nâkin seyl-âb eyledi. (10\2)
- Gürûh gürûh zenler ḳapulara revzenlere ṣıġmayup gelüp giderler oldılar. (114\11)

1.4.1.5.2. Unsurları Yakın Anlamlı Olan Tekrar Grubu

- Bize dermân irişüp faḳr ü fâḳamıza meded irişdürdi. (20\12)
- Teşrîf buyurur ise anuñla 'ayş ü 'işret zevḳ ü ṣoḥbet idelüm," didi. (78\7)

1.4.1.6. Edat Grubu

"Bir isim unsuru ile bir çekim edatından medana gelen kelime grubudur." [44]

- Bize ḫidmet içün bir ḫâdim ile bir ḳaç ḫidmetkâr getür. (17\4)
- Tâ ben muḳâbeleden ṣoñra Yûsuf Şâh ile ḳapudan ṭaşra çıḳarken beni çaġırırsañız ben istiġñâ iderüm. (31\8)
- Maḫdûme gereği gibi ri'âyetler, envâ' ṭa'âmlar pişürüp ekâbirâne żiyâfetler eyledi. (55\11)
- Bir zamândan ṣoñra gözün açup keyfiyet-i aḥvâlinden ṣordılar. (64\12)
- Biz ol ḳadar naṣiḥat itdik, söz almadı. (104\12)

---

[43] Leyla, KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005,s.60.

[44] L. Karahan, age., s.62.

1.4.1.7. Bağlama Grubu

Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur.

- İttifâḳ pâdşâh ile vezîrüň iki düḫter-i ferḫunde-aḫteri irişüp, (11\5)
- Ne ḳarâr idicek maḥall ü meskeni ne ḥużûr-ı ıstıraḥât itmeğe maḳarr ü me'meni var idi. (15\15)
- Bed-ḫûy ve bed-ṣûret cinni-şekl ü div-hey'et şûm-sitâre mezmûm ü âvâre bed-baḫt idi. (36\14)
- Maḳâm-ı rüşde vü bulûġa irişdügini rivâyet itdi. (107\9)
- Dem-beste vü ḥayrân ḳaldı. (114\15)
- Eve maṣârif it, hem ḫarçlıḳ it. (137\5)

1.4.1.8. Unvan Grubu

"Bir şahıs ismiyle bir unvan veya akrabalık isminden kurulan kelime grubudur." [45]

- Bir gün Ḫˇâce Tursun ol mâh-pâreyi kenârına alup çeşm-i diḳḳatle naẓar idüp gördi. (3\13)
- Ḫâdim ḳışlaya varup Bekir Oṭa Başı'ya; "sizi Ḫˇâce Ṭursun ister buyuruň". (5\13)
- Çünki 'aṭṭâr Ḳadrî Efendi maḥallesinde Deli Meḥmed'e münâsib icâr ile bir ḫâneye ḳomuş idi. (88\1)
- İmâm Efendi firâr eyledi. (93\1)
- Sulṭân Selim Ḫân Ḥażretleri elinde dürbîn deryâyı temâşâ iderdi. (94\18)
- Uşaḳ ṭoġrı Mîr-'âlem Aġa'ya söyledi. (142\4)
- Ṭıflî Efendi ġażaba gelüp yerinden ḳalḳup oṭurur idi. (142\9)
- Çün Sulṭân Murâd Ṭop Ḳapu Sarây-ı hümâyununda çâdur köşk-i maḥalde elinde dür-bin boġazdan gelen ḳayuḳları temâşa iderdi. (142\17)

---

[45] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.68.

- Pâdşâh Râbi'â Ḫânımuň ne ḳadar malı var ise cümlesini Yûsuf Şâh'a ihsân eyledi. (152\16)

1.4.1.9. Birleşik İsim Grubu

"Birleşik isim bir nesnenin ismi olmak üzere yan yana gelen birden fazla ismin meydana getirdiği kelime grubudur."[46]

"Bazı yer adları ile ikili üçlü bütün şahıs adları Türkçenin birleşik isimlerini teşkil eder." [47]

- Demirḫân câriyeye ısmarladı; "Şu ḳahpeyi gözet," diyü (84\11)
- Deli Meḥmed bildi ki iş fenâ. (92\15)

1.4.1.10. Ünlem Grubu

Bir ünlem ile bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubudur.

- Eyâ merḥamet-efzâ-yı bî-çâregân-ı mütekâsil-i merd-efzâ-yı feramândegân mużṭarr-ı feryâd-res-i âvâregân-ı bî-pâ vü ser, (2\13)
- Ey benüm derdümüň dermânı ey cân içre cânumuň cânı baḳ şu ḥâlime efendüm begüm (103\9)

1.4.1.11. Sayı Grubu

"Basamak sistemin göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur." [48]

- Her kim görmeden alursa kırḳ biň aḳçe bahâ ta'yîn ideler, ṣatıla. (12\19)
- Yûsuf Şâh "Âferîn Süleymân Aġa işte bu ḥikâye ẕevküme gitdi," diyüp üç yüz altun iḥsân eyledi. (71\17)
- Belinden kemeri çıḳarup on biň ġuruşluḳ altunı ḫânıma teslîm eyledi. (137\1)

---

[46] Muharrem ERGİN,Türk Dilbilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993, s.363.

[47] M. Ergin, age. s.363.

[48] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.s.72.

1.4.1.12. Birleşik Fiil Grubu

"Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur. Yardımcı fiilin başına getirilen unsurun isim veya fiil olmasına göre birleşik fiiller ikiye ayrılır." [49]

1.4.1.12.1. İsimden Yapılmış Birleşik Fiiller

Bir isim ve bir fiille yapılan birleşik fiiller ikiye ayrılır.

1.4.1.12.1.1. Yardımcı Fiille Yapılmış Olanlar

Bir isim ile "etmek, eylemek, olmak, kılmak" yardımcı fiillerinin birleşmesi ile oluşan birleşik fiillerdir.

Eserde " etmek, eylemek, olmak" yardımcı fiilleri ile kurulmuş birleşik fiil örneklerine rastlanmıştır.

- Alan dahı almayan dahı pişîmân olur. (13\5)
- Yûsuf Şâh ḳayıḳcılara su'âl eyledi. (79 \9)
- Saňa naṣîḥat itdüm. (131\9)

1.4.1.12.1.2. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Bir isim ve fiilin kendi anlamını kaybederek yeni bir anlam kazanması ile oluşan birleşik fiillerdir.

- Gelüp taṣvîre naẓar itdügi gibi âh idüp meftûn oldı. (28\4)
- Böyle mîraşyedileri başdan çıḳarup mâlını yiyüp bir dahı yüzine baḳmazlar imiş. (153\2)

1.4.1.12.2. Fiilden Yapılmış Birleşik Fiiller

Zarftan ve fiillerden yapılanlar olmak üzere ikiye ayrılır.

---

[49] Muharrem ERGİN,Türk Dilbilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993, s. 364

1.4.1.12.2.1. Fiilden Yapılanlar

Burada birinci fiil bir zarf-fiil kuruluşundadır. Buna esas fiililn anlamını tasvir eden ve ona yeni bir anlam özelliği katan yardımcı fiil eklenir. [50]

Bu fiiller yeterlililk, tezlik, süreklilik, yaklaşma ve uzaklaşma başlıca türleridir.

Eserde sadece tezlik fiileri ve uzaklaşma fiillerinin örneklerine rastlanmıştır.

1.4.1.12.2.1.1. Tezlik Fiilleri

- Bu ṣanduġı ol bahâya ḳabûl iderüm, baña alıver," diyü tażarru'lar eyledi. (14\1)
- Birḳaç ḫidmetkâr getür ve ḫâne-i ḫˇâif göriver.(17\5)

1.4.1.13.2.1.2. Uzaklaşma Fiilleri

- Meydânlar kesüp çıḳup gitdi. (25\16)
- Kedi gelüp ördeği ḳapup gitdi. (93\19)

1.4.1.12.2.2.Zarflarla Yapılanlar

Zarf-fiil eki almış bir kelime ile yardımcı fiil gibi kullanılan bir kelimenin birleşmesinden oluşan birleşik fiillerdir.

- Cenâb-ı Ḥaḳḳ'uñ emr ü 'inâyetiyle gün-be-gün büyümeklikde ve gezüp yürümeklikde oldı. (3\12)
- Ol veled-i zinâ "Başum üstüne," diyüp kalḳup gitmek istedi. (30\14)

---

[50] Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2003, s.151.

1.4.2. CÜMLE

"Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir.

Cümle dilin en küçük anlatım birimidir." [51]

1.4.2.1. CÜMLENİN ÖĞELERİ

"Cümleyi meydana getiren, cümlede görev yüklenmiş olan kelime veya kelime grupları cümlenin öğeleridir." [52]

Öğeler cümle içinde zorunlu (yüklem, özne) ve yardımcı öğeler (nesne, yer tamlayıcı, zarf) olmak üzere ikiye ayrılır.

1.4.2.1.1.Yüklem

"Cümlede yargıyı üzerinde taşıyan öğe, yüklemdir. Kılış, oluş ve durum yüklem tarafından karşılanır. Yüklem cümlenin ana öğesidir. Diğer öğeler yüklemin anlamını çeşitli yönlerden tamamlamak üzere cümlede yer alırlar." [53]

Cümlenin temel öğesidir. Yüklem, tek kelimeden de oluşabileceği gibi kelime grubunda olabilir.

Yüklem, genellikle cümlenin sonunda bulunur. Günlük konuşmalarda, tekerlemelerde, ata sözlerinde ve şiir dilinde yüklemin yeri değişibilir.

"Ek fiil almış isim ve isim soyundan kelimeler ve kelime grupları, kurdukları cümlelerde yüklem olurlar." [54]

Bazı cümlelerde yüklem, kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Böyle cümlelerin anlamı bağlamdan anlaşılır ve cümle, dinleyenin, okuyanın muhayyilesinde tamamlanır. Bu cümleler kesik cümlelerdir.[55]

Eserdeki yüklemler tek kelimeden oluştuğu gibi kelime gruplarından da oluşmuştur.

---

[51] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 9.

[52] Hasan KAVRUK, Ramazan SALMAN vd, Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Malatya, 2004, s.118.

[53] L.Karahan, age. , s.14.

[54] H.Kavruk, vd. , age. ,s.118.

[55] L.Karahan, age. , s.15.

1.4.2.1.1.1. Fiil Cümlesinde Yüklem

1.4.2.1.1.1.1. Basit Kipli Fiilin Yüklem Olması

- Civân gerçek ṣanup ʿinânını eline virdi. (25\13)
- Hemân, "Emir efendümüñ," diyüp ḥikâyeye başladı. (85\)

1.4.2.1.1.1.2. Birleşik Kipli Fiillerin Yüklem Olması

- Ol şehre henüz misâfir gelmişdi. (15\17)
- Ṭurfa kıṣṣa vü ʿacâyib każiyyeyi ḥikâyet ider. Şehzâde-i evvelki ḳûş dilini öğrenmişdi. (64\7)

1.4.2.1.1.1.3. Birleşik Fiillerin Yüklem Olması

- Yûsuf Şâh cümlesine yigirmişer altun ihsân eyledi. (50\10)
- H̱ânım pencereden "Kimi istersüñ?" diyü sûʿâl eyledi. (137\8)

1.4.2.1.1.1.4. İsim Tamlamasının Yüklem Olması

- Bir yalı şenlik iderler ve ol yalı Mîr-ʿÂlem yalısı imiş. (133\19)

1.4.2.1.1.1.5. Sıfat Tamlamasının Yüklem Olması

- Yûsuf Şâh cümlesine iltifât idüp bir müzeyyen meclis ḳurup ẖânendeler, raḳḳaṣlar gelüp dürlü raḳṣ eylediler. (72\2)
- Ḥammâl daẖı al aşağı idüp bir zevḳ eylediler. (136\17)

1.4.2.1.1.1.6. Bağlama Grubunun Yüklem Olması

- Melik-zâde bu ẖâlet-i müşâhede ile Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve teʿalâya firavân ḥamd ü senâlar eyledi. (48\1)
- Ol gice yine zevḳ ü ṣafâ eylediler. (101\15)

1.4.2.1.1.2.İsim Cümlesinde Yüklem

1.4.2.1.1.2.1. Yüklemi Tek Kelime Olan İsim Cümlesi

- Zamâne ḥâli budur. (18\14)
- Pilâvuñ altı altundur. (125\17)

1.4.2.1.1.2.2. Yüklemi Kelime Grubu Olan İsim Cümlesi

1.4.2.1.1.2.2.1. İsim Tamlamasının Yüklem Olması

- İçinde bir serv-i ra'nâ lâle-rûḥ semen-sîmâ cemâl-i bedr-i tâbân leb-leri çeşme-i hayvân şekl ü ṣûretde melek yâ perî güzellik diyârınuñ ferḫunde şâh ü serveridür. (11\11)
- Duḫter gördi ki bir bî-din yahûdîdür. (21\8)

1.4.2.1.1.2.2.2. Sıfat Tamlamasının Yüklem Olması

- Meğer ḳarındaşlaruñ ikisi evlü birisi mücerred. (23\2)
- "Üzerinde aḳ pilâv içerüsinde ẕerde nahnu kasemna," diyen sûḫtenüñ ḥiṣṣesi ol ẕerde idi. (124\6)

1.4.2.1.1.2.2.3. Bağlama Grubunun Yüklem Olması

- Ol dostı daḫı lütf ü kerem ṣâḫîbi iḥsân ü şefḳatüñ yâr ü muṣâḥibi idi. (14\)
- Viṣâle ṭâlib ü râġıb idi. (144\13)

1.4.2.1.1.2.2.3. Edat Grubunun Yüklem Olması

- Şâhlıḳ dest-mâl gibidür. (53\12)
- Kedinün elleri mermer gibidür. (95\15)

1.4.2.1.2. ÖZNE

"Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öğe öznedir. Özne, yüklemin gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır." [56]

Cümle içinde özne olan unsur tek bir kelimeden oluşacağı gibi kelime gruplarından da oluşabilmektedir.

"Özne fiile çokluk, iyelik ve aitlik eki dışında çekim eki almadan bağla-nır." [57]

---

[56] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.18.

[57] L.Karahan, age. , s.19.

Eserdeki özneler tek kelimeden oluştuğu gibi kelime gruplarından da oluşmuştur.

1.4.2.1.2.1. Öznesi Tek Kelime Olan Cümleler

- Kedi Deli Meḥmed'üñ kelâmuñ ma'lûm idünüp maḥalleyi dolaşur idi. (89\18)
- Ḫammâl tefeḳḳür idüp "Yâ Râbb bu naṣıl ḥâldür, benüm başıma geldi?" diyü ḫülyâ iderdi. (135\15)

1.4.2.1.2.2. Öznesi Kelime Grubu Olan Cümleler

1.4.2.1.2.2.1. İsim Tamlamasının Özne Olması

- Meğer yahûdinüñ evi deryâ vü baḥr üzeri idi. (21\14)
- İttifâḳ ol sarâyda bir ḳaç yerde ḳarlıguç yuvaları var idi. (64\2)

1.4.2.1.2.2.2. İsim-Fiil Grubunun Özne Olması

- Tecessüs idüp ejderüñ h˘âbı zamânında ḳarındaşlaruñ cümlesi kullenüñ ḳapusını bulup yuḳarusına su'ûd eylediler. (68\17)

1.4.2.1.2.2.3. Sıfat Tamlamasının Özne Olması

- Ḳarşu ḳoldan maḥbûb dostlar ṣırıtarır. (5\1)
- Üçünci ḳarındaşı eyitdi; (67\17)

1.4.2.1.2.2.4. Bağlama Grubunun Özne Olması

- Yevm-i Cum'a oldığı gibi babası ile Yûsuf câmi'e giderler idi.(4\4)
- Pâdşâhuñ vaṣiyeti üzre seḥerden vüzera vü umera ḳale' ḳapusına müctemi' olup ṭurdılar. (26\6)

1.4.2.1.2.2.5. Edat Grubunun Özne Olması

- Miskîn ṣaḳânuñ ḳararı ḳalmayup mesrûr-ı ṣad-mân anuñ gibi mâh-ı tâban eline girdi. (14\14)

- Orası evbaşlar maḳâmı düzdler aşiyânı esbâbdan ḫâli vü tehî bisâṭı buryâ bâlîni seg sâḥesi leîmler sînesi gibi madîḳ ü teng şehzâde-i azâde bir miḳdâr müşevveşü'l-ḫaṭır olur. (61\6)

1.4.2.1.2.2.6. Unvan Grubunun Özne Olması

- Bekir Oṭa Başı ḳonaġa gelüp Ḫˇâce Ṭursun'ı gördi. (5\15)
- Deli Meḥmed "Niçün gitmem eşek gibi giderüm" diyüp ol âdeme niyâz eyledi. (86\3)

1.4.2.1.3. NESNE

"Cümlede yüklemin bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öğe, nesnedir. Nesne sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur. Geçişli fiiller, nesneye yönelerek onu etkiler. Nesne, geçişli fiil cümlesinin zorunlu öğesidir. Yani geçişli fiilin gösterdiği hareketin nesne olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Geçişsiz fiillerde ise kılış ve oluş öznenin üstündedir. Böyle fiiller nesne istemez." [58]

Nesne olan öğe cümle içinde daima yükleme halinde olur. Yükleme hali ekli ya da eksiz olabilmektedir.

İsimler, zamirler, adlaşmış sıfatlar, tamlamalar, kelime grupları ve iç cümleler nesne olabilir. Eserde bu tip örnekler yer almaktadır.

1.4.2.1.3.1. Ek Almadan Nesne Olan Unsurlar

- Lâ-cerem "Bir miḳdâr ateş-i hicrâna yatmaḳ âb-ı nâb-ı ṣabr ile fî'l-cümle ḳanmaḳ gerek", diyü nefsine sükûn virdi. (37\11)
- Tez ḳayıḳ ḥâẓır olup Yûsuf Şâh'uň ceplerüň altun ile ṭoldurup "Vâlidene maḫṣûṣ selâm eyle," didi. (81\17)
- Ḥüsn ü dîdârı temâşâsı ile behremend olup rûzgâr geçürdiler. (114\6)

[58] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 25.

1.4.2.1.3.2. (y)I Ekiyle Nesne Olan Unsurlar

- Vâlidesine buluşup ḥaḳîḳat-i ḥâli söyledi. (20\10)
- Deli Meḥmed kediyi eve götürdi ve her gün çiğeri daḫı götürür idi. (89\8)
- Andan yalıda olan mâlı ve eşyâyı çıḳarup Yûsuf Şâh'a teslîm idüp yalıyı yıḳup ḫarâb eylediler. (153\9)

1.4.2.1.3.3. +nI Ekiyle Nesne Olan Unsurlar

- Bâġbân oġlı ol ḥavlide zâġ yuvasın bulup bir kaç beyżalarını aldı, getürdi. (47\7)
- 'İzâr-ı gülgüni dîde-i pür siḥr ü efsûnını gördi. (114\14)

1.4.2.1.3.4. Nesnenin Tek Kelimeden Oluşması

- Hemân duḫteri 'aḳd-i nigâḥ itdiler. (49\6)
- Ölmemiş degnek darbından katı ża'if olmuş. (103\7)

1.4.2.1.3.5. Kelime Grubunun Nesne Olması

1.4.2.1.3.5.1. İsim Tamlamasının Nesne Olması

- Çoḳ mîrâsyedilerüň ḫânelerini külḫân eylemişler idi. (8\10)
- "Bî-iḫtiyâr âşufte vü ḫasta oldum. Meded baňa bir 'ilâç ü tîmâr idüň bu derd-i derûn ile bîmâr ü zarum," diyü gözlerinüň yaşını deryâ itdi. (67\9)

1.4.2.1.3.5.2. Sıfat Tamlamasının Nesne Olması

- Meğer ḫânımuň elinde dûrbîn gelen ḳayıḳcıları temâşa iderdi. (79\15)

1.4.2.1.3.5.3.Bağlama Grubunun Nesne Olması

- İḫtiyârı ḳalmayup ḳırbâ vü müşgi ṣatdı. (19\7)
- Ḥiṣṣe vü 'ibretler alur. (49\14)

1.4.2.1.4. YER TAMLAYICISI

"Cümlede yüklemi yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öğe, yer tamlayıcısıdır." [59]

"Bu öğe, yükleme yönelme (-A), (bulunma) (-DA), uzaklaşma (-DAn), hali ekleriyle bağlanan bir kelime veya kelime grubudur. Yer tamlayıcısı mutlaka bu eklerden birini taşımalıdır." [60]

Eserlerdeki bu unsur yaklaşma, bulunma, ayrılma eklerinden birini almaktadır. Bazen de bu eklerin birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir.

1.4.2.1.4.1. Yaklaşma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları

- Yahûdî gerçek ṣanup pâk olmaġa ḥamâma gitdi. (21\12)
- "Bu kedi sâ'îr maḥaleden imiş, zîra gelmedi," diyüp evlerine dağıldılar. (91\6)

1.4.2.1.4.2.Bulunma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları

- Omuzunda ḳırbâsı müşg-i müşgîn elinde ṭasları rengîn 'aḳîḳleri ile pür-tezyîn Ḥasan Ḥüseyin 'aşḳına ṣusuzlara âb-ı sebîl 'aṭşâna şerbet-i şîrîni döküp pâzârda her sûḳı nehr-i Nîl iderdi. (13\10)
- Bu veled-i zinâlar Ayvâlı Meyẖânesinde bir 'âlî-meclis düzüp her dürlü levâzımâtuñ tamâmen ḥâẓır âmâde eylediler. (31\14)

1.4.2.1.4.3. Ayrılma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları

- Ev ṣâḥibi ma'ârifden ẖabîr, hünerlerde bî-naẓîr idi. (55\6)
- Deli Meḥmed'den şikâyet eyledi. (87\11)

1.4.2.1.4.4. Yer Tamlayıcının Tek Kelimeden Oluşması

- Cûd ü seẖâ ve 'adl ile 'âlemde ferîd ferṭ-i dâniş ü ẕekâda-ı fıṭnat ile cihânda vaḥîd idi. (34\8)
- 'Arabuñ başı kesülüp yere düşdi. (94\5)

---

[59] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 29.

[60] L. Karahan, age., s. 29.

1.4.2.1.4.5. Kelime Gruplarından Meydana Gelen Yer Tamlayıcılar

1.4.2.1.4.5.1. İsim Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması

- Ataları oğullarınuñ tedbîrlerine şâd ü ḫurrem envâ‘-ı sürûr ü ḥubûra maḥrem oldı. (68\5)
- Yûsuf Şâh'uñ ḫânesine geldi. (132\12)

1.4.2.1.4.5.2. Sıfat Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması

- Şehzâde ol zebâna 'âşıḳ-ı 'iẕârı manṭıkü'ṭ-ṭayra cân ile vamıḳ oldı. (56\16)

1.4.2.1.4.5.3. Edat Grubunun Yer Tamlayıcı Olması

- Şehzâde daḫı da'vete icâbet sünnet oldıġına binâen herîfüñ mekânına bile varur, görür. (61\4)

1.4.2.1.4.5.4. Bağlama Grubunun Yer Tamlayıcı Olması

- 'Âbidüñ ḥużûrı ġumûm ü enduha mütebeddil evḳât ü sâ'ati ġussa vü ḥüzne müteaḥavvil oldı. (115\13)

1.4.2.1.4.5.5. Unvan Grubunun Yer Tamlayıcı Olması

- Uşâḳ ṭoġrı Mîr-'âlem Aġa'ya söyledi. (142\4)

1.4.2.1.5. ZARF TÜMLECİ

Zaman, zarf, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle öğesi zarftır.

Bir cümlede aynı veya ayrı türden birden fazla zarf tümleci bulunabilir. Eserde birden fazla aynı veya ayrı görevli zarf tümleçlerinin yer aldığı cümleler yer almaktadır.

Eserde zarfla tek kelimeden oluştuğu gibi kelime gruplarından da oluşmuştur.

1.4.2.1.5.1. Ek Almadan Zarf Olan Unsurlar

- Hemân ḥânım bir câriye çağırup ḳulağına bir söz eline bir şey virdi. (77\7)
- Ol aḫşâm eve geldi. (78\13)

1.4.2.1.5.2. Vasıta Eki Alarak Zarf Olan Unsurlar

- Hemân ṣoyunup cümle esbâb duḫtere giydürüp başından mücevveze ile destârını daḫı başına ḳoydı. (25\4)
- Leṭâ'if Yûsuf Şâh'ı kaş ve göz ile aşinâlıḳ eyledi. (98\2)

1.4.2.1.5.3. Zarf-Fiil Ekleriyle Teşkil Edilen Zarflar

- Ârâm ü ḳarârı kemânı ḫam-ender-ḫam olup büküldi. (36\8)
- Yûsuf Şâh binüp gider iken bu gazeli oḳudı; (102\2)

1.4.2.1.6.CÜMLE DIŞI UNSURLAR

"Cümlenin her hangi bir yerinde bulunan, ancak kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan öğelerdir. Cümle dışı öğeler, özne, nesne, yer tamlayıcı ve zarf gibi yüklemin tamamlayıcısı değildirler. Bu öğeler, yüklemin tamamlayıcısı olan öğelerin aksine açıklama, pekiştirme vb. işlevlerle cümleye yardım eder ve cümleleri çeşitli anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağlarlar." [61]

- İttifâḳ ol ḥînde bir yahûdî geçüp giderdi. (20\4)
- Bârî ḥüsn-i vechle ref'ine iḳdâm eyleyüp yahûdiye didi. (21\10)
- Bu cânibde sipâhî duḫteri indürüp evine vardı. (24\8)
- Çün bu ṭarafda Yûsuf Şâh " 'Acabâ ne vaḳt ṣabâḥ olur," diyü uyḳu uyumadı. (31\12)
- Meğer ol mâh şubât imiş. (93\15)
- Fî'l-ḥâl Cenâb-ı Ḥaḳḳ-ı Celle ẕikre dest-i niyâz ḳaldurup du'â itdi. (113\12)

---

[61] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.122

- Lâkin rüchân ḳanġısında idügini temyîz idemeyüp ḥâkime muḥtâç olmuşlar. (118\1)
- Ḫ˘âce daḫı n'ola bu żiyâfete va'de eyledi. (123\19)

1.4.2.2. CÜMLEDE YAPI

Cümlenin yapısı üzerinde yapılan çalışmalarda cümlelerin basit, birleşik, sıralı, bağlı cümle şeklinde dört ana başlıkta olduğu yönündedir. Bazı kitaplarda birleşik cümle bahsinde girişik cümle, iç içe girişik cümle, karmaşık cümle, ki'li birleşik cümle alt başlıkları da bulunmaktadır. Ancak bu görüş yapılan çalışmaların ışığında değişmiştir.

Prof. Dr. Leyla KARAHAN, "Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine" adlı makalesinde I. grup başlığı altında ilk olarak

"Ayşe okula gitti." cümlesini incelemiştir.

Çeşitli kaynaklarda böyle bir cümle için ortak olarak söylenen "basit cümle" olduğudur.

"…Cümle "tek yargı" eksenidir ve yargıda bitmişlik ifade eder. Bu kabule göre cümle ve basit cümle tanımları örtüşmektedir. Yani "cümle" kavramı, "basit cümle" kavramına denktir, eşittir. Cümle kavramı aynı zamanda "basitlik" niteliğini de içinde taşımaktadır Sınıflandırmalarda parça, bütünün kendisi olabilir mi? Olamaz. O hâlde "Niçin basit cümle?" sorusunu sorabiliriz".[62]

Leyla KARAHAN ikinci olarak

"Ayşe koşarak okula gitti.",

"Ayşe iyileşirse okula gidecek.",

"Ayşe 'okula gideceğim' dedi."

cümlelerini inceleyerek görüşünü şöyle belirtmektedir.

"…. Söz dizilerinin hepsi birer cümledir ve tek yargı bildiren bir unsur ile onu tamamlayan unsurlardan oluşmaktadır. Tamlayıcıların sayısı ve niteliği cümlenin yapısını etkilememektedir. Bu cümleler arasında yapı bakımından kategorik bir fark yoktur."[63]

Buradan anlaşılan Prof. Dr. Leyla KARAHAN'ın zarf-fiil ile desteklenmiş bir cümle ile zarf-fiilsiz kullanılan bir cümle arasında fark olmadığıdır.

---

[62] Leyla KARAHAN, "Yapı bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine", Türk Dili Dergisi, S. 583, (Temmuz 2000), s. 18.

[63] L. Karahan, agm. , s. 21.

KARAHAN'ın bu görüşüne Ahmet Bican ERCİLASUN, Hamza ZÜLFİKAR, Metin KARAÖRS, Mehman MUSAOĞLU, Zeynep KORKMAZ da katılmaktadırlar.[64]

Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR sıfat-fiil, isim-fiil, zarf-fiil eklerinden birinin bulunduğu kelimelerin yan cümle kabul edilip böyle cümlelere birleşik cümle olarak kabul edilmesi görüşünün Türkçenin yapısına ters düştüğünü savunulmaktadır. Bu noktada Prof. Dr. Leyla KARAHAN ile benzer bir görüş ileri sürmektedirler.

Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR bu konuda şunları söylemektedir;

"Bu durum karşısında yüklem olmayan, çekimli fiil tanımına uymayan, yargı bildirmeyen bu biçimlerin bir birleşik cümlenin yan cümlesi olması mümkün değildir. Tamamen isim soyundan kelimeler haline gelen, zarf olan, isim veya sıfat olan bu yapılar artık fiillikten çıkmış, bunlarla kurulan gruplar yalın cümlenin tamamlayıcıları, niteleyicileri olmuşlardır."[65]

"Cümlede fiilden yapılmış isim, zarf ve sıfat görevindeki şekillerin bir yargı taşımadığı ve bir zamana bağlı bulunmadığı göz önüne alınırsa, bunlarla kurulan gruplara yan cümle denemez dolayısıyla bu yapılar birleşik bir cümle diye gösterilemez."[66]

Leyla KARAHAN makalesinde II. Grup başlığı altında

"Ayşe çok çalıştı ve sınıfını geçti."

"Ayşe öyle çalıştı ki sınıfını geçti"

cümlelerini inceleyerek bu cümlelerin "ve" ve "ki" bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki cümle olduğunu ifade etmekte ve görüşlerini şöyle belirtmektedir;

"….Ve, fakat, ama vb. bağlama edatlarıyla bağlanmış cümleler gramer kitaplarında 'bağlı cümleler, bağlı tümce, bağlam cümlesi' gibi isimlerle anılır. 'Ki' ile bağlanan cümleler ise bazı gramer kitaplarında bağlı

---

[64] Türk Dil Kurumu, Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı 22-23 Ekim, Ankara, 1993,s. 36-42.

[65] Hamza ZÜLFİKAR,(1995), "Girişik Cümle" Sorunu*"*, Türk Dili, S. 522, s. 646.

[66] H. Zülfikar, agm. , s. 648.

cümleler içinde yer alarak ‘ki’li bağlı cümle’; bazılarında ise birleşik cümle içinde değerlendirilerek ‘ki’li birleşik cümle, ilgi tümcesi, ilinti zamiri cümlesi’ şeklinde isimlendirilir.

Sözlü veya yazılı ifadelerde birbirini takip eden cümleler arasında tabiî olarak anlam bağlantısı vardır. Cümlelerin arka arkaya gelmesi bazen bu bağlantıyı göstermek için yeterli olmayabilir. Bağlantıyı pekiştirmek ve yönlendirmek için çeşitli edatlara başvurulabilir Böylece karşımıza ‘Ayşe çok çalıştı ve sınıfını geçti’ ve ‘Ayşe öyle çalıştı ki sınıfını geçti.’ gibi ‘ve, ki’ vb. edatlarla birbirine bağlı yapılar çıkar ki bunlar ‘cümle’ değil ‘cümleler topluluğu’dur. Aralarında gramatikal hiçbir bağlantı olmasaydı birbirini takip eden cümleler söz diziminin değil, sadece metin dil biliminin sınırları içine girebilirdi. Ancak bağlantıya gramatikal unsurlar müdahale ettiği için, bu yapılar söz diziminin de konusu olmalıdır.”[67]

Leyla KARAHAN makalesinde II. grup başlığı altında incelediği üçüncü olarak

“Ayşe çalışmış, sınıfını geçmişti.”

Cümlesini incelemiş ve görüşünü şu şekilde belirtmiştir;

“bu söz dizisinde iki cümle vardır. Birinci cümlenin yükleminde de bulunması gereken hikâye eki, sadece ikinci cümlenin yükleminde kullanılmıştır. Böyle cümleler gramer kitaplarında “sıra cümleler, sıralı cümleler\tümceler, bağımlı sıralı cümleler, bağımlı önermeler” gibi isimlerle anılmaktadır.

Bu örnekte de cümleler anlam bağlantısına, gramatikal bir unsurun müdahale ettiğini görüyoruz. Bu unsur –ti ekidir. Ve ek, esas olarak “Ayşe çalışmıştı, sınıfını geçmişti.”şeklinde de ifade edilebilecek bir söz dizisindeki ek tekrarının sebep olacağı bir tenafürü önlemiş, sonuçta da bağlantıyı pekiştirmiştir. Bu söz dizileri de “cümle” değil “cümleler topluluğu”dur. Böyle bir

---

[67] Leyla KARAHAN, “Yapı bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine”, Türk Dili Dergisi, S. 583, (Temmuz 2000), s. 21.

yapı hem metin dil biliminin hem de gramatikal bir unsurun bağlantıya müdahalesinden dolayı söz diziminin de konusu olmalıdır.[68]

Leyla KARAHAN makalesinde III. grup başlığı altında

" Ayşe çalıştı, sınıfını geçti."

cümlesini ele almıştır

"Bu iki cümle anlamca birbirine bağlı iki cümleden oluşmuştur. İki cümle arasında sebep-sonuç ilişkisine dayanan bir anlam bağlantısı vardır.[69]

"Ancak bu anlam bağlantısını destekleyen gramatikal bir unsur yoktur. Bundan dolayı böyle bir cümle söz diziminin değil metin dil biliminin konusu olmalıdır"[70].

Yukarıda bahsedilen eser ve çalışmalardan hareketle; yapı bakımından cümleleri işlerken cümle konusunda temel çıkış noktamız "yargı" ve "bitmişlik" kavramları olmuştur. Dolayısıyla Letâif-nâme'deki cümle yapıları, Türkçe söz diziminin yeni yaklaşımları doğrultusunda " cümle ve cümle toplulukları" başlıkları altında incelenmiştir.

1.4.2.2.1. LETÂİF-NÂME'DE SÖZ DİZİNİ

Söz dizimi çalışmamızda cümleler, "cümle" ve "cümle toplulukları" olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir..

Cümleler incelenirken basit ve birleşik ayrımına girilmiştir.

Bir duygu, düşünce veya durum anlatılırken yalnız bir cümle kurulmuş ise bu cümle "tek yargılı" cümle olarak alınmıştır.

Cümle toplulukları ise birden fazla cümlenin bağlama edatlarıyla ya da gramatikal unsurlarla bir arada bulunmasıyla oluşturduğu topluluktur. Yani en az iki cümle ister anlam ister gramatikal olarak bir arada bulunmaktadır.

---

[68] Leyla KARAHAN, "Yapı bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine", Türk Dili Dergisi, S. 583, (Temmuz 2000), s. 21-22.

[69] L.Karahan, agm. , s. s. 22.

[70] L.Karahan, agm. , s. s. 23.

1.4.2.2.1.1. İSİM CÜMLESİ

- Duḫter kemâl-i siyânet ve ‘iffetde pâkîze-aḫter idi. (18\3)
- Mühmil ü nâ-pâk aňa râm olup murâd virürse bed-nâmlıḳdur. (21\9)
- Melik-zâde daḫı aḥvâle nâẓır idi. (45\8)
- Oġılları ‘âḳıllar ferzâneler kemâl-i ‘ilm ile kâmiller idi. (52\18)
- İttifâḳ ol serâyda birḳaç yerde ḳarlıguç yuvaları var idi. (64\2)
- Ḫânımuň Demir-ḫân isminde bir câriyesi daḫı var idi. (81\9)
- Żarûret ile gerüsine dönüp inṣâf yüzinden pilâva ‘âşıḳ idi. (125\15)

1.4.2.2.1.1.1.Öğelerinin Sıralanışı Bakımından İsim Cümlesi

Eserde bulunan 884 tek yargılı cümleden 102 cümle isim cümlesidir.

Bunun tek yargıdan oluşan cümlelere oranı %11,53’dür.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 102 isim cümlesinin hepsi kurallı cümledir. Eserde tek yargılı devrik isim cümlesi yoktur.

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisindeki 102 isim cümlesinden 96’sı olumlu cümledir. Bunun isim cümlelerine oranı %94,11’dir. Tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise %10,85’dir.

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisindeki 102 isim cümlesinden olumsuz kuruluştaki cümlelerin sayısı 6’dır. Bunun isim cümlelerine oranı % 5,88’dir. Tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 0,67’dir.

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisindeki 102 isim cümlesi içerisinde soru cümlesi bulunmamaktadır.

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisindeki 102 isim cümlesinden 13’ü eksiltili cümledir. Bunun isim cümlelerine oranı % 12,74’dür. Tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 1,47’dir.

1.4.2.2.1.1.1.1. Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 15’i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 14,70’dir.

- Ḥikâye (50\17)
- Bâd-ı vezanda idi. (71\7)

1.4.2.2.1.1.1.2. Özne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 25'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 24,50'dir.

- Duḫter nâzik ü ẓarîfe idi. (15\6)
- Pilâvuñ altı altundur. (125\18)

1.4.2.2.1.1.1.3. Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 6'sı bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 5,88'dir.

- Bûrnâz Süleymân nâmında bir veled-i zinâ var idi. (34\2)
- "Üzerinde aḳ pilâv içerüsinde ẕerde naḥnu ḳasemnâ," diyen sûḫtenüñ ḥiṣṣesi ol ẕerde idi. (124\6)

1.4.2.2.1.1.1.4. Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 2,94'dür.

- Ḥaḳḳ'a ṭâ'at ü 'ibâdetde cest ü çâpuḳ idi. (35\17)
- Viṣâle ṭâlib ü râġıb idi. (144\13)

1.4.2.2.1.1.1.5. Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 7'si bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 6,86'dır.

- Bir gün cümlesini żiyâfet idüp otururlar idi. (64\1)
- Bu ṭarafda Deli Meḥmed'üñ kedisi gideli ḥâli perîşân idi. (96\2)

1.4.2.2.1.1.1.6. Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 10'u bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 9,80'dir.

- Üçünci abdâl ki cümleden dânâ idi. (44\11)
- 'Aḳlı fikri olan Leṭâ'if orṭada yoḳdur. (100\10)

1.4.2.2.1.1.1.7. Özne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 8'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 7,84'dür.

- Şehrüñ ekâbir ü â'yânı cümle erkân-ı devlet ve kâffeten muhteşemân 'izzet ü ḥaşmet yola göz digüp muntaẓırlardur. (26\10)
- Bî-çâre ziyâde aç ve gürisne idi. (125\14)

1.4.2.2.1.1.1.8. Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 7'si bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 6,86'dır.

- İttifâḳ ol serâyda birḳaç yerde ḳarlıguç yuvaları var idi. (64\3)
- Ol maḥalde bir dîvar var idi. (131\1)

1.4.2.2.1.1.1.9. Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Żamîr-i şâhda şevḳ galib, teẖîre imkân yoḳ. (144\2)

1.4.2.2.1.1.1.10. Zarf-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 1,96'dır.

- Ol pâdşâh bu niğmet ile devlet-mend olup dörd nefer-i 'âḳıl var. (51\7)
- Zamân-ı mażîde bir müstecabü'd-da've 'âbid var idi. (105\10)

1.4.2.2.1.1.1.11. Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 1,96'dır.

- Gözleri pür-nem, ṭolu yaş tekellüme mecâlî yoḳdur. (69\10)
- Mâh olmuş ẖâk-i zilletde âvâre idi. (113\18)

1.4.2.2.1.1.1.12. Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Ḫuṣûṣâ zevc ile zevce mâ-beynlerinde nev'-i burûdeste ferce olursa zindegâniye imḳân ve ḳâbiliyyet yoḳdur. (147\11)

1.4.2.2.1.1.1.13. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Ẕâtında zîver-i 'aḳl ile ârâste merd-i 'âḳıl vufûr-ı 'ilm ü dânişde her vechle kâmil idi. (37\4)

1.4.2.2.1.1.1.14. Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Ṣâhib-ḫâne daḫı kerîmü'l-nefs olup kirâm-i kânî ẕâtî lûṭfu cûd metâ'nuň dükkânı iḥsân ü 'âṭıfet lü'lü'sinüň ṣadefi mürüvet ü şefḳat âynesinüň çehre-i pür-şerefi idi. (57\6)

1.4.2.2.1.1.1.15. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Şehbâz ricâ ile meydân-ı tevekkülde avcı idi. (125\19)

1.4.2.2.1.1.1.16. Özne-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 2,94'dür.

- Mühmil ü nâ-pâk aňa râm olup murâd virürse bed-nâmlıḳdur. (21\9)
- Birâderler ḫurrem ü şâd, ġamdan azâd olup, cânâne derd-mend ḥabs-ı mâr pür-güzend ile giriftâr idi. (71\2)

1.4.2.2.1.1.1.17. Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Erbâb-ı ḥüsne nev-rûz ü 'ıyd her pîrûz ṭâli' vü sa'îde neşr-i zebân ile zaḫm-ı cedîddür. (19\1)

1.4.2.2.1.1.1.18. Zarf-Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Her zamânda zimâm teveccühleri â'dâ ile ceng ü cidâle maṣrûf idi. (148\8)

1.4.2.2.1.1.1.19. Zarf-Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 2,94'dür.

- Deryâ üzerine ḫavâle bir şâḫ üzerinde âşiyâne-i laḳ laḳ var idi. (47\11)
- Devlet-i ebnâ ile müttesi'de salṭanat emründe ḳuvvet ü ḳudreti lâ-yuḥṣa vü lâ-yu'add idi. (51\1)

1.4.2.2.1.1.1.20. Zarf-Zarf-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 1,96'dır.

- Ḳız; "Sen deli olmuşsun, beni daňlarsın (?زكلزسين ?)" diyüp ḫânesine gelüp bir 'arab dadısı var idi. (87\9)
- Dürbîn kedi olan tekneye râst gelüp ne oldığın aňlaşılmayup, merḥûm Ṭıflî Efendi daḫı ḥużûrda idi. (94\19)

1.4.2.2.1.1.1.21. Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98'dir.

- Żarûret ile gerüsine dönüp inṣâf yüzinden pilâva ‘âşıḳ idi. (125\16)

1.4.2.2.1.1.1.22. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yer Tamlayıcı-Zarf- Yüklem

Eserde bulunan 102 isim cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun isim cümlelerine oranı % 0,98’dir.

- Bî-çâre ẓâhirde maġlûb olup derûnda Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a i‘timâd ile ḳavî-dil idi. (124\16)

TABLO- 1

İSİM CÜMLELERİNDEKİ UNSUR SAYISI

Unsur Sayısı	**Cümle Sayısı**	**Oranı %**
Tek Unsurdan Oluşan Cümleler	15	14,70
İki Unsurdan Oluşan Cümleler	41	40,19
Üç Unsurdan Oluşan Cümleler	31	30,39
Dört Unsurdan Oluşan Cümleler	13	12,74
Beş Unsurdan Oluşan Cümleler	1	0,98
Yedi Unsurdan Oluşan Cümleler	1	0,98
Toplam Cümle Sayısı	**102**	**100**

TABLO- 2

ÖĞELERİNİN SIRALANIŞI BAKIMINDAN İSİM

	Unsur Sayısı: Öğeler	Cümle Sayısı	Oran%
		102	100
1.	Yüklem	15	14,70
2.	Özne-Yüklem	25	24,50
3.	Nesne-Yüklem	6	5,88
4.	Yer Tamlayıcı-Yüklem	3	2,94
5.	Zarf-Yüklem	7	6,86
6.	Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	10	9,80
7.	Özne-Zarf-Yüklem	8	7,84
8.	Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem	7	6,86
9.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	1	0,98
10.	Zarf-Özne-Yüklem	2	1,96
11.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	1,96
12.	Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,98
13.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	1	0,98
14.	Özne-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,98
15.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,98
16.	Özne-Zarf-Zarf-Yüklem	3	2,94

17.	Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Yüklem	1	0,98
18.	Zarf-Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,98
19.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem	3	2,94
20.	Zarf-Zarf- Özne-Yüklem	2	1,96
21.	Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,98
22.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	1	0,98

TABLO- 3

ÖĞELERİNİN YERLERİNE GÖRE İSİM CÜMLELERİ

		Başta	**Ortada**	**Sonda**	**Toplam Ve Oran %**
Özne	Sayısı	50	16	-	66
	Oranı	75,75	24,24	-	100
Yüklem	Sayısı	15	-	87	102
	Oranı	14,70	-	85,29	100
	Sayısı	6	1	-	7
Nesne	Oranı	85,71	14,28	-	100
Yer Tamlayıcı	Sayısı	12	20	-	32
	Oranı	37,5	62,5	-	100
Zarf	Sayısı	19	20	-	39
	Oranı	48,71	51,28	-	100

1.4.2.2.1.2. FİİL CÜMLESİ

- Bâzergân ile evlerine irişdi. (16\3)
- Yûsuf Şâh bunları gördi. (33\7)
- Girü ol müfsid-i fesâd-engîz bâma geldi. (46\19)
- Keyfiyyet-i aḥvâlden su'âl itdi. (55\12)
- "Câriye başum üstüne," diyüp ḳoçı çekülüp gitdi. (77\9)
- 'Aṭṭâr gördi ki aṣlâ bir şeyi bilmez. (86\8)
- Ḳayıḳcılar Yûsuf Şâh'ı ol buruna götürdiler. (103\6)
- Bir uşaġ elinde mücevherli ṭaḳım çubuḳ ḥâmmâla virdiler. (127\17)
- Ketḫudâ ḳadın mâcrerâyı naḳl eyledi. (132\15)
- Sâ'îl tekrâr ḫiṭâb idüp ṣordı ki "Bir ṣan'at bilür mi ki külfetümün ülfetine bâ'iṡ ola." (145\4)

1.4.2.2.1.2.1. Öğelerinin Sıralanışı Bakımından Fiil Cümlesi

Eserde 884 tek yargılı cümleden 782'i fiil cümlesidir. Bunun tek yargılı cümlelerle oranı % 88,46'dtr.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 743'ü kurallı cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %97,63'dür. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 82,55'dir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 19'u devrik cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %2,49'dır. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 2,11'dir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 745'i olumlu cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %97,89'dur. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 82,77'dir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 17'si olumsuz cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %2,23'dür. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 1,88'dir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 5'i eksiltili cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,65'dir. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 0,55'dir.

Eserde tek yargıdan oluşmuş soru cümlesi bulunmamaktadır.

1.4.2.2.1.2.1.1. Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 11'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %' 1,40'dır.

- 'Aẓm-ı Yûsuf Şâh eyledi. (74\4)
- Daḳḳ-ı bâb eyledi. (137\8)

1.4.2.2.1.2.1.2. Özne-Yüklem

Eserde bulunan fiil cümlesinden 47'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 6,01'dir.

- Çün iküñdü yaḳın oldı. (50\7)
- Ḫânım su'âl itdi. (133\1)

1.4.2.2.1.2.1.3. Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 28'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %3,58'dir.

- Keyfiyyet-i aḥvâlden su'âl itdi. (55\12)
- Su'âl itmeġe ḳorḳardı. (100\10)

1.4.2.2.1.2.1.4. Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 42'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 5,37'dir.

- 'Arabuñ maṭlubı olan saḳızı virdiler. (87\19)
- Bir kâġıd daḫı toz virdi. (127\7)

1.4.2.2.1.2.1.5. Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 40'ı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 5,11'dir.

- Teklîfsiz maḥrem olur. (61\2)
- "Varuň velisini rıżâ idüp, ali virüň," diyü teşdîdler eyledi. (144\15)

1.4.2.2.1.2.1.6. Yüklem-Nesne (devrik)

- Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir
- Eyitdiler; "Efendüm senüňdür. (128\1)

1.4.2.2.1.2.1.7. Özne-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 25'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 3,19'dur.

- Yûsuf Şâh bunları gördi. (33\7)
- Yûsuf Şâh "İḥsân idersüňiz" didi. (129\17)

1.4.2.2.1.2.1.8. Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 26'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 3,32'dir.

- Ḳoçı Yûsuf Şâh'uň öňüne geldi. (75\18)
- Uşaġlar ḥammâluň ḥużûrunda, dîvân ṭurdılar. (128\9)

1.4.2.2.1.2.1.9. Özne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 49'u bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 6,26'dır.

- Zâhid bu ḫaberleri istimâ' idüp lâ-ya'ḳıl oldı. (43\9)
- Ol mezbûrlar şâd olup 'aẓm-i ḫâne-i Süleymân Aġa itdiler. (73\2)

1.4.2.2.1.2.1.10. Özne-Yüklem-Nesne (devrik)

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 16'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 2,04'dür.

- ‘Aṭṭâr gördi ki aṣlâ bir şeyi bilmez. (86\8)
- Ḥammâl eyitdi; “Bu esbâb kimündür?” (127\19)

1.4.2.2.1.2.1.11. Nesne-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2’si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,25’dir.

- Cezîre ne yerde ve ne cânibde idügüni ḳırlangınç dimişdi. (68\11)
- Ammâ Melek-sîmâ ḳanda gitdi, Yûsuf Şâh bilmez idi. (81\8)

1.4.2.2.1.2.1.12. Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 6’sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,76’dır.

- ‘Aṭşân olan derd-mendleri âb-ı ḥayâta ulaşdurur idi. (13\8)
- Bu emri vezîr-i hûşmende işrâb itdiler. (147\15)

1.4.2.2.1.2.1.13. Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan fiil cümlesinden 4’ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51’dir.

- Çiğerüň boş yere dağlardı. (4\17)
- Yine ḫânım Yûsuf Şâh’uň ceplerün altun ile ṭoldurdı. (101\19)

1.4.2.2.1.2.1.14. Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2’si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25’dir.

- Nûş-zâduň ḳaṣrından âftâb tâli‘ olur. (48\19)
- Manî‘de iki dürlü ta‘âm var oldı. (124\5)

1.4.2.2.1.2.1.15. Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 8’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,02’dir.

- Ḳıza; “Gelicek iki kese daḫı getür” didi. (16\16)
- Bir oṭada Leṭâ’if’i gördi. (132\3)

1.4.2.2.1.2.1.16. Yer Tamlayıcı-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12’dir.

- Maḥalleden feryâd ü fiġân itmeğe başladılar. (96\11)

1.4.2.2.1.2.1.17. Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2’si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25’dir.

- ‘Âbide dil-âzârlıḳlar, ‘inâd-ı sitîzeler ṭurfe ṭurfe nâzlara şîvelere başlayup şîveler ider oldı. (115\2)
- Ol şehre henüz misâfir gelmişdi. (15\18)

1.4.2.2.1.2.1.18. Yer Tamlayıcı-Yüklem-Zarf

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12’dir.

- Yûsuf Şâh’uñ ḳoltuġuna girdi ki ḥuẓûr-ı ḫânıma getüre. (80\5)

1.4.2.2.1.2.1.19. Yer Tamlayıcı-Yüklem-Nesne

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12’dir.

- Teyzesine su’âl itdi; “Vâlidem nerdedür?” (82\16)

1.4.2.2.1.2.1.20. Zarf-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 11’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,40’dır.

- Nâ-gâh cânâna ve zâhide żarar irüşdüre diyü ol daẖı tedârik-i esbâb eylemişdi. (39\14)
- Zamân-ı mâżîde bir ṣayyâd ḳuşı ṣayd iderdi. (129\18)

1.4.2.2.1.2.1.21. Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 30’u bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 3,38’dir.

- İẖtiyârı ḳalmayup ḳırbâ vü müşgi ṣatdı. (19\7)
- Dâ‘im Oṭa Başı ẖidmetinde olurdı. (75\10)

1.4.2.2.1.2.1.22. Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 35’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %4,47’dir.

- Gezerken bir aḥbâba râst geldi. (84\19)
- Ṭoġrı bir ḳonâġa getürdiler. (128\8)

1.4.2.2.1.2.1.23. Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 14’ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,79’dur.

- Delim yıllar ḥükumet ü ‘adâlet idüp rüzgâr geçürdi.. (30\4)
- Andan iki gice ruẖsat alup ḳayıḳa binüp ‘aẓm-i İstanbul eyledi. (82\2)

1.4.2.2.1.2.1.24. Zarf-Yüklem-Nesne

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12’dir.

- Fi’l-ḥâl Cenâb-ı Ḥaḳḳ-ı Celle ẕikre dest-i niyâz ḳaldurup du‘â itdi ki “Çehre-i nigârda ḥüsn-i bedî‘ âşikâr ola. Ḫâtûna bir lehçe ve ṣûret vire ki sâ‘irinden mümtâze ḥüsn-i cemâlde bî-endâze ola.” (113\12)

1.4.2.2.1.2.1.25. Özne-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dir.

- ‘Acûze cevheri bâzergâna iletdi. (16\14)
- Ḳayıḳcılar Yûsuf Şâh'ı ol buruna götürdiler. (103\6)

1.4.2.2.1.2.1.26. Özne-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Melik-zâde vâki‘ olan güf ü gûyı cümle işitdi. (42\5)
- Deli Meḥmed bu ṭa‘âmı alup kifâf-ı nefs eyledi. (90\5)

1.4.2.2.1.2.1.27. Özne-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,36'dır.

- Pâdşâh Râbi‘â ḫânımuñ ne ḳadar malı var ise cümlesini Yûsuf Şâh'a iḥsân eyledi. (152\16)
- Yûsuf Şâh cümlesine yigirmişer altun iḥsân eyledi. (50\10)

1.4.2.2.1.2.1.28. Özne-Yer Tamlayıcı-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Şûrîde olan ḳalb cümle umûrda esbâba müstenid olur. (126\8)

1.4.2.2.1.2.1.29. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 5'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,63'dür.

- Leṭâ'if Yûsuf Şâh'ı ḳaş ve göz ile aşinâlıḳ eyledi. (98\2)
- Ḫânım pencereden “Kimi istersüñ?” diyü ṣû‘âl eyledi. (137\8)

1.4.2.2.1.2.1.30. Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 36'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 4,60'dır.

- Acûze hemân bâzergânı da'vet eyledi. (17\2)
- 'Arab yerden bir ṭaş ḳapup Deli Meḥmed'üñ başını yardı. (87\14)

1.4.2.2.1.2.1.31. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 31'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 3,93'dür.

- Deli Meḥmed evvelki minvâl üzre bahârâtı ṣaymaġa başladı. (87\13)
- Ṭıflî gelüp ṭoplaruñ önüne yanaşdı. (143\4)

1.4.2.2.1.2.1.32. Özne-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 30'u bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 3,83'dür.

- Deli Meḥmed eve gelüp başına melhem ṣarup râḥat oldı. (88\15)
- Yusûf Şâh inkâr idüp, "Efendüm bu söz ḫilâfdur. Ben ḳuluñ Leṭâ'if'i görmedüm," diyü inkâr eyledi. (132\8)

1.4.2.2.1.2.1.33. Özne-Zarf-Yüklem-Nesne

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Sâ'îl tekrâr ḫiṭâb idüp ṣordı ki "Bir ṣan'at bilür mi ki külfetümün ül-fetine bâ'iṣ ola." (145\3)

1.4.2.2.1.2.1.34. Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 5'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,63'dür.

- Saḳḳâyı ḫabîsden çıḳarup yanına getürdi.. (28\16)
- Teyzesi alup vâlidesine getürdi. (82\17)

1.4.2.2.1.2.1.35. Yer Tamlayıcı-Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ḳaṣrda şâh-zâde eṭrâf ü cevânibe temâşâ iderdi. (36\2)

1.4.2.2.1.2.1.36. Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Eṭrâf (u) eknâfdan nisâlar, âşüfteler, maḥbûbeler, âlüfteler Yûsuf Şâh'uň cemâl-i ḳamer-tâblarını temâşâ itmeğe cem' olurlar idi. (4\5)

1.4.2.2.1.2.1.37. Yer Tamlayıcı-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bir uşaġ elinde mücevherli ṭaḳım çubuḳ ḥâmmâla virdiler.. (127\17)

1.4.2.2.1.2.1.38. Yer Tamlayıcı-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ṣâḥib-i ḫâneye minnetler ta'lîm-i emrinde envâ'-ı 'izzetler ü ḥürmetler eyledi. (60\7)

1.4.2.2.1.2.1.39. Yer Tamlayıcı-Zarf-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Maḥalle imâmına hedâyâ olaraḳ bir hind ṭavûğı gelmiş idi. (90\1)

1.4.2.2.1.2.1.40. Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Vâlidesine buluşup ḥaḳiḳat-i ḥâli söyledi. (20\10)

1.4.2.2.1.2.1.41. Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Ḥüsnünde 'acîb şehirde meşhûre-i dil-firîb oldı. (114\12)
- Âġûş-ı mârda zebûn remz ü işâret ile bunlardan istimdâd ider. (69\11)

1.4.2.2.1.2.1.42. Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ḥikmet-i Ḫudâ Ḫˇâce Ṭursun'uñ vücûdına bir 'illet 'ârıż olup gün-be-gün zaḥmet virür idi. (5\9)

1.4.2.2.1.2.1.43. Zarf-Özne-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,36'dır.

- Bed-baḫt elini uzattığı gibi mâr elini ṣoḳdı. (47\17)
- "Bu çocuḳ benümdür," diyü ṭaleb iderken ketḫudâ anasını daḫı ḥabs eyledi. (140\8)

1.4.2.2.1.2.1.44. Zarf-Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 7'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,89'dur.

- Câriye bu ṭarafda yahûdî ile eve gelüp yahûdî cerâḥatına çâre vü dermânlar eyledi. (21\3)
- Yevm-i Cum'a oldığı gibi babası ile Yûsuf câmi'e giderler idi. (4\4)

1.4.2.2.1.2.1.45. Zarf-Özne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 9'u bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,15'dir.

- Giderek mizâcı gül gibi açıldı. (22\14)
- Hemân büyük şirret küçük şirretüñ elinden miftâḥı alup, gitdi. (141\9)

1.4.2.2.1.2.1.46. Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 6'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,76'dır.

- Vâlidesine getürüp Leṭâ'if'i bir oṭaya ḳodı. (103\17)
- "Efendüm sizindür," diyüp ḥammâlı ata bindirdiler. (128\7)

1.4.2.2.1.2.1.47. Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Âdemler gönderüp cânâne aḥvâlini tecessüs ü tefaḫḫuṣ iddürüp gördiler. (144\6)
- (İkinci) def'a bahârâtı bir bir ṣaydı. (87\9)

1.4.2.2.1.2.1.48. Zarf-Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Vâkı'â diyâr-ı ġurbet görülmeyince, âdem ehl-i hüner belâ ü miḥnet ü meşaḳḳat çekilmeyince ma'dende sîm ü zer olmaz. (54\12)

1.4.2.2.1.2.1.49. Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,36'dır.

- Ġayrı kendün(den) ümîdin kesüp ḫâdiminden birine; "var ḳışlaya Bekir Oṭa Başını baña çağır gelsün," didi. (5\11)

1.4.2.2.1.2.1.50. Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yükle

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 5'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,639'dur.

- Dâ'imâ ol ḳaṣrda'işret-i yârânı ile ẕevḳ ü şevḳ ü ṣoḥbet iderdi. (35\1)
- Bir gün bir sebîle sâlik olup giderdi. (105\11)

1.4.2.2.1.2.1.51. Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem-Nesne

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Cemâlini gördiği gibi vâlih ü ḥayrân olup ṣayyâdlara ṣordı; "Cidâle sebep nedür?" (23\10)

1.4.2.2.1.2.1.52. Zarf-Zarf-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,36'dır.

- Yûsuf Şâh'ı bir ṣadef-kâri iskeleye oturdup hemân ḫânendeler, sâzendeler, raḳḳâṣlar bir faṣl-ı 'alî eylediler. (33\5)
- Hemân Yûsuf Şâh'uñ ḳorḳusından ol kiraz dudağı çatladı. (101\11)

1.4.2.2.1.2.1.53. Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 14'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,79'dur.

• Ertesi aḫşâm Deli Meḥmed'üñ ṭa'âmı ḳalmayup kediyi ṣalıvirdi. (91\7)

• Bir iki def'a mübâşeret eyleyüp lâtîf ḥaṣırlar, güzîde bûriyâlar işleyüp ṣan'atı tekmîl itdiler. (146\17)

1.4.2.2.1.2.1.54. Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 21'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 2,68'dir.

• Andan eve gelüp meclis ḳurup 'işrete başladılar. (85\5)

• İttifâḳ bir gün bir serçe ṭutup dâma düşürdi. (129\19)

1.4.2.2.1.2.1.55. Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 8'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,02'dir.

• Hemân bir ḳayıḳcı ma'şâ-llâh efendüm bendeñiz siz efendüme muntaẓırum buyuruñ," diyüp Yûsuf Şâh'ı alup 'aẓm-i ḫânım eylediler. (79\7)

• Hemân ḳayıḳ ḥâżır olup binüp 'aẓm-i İstanbul eyledi. (98\18)

1.4.2.2.1.2.1.56. Özne-Nesne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

• Ol daḫı ma'lûm olan ḳavâ'idi ta'lîm dürûd-gerlik umûrını şehzâdeye aṣlı ile tefhîm eyledi. (60\9)

1.4.2.2.1.2.1.57. Özne-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan fiil cümlesinden 6'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,76'dır.

- Ol kimesne Deli Meḥmed'i alup 'aṭṭâr Ḳadrî Efendi'ye götürdi. (86\4)
- Ḥammâl çocuğı ḳabup esîr pâzârına getürdi. (139\19)

1.4.2.2.1.2.1.58. Özne-Nesne-Zarf- Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Aşcı Yûsuf Şâh'ı ṣoyup bir mâ'î şalvâr, bir bâġdâdî ḳuşaḳ, bir aġa mintânı, bir beyâż ṣâḳız şâlı, bir fes, bir gümüş dîzge, beline çirâz, ayaġına yemenî giydürüp â'la bir dilber ḳaraḳolluḳcı eyledi. (75\6)

1.4.2.2.1.2.1.59. Özne-Yer Tamlayıcı-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ol üç ḳarındaşlara ve sipâhîye vilâyetde birer tîmârlar ve dirlikler ta'yîn idüp, ber-murâd eyledi. (28\14)

1.4.2.2.1.2.1.60. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,25'dir.

- Ḳudret-i muṣavvirü'ṣ-ṣuver 'âbidin elinde bir duḫter-i pâkîze-aḫter olup ḥüsn ü cemâlde bülend şeklde merġûb ve ercümen görindi. (106\3)
- Çün Sulṭân Murâd Ṭop Ḳapu Serây-ı Hümâyununda çâder köşk-i maḥallde elinde dür-bin boġazdan gelen ḳayuḳları temâşa iderdi. (142\17)

1.4.2.2.1.2.1.61. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Âvâze-i ḥüsni 'âleme meşhûr-ı ṣît cemâli cihânda âftâb-ı pür-nûr gibi dillerde mez̠kûr oldı. (114\8)

1.4.2.2.1.2.1.62. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dir.

- Yûsuf Şâh lağım-ı mezbûrda bir vâfir medhûş yatdı (133\14)
- Bir aşçı dükkânı envâ'-ı eṭ'imeyle ârâste ü pîrâste gelirler. (148\18)

1.4.2.2.1.2.1.63. Özne-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 6'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,76'dır.

- Andan bu kedi mahalleyi ṭolaşup kimüň ṭa'âmını buldı ise cümlesin Deli Meḥmed'e getürdi. (90\6)
- Ṣaḳḳa daḫı derâhimi dellâle virüp ṣandûġı evine getürdi. (14\9)

1.4.2.2.1.2.1.64. Özne-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dir.

- Deli Meḥmed bu ḥâlden âgâh olup, kediyi ol gün maḥbûs eyledi. (91\2)
- Erkân-ı devleti sâilüň evine varup, duḫteri şâh içün istediler. (144\16)

1.4.2.2.1.2.1.65. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dir.

- Duḫter ḳoynundan bir 'azîzü'l-vücûd cevher daḫı çıḳarup bâzergâna "Elli yük aḳçe vir bahâsını getür" didi. (17\9)
- Ḫâdim ḳışlaya varup Bekir Oṭa Başı'ya; "sizi Ḫ̌âce Ṭursun ister buyuruň". (dedi.) (5 \13)

1.4.2.2.1.2.1.66. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dir.

- Cümle erkân-ı salṭanat gelüp saḳḳâya mübârek-bâd idüp ṭa‘zîm ü tekrîmler eylediler. (30\2)
- Melik-zâde bu ḫâlet-i müşâhede ile Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve te‘âlâya firavân ḥamd ü s̱enâlar eyledi. (48\1)

1.4.2.2.1.2.1.67. Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 10’u bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,27’dir.

- Saḳḳâ evi ṭolanup ol maḥalle gelince kîmesne yoḳ câriyeyi bulamadı. (20\8)
- Efendi ḫaberdâr olup mahalle imâmını çağırup bu ḥâli ḥikâyet eyledi. (94\11)

1.4.2.2.1.2.1.68. Özne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 14’sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,79’dur.

- Yûsuf Şâh müteḥayyir olup, “Bâri teyzeme gideyüm,” diyüp teyzesine geldi. (82\15)
- İkisi bile ol gice varup ḫ˘âceye mihmân oldılar. (124\1)

1.4.2.2.1.2.1.69. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 7’si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,89’dur.

- Dedeler Yûsuf Şâh’ı gördikleri gibi şevḳe gelüp ziyâdesiyle semâ‘ eylediler. (32\4)

- Yûsuf Şâh ẖâḳiya-yı şâhâneye yüz sürüp taḳrîre başlayup min evvel ilâ-âẖîr naḳl eyledi. (152\3)

1.4.2.2.1.2.1.70. Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Yalıda uşâğın birisi bâğçede gezer iken Yûsuf Şâh'ı gördi. (142\1)

1.4.2.2.1.2.1.71. Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Çocuġuň anasına çocuḳlar ẖaber virüp "Bir ẖerîf çocuġı aldı, gitdi. Var çoçuğı bul," didiler. (140\6)
- Bârû-yi ḳulleden âşaġa ejder-i pertâb kendüyi pürtâb idüp gemiye hücûm eyler. (69\19)

1.4.2.2.1.2.1.72. Yer Tamlayıcı- Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Vezîrlerine elbette dil-ârâyı nikâḥ-ı şer' ile tervîc emrine tezvîc eyledi. (144\14)

1.4.2.2.1.2.1.73. Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Kediyi tekne içine ḳoyup yelken açup deryâya bıraḳdılar. (94\16)

1.4.2.2.1.2.1.74. Zarf-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 6'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,76'dır.

- Hemân ḥanım bir câriye çağırup ḳulağına bir söz eline bir şey virdi. (77\7)
- Ol vaḳte żâbit su'âl idüp; "Nedür da'vâñuz?" didi.. (134\14)

1.4.2.2.1.2.1.75. Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 5'sı bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,63'dür.

- Tekrâr cümlesi pür-ṣilâḥ yüzden tecâvüz olup Deli Meḥmed'üñ ḫânesine geldiler. (93\7)
- Hemân cümlesi ḳahveye gelüp ziyânlardan şikâyet iderler idi. (91\16)

1.4.2.2.1.2.1.76. Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,38'dir.

- Hemân ḫânım şehvete gelüp ḥammâl daḫı al aşağı idüp bir ẕevḳ eyle-diler. (136\16)
- Günlerde bir gün Za'ferân-bolı cânibinden Deli Meḥmed nâm bir ẕât çoluġunı çocuġunı alup 'aẓm-i İstanbul eyleyüp bî-çâre ḳalmış idi. (85\15)

1.4.2.2.1.2.1.77. Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Özne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Vaḳt-i namâz irişüp duḫtere ab-dest içün ṣu bulunmadı. (35\16)

1.4.2.2.1.2.1.78. Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne –Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Fi'l-ḥâl yanına düşüp şehzâdeye hem-dem envâ'-ı şeṭaretler ve żarâfetler gösterir. (61\1)

1.4.2.2.1.2.1.79. Zarf-Zarf-Özne-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- "Cânum efendüm ism-i şerifüňüz nedür?" didükde, hemân ol bed-hûy "Efendüm; ḳuluňuza Yazıcı-zâde dirler," didi. (9\16)

1.4.2.2.1.2.1.80. Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Pâdşâhuň vaṣiyyeti üzre seḥerden vüzera vü ümerâ ḳal'a ḳapusına müctemi' olup ṭurdılar. (26\6)
- Yûsuf Şâh cümlesine iltifât idüp bir müzeyyen meclis ḳurup h̠ânendeler, raḳḳâṣlar gelüp dürlü raḳṣ eylediler. (72\2)

1.4.2.2.1.2.1.81. Zarf-Zarf-Özne-?-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Zamânında gürg gûspende pend virüp bâz kebge كرتر irişdirmez idi. (34\10)

1.4.2.2.1.2.1.82. Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bu vaż' ile aḥvâline vuḳûf gelicek tab'-ı şâha nefret gelüp duh̠teri babası evine mürâcâ'at itdürdi. (148\5)

1.4.2.2.1.2.1.83. Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dir.

- Hemân kendü tedârik idüp iḫtiyârı zimâmını rüsvâlıḳ elinden alup ḳabdı. (81\2)
- Andan yalıda olan mâlı ve eşyâyı çıḳarup Yûsuf Şâh'a teslîm idüp yalıyı yıḳup ḫarâb eylediler. (153\9)

1.4.2.2.1.2.1.84. Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Hemân "Naḥnu Ḳasemnâ" diyü üzerine düşüp pirinçden altunu ifrâz eyledi. (125\18)

1.4.2.2.1.2.1.85. Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,38'dir.

- Hemân piyâde olup atı önüne ḳadem ḳoyup "Ehlen ve sehlen merḥaba" didiler. (26\14)
- Yûsuf Şâh'uň cân başına şıçrayup Leṭâ'if'üň boynuna ṣarılup ruḫsâruň bûs idüp gözyaşuň ceyḥun iderdi. (103\11)

1.4.2.2.1.2.1.86. Zarf-Özne-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Câme-ḫˇablar ḥâżırlanup ḫânım Yûsuf Şâh'a "Buyuruň efendüm birâz da câme-ḫˇabda ẕevḳ idelüm," didi.. (98\3)
- Mürûr-ı evḳât ile duḫter ḥadd-ı bülûğa irişüp ḫûbb-manżar furür-ı cemâli bezme nûr u fer virdi. (106\11)

1.4.2.2.1.2.1.87. Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 8'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 1,02'dir.

- Hemân Yûsuf Şâh'uñ ḳoltuġına girüp şîve ile ṭaraf-ı meclise oturdılar. (73\4)
- Farṭ-ı żarûretden vezîr bu şarṭ daẖı ḳabûl idüp ol vaż' ile ḥużûr-ı şâha varmışlar. (122\4)

1.4.2.2.1.2.1.88. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,38'dir.

- Yûsuf Şâh'uñ 'aḳlı başına gelüp bir sâ'ir ḳayıḳ çaġırup belinden şâlı çıḳarup Leṭâ'if'i şarup ḳayıḳa ḳoyup 'aẓm-i İstanbul eyledi. (103\14)
- Pîrüñ ḥikâyetini işüdüp istib'âd ve ta'accüb idüp ṭabî'atında merkûz olan denâet ü ḥaseb ẕâtında mecbûl olan reẕâlet ü ẖiffet muḳteżâsınca "Pâdşâh hedâyâsında ṭopraḳdan düzülmüş, bir destî bile virülmekte ne münâsebet olur," diyü gażab-amîz kelimât itmiş (121\2)

1.4.2.2.1.2.1.89. Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bu veled-i zinâlar Ayvalı Mey-ẖânesinde bir 'âlî-meclis düzüp her dürlü levâzımâtuñ tamâmen ḥâżır âmâde eylediler. (31\14)

1.4.2.2.1.2.1.90. Özne-Zarf-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Ḳudret-i ilahî laḳ laḳ ol es̱nâda bir mâr ṭutup yuvasına getürmiş idi. (47\15)

- Ḳara kedi maḥallede her ne ḳadar ev var ise cümlesine girüp buldığı ṭa'âmı ḳapup Deli Meḥmed'e getürdi. (96\9)

1.4.2.2.1.2.1.91. Özne-Nesne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ṭıflî Efendi Yûsuf Şâh'ı alup "Ṣaḳın ḫavf itme, başından geçen ser-ancâmı ḥiḳâyet eyle," diyüp ḥużûr-ı şâha getürdi. (152\1)

1.4.2.2.1.2.1.92. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bûrnâz Süleymân meyketeye gelüp Yazıcıoğlını işâret ile keyfiyyet-i aḥvâli bildürdi. (72\12)

1.4.2.2.1.2.1.93. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Pederleri ḫurrem ü şâd olup ferzendlerinüñ ḳudûmuna der-gâh-ı ḥaḳḳa şükürler s̱enâlar idüp fuḳaraya taṣadduḳ ü iḥsânlar eyledi. (63\17)

1.4.2.2.1.2.1.94. Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ṭıflî Efendi ol gice anda misâfir olup üç beş aḥbâb ile ẕevḳ ider idi. (134\1)

1.4.2.2.1.2.1.95. Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

• Bostâncı Başı Ġalaṭa semtine güżâr idüp cümlesini bulup ḳatle bedel her birini bir cânibe nefy eylediler. (153\8)

1.4.2.2.1.2.1.96. Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

• Bâzergân varup ẖidmet içün bir nefîr ẖâdim ve kifâyet miḳdârı ẖidmetkârlar alıvirüp getürdi. (17\6)

1.4.2.2.1.2.1.97. Özne-Zarf-Zarf- Yer Tamlayıcı- Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

• Cümlesi âh vâh idüp balıḳ ağını ḳoyup her birisi bir ṭarafa duẖteri arayu gitdiler. (24\6)

1.4.2.2.1.2.1.98. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı %0,51'dir.

• Suẖte aña varup naḥnu kasemnâ kelamı ile naṣîb temânnâ iden mu'ârıżı ile cidâllerini ḥikâyet eyledi. (123\14)

• İmâm ṭoğrı ḳahveye gelüp ahâlî cem' idüp kedinüñ 'arabı ḳatl itdigüñ naḳl idüp, "Bilin âgâh olun," didi. (94\12)

1.4.2.2.1.2.1.99. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Yer tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

• Yûsuf Şâh ṭoğrı çârşûya gelüp kendi üzerine â'lâ lîbâslar giyüp ol aẖşâm eve geldi. (78\12)

• Kedi andan ḳalḳup ṭoğrı İmâm Efendi'nüñ evine gelüp her ne bulduysa ḳapup Deli Meḥmed'e getürdi. (96\6)

1.4.2.2.1.2.1.100. Yer Tamlayıcı- Nesne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bu ṭarîḳe duḫter-i bülend-aḫteri bir ṣanduġa ḳoyup ḳapaġına kilîd urup pâzâra iletdiler. (13\1)

1.4.2.2.1.2.1.101. Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Deryâ kenârında cennet-âs̱â bir bâġı olup her kûşesi gülistân, her cânibi nüzhetgeh, bûstân içinde bir ḳaṣr-ı dilârâsı ve serây-ı ḫuld-i hem-tâsı olup, ḥavâdis̱-i zamâneden ġuṣṣa vü inkisârı oldıḳça ol ḳaṣra girüp göñli açulup bûy-ı reyâḥîn ile dimaġı mu'aṭṭâr olurdı. (34\12)

1.4.2.2.1.2.1.102. Zarf-Özne-Nesne- Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Çemende oġılları irişüp her biri bir Nihâl-i bâġ civânî, s̱emere-i şecere-i zinde-ġanî oldı. (51\8)

1.4.2.2.1.2.1.103. Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Hemân veled-i zinânuñ birisi bir ḳadeḥ alġuvân ṭoldırup Yûsuf Şâh'a "Buyuruñ efendüm," didi. (33\12)
- Aḫşâm namâzuñ edâ idüp maḥalleli ḳahve-ḫâneye gelüp cümlesi bir-birlerine "Yâ hû cemâ'ât âgâh olun maḥallemize bir kedi peydâ oldı. Evümüzde baḳır ḳalmadı. Zaḫîre daḫı ḳalmadı. Bu kedinüñ bir çâresine baḳalum," didiler. (90\10)

1.4.2.2.1.2.1.104. Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- "Hikâyeti erbâb-ı devr-i zamâna yâdigâr, ḳıṣṣası eṣḥâb-ı ‘ibret ve ḥikmete mûcib-i ‘itibâr vâḳi‘ oldı," diyüp ol bed-baẖt "İşte efendüm ṣadâḳatde olan nihâyetde devlete irermiş. Bende efendümüñ ṣâdıḳ bendesiyüm. Her ne zamân ḳanda giderseñüz ḳuluñuza ẖaber gönderüñ efendüm ile berâber giderüm," diyüp kendüsinden ġayet ẖoşnûd eyledi. (30\5)

1.4.2.2.1.2.1.105. Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bir gün ġayet mest gelür iken babası dostlarından biri görüp ta‘accüb idüp "Bu ne ḥâldir, bunı babası Bekir Oṭa Başıya sipâriş eyledi. Niçün söylemezler ol daẖı niçün bunı aramaz," didi. (73\15)

1.4.2.2.1.2.1.106. Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 4'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,51'dür.

- Hemân ol mezbûr, "Başum üstüne," diyüp meddaḥ-kâri ṣandâlyeye oturup ḥikâyeye başladı. (34\4)
- Hemân iki ‘aded tellâk gelüp, ḥammâluñ yanına oturup ikrâma başladılar. (127\13)

1.4.2.2.1.2.1.107. Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Vezîri ‘azl idüp vezâreti pîr-i ḥakîme,ṣadâreti muşîr-i ḥikmet-pezîre tefvîż eylemişler. (122\9)

1.4.2.2.1.2.1.108. Zarf- Zarf-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Aḥvâl-i pîr beyne'l-cumhûr meşhûr olup her destîye birer altun narḫ eyleyüp herkes muḳaddem birer dînâr virüp birer destîler almışlar. (120\16)

1.4.2.2.1.2.1.109. Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

- Ṭaḳdîr-i Ḥaḳḳ ile ḫadeng-i tîr çeşm-i mâra te'ṡir idüp, hemân ejderi(n) bî-cân vücûdı deryâya boġulup ṣuda pinhân oldı. (70\19)
- Tecessüs idüp ejderüň hˇâbı zamânında ḳarındaşlaruň cümlesi kullenüň ḳapusını bulup yuḳarusına su'ûd eylediler. (68\16)

1.4.2.2.1.2.1.110. Zarf-Zarf-Zarf-Özne-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Hemân ol bed-baḫt; "Efendüm aġlama, ben senüň ṣâdıḳ bendenem. Efendüme naṣîḥat iderüm ki, böyle gözyaşı dökmeden vücûd-ı şerîfüňüze belki bir marîż 'ârıż olur, diyü ḫavf iderüm. Birâz müferriḥ seyrân-gâh yerlere teşrîf itseňüz göňlüňüz gözüňüz açılup, ḥasret-i iştiyâḳ unudılurdı" didükde "Âh Yazıcı-zâde bendeňiz hîç bir yer bilmem. Bendeňizi bir dost götürmeli ki naṣıl yerdür göreyüm," didükde hemân ol veled-i zinâ "Bu ḳuluňuza emir buyuruň yarın Ġalaṭa Mevlevî-ḫânesi günidür. 'Âẓîm-i cemi'yyet olur. İnsânda ne dürlü ġam olsa ġamdan ferâḥ bulur," didi. (10\3)

1.4.2.2.1.2.1.111. Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2'si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25'dir.

• Hemân ṣoyunup cümle esbâb duḫtere giydürüp başından mücevveze ile destârını daḫı başına ḳoydı. (25\4)

• Vüzerâ vü erkân-ı devlet gerü sâ'île varup şâhuñ ṣan'atını beyân idicek, faḳîr şâd olup rıżâsıyla duḫteri şâh'a 'aḳd-ı nikâḥ eylediler. (146\19)

1.4.2.2.1.2.1.112. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

• Doğrı Yûsuf Şâh'uñ yanına varup, edebâne selâm virüp, "Efendümmübârek ser-i sa'âdetüñiz ṣaġ olsun. İşitdüm peder ḥażretleri vefât itmiş. Mevlâ raḥmet mekânın cennet eylesün. Bendeñiz efendimüñ kölesiyüm. Bendeñizde çoḳ ḥaḳḳuñuz vardı. Lâkin efendimüñ çırâġıyum", diyüp tezvîrile gözlerini yaş idüp giryân Yûsuf Şâh'uñ çiğerin püryân eyledi. (9\7)

1.4.2.2.1.2.1.113. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 3'ü bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,36'dır.

• Çün sâ'at üç ḳararlarında ḳayıḳı limandan çıḳup ṭolaşup yine limana girdi. (101\3)

• 'Âdet-i me'lûfeleri üzre gerü ol miḳdâr âdem ile ordularından ayrılup gedâ ṣûretinde düşmen ṭarafların 'azîmet eylediler.. (148\15)

1.4.2.2.1.2.1.114. Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

• Evvelden tertîb olmuş tâze mîçolar Yûsuf Şâh'uñ ḳoltuğına girüp "Buyuruñ efendüm begüm," diyüp Yûsuf Şâh'ı ḳuş gibi uçurup ṣofra başına getürdiler. (32\17)

1.4.2.2.1.2.1.115. Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Pâdşâh her birine ḳâbiliyet ü isti'dâd cibilletlerinde kemâl-ı rüşd ü reşâd görüp murâd edindiği taḫt yedinde olan memâliki bunlara tevzî' vü taḳsîm salṭanat ü ḥükûmet kilîdinüñ miftâḥını ellerine teslîm idüp kendüsi ferâgat-ı ḫâṭır ile 'ibâdet-i Ḥaḳḳ'a meşġûl ola. (51\13)

1.4.2.2.1.2.1.116. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- İttifâḳ vezîr-i aristo-żamîr daḫı bâ'ż-ı seyyâh ile çâh semtine gelüp ṭabbâḥ dükkânı önünde ḥaṣırı gördüği gibi vezîr şâd olup ḳalbi ġamdan azâd olmuş. (150\17)

1.4.2.2.1.2.1.117. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bekir Oṭa Başı şöyle ḫâṭır idüp ol gice mihmân olup Yûsuf Şâh'a çoḳ nuṣḥ u pend eyledi. (6\9)

1.4.2.2.1.2.1.118. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Kûh 'âbidüñ ṭaḳrîrine gûş urup murâdını ma'lûm itdikde kelimât-ı bâdı taḥḳiḳ idüp "Belî kemâl-ı ḳuvvetde sengînüm rif'atda cevâz-ı ḳarînüm, ḳuvvetde ve ḫaşmetde ṣâhib-i vaḳâr-ı zemînüm. Derûnum ḫazînesinde aḥcâr-ı ṣiḳâle nihâyet birûnum ravżasında eşcâr-ı pür nihâle ġayet yoḳ. Ammâ mûş-i hâmûş-ı ṣaḳye-furûşuñ tîğ-i ḫâk-tirâşı ucundan bedenüm mecrûḥ, anuñ dendâne-i çâlâkı çâk çâkından maṭiyyem olan baḳar. Az ḳalmışdur ki mezbûḥ ola ṣuver-i tâcirümde żâ'îf görünür ve lîkin cürmde ḳavîdür. Cebr ile derûnımı

kendüye mesken darb-ı dest gönlüm ve ḳalbüm ḫânesin üzerine vaṭan etmiştür. Dest-i cevrinden gürize mecâl-ı muḥâldir. Bedenümde bir gûşe yoḳ ki anuň sebîli temîn ḥücrelerinden bir maḥall görünmez ki anda delîli olmaya. Bir ‘ayyâr-engizdür ki vücûdum ḫazînesine râh bulup tuşe-i maḥzûnumı tebâh ider, bir düzd-i ḫâk-rîzdür ki derûnum defînesinde maḥfûż olan türâbı nigeh-kûb u pây-mâl ider. Serây-ı arżuň niḳâb-ı revzen-güşâsı iklîm-i ḫâki maḥkûmı olup taḥtı taḫt-ı zemîn ol dîyaruň ? pâdşâsıdur,” diyü meâs̱ir-i mûşi teḳrîr eyledi. (110\6)

1.4.2.2.1.2.1.119. Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 2’si bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,25’dir.

- Cümlesi fünûnda mâhirler ṣan‘atlarında tamâm-ı ḳâdirler olup her bi-ri yerlü yerinde ‘aẓm-ı sefer ḳılup maḥall-i mev‘ûda gelüp mülâḳat idüp firḳatleri muvâṣalata mütebeddil oldı. (63\9)
- Ol bed-aḫterüň birâderi hemân mübâşeret idüp zamân-ı ḳalîlde bir celîlü’ş-şân parça bünyâd idüp cümle ḳarındaşları ile içine girüp kifâyet miḳdârı esbâb u yaraḳ ve ‘asker alup deryâ yüzine revâne oldılar. (68\7)

1.4.2.2.1.2.1.120. Özne-Zarf-Zarf-Zarf- Zarf-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12’dir.

- Zengî her rûz aşaġa inüp şâha gelince cümlesini birer birer boġazlayup etlerini alup gitmiş. (149\15)

1.4.2.2.1.2.1.121. Zarf-Nesne-Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1’i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12’dir.

- Ḥâceti ḳabûl olup ṣûret-i insâniyyet ol sâ’atde mütebeddil olup duḫter-i mah-pâre hemân şekl-i fâreye mutaḥavvil oldı. (112\7)

1.4.2.2.1.2.1.122. Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı- Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Cenâb-ı Ḥaḳḳ'da du'âsı maḳbûl olup fi'l-ḥâl ḫâtûn ṣûret-i ḥayvâna müteşekkil olup şekilde bir ayı oldı. (116\5)

1.4.2.2.1.2.1.123. Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Dil-gûşâ ferâḥ-baḫş menzîl-i ta'âma müteḳarribler iken nâ-gâh صنقه صفا aşıġa geçüp cümlesi bir çâh-ı 'amîḳa düşüp sîr olmaḳ sevdâsında iken zindân-ı belâya giriftâr ü esîr oldılar. (149\5)

1.4.2.2.1.2.1.124. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Hemân ketḫudâ ḳadın gelüp Yûsuf Şâh'uň boynundan ipi alup ṣu yolınuň büyük ṭaşını ḳaldurup Yûsuf Şâh'ı ṣu lağımına bıraḳdılar. (133\10)

1.4.2.2.1.2.1.125. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Hemân ḥanım girüp "Vây efendüm buyuruň," diyüp ikrâm idüp ḳahvealtı ṭa'âm gelüp yediler. (128\14)

1.4.2.2.1.2.1.126. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Niḳâbını ḳaldurup "Beni bildüň mi ol câriyeyüm ki düşmân sözüyle beni mecrûḥa eyledüň. Ṣıdḳum bereḳât Ḥaḳḳ Te'âlâ beni bu vilâyetlere pâdşâh, diyânetüm muḳâbelesinde beni belâlardan ve ḥarâm ü zinâdan ṣaḳlayup âḫîr

ṣâḥib-i külâh eyledi. Sen daḫı beni ṣândûḳda görmedin. Ol deňlü bahâya virüp medyun olduň viṣâlüm ümidi ile bunca demlerdür yollarda belâlar çeküp ġam ü endûha maḳrûn oldıň. Lâ-büdd her ʻasruň âḫîr ü soňı müyesser her zaḥmetüň şekli raḥmet her meşaḳḳatüň ser-encâmı sürûr ü selvetdür. O ṣuller ki saḳḳâlığuň zamânında Ḥasan Ḥüseyin ʻaşḳına sebîl eyledüň nice teşne vü ʻaṭşânları âb-ı ḥayât-efzâya ġarḳ idüp ḫayır duʻâlar alduň. Eyilik ṭarîḳine sâlik olup ʻiṣmet ü ʻiffet memleketlerine mâlik olduň Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve Teʻâlâ saňa âḫîr demde salṭanat ü ḥaşmet naṣîb itmiş imiş. Taḫt-ı Şâhî saňa mübârek olsun. Ben ḥelâlüň olayum. Sen serîr-i ḫilâfetde müstedâm ol. Ben esîr ü ṣâlik olayum," diyü erkân-ı devleti ve âʻyân-ı salṭanatı cemʻ idüp başına gelen ḥikâyet ü rivâyâtı taḳrîr idüp "Ben ricâlden değilüm benâtdanum, bu benüm ḥelâlümdür. İḫtiyârum ile salṭanatı buňa tefvîż iderüm, ḳabûl idüň," diyü kelâm-ı sürür-encâm ḫatm eyledi. (28\17)

1.4.2.2.1.2.1.127. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Şâh içerüde aňa meşġûl olup, her gün ḥaṣırlar işleyüp, zengî çıḳarup dükkân öňüne ḳoyup müşterîlere ṣatarlar imiş. (150\8)

1.4.2.2.1.2.1.128. Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf- Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ṭabbâḫı, zengîyi, cümle şâkirdleri mecmu celîsi ile ber-dâr idüp, şâh-ı saʻâdet-penâh ʻulüvv-ı ʻinâyet-i Ḥażret-i İlâh ile celle şânuhu saḥîḥ ü sâlim ʻaskerine vâṣıl olup envâʻ-i taṣadduḳât ile fuḳaraya inʻâmlar, Ḥaḳḳ yoluna ṣadaḳalar virüp ʻale'l-huṣûṣ vezîr-i dânâya ṣunûf-i iʻzâz ü iḳrâm ile envâʻ-i iḥtirâm idüp Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a ḥamd ü s̱enâlar eylemiş. (151\5)

1.4.2.2.1.2.1.129. Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- "Ehl-i kibre kibriyâ taṣadduḳdur," didikleri kelâm ile 'âmil olup "Destîyi anlara biň altundan eksik ile virmezem," diyü muṣırr olup nevrûz daẖı irüşüp vezîr çâr ü nâ-çâr biň altunı gönderüp "Aluň," dimiş. (121\15)

1.4.2.2.1.2.1.130. Zarf-Zarf-Özne-Nesne-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Bacısı meğer börek ḥâżır idüp, ṣofra ḳurarken kedi börek sinisini aldığıyla damdan dama ṭoġrı Deli Meḥmed'üň evine getürdi. (91\8)

1.4.2.2.1.2.1.131. Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem

Eserde bulunan 782 fiil cümlesinden 1'i bu kuruluştadır. Bunun fiil cümlelerine oranı % 0,12'dir.

- Ġayrı bir gün H̱ˇâce Ṭursun iẖtiyâr olmaḳ ḥasebiyle eṭrâfda olan orṭaḳlarını cem' idüp ẕimemlerini ḥesâb idüp dünyâ cihânından el çeküp ṣalât-ı ẖamsı Sulṭân Bâyezîd Câmi'-i Şerîf-i Sa'âdet-redîfde edâ ider oldı. (5\11)

TABLO- 4

FİİL CÜMLELERİNDEKİ UNSUR SAYISI

Unsur Sayısı	**Cümle Sayısı**	**Oranı %**
Tek Unsurdan Oluşan Cümleler	11	1,40
İki Unsurdan Oluşan Cümleler	158	20,20
Üç Unsurdan Oluşan Cümleler	234	29,92
Dört Unsurdan Oluşan Cümleler	210	26,85
Beş Unsurdan Oluşan Cümleler	112	14,32
Altı Unsurdan Oluşan Cümleler	38	4,85
Yedi Unsurdan Oluşan Cümleler	15	1,91
Sekiz Unsurdan Oluşan Cümleler	2	0,25
Dokuz Unsurdan Oluşan Cümleler	2	0,25
Toplam Cümle Sayısı	**782**	**100**

TABLO- 5

ÖĞELERİNİN SIRALANIŞI BAKIMINDAN FİİL CÜMLELERİ

	Unsur Sayısı: Öğeler	**Cümle Sayısı**	**Oran%**
		782	**100**
1.	Yüklem	11	1,40
2.	Özne-Yüklem	47	6,01
3.	Yer Tamlayıcı-Yüklem	28	3,58
4.	Nesne-Yüklem	42	5,37
5.	Zarf-Yüklem	40	5,11
6.	Yüklem-Nesne (devrik)	1	0,12
7.	Özne-Nesne-Yüklem	25	3,19
8.	Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	26	3,32

9.	Özne-Zarf-Yüklem	49	6,26
10.	Özne-Yüklem-Nesne (devrik)	16	2,04
11.	Nesne-Özne-Yüklem	2	0,25
12.	Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	6	0,76
13.	Nesne-Zarf-Yüklem	4	0,51
14.	Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem	2	0,25
15.	Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	8	1,02
16.	Yer Tamlayıcı-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
17.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	2	0,25
18.	Yer Tamlayıcı-Yüklem-Zarf	1	0,12
19.	Yer Tamlayıcı-Yüklem-Nesne (devrik)	1	0,12
20.	Zarf-Özne-Yüklem	11	1,40
21.	Zarf-Nesne-Yüklem	30	3,83
22.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	35	4,47
23.	Zarf-Zarf-Yüklem	14	1,79
24.	Zarf-Yüklem-Nesne (devrik)	1	0,12
25.	Özne-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	4	0,51
26.	Özne-Nesne-Zarf-Yüklem	2	0,25
27.	Özne-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	3	0,38
28.	Özne-Yer Tamlayıcı-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
29.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	5	0,63
30.	Özne-Zarf-Nesne-Yüklem	36	4,60

31.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	31	3,96
32.	Özne-Zarf-Zarf-Yüklem	30	3,83
33.	Özne-Zarf-Yüklem-Nesne (devrik)	1	0,12
34.	Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	5	0,63
35.	Yer Tamlayıcı-Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
36.	Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Yüklem	1	0,12
37.	Yer Tamlayıcı-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
38.	Yer Tamlayıcı-Nesne-Zarf-Yüklem	1	0,12
39.	Yer Tamlayıcı-Zarf- Özne-Yüklem	1	0,12
40.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
41.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	0,25
42.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,12
43.	Zarf-Özne-Nesne-Yüklem	3	0,38
44.	Zarf-Özne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	7	0,89
45.	Zarf-Özne-Zarf-Yüklem	9	1,15
46.	Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	6	0,76
47.	Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem	2	0,25
48.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Özne-Yüklem	1	0,12
49.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	3	0,38
50.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	5	0,63
51.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem-Nesne (devrik)	1	0,12
52.	Zarf-Zarf-Özne-Yüklem	3	0,38

53.	Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	14	1,79
54.	Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	21	2,68
55.	Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem	8	1,02
56.	Özne-Nesne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	1	0,12
57.	Özne-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	6	0,76
58.	Özne-Nesne-Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,12
59.	Özne-Yer Tamlayıcı- Yer Tamlayıcı -Zarf -Yüklem	1	0,12
60.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne-Yüklem	2	0,25
61.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
62.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yüklem	4	0,51
63.	Özne-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	6	0,76
64.	Özne-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem	4	0,51
65.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	4	0,51
66.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	4	0,51
67.	Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	10	1,27
68.	Özne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	14	1,79
69.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem	7	0,89
70.	Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
71.	Yer Tamlayıcı-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	0,25

72.	Yer Tamlayıcı- Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
73.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
74.	Zarf-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem	6	0,76
75.	Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	5	0,63
76.	Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Yüklem	3	0,38
77.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Özne-Yüklem	1	0,12
78.	Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne -Yüklem	1	0,12
79.	Zarf-Zarf-Özne-Nesne-Yüklem	1	0,12
80.	Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Yüklem	2	0,25
81.	Zarf-Zarf-Özne-?-Yüklem	1	0,12
82.	Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
83.	Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem	4	0,51
84.	Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	1	0,12
85.	Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	3	0,38
86.	Zarf-Özne-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	2	0,25
87.	Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	8	1,02
88.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem	3	0,38
89.	Özne-Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
90.	Özne-Zarf-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	0,25
91.	Özne-Nesne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
92.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
93.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12

94.	Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,12
95.	Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
96.	Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem	1	0,12
97.	Özne-Zarf-Zarf- Yer Tamlayıcı- Nesne- Yüklem	1	0,12
98.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	4	0,51
99.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Yer tamlayıcı-Yüklem	2	0,25
100.	Yer Tamlayıcı- Nesne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
101.	Yer Tamlayıcı-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,12
102.	Zarf-Özne-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
103.	Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yüklem	2	0,25
104.	Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	1	0,12
105.	Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
106.	Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	4	0,51
107.	Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12

108.	Zarf- Zarf-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
109.	Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	0,25
110.	Zarf-Zarf-Zarf-Özne-Nesne-Yüklem	1	0,12
111.	Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	0,25
112.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
113.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	3	0,38
114.	Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
115.	Özne-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,12
116.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
117.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Zarf-Yüklem	1	0,12
118.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
119.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	2	0,25
120.	Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yüklem	1	0,12
121.	Zarf-Nesne-Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
122.	Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Yer Tamlayıcı- Nesne-Yüklem	1	0,12
123.	Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
124.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
125.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Zarf-Yüklem	1	0,12
126.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12

127.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
128.	Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf- Yer Tamlayıcı-Yüklem	1	0,12
129.	Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Özne-Zarf-Nesne-Yüklem	1	0,12
130.	Zarf-Zarf-Özne-Nesne-Zarf-Zarf-Zarf-Yer Taml cı-Yüklem	1	0,12
131.	Zarf-Özne-Zarf-Zarf-Zarf-Zarf-Nesne-Yer Taml cı-Yüklem	1	0,12

TABLO- 6

ÖĞELERİNİN YERLERİNE GÖRE FİİL CÜMLELERİ

		Başta	**Ortada**	**Sonda**	**Toplam Ve Oran %**
Özne	Sayısı	365	85	-	450
	Oranı	81,11	18,88	-	100
Yüklem	Sayısı	12	21	749	782
	Oranı	1,53	2,68	95,78	100
	Sayısı	59	228	21	308
Nesne	Oranı	19,15	75,0	6,81	100
Yer Tamlayıcı	Sayısı	59	272	-	331
	Oranı	17,82	81,17		100
Zarf	Sayısı	287	414	1	702
	Oranı	40,88	58,97	0,14	100

1.4.2.2.1.3. BAĞLI CÜMLELER

"Duygular, düşünceler, olaylar ve durumlar, cümle veya cümlelerden meydana gelen dil birlikleri ile karşılanır. Cümle dilin en küçük anlatım birimidir. Anlamı bütün boyutları ile yansıtmada tek bir cümlenin yeterli olmadığı durumlarda, cümlelerden meydana gelen dil birliklerine başvurulur. Bu birlikler, çok boyutlu bir anlatım için yan yana gelen cümlelerin bağlama edatlarıyla, ortak cümle öğeleriyle, ortak kip\şahıs ekleriyle yada çeşitli anlam ilişkileri ile birbirine bağlanmalarından oluşurlar." [71]

1.4.2.2.1.3.1. Bağlama Edatı (Cümle Bağlayıcıları) İle Oluşan Cümle Topluluğu

Bağlama edatı ile kullanılarak birbirine bağlanan cümlelerdir. Bağlama edatı kullanılarak iki cümle birbirine bağlandığı gibi ikiden fazla cümle de birbirine bağlanmaktadır.

Eserde yer alan çeşitli bağlama edatları kullanılarak bağlanan cümleler bu başlık altında incelendi.

Eserde 212 cümle topluluğu ve 491 cümle vardır. Tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı %15,13'dür.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 394'ü fiil cümlesidir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 80,24'dür.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 97'si isim cümlesidir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 19,75'dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 486'sı kurallı cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 98,98'dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 5'i devrik cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı %1,01'dir.

[71] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.85.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 483'ü olumlu cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı %98,37'dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 8'i olumsuz cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,62'dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümleler içerisindeki 491 cümleden 6'sı eksiltili cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,21'dir.

Eserde bağlama edatı ile oluşturulmuş soru cümlesi bulunmamaktadır.

1.4.2.2.1.3.1. 1. Cümle Topluluklarında Kullanılan Bağlama Edatları

1.4.2.2.1.3.1.1.1. "Ki" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Aḫşâm olup cümlesi ḳahveye cem' olup bir 'aẓîm meşveret itdiler ki kediyi ṭutup "Ḳatl ideriz," didiler. (96\11)
- Ḥammâl ḫülyâ itdi ki "Aḳçem yoḳ işe yarar bir şeyüm yoḳ cânumdan ġayrı ne olmaḳ vardur," diyüp ḫânıma geldiler. (138\19)

1.4.2.2.1.3.1.1.2. "Vü" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Câriye bu ṭarafda yahûdî ile eve gelüp yahûdî cerâḥatına çâre vü dermânlar eyledi. (21\3)
- Ḫaṣlet ile merdüm pür-ġuṣṣa vü ġayġûdur. (119\10)

1.4.2.2.1.3.1.1.3. "Ammâ" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Ammâ gemi dünbâlini elinden ḳomayup muttaṣıl ceng iderdi. (70\10)
- Ammâ bir ketḫuda ḳadın var imiş. (152\7)

1.4.2.2.1.3.1.1.4. "Eğer" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Eğer alış veriş itmeği öğrenürsen seni kendüme orṭaḳ iderüm.(86\11)

- Berber; “Ma‘ni değil, eğer ḫarclıġuň yoḳ ise al saňa ḫarclıḳ vireyüm,” diyüp ḳırḳ ‘aded pâre virdi. (127\5)

1.4.2.2.1.3.1.1.5. “Eğerçi” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Duḫter istîlâ-yi żarûretden eğerçi ṭaşra çıḳmaġa irtikâb eyledi. (38\2)
- Yaramaz ḳoňşı eğerçi düşvâr-ı belâ-ı cân ü âzârdür. (119\5)

1.4.2.2.1.3.1.1.6. “Meğer” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Meğer yahûdinüň evi deryâ vü baḥr üzeri idi. (21\14)
- Meğer pâdşâh seyre niyet idüp ṭaşra çıḳmaḳ üzre imişler. (118\3)

1.4.2.2.1.3.1.1.7. “Belki” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- ‘Acûze bunı görüp ġûnyâ belki ṣafâ vü feraḥdan oynamaḳ ister muġnîye oldı. .(16\18)
- Belki delidür, saňa ziyân ider,” didi. (138\5)

1.4.2.2.1.3.1.1.8. “Çün” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Çün semâ‘ tekmîl olup ṭaşra çıḳdılar. (32\6)
- Çün sâ‘at üç ḳararlarında ḳayıḳı limandan çıḳup ṭolaşup yine limana girdi. (101\3)

1.4.2.2.1.3.1.1.9. “Çünki” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Ḥâṭır ü ‘âṭırňuz, çünki ṣanâi‘e mâ‘‘il olmuş siz benüm ṣan‘atımdan ‘alî pişe olmaġı endîşe itmek ṭarîḳi âsândur. (60\2)
- Çünki ‘aṭṭâr cümle bahârâtı birden söyledi. (87\8)

1.4.2.2.1.3.1.1.10. “Bâri” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Ḥammâl eyitdi; “Tırâş oldum. Ḳırḳ pârem var bâri bir de ḥamâma gideyüm,” diyüp ṭoġrı ḥamâma geldi. (127\11)
- Uşâġın biri eyitdi; “Efendüm sizi ḥamâm incitti. Bâri ḥareme teşrîf idüň,” didi. (128\11)

1.4.2.2.1.3.1.1.11. "Lâkin" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Lâkin ziyâde faḳîr kemâl-i iḥtiyâc miskîn ü ḥaḳîr idi. (15\14)
- Lâkin Leṭâ'if yerine Demirḫân sâḳiliḳ iderdi. (100\14)

1.4.2.2.1.3.1.1.12. "Velâkin" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Gün erişmiş ol uyudığı zamânda ḳızı bir ṣan'at ile uğurulayup almaḳ asândur velâkin uyanup ġajġursa dermân gerekdür, didi. (67\18)
- Ḳayıḳcı eyitdi; "Be hey oğlım başdan çoḳ serencâm geçdi velâkin bir ġârib ḥikâye naḳl ideyüm,"didi. (126\17)

1.4.2.2.1.3.1.1.13. "Veli" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Veli izdivâcda kifâ'et meşrûṭ ü meşrû' oldığı gibi şâh ile sâ'îl mâ-beynleride ḥüsn ü mu'âşeret müteġayyir ü mütebeddil ṣafâ-yı zindeġanî burûdete müteḥavvil oldı. (147\5)

1.4.2.2.1.3.1.1.14. "Zirâ" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- "Zirâ bendeňiz yalňız ḥicâb iderüm," didi.. (30\13)
- Zirâ 'alâyım ü evzâ'-ı merdümüň 'ulüvv-i şânına bürhân ü delîlidür. (55\10)

1.4.2.2.1.3.1.1.15. "İllâ" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümlw

- Ma'şûḳa(y)ı râm iderse ḫoş emrine muṭî' ola ve illâ zâhidi ḳatl ü helâk idüp cebr ile cânâne(y)i âḫîr memlekete alup gide. (37\17)
- Murâd ü maḳṣûduma tâb' olursaň ḳuluň ḳurbânuňum ve illâ benden nefret ü vaḥşet iderseň bil ki kimseden ḫavf-ı bâkım yoḳdur. (40\8)

1.4.2.2.1.3.1.1.16. "Yâ'ni" Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Ya'ni gören mecnûn olmuş ṣanurdı. (137\18)
- Ya'ni ol maḳûle âdemlerüň def'ini ġayrı diyâra ref'ini ricâ iderüm," didi. (153\4)

1.4.2.2.1.3.1.1.17. “Yâ yâ” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Bu şehirde yâ ol dursun yâ ben. (12\3)

1.4.2.2.1.3.1.1.18. “Ne ne” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümle

- Ne ḳarâr idicek maḥall ü meskeni ne ḥużûr-ı ıstıraḥât itmeğe maḳarr ü me‘meni var idi. (15\15)
- Ḥammâl gördi ki ne ḫânım var ne ḳonâḳ var. (129\8)

1.4.2.2.1.3.1.1.19. “Hem” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler

- Hem giderdi vâfir gidüp bir mezâristâna gelüp, anda bir mezâr ṭaşına ṭayanup oṭırdı. (137\16)
- Ammâ ḫülyâ ider, hem eli ile işâretler ve ağzı ile söylenürdi. (137\17)

1.4.2.2.1.3.1.1.20. “Kâh kâh” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler

- Ḳâḫ oturur, ḳâḫ ṭurur ġuṣṣa vü ġamdan ḳâḫ yatur ḳâḫ yürür. (126\4)
- Kâh yüzi üzre kâh yan üzre lağımdan gider idi. (133\15)

1.4.2.2.1.3.1.1.21. “Kim kim” Bağlama Edatı İle Bağlanan Cümleler

- Kimi der, “Bir ḳazġân iki leğen biraz daḫı baḳır almış bu kedi,” der. (91\17)
- Kimi aydur; “Aḫûrdan merkebi götürür iken çağırdum, bıraġup ḳaçdı. Bu ḫabîs kedidür, cânum hîç birüñüz görmedüñüz mi ḳangı evden gelür,” didi. (92\2)

1.4.2.2.1.3.1.2. Cümle Bağlayıcı Edatın Aldığı Görev

Bağlama edatı kullanarak oluşturulan cümle topluluklarında tür, anlam, diziliş yönüyle farklı yapıda olan cümleler bir arada bulunabilirler.

Eserde çeşitli bağlama edatları kullanılarak bağlanan farklı yapıdaki cümle çeşitleri şöyledir.

1.4.2.2.1.3.1.2.1. İsim Cümlelerini Bağlaması

- Vâlidesi muḥtâc ü fıḳara, nân-ı cevîne ḳâdir değil gürisne vü ḥaḳîre idi. (16\6)
- Cûd ü seẖâ ve ‘adl ile ‘âlemde ferîd farṭ-i dâniş ü ẕekâda-ı fıṭnat ile cihânda vaḥîd idi. (34\8)

1.4.2.2.1.3.1.2.2. Fiil Cümlelerini Bağlaması

- Yûsuf Şâh gördi ki beş on aḥbâb bir meclis olmuşlar ẕevḳ iderler. (33\1)
- Bir yalı şenlik iderler ve ol yal Mîr-‘Âlem yalısı imiş. (133\19)

1.4.2.2.1.3.1.2.3. Bir Fiil Bir İsin Cümlesinin Bağlanması

- Gördi ki bir ḥüsnâ güzel câriyedür, Düşüp endâmı ẖurd olup bedeninden ḳan revân olur. (20\5)
- Nân viren yoḳ, çağırmağa başladı. (89\15)

1.4.2.2.1.3.1.2.4. Bir Olumlu Bir Olumsuz İki Cümleyi Bağlaması

- Tedâriği buna müncerr oldı ki bir ṣanduḳ işledüp ḳızı ol ṣanduḳa ḳoyup ḳapağını muḥkem sedd ü bend idüp açılmaḳ iḥtimâli olmaya.(12\16)
- Pilâvdan vâfir-i müstevfî ekl idüp ḳarnı müntehâ ṭoydu. Ammâ ẕerde ẖuṣusını aṣlâ ṭuymadı.(124\10)

1.4.2.2.1.3.2.Bağlama Edatı Kullanılmadan Oluşturan Cümle Topluluğu

Cümlelerden meydana gelen dil birliklerinde bağlama edatı kullanılmadan da birliktelik sağlanabilir. Bu durumlarda art arda sıralanan cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamak için ortak cümle öğeleri, ortak kip\şahıs ekleri ya da çeşitli anlam ilişkileri kullanılarak cümleler arasında bağlantı sağlanabilir.

Eserde böyle oluşmuş 305 cümle topluluğu ve 678 cümle bulunmaktadır. Bunun tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı % 21,77’dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 611'i fiil cümledir. Bunun bağlama kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 90,11'dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 62'si isim cümlesidir. Bunun bağlama kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 9,14'dür.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 667'si kurallı cümledir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 98,37'dir.

Eserdeki cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 6'sı devrik cümledir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 0,88'dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler içerisindeki 678 cümleler 664'ü olumlu cümledir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı %97,93'dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler 678 cümleden olumsuz kuruluştaki cümlelerin sayısı 11'dir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,62'dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler içerisindeki 678 cümleden 7'si soru cümlesidir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,03'dür. Bu soru cümlelerin hepsi olumlu yapıdadır.

1.4.2.2.1.3.2.1. Ortak Cümle Öğeleri İle Bağlanan Cümleler

1.4.2.2.1.3.2.1.1. Ortak Yüklemli Cümleler

- Câna berâber ḥüsnüne vâlih ü şeydâ cemâline dem-beste ve 'âşıḳ ü rüsvâ oldı. (24\10)
- S̱emere-i izdivâc ḥâṣıl şâh-ı âlem murâda vâṣıl oldı.(147\2)

1.4.2.2.1.3.2.1.2.Ortak Özneli Cümleler

- Vâlidesi muḥtâc ü fıḳara, nân-ı cevîne ḳâdir değil gürisne vü ḥaḳîre idi. (16\67)
- Ḫânım Yûsuf Şâh'a eyitdi; "Efendüm begüm vâlidene gider misin?" didi.(81\15)

1.4.2.2.1.3.2.1.3.Ortak Nesneli Cümleler

- Bâġbân oġlı ol ḥavlide zâġ yuvasın bulup birḳaç beyżalarını aldı, getürdi. (47\7)
- Her pâresini bir yere ḳoyup ḳarşusuna geçer tażarru' vü zârî ile nân-pâre ister, alur.(148\3)

1.4.2.2.1.3.2.1.4.Ortak Yer Tamlayıcılı Cümleler

- Hemân ḳaraḳolluḳcıya eyitdi; "Var baňa aşcıyı çaġır," didi. (75\3)
- Pîr-i nâzik-żamîr eyitmiş varan âdame; "Destîlerümüzüň narḫı bir altun idi. Anlara yüz altuna virürüm," dimiş.(121\10)

1.4.2.2.1.3.2.1.5. Ortak Zarflı Cümleler

- Bir gün min cidd ü cedd kelâmını tercîḥ iden sûḫte girü mu'ârıżı ile cengde iken eyitdi; "Be câhil işte şimdi ikümüz bile açlar, ġıdâya muḥtâclaruz. Ben bugün sa'yı ü iḳdâm ideyüm. Bir yaġlu noḫudlu pilâv pişürüp muḥaṣṣala'ül-merâm olalum. Sen "Naḥnu kasemnâ" kelamı ile aç ve nâ-kâm ol," didi.(123\8)
- Bir vâfir anda ṭurdı, gördi.(133\17)

1.4.2.2.1.3.2.2. Ortak Kip\Şahıs Ekleri İle Bağlanan Cümleler

- Vâkı'â ḳuş dili emr-i ġarîb her mürġüň kelâmını fehm eylemek ṣan'at-ı 'acîbdür. (56\18)
- 'Âbidüň raḥmı galib, ḫâṭırı dâ'imâ şefḳat ü âṭıfete râġıb idi.(105\14)

1.4.2.2.1.3.2.3. Anlam İlişkileri Kullanılarak İle Bağlanan Cümleler

- Duḫter buyurdı; ḫûb meskenler ve ṣuffa vü serâylar yapup pâdşâhâne ḥücreler ‘âli evler biña itdiler.(17\12)
- Başından ‘aḳlı gitti, yıḳıldı. (64\11)

1.4.2.3. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

"Cümlenin yüklemi ekli veya eksiz yargı bildiren bir fiil ya da isimdir." [72]

Cümleler yüklemlerin türü bakımından ikiye ayrılır:

1.4.2.3.1. İsim Cümlesi

"Yüklemi ek fiil almış isim ya da isim soylu kelime olan cümlelere isim cümlesi denir." [73]

Eserde bulunan 884 tek yargılı cümleden 102 cümle isim cümlesidir. Bunun tek yargıdan oluşan cümlelere oranı %11,53'dür.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 97'si isim cümlesidir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 19,75'dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 62'si isim cümlesidir. Bunun bağlama kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 9,14'dür.

- Ev ṣâḥibi ma‘ârifden ḫabîr, hünerlerde bî-naẓîr idi. (55\6)
- Cemâli âftâbınıñ şa‘şa‘asından yüzine nażar-muḥâl ruḫsâre-i tâbânı pertevinden gûşe-i ebrûsını görmeğe mecâl yoḳ. (107\2)
- Şevketde dârâ vü çemşîd ḳudretde encüm-sipâh ve ḥaşmetde ḫûrşîd dâ‘ima żamîr-i seyr-i temâşaya mâ'îl idi. (143\7)

---

[72] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.s.96.

[73] Hasan KAVRUK, Ramazan SALMAN vd., Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Malatya, 2004, s.127.

1.4.2.3.2. Fiil Cümlesi

"Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir." [74]

Eserde 884 tek yargılı cümleden 782'i fiil cümlesidir. Bunun tek yargılı cümlelerle oranı % 88,46'dır.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 394'ü fiil cümlesidir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 80,24'dür

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 611'i fiil cümledir. Bunun bağlama kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 90,11'dir.

1.4.2.3.2.1. Yüklemi Basit Kipli Olan Fiil Cümleleri

- Bekir Oṭa Başı şöyle ḫâṭır idüp ol gice mihmân olup Yûsuf Şâh'a çoḳ nuṣḥ u pend eyledi. (6\9)
- "Câriye başum üstüne," diyüp ḳoçı çekülüp gitdi. (77\9)

1.4.2.3.2.2. Yüklemi Birleşik Kipli Olan Fiil Cümleleri

- Cezîre ne yerde ve ne cânibde idügüni ḳırlangınç dimişdi. (68\11)
- Âsitânesi ḫâḳiñe yüz sürüp gözleri yaşını seyl-âb, âh ü enîn ü zârîsin, işidenlerüñ cigerleri kebâb olırdı. (116\11)

1.4.2.4. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLE

"Yüklem genellikle cümlenin sonunda yer alır. Bu Türkçe söz diziminin karakteristik özelliğidir. Ancak diğer cümle öğeleri gibi yüklemin cümle içerisindeki yeri çeşitli sebeplerle değişebilir. Yüklemin yeri cümlenin kurallı veya devrik oluşuna ölçüdür." [75]

---

[74] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.96.

[75] L.Karahan, age, s.100.

1.4.2.4.1. Kurallı (Düz) Cümle

Yüklemi sonda bulunan cümledir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 102 isim cümlesinin hepsi kurallı cümledir. Eserde tek yargılı devrik isim cümlesi yoktur.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 761'i kurallı cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %97,06'dır. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 86,08'dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 486'sı kurallı cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 98,98'dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler içerisindeki 678 cümleler 664'ü olumlu cümledir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı %97,93'dür.

- Ḫânımuň Demir-ḫân isminde bir câriyesi daḫı var idi. (81\9
- İki def'a mucâma'at eyledi. (128\16)
- Ṭıflî eyitdi; "Ey oğlım yarıň in'şâ-llâh Sulṭân Murâd Ḥażretlerine ifâde iderüm. Berâber gidelüm," didi. (142\10)

1.4.2.4.2. Devrik Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda değil de cümlenin her hangi bir yerinde bulunan cümlelerdir.

Eserde tek yargılı devrik isim cümlesi yoktur.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 21'i devrik cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %2,68'dir. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 2,37'dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 5'i devrik cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı %1,01'dir.

Eserdeki cümle toplulukları içerisindeki 678 cümleden 6'sı devrik cümledir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 0,88'dir.

- Üçüñ birisi ki mertebede ednâ idi, eyitdi; “Bir yüksek yerden düşer belâya uġrar.”(44\8)
- Teyzesine su‘âl itdi; “Vâlidem nerdedür?” (82\16)
- Bildi ki berberüñ virdügi tozda imiş, bu keyfiyyet.(129\8)

1.4.2.5. ANLAMINA GÖRE CÜMLE

Fiilin bildirdiği yargının gerçekleşip gerçekleşmemesi cümlenin anlamını belirler. Buna göre cümleler üçe ayrılır.

1.4.2.5.1. Olumlu Cümle

“Yargının gerçekleştiğini anlatan cümleler olumlu cümlelerdir.” [76]

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisindeki 102 isim cümlesinden 96’sı olumlu cümledir. Bunun isim cümlelerine oranı %94,11’dir. Tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise %10,85’dir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 764’ü olumlu cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %97,69’dur. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 86,42’dir.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 483’ü olumlu cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı %98,37’dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler içerisindeki 652 cümleden 638’i olumlu cümledir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı %97,85’dir.

1.4.2.5.1.1. Olumlu İsim Cümlesi

- İttifâḳ ol sarâyda bir ḳaç yerde ḳarlıguç yuvaları var idi. (64\2)
- Şehbâz ricâ ile meydân-ı tevekkülde avcı idi. (125\19)
- Şâh-ı ma‘delet-penâhuñ żamîri ma‘ḳule mâyil, kelâm-ı ḥikmet-i encâma ḳâ‘il idi. (146\12)

[76] Leyla KARAHAN, Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.103.

1.4.2.5.1.2. Olumlu Fiil Cümlesi

- Girü ol müfsid-i fesâd-engîz bâma geldi. (46\19)
- Ol gün ol gice ‘ayş u ‘işret, ẕevḳ ü ṣafâ eylediler. (81\13)
- Ḫânım eyitdi; “Benüm melek-simâlı efendüm vâlidene gider misün,” didi. (101\16)

1.4.2.5.2. Olumsuz Cümle

Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümleler olumsuz cümlelerdir.

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisindeki 102 isim cümlesinden olumsuz kuruluştaki cümlelerin sayısı 6’dır. Bunun isim cümlelerine oranı % 5,882’dir. Tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 0,67’dir.

Eserde 884 tek yargılı cümle içerisinde 782 fiil cümlesinin 18’i olumsuz cümledir. Bunun fiil cümlelerine oranı %2,30’dur. Bunun tüm tek yargıdan oluşan cümlelere oranı ise % 2,03’dür.

Eserdeki bağlama edatıyla oluşturulmuş cümle toplulukları içerisindeki 491 cümleden 8’i olumsuz cümledir. Bunun bağlama edatıyla oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,62’dir.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler 678 cümleden olumsuz kuruluştaki cümlelerin sayısı 11’dir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,62’dir.

1.4.2.5.2.1. Olumsuz İsim Cümlesi

- ‘Aḳlı fikri olan Leṭâ’if orṭada yoḳdur. (100\10)
- Bî-çâre ḥammâl bildi ki ḳurtuluş yoḳdur. (136\19)

1.4.2.5.2.2. Olumsuz Fiil Cümlesi

- Saḳḳâ evi ṭolanup ol maḥalle gelince kîmesne yoḳ câriyeyi bulamadı. (20\8)
- Birinüñ ṣan‘atına âḫerüñ vuḳûfı olmaya. (54\11)
- Gördiler, kedi gelmez.(91\5)

1.4.2.5.3. Soru Cümlesi

"Bir şeyin olup olmadığını öğrenmek, soru yoluyla bilgi almak için kullanılan cümlelerdir. Soru cümlesi, olumlu veya olumsuz olabilir." [77]

Cümleler; soru eki –mİ, soru sıfatları, soru zarfları, soru zamirleri, soru edatları ile soru anlamı kazanır.

Eserdeki bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümleler içerisindeki 678 cümleden 7'si soru cümlesidir. Bunun bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümlelere oranı % 1,03'dür. Bu soru cümlelerin hepsi olumlu yapıdadır.

- Niçün âh eyledüň?" 28
- 'Acabâ ne vaḳt ṣabâḥ olur, diyü uyḳu uyumadı. 31
- "Efendüm kanġısı ẕevḳüňize gider ise o sizindür," didi. 73
- Bire ṭutun ne ṭarafa gitdi şu mel'ûn," diyü aradılar.91
- Ḳayıḳcı eyitdi; "begüm ne aġlarsun?" (102\8)
- "Ey oġlım bu câriye nedür ve nerede bulduň," didi. 103
- Yâ Râbb bu nasıl ḥâldür, benüm başıma geldi?" 135
- Ḫânım pencereden kimi istersüň diyü ṣû'âl eyledi. (137\8)

[77] Hasan KAVRUK, Ramazan SALMAN, vd., Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Malatya, 2004. s. 126.

II. BÖLÜM

2. LETÂİF-NÂME'DE TÜRKÇE

"X. yüzyıldan itibaren Orta Asya'dan batıya göç eden Oğuzların, XII. yüzyılın sonlarında kendi lehçelerine dayalı olarak Anadolu'da kurup geliştirdikleri edebi yazı diline Eski Anadolu Türkçesi denilmektedir." [78]

Eski Anadolu Türkçesi Arapça ve Farsça ile yazı dili olma yolunda bir süre mücadele etmiştir. XIII. yüzyıldan itibaren ise kesintisiz olarak günümüze kadar edebi yazı dili olarak kullanıla gelmiştir.

Eski Anadolu Türkçesini tarihi dönemleri bakımından şu şekilde ayırabiliriz:

1. Selçuklular Devri Türkçesi
2. Anadolu Beylikleri Devri Türkçesi
3. Osmanlı Devri Türkçesi

XII. yüzyıldan itibaren üretilen eserlerin dilinde bir taraftan Oğuz ağızlarının özellikleri görülürken diğer taraftan da eklerde ve kelime köklerinde bazı ses ve şekil değişiklikleri olmaktadır. Hatta aynı metin içerisinde dahi farklılıklar görülmektedir.

XV. yüzyıldan itibaren "Osmanlıların Anadolu'da siyasi hâkimiyeti sağlayıp İstanbul'un fethi ile birlikte dünya devleti olmasından sonra, edebi yazı dili de ağız özelliklerinden arınmaya başlamış ve nispeten standart diyebileceğimiz bir yazı dilinde Arapça ve Farsça unsurlar biraz arttıysa da, Oğuz lehçesi klasik bir edebi yazı dili haline gelmiştir." [79]

---

[78] Gürer Gülsevin, Erdoğan Boz, Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004. s. 29.

[79] G.Gülsevin, E.Boz, age. , s.55.

Bu dönemden itibaren pek çok Arapça ve Farsça kelime kullanılmışsa da cümle kuruluşları Türkçedir.

İncelemiş olduğumuz Letâif-nâme adlı eser XVII. yüzyılda yazılmıştır. Eserin yazım tarihi sonunda 1268 olarak belirtilmiştir.

"XVII. yüzyılda Osmanlı sahasında önceki yüzyıllarda ortaya çıkmış olan sade, orta ve süslü nesir üslubu kullanma geleneği bu yüzyılda da sürmüştür." [80]

Süslü nesir tarzını benimseyen sanatçılar, kullandıkları kelimeleri çoğunlukla Arapça ve Farsçadan seçmişlerdir. Bu dönemde Türkçe kelimeler oldukça azalmıştır. Seci yani iç kafiyeler yapılmıştır. Zincirleme tamlamalar yapılarak söz olabildiğince uzatılmıştır. Bu da anlatılmak istenilen düşüncenin ikinci planda kalmasına neden olmuştur.

Letâif-nâme yazıldığı dönemin bu özelliklerinin pek çoğunu yansıtmamaktadır.

Eserde yazar sade bir üslup kullanmıştır. Eserin dili okuyan herkes tarafından kolayca anlaşılabilecek bir yapıya sahiptir.

Konuşma dilinin yazı dili olarak kullanılması dilin sadeliği ve anlaşılır olması için çok önemlidir. Eserin dilinin yalın olması konuşma dilinin özelliklerini yansıtması ile olmuştur. Yazarı konuşma dilini kullanması eserin diline açıklık ve rahatlık getirmiştir.

Karşılıklı konuşmaların dile verdiği akıcılık da ifadenin sadeliği, canlılığı ve etkisi açısından çok önemlidir. Karşılıklı konuşmalara yer verilmesi

[80] Mine MENGİ, Eski Türk Edebiyatı Tarihi (Edebiyat Tarih ve Metinler), Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s.201.

dilin en sade bir şekilde kullanılma çabasının bir göstergesidir. Metinde karşılıklı konuşmalara fazlaca rastlıyoruz;

"Ḳayıḳcı eyitdi; "Begüm ne aġlarsun?" Yûsuf Şâh eyitdi; "Cânum birâderler size bir niyâzum var. Lâkin söylemeğe ḫaff iderüm," didi. Ḳayıḳcılar eyitdiler; "Emr eyle, efendüm nedür?" "Amân efendüm birâderler ḥâlim perîşân, derûnum âteş-i sûzândur. Kerem ü ʻinâyet iḥsân-ı merḥamet idüň. Beni ele virmeyin," diyüp gözyâşın sel idüp ḳayıḳcılarıň ayaḳlarına ṣarılup; "Aḫşâm ki ḳatl olan câriyeyi neyledüňiz," didi. Ḳayıḳcılar gözyaşına raḥm idüp eyitdiler; "E begüm saňa yazuḳ değil mi yâ seni ḫânım ḳatl ideydi ne eylerdüň. Aḫsâm biz ol câriyeyi öldi ḳıyâs iderdük gördük ki ölmemiş, şu ḳarşu ki çaḳal burnuna bıraḳdıḳ. Deňize atmaya ḳıyamaduḳ," didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Ḳuzum size birer avuç altun vireyüm. Beni ol buruna götürüň," didi. Ḳayıḳcılar eyitdiler ki; "Yâ ḫânım duyarsa bizi daḫı öldürür," didiler. Yûsuf Şâh eyitdi; "Ḫânım nerden duyar, ben söylemem. Eğer siz söylerseňiz belki beni daḫı öldürür," didi. "Sizler beni İstanbul'a götürüp gelecek ḳadar Ortaköy'de meyhânede eğlenüň. Andan yalıya gelin, amân iḥsân idüň," diyüp niyâz eyledi. Ḳayıḳcılar Yûsuf Şâh'ı ol buruna götürdiler. Yûsuf Şâh arayup buldu ki "Ölmemiş degnek darbından katı żaʻîf olmuş. Leṭâ'if Yûsuf Şâh'ı görüp aġlayup feryâd idüp didi ki "Ey benüm derdümüň dermânı ey cân içre cânumuň cânı baḳ şu ḥâlime efendüm begüm" diyüp ʻaḳlı başından bî-ḫûş oldı." (102/8)

Letâif-nâme'de kullanılan toplam kelime sayısı 4271'dir. Kelimelerin kökeni incelendiğinde yazarın tercihinin Arapçadan yana olduğunu görmekteyiz. Eserde yer alan 4271 kelimenin 2208'i Arapçadır. Geri kalan kelimelerden 982'si Farsça, 568'i Türkçe, 4'ü Yunanca, 2'si İtalyancadır. Arapça ve Farsça kelimelerin birlikte kullanıldığı 409, Arapça-Türkçe kelimelerin birlikte kullanıldığı 10, Farsça-Türkçe kelimelerin birlikte kullanıldığı 4 kelime bulunmaktadır. Arapça-Farsça-Arapça şeklimde 19, Arapça-Farsça-Farsça şeklinde 8, Arapça-Arapça-Farsça olarak 21, Farsça-Arapça-Arapça 5, Farsça-Farsça-Arapça 9, Farsça-Arapça-Farsça şeklinde ise 20 kelime bulunmaktadır.

Letâif-nâme'de bugün kısmen arkaikleşmiş olan kelimelerde kullanılmıştır. "Ḳanġı (hangi), ḳarındaş (kardeş), ḳoçuş- (kucaklaş-)" bunlardan bazılarıdır.

Metinde karşımıza çıkan Arapça ve Farsça tamlamalar, üçüzlü ve dördüzlü terkiplerinin fazla bulunmamasına rağmen, eserin dilini kısmen ağırlaştırmaktadır.

Eserde bulunan cümle ve cümle toplulukları sayısı 1401'dir. Bu sayı bağlı cümleler dikkate alındığında 2053'ü bulmaktadır.

Tek bir duygu ve düşüncenin anlatıldığı cümleler olan tek yargılı cümlelerin sayısı 884'dür. % 63.09 tek yargılı cümlelerin tüm cümle ve cümle topluluklarına oranıdır.

Bağlama edatı kullanarak birbirine bağlanmış 212 cümle topluluğu ve 491 cümle bulunmaktadır. Bunun tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı %15,13'dür.

Bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş cümle topluluğu sayısı 305, cümle sayısı 678, bu cümlelerin tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı ise %21,77'dir.

Eserde çok fazla sayıda Arapça ve Farsça kelime kullanılmasına rağmen cümle yapısında Türkçenin genel kuralı olan yüklemin sonda bulunması kuralı dışına çıkılmamıştır. Eserde bulunan 2053 cümle içerisinden 2021 cümle sonda bulunmaktadır. Kurallı cümlelerin tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı %98,44'dür. Kuralsız yani devrik cümlelerin sayısı ise 32'dir. Bu sayının tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı %1,58'dir.

Eserde yüklem görevli kelimelere bakıldığında yazarın tercihinin "fiil" olduğu görülmektedir. Toplam 2053 cümlenin 1787'si fiil, 266'sı isim cümlesidir. Bu durumda yazarın hareket ağırlıklı cümleler kurduğu fikrini ortaya çıkarmaktadır.

Letâif-nâme'nin cümle yapısına bakıldığı zaman kısa ve uzun cümlelerim bir arada kullanıldığı görülmektedir. Uzun cümlelerin birçoğu bağlama edatı ile birbirine bağlanmış olsa da, bir kısmı tek yarılı cümlelerdir.

Eserdeki tek yargılı cümleler içerisinde ağır basan unsur sayısı üçtür. (234 fiil, 31 isim). Tek unsurdan oluşan cümle sayısı 26 (11 fiil, 15 isim), iki unsurdan oluşan cümle sayısı 199 (158 fiil, 41 isim), dört unsurdan oluşan cümle sayı 223 (210 fiil, 13 isim), beş unsurdan oluşan cümle sayısı 113 (112 fiil, 1 isim), altı unsurdan oluşan cümle sayısı 38 (38 fiil), yedi unsurdan oluşan cümle sayısı 16 (15 fiil, 1 isim), sekiz unsurdan oluşan cümle sayısı 2 (2 fiil), dokuz unsurdan oluşan cümle sayısı 2 (2 fiil)'dir. Bu bilgilerden anlaşıldığı gibi yazarı tercihi iki, üç, dört ve beş unsurdan oluşan cümlelerden yanadır. Bu cümlelerin toplam sayısı 800'dür. Altı ve daha fazla unsurdan oluşan toplam cümle sayısı 58'dir.

Eser incelendiğinde isim cümleleri içerisinde sadece bir cümlenin yedi öğeden oluştuğu, diğer cümlelerin unsur sayısının beşten fazla olmadığı görülmektedir.

17. yüzyıla ait Letâif-nâme adlı eserin dili üzerinde yaptığımız bu inceleme değişik kültür ve medeniyet çevrelerinden gelen dış tesirler Türkçenin kuvvetli bünyesine çok az etki etmiştir. Özellikle Türkçe cümle yapısına etki etmediği açık ve net şekilde görülmektedir.

III. BÖLÜM

3.LETÂİF-NÂME'NİN KELİME DAĞARCIĞI

3.1. Letâif-Nâme'nin Kelime Kadrosu

A

â'żâ	(A.)
âb	(A.)
âbâd	(F.)
abdâl	(A.)
abdâl-i ricâl	(A.)
âb-dâr	(F.)
ab-dest	(F.)
abeş̱	(A.)
âb-ı ḥayât	(F.A.)
âb-ı ḥayât efzâ	(F.A.F)
âb-ı nâb-ı ṣabr	(F.F.A)
âb-ı ṣâfî	(F.A.)
âb-ı sebîl	(F.A.)
âbid	(A.)
âbid-i maḳbûlü'l -münâcât	(A.)
âbid-i merd	(A.F.)
abîr	(A.)
aceba	(A.)
acâib	(A.)
aceb	(A.)
acele	(A.)
acı	(T.)
acîb	(A.)
âciz	(A.)
acûze	(A.)
aç	(T.)
aç-	(T.)
â'dâ	(A.)
âdâb	(A.)
âdâb-ı salṭanat	(A.)
adâlet	(A.)
add	(A.)
aded	(A.)
adem	(A.)
âdem	(A.)
âdem-i siyeh-rû	(A.F.)
âdemî	(A.F.)
âdet	(A.)
âdet-i me'lûfe	(A.)
adîl	(A.)
adl	(A.)
ad	(T.)
âfâḳ	(A.)
âferîde	(F.)
âferîn	(F.)
âftâb	(F.)
âftâb-ı pür-nûr	(F.F.A)
aftâb-ı manżar	(F. A.)
âftâb-rû	(F.)
afv	(A.)
âfyon	(A.)
aġ	(T.)
aġa	(M.)
aġaç	(T.)
âgeh	(F.)
âgâh	(F.)
aġar-	(T.)
âġaz	(F.)
aġız	(T.)
aġla-	(T.)
âġûş	(F.)
âġûş-ı mâr	(F.)
aġyâr	(A.)
âğır	(T.)
ah	(T.)
ah vah	(T.)
ahâlî	(A.)
ahâli-i maḥalle	(A.)
aḥbâb	(A.)
aẖbâr	(A.)
aḥcâr	(A.)
aḥcâr-ı s̱iḳâle	(A.)
ahd	(A.)
ahd-ı ḳadîm	(A.)
ahd-ı muvâṣalat	(A.)
ahd-i mâżî	(A.)

âhen	(F.)	aḳmişe	(A.)	âlûde	(F.)
âẖer	(A.)	aḳrân	(A.)	âlüfte	(F.)
âheste	(F.)	al-	(T.)	âmâde	(F.)
âẖîr	(A.)	âl	(A.)	âmâk	(A.)
aẖlâḳ	(F.)	â'lâ	(A.)	âmâl	(A.)
aẖlâḳ-ı ḥamîd	(A.)	â'la-i 'illiyîn	(A.)	amân	(A.)
aẖlâḳ-ı ḥasene	(A.)	âlâ	(A.)	amel	(A.)
aḥmaḳ	(A.)	alâḳa	(A.)	âmil	(A.)
aẖret	(A.)	alâmet	(A.)	âmîn	(A.)
aḥsen	(A.)	alâm	(A.)	âmir	(A.)
aḥsen-i vech	(A.)	alâmet-i 'aşḳ	(A.)	-âmîz	(F.)
aẖşâm	(A.)	alâmet-i siḥr	(A.)	ammâ	(A.)
aẖter	(F.)	âlât	(A.)	ân	(A.)
âhû	(F.)	âlem	(A.)	ana	(T.)
aẖûr	(F.)	âlem-ârâ	(A.F.)	anber	(A.)
âhû-yi müşg	(F.)	âlem-efrûz	(A.F.)	ancaḳ	(T.)
aḥvâl	(A.)	âlem-güşâ	(A.F.)	andan	(T.)
aḥvâl -i deryâ	(A.F.)	âlem -i 'ulüvve-i		andelîb-elḥân	(A.)
aḥvâl-i maẓlûm	(A.)	pervâz	(A.A.F.)	anla-	(T.)
aḥvâl -i pîr	(A.)	âlem-penâh	(A.F.)	ar'ar	(A.)
aḥzân	(A.)	aleyh	(A.)	ara	(T.)
aḳ	(T.)	alġuvân	(F.)	ara-	(T.)
aḳçe	(T.)	alış-	(T.)	arab	(A.)
aḳd	(A.)	alî	(A.)	ârâm	(F.)
aḳd-i nikâḥ	(A.)	âlî	(A.)	ârâste	(F.)
âḳıbet	(A.)	âlî-meclis	(A.)	arâste-i	
âḳıl	(A.)	Allah	(A.)	müzeyyen	(F.A.)
aḳ-	(T.)	alın	(T.)	ârâyîş	(F.)
aḳîḳ	(A.)	altı	(T.)	art	(T.)
aḳil	(A.)	alt	(T.)	ârıż	(A.)
aḳl	(A.)	altun	(T.)	ârî	(A.)

ârif (A.)
ârife (A.)
aristo-żamîr (A.)
arḳa (T.)
arṣa (A.)
arṣa-i dergâh (A.F.)
arṣa-i icâbet-i
rabbânî (A.)
arşun (T.)
artuḳ (T.)
arż (A.)
arż-ı ḥâl (A.)
arż-ı ḳâmet (A.)
arżû (F.)
as̱â (F.)
âsân (F.)
aṣâr (A.)
aṣâr-ı devlet (A.)
asâyiş (F.)
asel (A.)
aṣḥâb (A.)
aṣḥâb-ı mâl (A.)
aṣḥâb-ı mekr (A.)
aṣîl (A.)
âsitân (F.)
âsitâne (F.)
asker (F.)
aṣlâ (A.)
aṣıl (A.)
âsmân (F.)
âsmâne (F.)

âsmân-ı ḥüsn (F.A.)
âsmânî (F.)
aṣr (A.)
âstâne (F.)
aşağı (T.)
aşara (A.)
aşçı (T.)
âşıḳ (A.)
âşıḳ-ı ‘iẕâr (A.)
âşıḳ-ı bî-ser (A.F.)
aşikâr (F.)
âşinâ (F.)
âşiyân (F.)
aşiyâne (F.)
aşiyâne-i laḳ laḳ (F.A.)
aşiyân-ı ten (F.)
aşḳ (A.)
âşûb (F.)
âşûb -ı cihân (F.)
âşûb -ı dehr (F.A.)
aşûb-ı zamân (F.A.)
âşüfte (F.)
âşüfte-ḥâl (F.A.)
aş- (T.)
aşur- (T.)
at (T.)
at- (T.)
ata (T.)
atebe (A.)
atebe-i ‘ulyâ (A.)
âteş (F.)

âteş-i ‘aşḳ (F. A.)
âteş-i ‘ilm (F.A.)
âteş-i hicrân (F.A.)
âteş-i intiẓâr (F.A.)
âteş-i sûzân (F.A.)
âteşlen- (F.)
âtî (A.)
aṭâ (A.)
aṭâyâ-yi nâ-
mütenâhî (A.F.A)
âṭıfet (A.)
âṭıfet-güster (A.F.)
âṭır (A.)
aṭşân (A.)
aṭṭâr (A.)
aṭûf (A.)
aṭûf-ı çâker-nevâz
(A.F.F.)
âvâre (F.)
avâîd (A.)
avâîd-i imtinân (A.)
âvâz (F.)
âvâze (F.)
âvâze-i âlât-ı
zâhid (F.A.)
âvâze-i ḥüsn (F.A.)
avâz-ı nerm (F.)
avcı (T.)
âverd (F.)
avla- (T.)
avrât (A.)

avuç	(T.)
âyâ	(F.)
ayaḳ	(T.)
ayân	(A.)
â‘yân	(A.)
â‘yân-ı salṭanat	(A.)
ay-	(T.)
ayır-	(T.)
âyîn	(F.)
âyîne	(F.)
âyîne-i cân	(F.)
âyine-i ḳalb	(F.A.)
âyine-i ruḫsâr	(F.)
âyîne-i ṭab‘	(F.A.)
âyîne-i viṣâl	(F.A.)
âyîne -i zamîr	(F.A.)
âyîn	(F.)
âyîn-i mürüvvet	(F.A.)
aynı	(A.)
ayn	(A.)
ayş	(A.)
ayı	(T.)
Ayvalı	(T.)
ayyâr	(A.)
ayyâr-engiz	(A.F.)
az	(T.)
aẕâb	(A.)
azâb-ı ‘aşḳ	(A.)
azâb-ı âteş	(A.F.)
azâb-ı mâr	(A.F.)
azâd	(F.)
azâd-baḫt	(F.)
âzâde	(F.)
âzâde-i merd	(F.)
âzâdelik	(F.)
âzâd-merd	(F.)
aẓamet	(A.)
âzâr	(F.)
â‘żâ	(A.)
azâd	(F.)
azdur-	(T.)
aẓîm	(A.)
azîmet	(A.)
âẓîm-i cemi‘yyet	(A.)
azl	(A.)
aẓm	(A.)
aẓrâ‘	(A.)
aẓrâ-yı (عذرا ?) ‘izârına	(A.F.)
azz	(A.)
B	
ba‘dehu	(A.)
ba‘îd	(A.)
bâ‘iṣ	(A.)
bâ‘ż	(A.)
ba‘żı	(A.)
ba‘ż-ı seyyâh	(A.)
ba‘ż-ı ṣoḥbet	(A.)
bâb	(A.)
baba	(T.)
bâb-ı ḥiṣâr	(A.)
bacı	(T.)
bâd	(F.)
bâd-bân	(F.)
bâde	(A.)
bâd-ı murâd	(F.A.)
bâd-ı serdî	(F.)
bâġ	(F.)
bâġbân	(F.)
bâġbân-oġlı	(F.T.)
bâġbân-zâde	(F.)
bâġçe	(F.)
bâġdâdî	(F.)
bâġ-ı behcet efzâ	(F.A.F.)
bahâ	(F.)
bahâne	(F.)
bahâr	(A.)
bahârât	(A.)
baḥiṣ	(A.)
baḥr	(A.)
baḥr-ı bî-pâyân	(A.F.)
baḥr-ı ḫurûş	(A.F.)
baḫş	(F.)
baḫşende	(F.)
baḫşende-i ‘ârzû	(F.)
baḫşende-i ẕevḳ	(F.A.)
baḫt	(F.)
baḫt-ı şûrîde	(F.)
baḫtiyâr	(F.)
baḳ-	(T.)
bâ-kemâl	(F.)
bâkım	(T.)

baḳır (T.)
baḳiyye (A.)
baḳiyye-i ‘ömr –i
zindegâni (A.A.F.)
baḳḳal (A.)
bâl (A.)
bâlâ (F.)
balıḳ (T.)
bâlîn (F.)
bâm (F.)
bâm-ı ṣavma‘a (F.A.)
bânevâ (F.)
bânû (F.)
bânû-yı cihân (F.)
bânû-yi
misk-bûy (F.A.F.)
babuç (T.)
bâr (F.)
bârân (F.)
bâr-gâh (F.)
bâr-gâh-i ‘ulyâ(F.A.)
bâri (F.)
bârû (F.)
bârû-yi ḳulle (F.A.)
bas- (T.)
basîṭ (A.)
basṭ (A.)
basṭ-ı maḳal (A.)
baş (T.)
başka (T.)
başla- (T.)

baṭaḳcı (T.)
bayram (T.)
bâz (A.)
bâzâr (F.)
bâzâr-ḥande (F.)
bâzâr-ı ḳuvvet(F.A.)
bâzergân (F.)
bâzergân-ı
muhteşem (F.A.)
bâzı (A.)
bâzû (F.)
be! (T.)
beçç (F.)
bed (F.)
bed-aẖter (F.)
bedâyi (A.)
bedâyi‘-i aḥvâl (A.)
bed-baẖt (F.)
bedel (A.)
beden (A.)
beden-i işkeste(A.F.)
bedevî (A.)
bed-güher (F.)
bed-ḥareket (F.A.)
bed-hûy (F.)
bed-ẖûylu (F.)
bedî‘ (A.)
bedî‘a (A.)
bed-mu‘âmele (A.)
bed-nâm (F.)
bed-nâmlıḳ (F.)

bed-nefs (F.A.)
bedr (A.)
bedreḳa (F.)
bedr-i ‘adîl (A.)
bed-ṣûret (F.A.)
beg (T.)
be-ġâyet (A.)
beğen- (T.)
behcet (A.)
behcet-encâm (A.)
be-her-ḥâl (F.)
behişt (F.)
behre (F.)
behremend (F.)
beḳâ (A.)
bekle- (T.)
belâ (A.)
belâgat (A.)
belâgat-ı ḳarîn(A.)
belâ-yı âsmâni(A.F.)
belâ-yı cû‘ (A.)
bel (T.)
belî (A.)
belki (F.)
belle- (T.)
ben (T.)
be-nâm (F.)
benât (A.)
bend (F.)
bende (F.)
bende-i kemâl (F.A.)

bende-i kemîne	(F.)	beyâban	(F.)	bî-kes	(F.)
bende-i zîr-dest	(F.)	beyân	(A.)	bil-	(T.)
bende-perver	(F.)	beyân-ı süẖan	(A.F.)	bîmâr	(F.)
bendîne	(F.)	beyâż	(A.)	bî-mecâl	(F.A.)
beňze-	(T.)	beydâ	(A.)	bî-minnet	(F.A.)
beňiz	(T.)	beydâ-ı ḥayret	(A.)	biň	(T.)
berâber	(F.)	beyt	(A.)	biňâ	(A.)
berâhîn	(A.)	beyża	(A.)	binâen	(A.)
berâhîn-i		beẕl	(A.)	bî-nażîr	(F.A.)
ṣıdḳ-âyîn	(A.A. F.)	bezm	(F.)	bindir-	(T.)
berber	(F.)	bıçaḳ	(T.)	bî-nevâ	(F.)
ber-dâr	(F.)	bıraḳ-	(T.)	bî-nihâye	(F.A.)
berde	(A.)	bî-‘adîl	(F.A.)	bî-niyâz	(F.)
bereḳât	(A.)	bî-bedel	(F.A.)	bin-	(T.)
bereket	(A.)	bî-cân	(F.)	bî-pâyân	(F.)
ber-ḥubûr	(F.A.)	bî-çâre	(F.)	bir	(T.)
berẖudâr	(F.)	bî-dâr	(F.)	birâder	(F.)
berḳ	(A.)	bî-dermân	(F.)	bîrân	(F.)
ber-murâd	(F.A.)	bî-dîn	(F.A.)	biraz	(T.)
ber-ṭaraf	(F.A.)	bî-edeb	(F.A.)	biri	(T.)
be-ser	(F.)	bî-emân	(F.A.)	birḳaç	(T.)
besâṭet	(A.)	bî-endâze	(F.)	birle	(T.)
besâṭet -ı bezm	(A.)	bî-gâne	(F.)	birlik	(T.)
besle-	(T.)	bi-ḥamdi’llâh	(A.)	bisâṭ	(A.)
beste	(F.)	bî-hemtâ	(F.)	bisâṭ-ı saṭvet	(A.)
beş	(T.)	bî-ḥicâb	(F.A.)	bî-ṭâḳat	(F.A.)
beşâret	(A.)	bî-ẖûş	(F.)	bister	(F.)
beşer	(A.)	bî-ḥużûr,	(F.A.)	bîşe	(F.)
beşere	(A.)	bî-iẖtiyâr	(F.A.)	bî-temyîz	(F.A.)
beşeriyyet	(A.)	bî-ḳarâr	(F.A.)	bî-tîġ	(F.)
beşîr	(A.)	bî-kemân	(F.)	bitür-	(T.)

biz	(T.)
boġaz	(T.)
boġazla-	(T.)
boġça	(T.)
boġul-	(T.)
boġ-	(T.)
bol	(T.)
bostâncı	(F.)
boş	(T.)
boy	(T.)
boyuň	(T.)
bozul-	(T.)
börek	(T.)
böyle	(T.)
bu	(T.)
budaḳ	(T.)
bugün	(T.)
Buhârî	(A.)
buḥur	(A.)
bul-	(T.)
bulûġ	(A.)
bûriyâ	(F.)
burun	(T.)
bûs	(F.)
bûstân	(F.)
bûy	(F.)
buydur-	(T.)
bûy-ı reyâḫîn	(F.A.)
bûy-ı ṭa‘âm	(F.A.)
buyur-	(T.)
bühtân	(A.)
bükül-	(T.)
bülbül	(A.)
bülbül-igûyâ	(A.F.)
bülbül-i ḫoş-elḥân	(A.F.A.)
bülend	(F.)
bülend-bâlâ	(F.)
bülend-per	(F.)
bülend-ter	(F.)
bünyâd	(F.)
bürhân	(A.)
bürrân	(F.)
bürün-	(T.)
büyük	(T.)
büyümek-	(T.)

C

câ-be-câ	(F.)
câdû	(F.)
câh	(A.)
câh-ı cehennem	(A.)
câhil	(A.)
câm	(F.)
câme	(F.)
câme-ḫˇâb	(F.)
câme-kân	(F.)
câmi‘	(A.)
câmi‘-i ḥüsn	(A.)
cân	(F.)
cânân	(F.)
cânâne	(F.)
cânân-ı süḫan	(F.)
cân-âzârlıḳ	(F.)
cân-baḫş	(F.)
cânib	(A.)
câr	(A.)
cârî	(A.)
câriye	(A.)
cây	(F.)
câzû	(F.)
cebhe	(A.)
ceb	(A.)
cebîn	(A.)
cebr	(A.)
cedd	(A.)
cefâ	(A.)
cehd	(A.)
cehennem	(A.)
cehreň	(A.)
celîle	(A.)
celîs	(A.)
cell	(A.)
cellâd	(A.)
celle	(A.)
cem‘	(A.)
cemâ‘ât	(A.)
cemâl	(A.)
cemâl-i bâ-kemâl	(A.F.A.)
cemâl-i bedr-i tâbân	(A.A.F.)
cemâl-i cemîl	(A.)

cemâl-i dil-fürûz (A.A.F.)
cemâl-i dil-rübâ (A.F.)
cemâl-i ḳamer-tâb (A.A.F.)
cemâl-i münevver (A.)
cemâl-i vaṣf (A.)
cemâl-i zîbâ (A.F.)
cemi‘yyet (A.)
cemîl (A.)
cemîle (A.)
cemşîd (F.)
cenâb (A.)
Cenâb-ı Ḥaḳḳ (A.)
Cenâb-ı Ḥażret-i ulûhiyyet (A.)
cenâb-ı pâdşâh(A.F.)
cenâb-ı şerif (A.)
ceng (F.)
cennet (A.)
cennet-âşâ (A.F.)
cerâḥat (A.)
cereb (A.)
cesed (A.)
ceset-i vücûd (A.)
cest (F.)
cesûr (A.)
cevâb (A.)
cevâhir (A.)
cevânib (A.)
cevâz (A.)
cevâz-ı ḳarîn (A.)
cevelân (A.)
cevher (A.)
cevr (A.)
ceyş (A.)
cezâ (A.)
cezâ’ir (A.)
ceẕb (A.)
cezîre (A.)
cibâl (A.)
cibâl-i nişîb (A.F.)
cibillet (A.)
cidâl (A.)
cidd (A.)
ciger (F.)
cihâd (A.)
cihân (F.)
cihân-bânî (F.)
cihân-efrûz (F.)
cihân-efzâ (F.)
cihân-ı fânî (F.A.)
cinnî-şekl (A.)
cinn (A.)
cins (A.)
cirm (A.)
cirm-i aftâb (A.F.)
cism (A.)
civân (F.)
civân-baḫt (F.)
civâr (A.)
cû‘an (A.)
cûd (A.)
cum‘a (A.)
cumhûr (A.)
cûşân (F.)
cûy (F.)
cüdâ (F.)
cümle (A.)
cürm (A.)
cüst (F.)
cüzî‘ (A.)

Ç

çâbûḳ (F.)
çâder (F.)
çağır- (T.)
çâh (F.)
çâh-ı ‘amîḳ (F.A.)
çâk (F.)
çaḳal (F.)
çâker (F.)
çâker-nüvâz (F.)
çâlâk (F.)
çal- (T.)
çaluş- (T.)
çamaşuy (F.)
çâre (F.)
çârşû (F.)
çat- (T.)
çatla- (T.)
çehre (F.)

çehre-i insâniyyet	(F.A.)
çehre-i maḳsûd	(F.A.)
çehre-i nigâr	(F.)
çehre-i nûr-i behre	(F.A.F.)
çehre-i pür-şeref	(F.F.A.)
çek-	(T.)
çekmece	(T.)
çelebi	(T.A.)
çemen	(T.)
çend-nefer	(F.A.)
çengî	(F.)
çerâġ	(F.)
çerâ-gâh	(F.)
çeşm	(F.)
çeşme	(F.)
çeşme-i güzîn	(F.)
çeşme-i hayvân	(F.A.)
çeşme-i zülâl	(F.A.)
çeşm-i bîdâr	(F.)
çeşm-i diḳḳat	(F.A.)
çeşm-i duḫter	(F.)
çeşm-i ḫıyânet	(F.A.)
çeşm-i mâr	(F.)
çeşm-i nem-nâk	(F.)
çeşm-i şûr-engîz	(F.)
çevir-	(T.)
çıḳar-	(T.)
çıḳ-	(T.)
çift	(F.)
çînî	(F.)
çirâġ	(F.)
çobân	(F.)
çocuḳ	(T.)
çoḳ	(T.)
çoluḳ	(T.)
çorbâ	(F.)
çömel-	(T.)
çubuḳ	(T.)
çün	(F.)
çünki	(F.)

D

dâ'im	(A.)
dâ'imâ	(A.)
dâ'iye	(A.)
da'vâ	(A.)
da'vet	(A.)
dâdâ	(F.)
dâdı	(F.)
daġıl-	(T.)
daġla-	(T.)
daḫı	(T.)
dâire	(A.)
dâire-i eṭvâr	(A.)
dâire-i icâbet	(A.)
daḳḳ	(A.)
daḳâyıḳ	(A.)
daḳḳ-i bâb	(A.)
dalaş-	(T.)
dalḳavuḳ	(T.)
dâm	(F.)
dâmâd	(F.)
dâmân	(F.)
dâmen	(F.)
dâmen-i 'afv	(F.A.)
dâmen-kîn	(F.)
dâm-ı 'aşḳ	(F.A.)
dânâ	(F.)
dâne	(F.)
dâniş	(F.)
dâniş-mend	(F.)
dânişmend-i sûḫte	(F.)
dâr	(F.)
-dâr	(F.)
dârâ	(F.)
dârâ-yi zamân	(F.A.)
darb	(A.)
darb-ı dest	(A.F.)
ḍarbe	(A.)
dâr-ı beḳâ	(A.)
dârü'ş-şîfa	(A.)
dâver	(F.)
dâver-i pâdşâh	(F.)
dayan-	(T.)
debred-	(F.)
dede	(T.)
def'	(A.)
def'a	(A.)
def'-i meclis	(A.)
def'ine	(A.)
defâin	(A.)

defîne-i leṭâîf (A.)
degnek (T.)
dehân (F.)
dehân-sîmîn (F.)
dek (F.)
delâl (A.)
deli (T.)
delik (T.)
delîl (A.)
delim (T.)
dellâl (A.)
delüḳanlu (T.)
dem (F.)
dem-beste (F.)
dem-i âḫir (F.A.)
dem-i nuḥûset (F.A.)
demide (F.)
demir (T.)
dem-sâz (F.)
denâʻet (A.)
dendân (F.)
dendâne-i çâlâk (F.)
deňiz (T.)
deňlü (T.)
der-âġuş (F.)
derâhim (A.)
der-bân (F.)
derd (F.)
derd-i bî-dermân (F.)
derd-i cûʻ (F.A.)
derd-i derûn (F.)

derd-i dil (F.)
derd-mend (F.)
derecât (A.)
derece (A.)
derece-i dûzaḫ (A.F.)
der-i helâk (F.A.)
derece-i zevâl (A.)
der-gâh (F.)
der-gâh-ı Ḥaḳḳ (F.A.)
der-gâh-ı muʻallâ (F.A.)
der-ḫâst (F.)
der-i devlet-meʻâb (F.A.)
der-i dîvâr (F.)
dermân (F.)
derûn (F.)
dervîş (F.)
dervîş-i nân-cûy (F.)
dervîş-peçe (F.)
deryâ (F.)
deryâ-i ṣanâyîʻ (F.A.)
deryâ-yı ʻaşḳ (F.A.)
deryâ-yı ʻazm (F.A.)
deryâ-yı fikr (F.A.)
dest (F.)
destâr (F.)
dest-bûs (F.)
deste (F.)
dest-gîr (F.)
destî (F.)

dest-i cevr (F.A.)
dest-i Ḥaḳḳ-perest (F.A.F.)
dest-i nigâh-ı aġyâr (F.F.A.)
dest-i niyâz (F.)
dest-i rest (F.)
dest-i sîmîn (F.)
dest-mâl (F.)
dest-yâr (F.)
deşt (F.)
devâ (A.)
devâm (A.)
devâ-yı tamâm (A.)
devḥa (A.)
devḥa-i ʻömr (A.)
devlet (A.)
devlet -i ʻâlî (A.)
devlet -i ebnâ (A.)
devlet-meʻâb (A.)
devlet-mend (A.F.)
devr (A.)
devrân (A.)
devre (A.)
di- (T.)
dîdâr (F.)
dîdâr-ı muṭahhar (F.A.)
dîde (F.)
dîde-giryân (F.)
dîde -i mûr (F.)
dîde-i şâh (F.)

dîde-i şevḳ (F.A.)
diḳḳat (A.)
dil (F.)
dil-ârâ (F.)
dilârâ-i
'işve-ger (F.A.)
dil-arâ-yı
'âlem-ârâ (F.A.F.)
dil-âra-yı ġarrâ(F.A.)
dilâver (F.)
dilâver-i çâbûḳ (F.)
dil-âzârlıḳ (F.)
dil-ber (F.)
dilenci (T.)
dil-firîb (F.)
dil-fürûz (F.)
dil-güşâ (F.)
dil-güşâ-i cân-
perver (F.)
dil-i bî-çâre (F.)
dîl-i derün (F.)
dil-i dûz (F.)
dil-i pür-dûd (F.)
dil-i sûzân (F.)
dil-nüvâz (F.)
dil-penâh (F.)
dil-rîş (F.)
dil-rubâ (F.)
dil-ṣayd (F.A.)
dil-teng (F.)
dimaġ (A.)

dînâr (A.)
dîn-dâr (A.F.)
diňle- (T.)
diraẖşan (F.)
direm (F.)
dirhem (A.)
diriġâ (F.)
dirlik (T.)
diş (T.)
dişi (T.)
dîvân (A.)
dîvâne (F.)
dîvâr (F.)
div-hey'et (F.A.)
diyânet (A.)
diyâr (A.)
diyâr-ı ġurbet (A.)
diyâr-ı intiżâm-ı
benî-adem (A.)
dizge (T.)
doġrı (T.)
dolâb (A.)
dolaş- (T.)
dost (F.)
dost-ı bânevâ (F.)
dost-ı kerem (F.A.)
dost-ı şarâb (F.A.)
dög- (T.)
döğüş- (T.)
dök- (T.)
dön- (T.)

dörd (T.)
döşeğ (T.)
du'â (A.)
du'â-i mev'ûd (A.)
du'â-i zâhid (A.)
dudaḳ (T.)
duẖter (F.)
duẖter -i
bülend-aẖter (F.)
duẖter-i
ferẖunde-aẖter (F.)
duẖter-i ḥiḳayet (F.A.)
duẖter-i mah-pâre (F.)
duẖter-i nik-aẖteri (F.)
duẖter-i
pâkîze-aẖter (F.)
duẖter-i sa'd (F.A.)
duẖter-i şâh (F.)
duẖûl (A.)
dûn (A.)
dûr (F.)
dûr-bîn (F.)
dur- (T.)
dûş (F.)
duy- (T.)
dûz (F.)
dûzaẖ (F.)
düğün (T.)
dükkân (A.)
dükkân-nişîn (A.F.)
dün (T.)

dünbâl (F.)
dünyâ (A.)
dür-dâne (F.)
dür-dâne-i yetîm (F.A.)
dürlü (T.)
dürr (A.)
dürr-i merâm (A.)
dürr-i yetîm (A.)
dürt- (T.)
dürûd-gerlik (F.)
dürüġ (F.)
dürül- (T.)
dürüst (F.)
düş- (T.)
düş (T.)
düşmân (F.)
düşmân-i
bî-emân (F.A.)
düşmân-şikestlik (F.)
düşvâr (F.)
düşvâr-ı belâ-ı
cân (F.A.F.)
düzd (F.)
düzd-i ḫâk-rîz (F.)
düzül- (T.)
düz- (T.)

E

ebkem (A.)
ebnâ (A.)
ebr (F.)
ebrû (F.)
ebvâb (A.)
ebvâb-ı ḳabûl (A.)
ecder (A.)
edâ (A.)
edâ-i farîża-i ilâhî(A.)
edebâne (A.)
edeb (A.)
edille (A.)
edille-i ḥaḳayıḳ-
ḳarîn (A.)
edin- (T.)
ednâ (A.)
ef ‘âl (A.)
ef ‘âl-i bânû (A.F.)
ef‘âl-i seyyie‘ (A.)
ef‘î-yi nâ-bekâr
(A.F.A.)
efendi (Y.)
efgende (F.)
efkâr (A.)
eflâk (A.)
efrûḫte (F.)
efrûz (F.)
efser (F.)
efsûn (F.)
efsûn-şi‘âr (F.A.)
efzûn (F.)
efzûn-ı ḥikâyet(F.A.)
eğer (F.)
eğerçi (F.)
eğlen- (T.)
eḥibbâ (A.)
ehl (A.)
ehlî (A.)
ehl-i ‘irfân (A.)
ehl-i ‘iyâl (A.)
ehl-i beyt (A.)
ehl-i dil (A.F.)
ehl-i hüner (A.F.)
ehl-i kemâl (A.)
ehl-i kibr (A.)
ehl-i ḳurrâ (A.)
ehl-i nuṭḳ (A.)
ehl-i süḫan (A.F.)
ejder (F.)
ejder-i ef‘î (F.A.)
ejder-i pertâb (F.)
ekâbir (A.)
ekl (A.)
ekmek (T.)
eknâf (A.)
eks̱erî (A.F.)
eks̱erîyyâ (A.)
eksik (T.)
el (T.)
el- (A.)
el-‘aceb (A.)
el-amân (A.)
elbet (A.)
elbette (A.)
elbise (A.)
elf (A.)

El-ḥamdülli‘llâh (A.)
elḥân (A.)
El-ḥükmü li‘llâh (A.)
elîm (A.)
elli (T.)
elṭâf (A.)
emânet (A.)
emânî (A.)
emel (A.)
emel-i âyine (A.F.)
emîn (A.F.)
emîr (A.)
emîr-i ebr (A.F.)
emr (A.)
emrâż (A.)
emr-i ‘âlî (A.)
emr-i garîb (A.)
emr-i şâh (A.F.)
ems̱âl (A.)
emti‘a (A.)
emvâc (A.)
emvâc-ı deryâ (A.F.)
enbâr (A.)
enbâr-ı dâne-i pirinç (A.F.F.)
encâm (A.)
encüm (A.)
encüm-sipâh (A.F.)
endâm (F.)
endîşe (F.)
endûh (F.)
engîz (F.)
enîn (A.)
enîs (A.)
enseb (A.)
ense (T.)
enva‘ (A.)
envâ‘-ı ‘ilâc (A.)
envâ‘-ı ‘izzet (A.)
envâ‘-ı cevâhir (A.)
enva‘-ı defâyin (A.)
envâ-ı eṭ‘ime (A.)
envâ‘-ı firâş (A.)
envâ‘-ı sürûr (A.)
envâ‘-ı şeṭaret (A.)
envâ‘-ı ta‘allül (A.)
envâ‘-ı türrehât (A.)
envâ‘-ı ṭarîḳ (A.)
envâ‘-i iḥtirâm (A.)
envâ‘-i taṣadduḳât(A.)
envâ‘-i tekellüfât(A.)
enva‘-i telaṭṭuf (A.)
enver (A.)
erbâb (A.)
erbâb-ı devr-i zamân (A.)
erbâb-ı direm (A.F.)
erbâb-ı ḥâcât (A.)
erbâb-ı ḥaḳâyık (A.)
erbâb-ı ḥirfet (A.)
erbâb-ı ḥüsn (A.)
erbâb-ı iḥtiyâc (A.)
erbâb-ı ṣalâḥ (A.)
erbâb-ı ṭâb‘-ı mevzûn (A.)
erbâb-ı ẓarâfet (A.)
ercümend (F.)
eren (T.)
eriş- (T.)
erkân (A.)
erkân-ı devlet (A.)
erkân-ı salṭanat (A.)
erkek (T.)
erken (T.)
ertesi (T.)
erzân (F.)
esbâb (A.)
es̱er (A.)
eṣḥâb (A.)
eṣḥâb-ı ‘ibret (A.)
eṣḥâb-ı daḳâyıḳ (A.)
esîr (A.)
esîr-i kelimât (A.)
eski (T.)
es̱nâ (A.)
esvâḳ (A.)
esvâḳ-ı şehr (A.)
eşcâr (A.)
eşedd (A.)
eşek (T.)
eşerr (A.)
eşerr-i eşyâ (A.)
eşid- (T.)

eş	(T.)
eşyâ	(A.)
et	(T.)
etek	(T.)
et-	(T.)
eṭ‘ime	(A.)
eṭfâl	(A.)
eṭfâl-i ṣaġîr	(A.)
eṭrâf	(A.)
eṭvâr	(A.)
eṭvâr-ı ḥükûmet	(A.)
ev	(T.)
evc	(F.)
evc-i hevâ	(F.A.)
evḳât	(A.)
evḳât-ı rûzgâr	(A.F.)
evlâ	(A.)
evlâd	(A.)
evlâd-ı ṣiġar	(A.)
evlâd-ı zükûr	(A.)
evrâḳ	(A.)
evṣâf	(A.)
evvel	(A.)
evvelâ	(A.)
evżâ‘	(A.)
evzâ‘-ı merd	(A.F.)
evżâ‘-ı meskenet-amîz	(A.A.F.)
ey	(A.\F.\T.)
eyâ	(A.F.)
eyit-	(T.)
eyle-	(T.)
eyyâm	(A.)
eyyâm-ı bahâr	(A.)

F

fâ‘ide	(A.)
fâḳa	(A.)
faḳîr	(A.)
faḳr	(A.)
falân	(A.)
fânî	(A.)
fâre	(A.)
fâre-i iḥżâr	(A.)
fare-i saġîre	(A.)
fâriġ	(A.)
fâriġ-i nefs	(A.)
farîża	(A.)
farḳ	(A.)
farṭ	(A.)
farṭ-ı żarûret	(A.)
farṭ-i dâniş	(A.F.)
fâsıḳ	(A.)
fâsid	(A.)
fâsid-endîşe	(A.F.)
faṣl	(A.)
faṣl-ı ‘alî	(A.)
faṣl-ı şehnâz	(A.F.)
fâşî	(A.)
fâ’iḳ	(A.)
fâżıl	(A.)
faziḥet	(A.)
fażl	(A.)
fażl-ı ilâhî	(A.)
fehîm	(A.)
fehm	(A.)
fehm-i ẕüll-i su’âl	(A.)
felâket	(A.)
felek	(A.)
fenâ	(A.)
fen	(A.)
fer	(F.)
ferâce	(A.)
ferâḥ	(F.)
ferâḥ-baẖş	(F.)
ferâḥ-nâk	(A.F.)
ferâset	(A.)
ferc	(A.)
ferdâ	(F.)
ferẖunde	(F.)
ferîd	(A.)
ferîde	(A.)
ferişte	(F.)
fermân	(F.)
fermân-ı şâhâne	(F.)
fermân-ı şerîf	(F.A.)
feryâd	(F.)
ferzâne	(F.)
ferzend	(F.)
ferzend-i sa‘âdet-mend	(F.A.F.)
ferzend-i şerif-men	(F.A.)
fes	(F.)

fesâd (A.)
fesâd-engîz (A.F.)
fetḥ (A.)
fetḥ-i bâb (A.)
fettân (A.)
fettân-ı müfsid (A.)
fettân-ı şehr (A.F.)
fevâid (A.)
fevḳ (A.)
fevḳ-al-ḥaddü'l-ḥaşır (A.)
fevt (A.)
fevz (A.)
feżâ (A.)
fıḳra (A.)
fırṣad (A.)
fısḳ (A.)
fıṭnat (A.)
fî'ât (A.)
fiġân (F.)
fikr (A.)
filân (A.)
firâḳ (A.)
firâr (A.)
firâş (A.)
firâvân (F.)
firâz (F.)
firâzî (F.)
firîfte (F.)
firḳat (A.)
fîrûz (A.)
fîrûz-baht (A.F.)
fiten (A.)
fitne (A.)
fitne-i devrân (A.)
fuḳara (A.)
fürûş (A.)
fücûr (A.)
fülk (A.)
fülk-i felâket (A.)
fünûn (A.)
fürûzen (F.)
fütûḥ (A.)
fütûḥ-ı memâlik (A.)

G

ġabġab (A.)
ġâfil (A.)
ġaflet (A.)
gâh (F.)
gâhî (F.)
ġalebe (A.)
ġalebe-i şevḳ (A.)
galib (A.)
ġam (A.)
ġam-gîn (A.F.)
ġam-ı endûh (A.F.)
ġammâz (A.)
ġamze (A.)
ġamze-i ġammâz(A.)
ġam-zidâ (A.F.)
ġanî (A.)
ġanîm (A.)
ġarâib (A.)
ġarb (A.)
ġarîb (A.)
ġarḳ (A.)
ġarrâ (A.)
gâv (F.)
ġavġa (F.)
ġavġa-ı âvâz (F.)
ġavvâṣ (A.)
ġaye (A.)
ġayet (A.)
ġâyet -i minnet (A.)
ġayġû (T.)
ġayret (A.)
ġayret-i 'acîb (A.)
ġayrı (A.)
gażab (A.)
gażab-amîz (A.F.)
ġażab-aṣ̱âr (A.)
ġazâ (A.)
ġazel (A.)
ġâzî (A.)
geç (T.)
geç- (T.)
gedâ (F.)
gel- (T.)
gelecek (T.)
gemi (T.)
genc (F.)
genc-i ṣavma'a (F.A.)
gencîne-i ma'ârif (F.A.)

gene	(T.)	giy-	(T.)	gûyende	(F.)
gerçek	(T.)	ġonce	(F.)	gûyî	(F.)
gerd	(F.)	göbek	(T.)	güft	(F.)
gerdân	(F.)	göç-	(T.)	güftâr	(F.)
gerden	(F.)	göğüs	(T.)	gül	(F.)
gerden-i ķâfûr	(F.A.)	göñül	(T.)	gül-berg	(F.)
gerd-i melâl	(F.A.)	gör-	(T.)	gül-	(T.)
gerek-	(T.)	göriş-	(T.)	gül-gûn	(F.)
gerü	(T.)	göster-	(T.)	gül-i gülzâr	(F.)
geşt	(F.)	götür-	(T.)	gül-i gülzâr-ı	
getir-	(T.)	göz	(T.)	cemâl	(F.A.)
gevâhir	(F.)	gözet-	(T.)	gülistân	(F.)
gevâhir-i ma'ânî-i		gözle-	(T.)	gül-reng	(F.)
bedî'a	(F.A.A.)	gözyaşı	(T.)	gül-rûy	(F.)
gevher	(F.)	ġubâr	(A.)	gülşen	(F.)
gevher-i girân	(F.)	ġubâr-ı şekk	(A.)	gülşen-i cân	(F.)
gevher-i güzîn	(F.)	ġufrân	(A.)	gülüş-	(T.)
gevher-i yekdâne	(F.)	ġumûm	(A.)	gül-zâr	(F.)
gez-	(T.)	gûne	(F.)	gülzâr -ı cemâl	(F.A.)
ġıdâ	(A.)	ġûnyâ	(F.)	gümüş	(T.)
ġılmân	(A.)	ġurbet	(A.)	gün	(T.)
gibi	(T.)	ġurfe	(A.)	günâh	(F.)
gice	(T.)	ġurûr	(A.)	gündüz	(T.)
gir-	(T.)	gûs-pend	(F.)	güneş	(T.)
giriftâr	(F.)	ġuṣṣa	(A.)	gürg	(F.)
giriftâr-ı aşûb	(F.)	gûş	(F.)	gürisne	(F.)
girü	(T.)	gûşe	(F.)	güriz	(F.)
giryân	(F.)	gûşe -i ebrû	(F.)	gürûh	(F.)
gîsu	(F.)	gûş-ı hûş	(F.)	güşâ	(F.)
git-	(T.)	gûyâ	(F.)	güşâde	(F.)
gîtî	(F.)	gûyân	(F.)	güveği	(T.)

güyâ (F.)
güẕâf (F.)
güẕâf-ı nâle (F.)
güżâr (F.)
güzel (T.)
güzîde (F.)
güzîn (F.)

H

ḫ˘âb (F.)
ḫ˘âb-ı ḥużûr (F.A)
ḫ˘âce (F.)
ḫ˘âce-ikâm-kâ(F.A.F.)
ḫ˘âh-nâ-ḫ˘âh (F.)
ḫ˘ânende (F.)
ḥâ'în (A.)
ḫaber (A.)
ḫaberdâr (A.)
ḫabîr (A.)
ḫabîs (A.)
ḥabs (A.)
ḥabs-ı mâr (A.F.)
ḥâcât (A.)
ḥâcet (A.)
ḥâcet-i murâd (A.)
ḥâcib (A.)
ḥadd (A.)
ḫadem (A.)
ḫadeng (F.)
ḫadeng-i sehm(F.A.)
ḫadeng-i tîr (F.)
ḥadîd (A.)
ḥadîd-i nerm (A.F.)
ḫâdim (A.)
ḫaff (F.)
ḥafta (F.)
ḫâk (F.)
ḫâkanî (T.)
ḥaḳayıḳ (A.)
ḥaḳayıḳ-ḳarîn (A.)
ḥakem (A.)
ḫâki (F.)
ḫâk-i pây (F.)
ḫâk-i zillet (F.A.)
ḥaḳiḳat (A.)
ḥaḳiḳat-ı ḥâl (A.)
ḥakîm (A.)
ḥaḳîr (A.)
ḫâkiyân (A.)
ḫâḳiya-yı şâhân (A.F.)
ḥaḳḳ (A.)
ḥaḳḳ-ı göz (A.T.)
Ḥaḳḳ-perest (A.F.)
ḫâk-rîz (F.)
ḫâk-tirâş (F.)
ḥâl (A.)
ḫal (F.)
ḫalâṣ (A.)
ḥâlât (A.)
ḥâlât-ı naġamât (A.)
ḥalâvet (A.)
ḥalâvet-i elṭâf (A.)
ḫalel (A.)
ḫâlet (A.)
ḫâlet-i müşâhede (A.)
ḫâlet-i ṣıġar (A.)
ḫâlet-i ta'aşşuḳ (A.)
ḫalḫâl (A.)
ḫal-ı zerrîn (F.)
ḫâlıḳ (A.)
ḥâliya (A.)
ḥâliyye (A.)
ḫalḳ (A.)
ḥall (A.)
ḫalvet (A.)
ḫâm (F.)
ḥamâm (A.)
ḥamâil (A.)
ḥamd (A.)
ḫamîde (F.)
ḫamîr (A.)
ḥamiyyet (A.)
ḥaml (A.)
ḥaml-i ṣaḳî (A.)
ḥammâl (A.)
hâmûş (F.)
ḫân (F.)
ḫancer (A.)
ḫancer-i bürrân (A.F.)
ḫancer -i cellâd (A.)
ḫandân (F.)
ḫande (F.)
ḫâne (F.)
ḫâne-i 'âbid (F.A.)

ḫâne-i ġarb (F.A.)
ḫâne-i ḫˇâif (F.A.)
ḥâne-i sa‘âdet (F.A.)
ḫâne -i zâhid (F.A.)
ḫânende (F.)
ḫâne-perver (F.)
ḥanım (T.)
ḫânım (T.)
ḫarâb (A.)
ḫarâbe (A.)
ḥarâm (A.)
ḥarâm-zâde (A.F.)
ḥarb (A.)
ḫarc (A.)
ḫarclıḳ (A.)
ḥarekât (A.)
ḥarem (A.)
ḥarf-endâz (A.F.)
ḫârına (F.)
ḫârîc (A.)
ḥarîr (A.)
ḥarîṣ (A.)
ḫarmen (F.)
ḫarmen-i cürmüm-i dünyâ (F.A.A.)
ḫâsâret (A.)
ḥaseb (A.)
ḫaṣekî (A.)
ḥasen (A.)
ḥâṣıl (A.)
ḥâṣıl-ı ‘ömr (A.)
ḥâṣir (A.)
ḥâṣir-bâflıḳ (A.F.)
ḫasîs (A.)
ḫaṣlet (A.)
ḫaṣm (A.)
ḥasret (A.)
ḫasret-i iştiyâḳ (A.)
ḫasta (F.)
ḥasûd (A.)
ḥâşâ (A.)
ḫaşem (A.)
ḥaşmet (A.)
ḫâtem (A.)
ḫâtem-i ‘irfân (A.)
ḫâṭır (A.)
ḫâṭır-ı ġam-gîn (A.A.F.)
ḫâṭır-ı ‘âṭır (A.)
ḥâṭır-ı devlet (A.)
ḫâṭır -ı perişân (A.F.)
ḫâtime (A.)
ḫatm (A.)
ḫâtûn (A.)
ḫaṭâ (A.)
ḫaṭâ-pûş (A.F.)
ḫaṭâ-pûş-ı ẕü’l-minen (A.F.A.)
ḫaṭṭ (A.)
ḫaṭṭ-ı hümâyûn (A.F.)
ḫaṭṭ -ı şâh (A.F.)
ḥavâdiẟ (A.)
ḥavâdiẟ-i zamâne (A.)
ḫavâḳîn (A.)
ḫavâḳîn-i sâbıḳa (A.)
ḥavâle (A.)
ḫavâṣṣ (A.)
ḫavf (A.)
ḫavf-ı bâk (A.F.)
ḥavl (A.)
ḥavṣala (A.)
ḥavż (A.)
ḥavż-ı kevẟer (A.)
ḥây (F.)
ḫayâlât (A.)
ḥayât (A.)
ḥayât-efzâ (A.F.)
ḥayât-ı muḥabbet (A.)
ḫayır (A.)
ḫaylî (F.)
ḥayrân (A.)
ḥayret (A.)
ḥayret-i renc (A.F.)
ḥayvân (A.)
ḥaẓ (F.)
hazâne (A.)
hazâne-i ‘âmir (A.)
ḥâżır (A.)
ḫazîne (A.)
ḥażret (A.)
ḥaẓẓ (A.)
heb (F.)
hebâ (A.)
hebâ-i menẟûr (A.)

hedâyâ (A.)
hedef (A.)
helâk (A.)
ḥelâl (A.)
hele (T.)
hem (F.)
hemân (F.)
hem-dem (F.)
hem-ḫˇâre (F.)
hem -ḫˇâre-i żamîr (F.A.)
hem-ḫiffet (F.A.)
hemîn (F.)
hem-ser (F.)
hem-ser-i dil-i sûzân (F.)
hem-ser -i ḳıbâb-ı eflâk(F.A.A.)
hem-tâ (F.)
hem-zâd (F.)
hengâm (F.)
hengâme (F.)
hengâm-ı cevâb (F.A.)
henüz (F.)
her (F.)
her-behcet (F.A.)
hergiz (F.)
ḥerif (A.)
herkes (F.)
ḥesâb (A.)
hetk (A.)
hevâ (A.)
heves (A.)
heves -i bârân (A.F.)
hey (T.)
heybet (A.)
heyhat (A.)
hezâr (F.)
hezârân (F.)
hezârân-heybet (F.A.)
hezâr-pişe-ver (F.)
ḥıfż (A.)
ḫınzîr (A.)
ḫırâm (F.)
ḫırâmân (F.)
ḥırṣ (F.)
ḥırṣ-i ḥarîs (A.)
ḫıṣâl (A.)
ḫışm (F.)
ḫıṭṭa (A.)
ḫıṭṭa-i cüdâ (A.F.)
ḫıyânet (A.)
ḫibr (A.)
ḥicâb (A.)
hicrân (A.)
hicrân-ı elem (A.)
hîç (F.)
hidâyet (A.)
hidâyet-nümâ (A.F.)
ḥiddet (A.)
ḫidemât (A.)
ḫidmet (A.)
ḫidmetkâr (A.F.)
ḫiffet (A.)
ḥikâyet (A.)
ḥikâyet-i bedîʿa (A.)
ḥikâyet-i ḥüsn (A.)
ḥikmet (A.)
Ḥikmet-i Ḫudâ (A.F.)
ḥikmet -pezîre (A.F.)
ḥikmet-şinâs (A.F.)
ḫilâf (A.)
hilâl (A.)
ḥîle (A.)
ḥîle-şinâs (A.F.)
ḫilḳat (A.)
ḥilye (A.)
ḥimâyet (A.)
himem (A.)
himmet (A.)
himmet-âtî (A.)
ḥîn (A.)
hind (A.)
Hindistân (A.)
Ḥirfet (A.)
ḫirmen (F.)
ḥiṣâr (F.)
ḥiṣṣe (A.)
ḫiṭâb (A.)
ḫod (F.)
ḥoḳḳa (A.)
ḥoḳḳabâz (A.)

ḥoḳḳa-i dehânı(A.F.)
ḫoş (F.)
ḫoş -avâz (F.)
ḫoş -dil (F.)
ḫoşnûd (F.)
ḫoşnûd-ı râżı (F.A.)
hû (A.)
ḫûb (F.)
ḫûbân (F.)
ḥubb (A.)
ḫûbb-manżar (A.)
ḫûb-ruḫsâr (F.)
ḥubûr (A.)
ḫucceste-şân (F.A.)
ḫuceste (F.)
Ḫudâ (F.)
Ḫudâ-yı bî-niyâz(F.A.)
Ḫudâ-yı te'âla (F.A.)
ḫuddâm (A.)
ḫulâṣa (A.)
ḫuld (A.)
ḫulf (A.)
ḫulḳ (A.)
ḥulv (A.)
ḫûn (F.)
ḫûn-âbe (F.)
ḫûn-âbe-i 'uyûn (F.A.)
ḫûr (A.)
ḫurd (F.)
ḫûrî (F.)
ḫurrem (F.)

ḫûrşîd (F.)
ḫûrşîd-peyker (F.)
ḫurûşân (F.)
ḥuṣûl (A.)
ḥuṣûl-i maḳṣûd (A.)
ḥuṣûmet (A.)
ḫuṣûṣ (A.)
hûş (F.)
ḫuşk (F.)
ḫuşk-ı çerâ-gâh (F.)
hûşmend (F.)
hûşyâr (F.)
ḫuṭûr (A.)
hûy (F.)
ḫûy-ı bed (F.)
ḫużûr (A.)
ḫużûr-ı
ber-ḥubûr (A.F.A)
ḥużûr-ı ḫânım (A.T.)
ḥużûr -ı şâh (A.F.)
ḥużûr -ı şâhâne(A.F.)
ḥużûr -ı żâbiṭ (A.)
ḥücre (A.)
hücûm (A.)
ḥükemâ (A.)
ḥükm (A.)
ḥükûmet (A.)
ḫulâṣa (A.)
ḫülyâ (T.)
ḫülyâ-yi iblîs (T.A.)
hümâ (F.)

hümâ-felek (F.A.)
hümây (F.)
hümâ-yi murâd (F.A.)
hümâyun (F.)
hümûm (A.)
hüner (F.)
ḫünḳâr (F.)
ḫüns̱â (A.)
ḥürmet (A.)
ḫurrem (F.)
Ḥüseyin (A.)
ḥüsn (A.)
ḥüsn -i
'âlem-ârâ (A.A.F.)
Ḥüsn-i
âlem-efrûz (A.A.F.)
ḥüsn-i aḫlâḳ (A.F.)
ḥüsn-i bedî' (A.)
ḥüsn -i behcet (A.)
ḥüsn-i bî-'adîl (A.F.A.)
ḥüsn-i bî-hemtâ (A.F.)
ḥüsn-i cemâl (A.)
ḥüsn-i cihân (A.F.)
ḥüsn-i cihân
-efza (A.F.)
ḥüsn-i dil-fürûz (A.F.)
ḥüsn-i tedbîr (A.)
ḥüsn-i ṭâḳı (A.)
ḥüsn-i vech (A.)
ḥüsn-i ẓarâfet (A.)
ḫüsrev (F.)

ḫüsrevân (F.)
ḫüsrevân-ı cihân (F.)
ḫüsrev-i âzâd-
baḫt (F.)
ḫüsrev-i gîtî (F.)
ḫüsrev -i memâlik-
penâh (F.A.F.)
ḥüzn (A.)

I

ıhn (A.)
ıṣmarla- (T.)
ışıḳ (T.)
ıżṭırâb (A.)
ıżṭırâr (A.)

İ

i'lâm (A.)
i'tidâl (A.)
i'tiḳâd (A.)
i'timâd (A.)
i'zâz (A.)
îbâ (A.)
ibâd (A.)
ibâdet (A.)
ibâdet -i Ḥaḳḳ (A.)
ibâdet-i ilâhi (A.)
ibâd-ı Ḥaḳḳ (A.)
ibâret (A.)
iblîs (A.)
ibret (A.)
ibtidâ (A.)
ibzâ' (A.)
îcâb (A.)
icâbet (A.)
îcâb-ı żarûret (A.)
îcâr (A.)
icâzet (A.)
ictimâ' (A.)
iç (T.)
içerü (T.)
içre (T.)
içüm (T.)
içün (T.)
ifâde (A.)
iffet (A.)
iffet-i savâmi' (A.)
ifrâz (A.)
ifşâ (A.)
iftirâ (A.)
iġvâ (A.)
iġvâ-yı iblîs (A.)
iğne (T.)
iḫlâṣ (A.)
iḥmâl (A.)
iḥmâl-i mâl (A.)
iḫrâc (A.)
iḥsân (A.)
iḥsân-ı merḥamet(A.)
iḫtilâf (A.)
iḫtilâṭ (A.)
ihtimâl (A.)
ihtimâm (A.)
iḥtirâm (A.)
iḥtiyâc (A.)
iḥtiyâc-ı mazâyıḳ (A.)
iḫtiyâr (A.)
iḫtiyâr-ı ġurbet (A.)
iḥtizâz (A.)
iḫvân (A.)
iḥżâr (A.)
iḥẓâẓ (A.)
ikâm (A.)
iḳdâm (A.)
iki (T.)
ikinci (T.)
ikişer (T.)
iklîm (A.)
iklîm-i ḫâki (A.F.)
ikrâm (A.)
iḳrâr (A.)
iḳtibâs (A.)
iktiḥâl (A.)
iküňdü (T.)
ilâc (A.)
ilâh (A.)
ilâh-ı zî-re'fet (A.)
ilâhî (A.)
ile (T.)
ilet- (T.)
ileyh (A.)
ilhâm (A.)
illâ (A.)
illet (A.)

illiyîn	(A.)
ilm	(A.)
iltifât	(A.)
ilzâm	(A.)
imâm	(A.)
imâret	(A.)
imâret-i ‘âlem	(A.)
imdî	(T.)
imkân	(A.)
imkân-ı ḥâl	(A.)
imtinân	(A.)
imtis̱âl	(A.)
imtiyâz	(A.)
in‘âm	(A.)
inâd	(A.)
inâd-ı sitîze	(A.F.)
inân	(A.)
inan-	(T.)
inâyet	(A.)
inbisâṭ	(A.)
ince	(T.)
incit-	(T.)
incü	(T.)
incü-	(T.)
inkâr	(A.)
inḳılâb	(A.)
inḳıyâd	(A.)
inkisâr	(A.)
ins	(A.)
inṣâf	(A.)
insân	(A.)
insâniyyet	(A.)
in-şâ‘allâh	(A.)
intiḳâl	(A.)
intimâ	(A.)
intisâb	(A.)
intiẓâr	(A.)
in-	(T.)
ip	(T.)
irâdet	(A.)
ir-	(T.)
irfân	(A.)
iriş-	(T.)
irşâd	(A.)
irşâ-ı ‘âbid	(A.)
irtifâ‘t	(A.)
irtikâb	(A.)
iṣâbet	(A.)
iṣâbet-i arâste	(A.F.)
is̱bât	(A.)
iskele	(İ.)
ism	(A.)
iṣmet	(A.)
ism-i resm	(A.)
ism -i şerîf	(A.)
isnâd	(A.)
isnâd-ı fesâd	(A.)
İstanbul	(T.)
iste-	(T.)
istek	(T.)
isti‘câl	(A.)
isti‘dâd	(A.)
isti‘lâm	(A.)
istib‘âd	(A.)
istid‘â	(A.)
istiġňâ	(A.)
istiḳbâl	(A.)
istîlâ	(A.)
istîlâ-yı żarûret	(A.)
istimâ‘	(A.)
istimâ‘-ı cân	(A.F.)
istimâ‘-ı ḥüsn -i güftâr	(A.A.F.)
istimâlet	(A.)
istimdât	(A.)
istinâd	(A.)
istirâḥat	(A.)
işyân-pezîr	(A.F.)
iş	(T.)
işâret	(A.)
işçi	(T.)
işid-	(T.)
işleme-	(T.)
işrâb	(A.)
işret	(A.)
işret-i yârân	(A.F.)
işte	(T.)
iştiyâḳ	(A.)
işve	(A.)
işve-i güftâr	(A.F.)
it-	(T.)
itâb	(A.)
itibâr	(A.)

ittifâḳ (A.)
ittiḥâd (A.)
ittiṣâl (A.)
iṭâ‘at (A.)
iyâl (A.)
iyi (T.)
izâle (A.)
izâm (A.)
izâr (F.)
izâr -ı gülgün (F.)
izâr-ı gül (F.)
izdivâc (A.)
iẓhâr (A.)
iẓhâr-i ḥâl (A.)
izle- (T.)
izz (A.)
izzet (A.)
izzetlü (A.)

K

ḳâ‘il (A.)
ḳabâ (A.)
ḳabâḥat (A.)
ḳâbil (A.)
ḳâbiliyyet (A.)
ḳabûl (A.)
ḳabża (A.)
ḳabża-ı ḥükûmet (A.)
ḳaç (T.)
ḳaç- (T.)
ḳadar (A.)
ḳadd (A.)
ḳadd-i bâla (A.F.)
ḳadeḥ (A.)
ḳadem (A.)
ḳadem-ḫâne (A.F.)
ḳadem-i rence (A.F.)
ḳadın (T.)
ḳadîm (A.)
ḳâdir (A.)
ḳafâ (A.)
kâffeten (A.)
ḳaftan (T.)
ḳâfûr (A.)
kâġıd (F.)
ḳâḫ (A.)
ḳaḥbe (A.)
ḳahḳaha (A.)
ḳahvaltı (A.T.)
ḳahve (A.)
ḳahvealtı (A.T.)
ḳahve-ḫâne (A.F.)
kâkül (F.)
ḳal‘a (A.)
ḳal- (T.)
ḳalb (A.)
ḳâlıb (A.)
ḳâlıb-ı beşeriyet (A.)
ḳalîl (A.)
ḳalḳ- (T.)
ḳamer (A.)
ḳamer-rû (A.F.)
ḳâmet (A.)
ḳâmet-i mestûre (A.)
ḳâmet-i müntehâ (A.)
kâmil (A.)
kâm-kâr (F.)
kâm-rân (F.)
kâm-yâb (F.)
ḳanâ‘at (A.)
ḳancuḳ (T.)
ḳand (A.)
ḳanda (T.)
ḳand-ı mıṣrî (A.)
ḳanġı (T.)
kânî (A.)
kân-i kerem (A.)
ḳan- (T.)
ḳapaḳ (T.)
ḳapa- (T.)
ḳap- (T.)
ḳapu (T.)
kâr (F.)
ḳara (T.)
ḳaraḳolluḳcı (T.)
ḳaranfil (A.)
ḳarâr (A.)
ḳarâr-gâh (A.F.)
ḳarâr-ı ḫirmen(A.F.)
ḳarı (T.)
ḳarındaş (T.)
ḳarış- (T.)
ḳarîb (A.)
ḳarîn (A.)

ḳarlıguc (T.)
ḳarın (T.)
kâr-sâz (F.)
ḳarşu (T.)
ḳarż (A.)
ḳarż-ı derâhum (A.)
ḳaṣd (A.)
kâse-lîs (F.)
ḳasem (A.)
ḳaṣr (A.)
ḳaṣr-ı dilârâ (A.F.)
ḳaṣṣâb (A.)
ḳaş (T.)
ḳâşıḳ (T.)
katı (T.)
ḳatıl- (T.)
ḳati‘ (A.)
ḳatl (A.)
ḳaṭ‘ (A.)
ḳaṭ‘-ı menâzil (A.)
ḳaṭ -ı menzil (A.)
ḳaṭ‘-ı ümîd (A.F.)
ḳavî (A.)
ḳavî-dil (A.F.)
ḳavl (A.)
ḳavm (A.)
ḳavm-i ‘âd (A.)
ḳayd (A.)
ḳayuḳ (T.)
ḳaz (T.)
ḳaża (A.)
ḳaża-yı ilahî (A.)
ḳaża-yı nâ-gehân (A.F.)
ḳażiyye (A.)
ḳażiyye-i ġarîb (A.)
kebâb (A.)
kebg (F.)
kebg-i deri (F.)
kebg-i ḫırâm (F.)
kebîr (A.)
kebuter (F.)
kedi (T.)
keff (A.)
kelâm (A.)
kelâm-ı ḥikmet-i encâm (A.)
kelâm-ı mevzûn (A.)
kelâm-ı pîr (A.F.)
kelâm-ı sürür-encâm (A.)
kelâm-ı şâh (A.F.)
kelîm (A.)
kelimât (A.)
kelimât-ı bâd (A.F.)
kelimât-ı ḥasen (A.)
kelîm-i siyâh (A.F.)
kem (F.)
kemâ-kân (A.)
kemâl (A.)
kemâl-ı cûd (A.)
kemâl-ı ḳuvvet (A.)
kemâl-ı rüşd (A.)
kemâl-ı ṭarâvet (A.)
kemâl-i ‘ilm (A.)
kemâl-i ‘îrfân (A.)
kemâl-i dembeste (A.F.)
kemâl-i iḥtiyâc (A.)
kemâl -i sıyânet (A.)
kemân (F.)
kemân-ı düşmân (F.)
kemend (F.)
kemend-ger (F.)
kemer (F.)
kemer-gâh (F.)
kemer-gâh-ı ejder (F.)
kemîne (F.)
kemük (T.)
kenâr (F.)
kendi (T.)
kenîzek (F.)
kenîz (F.)
kere (A.)
kerem (A.)
kerem-i ‘inâyet (A.)
kerem-i lûṭf (A.)
kerîm (A.)
kerîm-i bende-nevâz (A.F.F.)
kerîm-i lâ-yezâl (A.)
kesb (A.)
kes- (T.)

kese	(F.)	ḳızıl	(T.)	ḳop-	(T.)
keşf	(A.)	kibr	(A.)	ḳorḳ-	(T.)
keşf-i ḥâll	(A.)	kibriyâ	(A.)	ḳorḳu	(T.)
keşf-i maḳâl	(A.)	kifâ‘et	(A.)	ḳoş-	(T.)
keşf-i râz	(A.F.)	kifâf	(A.)	ḳoy-	(T.)
-keş	(F.)	kifâf-ı nefs	(A.)	ḳoyun	(T.)
keştî	(F.)	kifâyet	(F.)	köfte	(F.)
keştî-bân	(A.)	kim	(T.)	köhne	(F.)
keth̲udâ	(F.)	kimesne	(T.)	köle	(T.)
kevs̱er	(A.)	kimse	(T.)	kör	(F.)
keyfiyyet	(A.)	kimyâ‘	(A.)	köşe	(F.)
keyfiyyet -i aḥvâl	(A.)	kirâm	(A.)	köşk	(F.)
ḳıbâb	(A.)	kirâm-i kânî	(A.)	köşk -i maḥall	(F.A.)
ḳıl	(T.)	kiraz	(Y.)	ḳubbe	(A.)
ḳıl-	(T.)	kirpik	(T.)	ḳubbe-i felek	(A.)
ḳırâ‘at	(A.)	kişi	(T.)	ḳubbe-i ufḳ	(A.)
ḳırbâ	(A.)	koca-câzû	(T.F.)	ḳucaḳla-	(T.)
ḳırḳ	(T.)	ḳoca	(T.)	kûçe	(F.)
ḳıṣṣâ-perdâz	(A.F.)	ḳoçı	(MA.)	ḳudret	(A.)
ḳıṣṣa	(A.)	ḳoç-	(T.)	ḳudret-i ilâhî	(A.)
ḳıṣṣa-gûyân	(A.F.)	ḳoçuş-	(T.)	ḳuds	(A.)
ḳıṣṣa-i ġarîbe	(A.)	ḳo-	(T.)	ḳuds-ı şem‘	(A.)
ḳışla	(T.)	ḳolay	(T.)	ḳudûm	(A.)
ḳıtâl	(A.)	ḳol	(T.)	ḳudûm-ı şerif	(A.)
ḳıtâl-i ceng	(A.F.)	ḳoltuḳla-	(T.)	kûfe	(F.)
ḳıyâm	(A.)	ḳomşu	(T.)	kûh	(F.)
ḳıy-	(T.)	ḳoň-	(T.)	kûh-ı şükûh	(F.)
ḳıyâmet	(A.)	ḳonaḳ	(T.)	ḳulaḳ	(T.)
ḳıyâs	(A.)	ḳoňşı	(T.)	ḳul	(T.)
ḳız	(T.)	ḳonuḳla-	(T.)	ḳulle	(A.)
ḳızar-	(T.)	ḳonul-	(T.)	ḳulle-i ‘aẓîm	(A.)

ḳulle-i ḳurb	(A.)
ḳurâ‘	(A.)
ḳur-	(T.)
ḳurbân	(A.)
ḳurb	(A.)
ḳurre	(A.)
ḳurre-i ‘ayn	(A.)
ḳurşaḳ	(T.)
ḳurtar-	(T.)
ḳurtuluş	(T.)
ḳuru	(T.)
ḳuṣûr	(A.)
ḳuş	(T.)
ḳuşad-	(T.)
ḳuşaḳ	(T.)
ḳuşan-	(T.)
kûşe	(F.)
kût	(A.)
ḳuvvet	(A.)
ḳuvvet -i bâzû	(A.F.)
ḳuvvet -i bâzû-yı saltanat	(A.F.A.)
kûy	(F.)
ḳuyrıḳ	(T.)
ḳuzı	(T.)
küçük	(T.)
külâh	(F.)
külbe	(F.)
külbe-i aḥzân	(F.A.)
külbe-i vîrân	(F.)
külfet	(A.)
külḫ̮ân	(F.)
külliyye	(A.)
künc	(F.)
küstâḫ̮	(F.)
küstel	(F.)

L

la‘l	(A.)
la‘l-i güzîn	(A.F.)
la‘lin	(A.)
lâ-büdd	(A.)
lâ-cerem	(A.)
lâf	(F.)
lâġar	(F.)
lâġar-i za‘îf	(F.A.)
lağım	(A.)
lağım-ı mezbûr	(A.)
laḥm	(A.)
laḳ laḳ	(A.)
lâkin	(A.)
lâl	(A.)
lâlâ	(F.)
lâle	(F.)
lâle-i zâr,	(F.)
lâle-rûḫ̮	(F.)
lâle-zibâ	(F.)
lâmi‘	(A.)
Lâşe	(F.)
lâtîf	(A.)
lâtîf-âyîn	(A.F.)
lâ-ya‘ḳıl	(A.)
lâyıḥ	(A.)
lâyık	(A.)
lâ-yu‘add	(A.)
lâ-yuḥṣa	(A.)
lâzım	(A.)
leb	(F.)
lecc	(A.)
lecüc	(A.)
leğen	(F.)
lehce-i ḫ̮ırs	(A.F.)
lehce	(A.)
lehce-i ḳadîm	(A.)
leîm	(A.)
leng	(F.)
lenger	(F.)
lerzân	(F.)
leṭâfet	(A.)
leṭâîf	(A.)
levâzım	(A.)
levâzımât	(A.)
levâzım-ı salṭanat	(A.)
levḥa	(A.)
leyl	(A.)
leẕîẕ	(A.)
lezzât	(A.)
lezzât-i fâniye-i cesedânî	(A.)
libâs	(A.)
libâs-ı cedîd	(A.)
liḳa	(A.)
lîkin	(F.)
liman	(Y.)

lûṭf (A.)
lü‘lü‘ (A.)
lü‘lü‘-i şehvâr (A.F.)

M

mâ‘’il (A.)
ma‘ârif (A.)
ma‘ârif-i ‘ulûm (A.)
ma‘âş (A.)
ma‘delet (A.)
ma‘delet-penâh(A.F.)
ma‘den (A.)
mâ‘î (A.)
ma‘ide (A.)
ma‘îşet (A.)
ma‘ḳûl (A.)
ma‘ḳule (A.)
ma‘kûs (A.)
ma‘lûm (A.)
ma‘mûr (A.)
ma‘na (A.)
ma‘nî (F.)
ma‘şâ-llâh (A.)
ma‘şûḳ (A.)
ma‘şûḳa (A.)
ma‘şûḳa-i darb
-dest (A.A.F.)
ma‘ṭûf (A.)
ma‘yûb (A.)
ma‘zûl (A.)
ma‘ẕûr (A.)
mâ-beyn (A.)
mâcerâ (A.)
mâcerâ-i ḥikâyet (A.)
maġlûb (A.)
maġrûr (A.)
mâh (F.)
maḥabbet (A.)
maḥabbet-i
cânibeyn (A.)
maḥall (A.)
maḥallât (A.)
maḥalle (A.)
maḥallî (A.)
maḥall-i mev‘ûd (A.)
mâ-ḫancer (A.)
mâ-ḫançer-i
cellâd (A.)
maḥbûb (A.)
maḥbûbe (A.)
maḥbûb-ı âftâb-
peyker (A.F.F.)
maḥbûs (A.)
maḫdûme (A.)
maḥfûż (A.)
mâh-ı enver (F.A.)
mâh-ı tâbân (F.)
mâhî (A.)
mâhir (A.)
maḥkûm (A.)
maḥmûl (A.)
mahmûz (A.)
mah-pâre (F.)
maḥrem (A.)
mâh-ı ruḫsâr (F.)
maḥrûm (A.)
maḥṣûl (A.)
maḫṣûṣ (A.)
mâh-tâb (F.)
maḥv (A.)
maḥv-ı zâ’il (A.)
maḥż (A.)
maḥż-ı lâf (A.F.)
maḫzûn (A.)
maḥẕurât (A.)
mâil (A.)
mâîl-i rûḥ (A.)
maḳâl (A.)
maḳâlât (A.)
maḳâm (A.)
maḳâm-ı gice (A.T.)
maḳâm-ı resed (A.F.)
maḳâm-ı rüşd (A.)
maḳâm-ı şerîf (A.)
maḳarr (A.)
maḳbûl (A.)
maḳdûr (A.)
maḳlûb (A.)
maḳrûn (A.)
maḳṣûd (A.)
maḳsûm (A.)
maḳûle (A.)
mâl (A.)
mâl-â-mâl (A.)

mâl-ı dünyâ (A.)
mâl-i ḳârûn (A.)
mâlik (A.)
mânend (F.)
manṣıb (A.)
manẓara (A.)
mâr (F.)
marîż (F.)
maṣârif (A.)
maṣḥûb (A.)
maṣlaḥat (A.)
maṣnû‘ (A.)
maṣrûf (A.)
maṭbaḫ (A.)
maṭbûḫ (A.)
maṭiyye (A.)
maṭlub (A.)
mâye (F.)
mâye-i râygân (F.)
mâye-i zindegâni (F.)
mâil (A.)
maẓâhir (A.)
maẓahîr-i nâle (A.F.)
mażhar (A.)
mażhar-ı elṭâf-ı
Ḥaḳḳ (A.)
mâżî (A.)
maẓlûme (A.)
-me‘âb (A.)
meâs̱ir (A.)
meas̱ir-i mûş (A.F.)

mecâl (A.)
mecâl-ı muḥâl (A.)
mecbûl (A.)
meclis (A.)
meclis-i ins (A.)
mecma‘ (A.)
mecmu (A.)
mecnûn (A.)
mecrûḥ (A.)
medâr (A.)
meddaḥ-kâr (A.F.)
meded (A.)
meded-resân (A.F.)
medhûş (A.)
medyun (A.)
mefrûş (A.)
meftûḥ (A.)
meftûn (A.)
meğer (F.)
mehtâb (F.)
mekân (A.)
mekîn (A.)
mekkâr (A.)
meknûn (A.)
mekr (A.)
meksûr (A.)
mektûb (A.)
mel‘anet (A.)
mel‘ûn (A.)
melâl (A.)
melâmet (A.)

melek (A.)
meleke (A.)
meleke-i şeb (A.F.)
melek-sîmâ (A.F.)
melhem (A.)
melik (A.)
melik-zâde (A.F.)
mellâḥ (A.)
memâlik (A.)
memâlik–penâh (A.F.)
memleket (A.)
memleket-i
pâdşâhî (A.F.)
memlû (A.)
memnûn (A.)
me‘mûr (A.)
men‘ (A.)
menâfi‘ (A.)
menâhî (A.)
menâḳıb (A.)
menâl (A.)
menâzil (A.)
menfûş (A.)
mengûş (F.)
menḳibe (A.)
mens̱ûr (A.)
menzil (A.)
menzile-i ‘uḳbâ (A.)
menzile-i ‘ulyâ (A.)
menzil-i behişt (A.F.)
menzîl-i ta‘âm (A.)

merâḥil (A.)
merâḥim (A.)
merâḥim-i şâhîd(A.F.)
merâḳ (A.)
merâm (A.)
merâtib (A.)
mercân (A.)
merd (F.)
merd-i ‘âkıl (F.A)
merd-i gül (F.)
merfû‘ (A.)
merg (F.)
merġûb (A.)
merḥabâ (A.)
merḥamet (A.)
merḥamet-efzâ (A.F.)
merḥûm (A.)
merkeb (A.)
merkûz (A.)
mermer (A.)
mertebe (A.)
mertebe-i şâhî (A.F.)
mes‘ele (A.)
mesdûd (A.)
meserret (A.)
meserret-baḫş (A.F.)
mesken (A.)
meskenet-amîz(A.F.)
meslûb (A.)
mesned (A.)
mesned-nişîn (A.F.)
mesrûr (A.)
mesrûre (A.)
mesrûr-ı
şad-mân (A.F.)
mest (F.)
mest-i şâh (F.)
mestûr (A.)
mestûre (A.)
mes’ûl (A.)
meşaḳḳat (A.)
meşâmm (A.)
meşġûl (A.)
meşhûr (A.)
meşhûre (A.)
meşhûre-i
dil-firîb (A.F.)
meşhûr-ı ṣît (A.)
meşreb (A.)
meşrû‘ (A.)
meşrûṭ (A.)
meşveret (A.)
metâ‘ (A.)
mev‘ûd (A.)
mevâhib (A.)
mevâhib-i ilâḥî (A.)
mevc (A.)
mevc-i ceyş (A.)
meveddet (A.)
mevlâ (A.)
mevlevi-ḫâne (A.F.)
mevṣûf (A.)
mevt (A.)
mevzûn (A.)
meydân (A.)
meydân-ı âmîz (A.F.)
meydân-ı sipihr (A.F.)
mey-ḫâne (F.)
meykede (F.)
meyl (A.)
meysûr (A.)
meyve (F.)
mezâd (A.)
mezâr (A.)
mezâri‘ (A.)
mezâri‘-i âmâl(A.)
mezâristân (A.F.)
mezbele (A.)
mezbele-zâr (A.F.)
mezbûḥ (A.)
mezbûr (A.)
mezellet (A.)
mezheb (A.)
mez̠kûr (A.)
mezmûm (A.)
mezmûr (A.)
mışr (A.)
mîço (İ.)
miftâḥ (A.)
mihmân (F.)
miḥnet (A.)
mihr (F.)
miḥrâb (A.)

miḥrâb-ı ḥüsn (A.)
mihrbân (F.)
mihr-cân (F.)
mihr-i münîr (F.A.)
mihr-i pür-nûr (F.F.A.)
mihr-i tâb-dâr (A.F.)
mihr-i żamîr (F.A.)
miḳdâr (A.)
miknet (A.)
min (A.)
min-evvel-
ilâ-âḫir (A.)
minder (T.)
minḳâr (A.)
minnet (A.)
mintân (F.)
mintehâ (A.)
minvâl (A.)
mir'ât (A.)
mîraṣyedi (A.)
mîr (F.)
misâfir (A.)
miṣâl (A.)
misk-bûy (A.F.)
miskîn (A.)
miṣl (A.)
miyân (F.)
mizâc (A.)
mîzân (A.)
mîzân-ı 'aḳl (A.)
mu'abbir (A.)

mu'accel (A.)
mu'âhede (A.)
mu'allâ (A.)
mu'ârıż (A.)
mu'âşeret (A.)
mu'ayyen (A.)
mu'aẓẓam (A.)
mu'aẕẕeb (A.)
mu'azzez (A.)
mu'ciz (A.)
mu'tâd (A.)
mu'teber (A.)
mua'yyen (A.)
mücâma'at (A.)
mûcib (A.)
mûcib -i 'ibret (A.)
mûcib-i 'itibâr (A.)
müdan (A.)
muġnî (A.)
muġtenem (A.)
muḥabbet (A.)
muḥabbet-engîz (A.F.)
muḥâkeme (A.)
muhaḳḳaḳ (A.)
muḥâl (A.)
muḫâlefet (A.)
muḥaṣṣıl (A.)
muḥâvere (A.)
muḥâvere-i mûṣa (A.)
muḥibb (A.)
muḥkem (A.)

muḫliṣ (A.)
muḥtâc (A.)
muḥteşem (A.)
muḳâbele (A.)
muḳaddem (A.)
muḳadder (A.)
muḳarreb (A.)
muḳarrer (A.)
muḳaşşer (A.)
muḳâvemet (A.)
muḳavves (A.)
muḳayyed (A.)
muḳteża (A.)
mûm (F.)
mûnis (A.)
muntażır (A.)
mûr (F.)
murâd (A.)
murâdât (A.)
murâd-ı nitâc (A.)
muṣaffa (A.)
muṣaffa
-mânend (A.F.)
muṣâḥabet (A.)
musaḫḫar (A.)
muṣâḥib (A.)
muṣavver (A.)
muṣavvir (A.)
mûşḳâ (A.)
muşt (F.)
muşt-ı dilâver (F.)

mütaḥavvil (A.)
mutasaddî (A.)
mütevaṭṭın (A.)
muttaṣıl (A.)
muṭâbıḳ (A.)
muṭali‘ (A.)
muṭî‘ (A.)
muṭî‘a (A.)
muṭlaka (A.)
muṭṭali‘ (A.)
muvaffaḳ (A.)
muvâfıḳ (A.)
muvâṣalat (A.)
mûy (F.)
mużṭarib (A.)
mużṭarr (A.)
mübârek (A.)
mübârek-bâd (A.F.)
mübâşeret (A.)
mücâb (A.)
mücâvirân (A.)
mücâvirân-ı üns (A.)
mücerred (A.)
mücevher (A.)
mücevveze (A.)
müctemi‘ (A.)
müdâm (A.)
müdârâ (F.)
müdbir (A.)
müeddeb (A.)
müfâreḳat (A.)
müferriḥ (A.)
müfîd (A.)
müfsid-i
fesâd-engîz (A.A.F.)
mühezzeb (A.)
mühimm (A.)
mühimmât (A.)
mühmel (A.)
mühmil (A.)
mühürle- (F.)
mükellef (A.)
mükerrer (A.)
mül (F.)
mülâḥaẓâ (A.)
mülâḳat (A.)
mülâyemet (A.)
mülâyemet-i
âyîn (A.F.)
mülk (A.)
mülûk (A.)
mülûk-i ‘izâm (A.)
mümkin (A.)
mümtâze (A.)
münâcât (A.)
münâsebet (A.)
münâsib (A.)
müncerr (A.)
münevver (A.)
münîr (A.)
münkesire (A.)
muntaẓır (A.)
müntehâ (A.)
müntîc (A.)
mürâca‘ât (A.)
mür (A.)
mürde-i ḳalb (F.A.)
müretteb (A.)
mürg (F.)
mürġ-i cân (F.)
mürûr (A.)
mürûr -ı evḳât (A.)
mürüvvet (A.)
müsâ‘id (A.)
müsellaḥ (A.)
müsellem (A.)
müslimân (A.)
müs̱mir (A.)
müstaḥaḳḳ (A.)
müstaḥiḳḳ (A.)
müstecâb (A.)
müstedâm (A.)
müstenid (A.)
müstes‘id (A.)
müstevcib (A.)
müstevcib-i
hemm (A.)
müstevfâ (A.)
müstevfî (A.)
müstevlî (A.)
müstmend (F.)
müşâhede (A.)

müşâhede -i didâr	(A.F.)
müşâkele	(A.)
müşâvere	(A.)
müşerref	(A.)
müşeyyed	(A.)
müşg	(F.)
müşkil	(A.)
müşkil-güşâ	(A.)
müşkîn-kemân	(F.)
müşîri	(A.)
müştâḳ	(A.)
müştedd	(A.)
müştehî	(A.)
müşterî	(A.)
mütea‘bbid	(A.)
mütebeddil	(A.)
müteġayyir	(A.)
müteḥarrik	(A.)
müteḥavvil	(A.)
müteḥayyir	(A.)
müteḳarrib	(A.)
mütemevvil	(A.)
mütenessim	(A.)
müteselli	(A.)
müteşekkil	(A.)
mütevekkil	(A.)
müttesi‘	(A.)
müvekkil	(A.)
müyesser	(A.)
müzeyyen	(A.)

N

nâb	(F.)
nâ-bedîd	(F.)
nâ-bekâr	(F.A.)
nâ-çâr	(F.)
nâ-dân	(F.)
nâdâni	(F.)
nâdim	(A.)
nâdire	(A.)
nâdire -i devrân	(A.)
nâfi‘	(A.)
nâ-gâh	(F.)
naġamât	(A.)
nâ-gehân	(F.)
nâ-gehânî	(F.)
nahîf	(A.)
nâ-kâm	(F.)
naḳdîne	(F.)
nakış	(A.)
naḳl	(A.)
naḳl-i beyân	(A.)
nâlân	(F.)
nâle	(F.)
nâm	(F.)
nâ-maḥrem	(F.A.)
namâz	(F.)
nâm-ı nişan	(F.)
nâm -ı şerîf	(F.A.)
nâ-mizâc	(F.A.)
nâmûs	(A.)
nâ-mütenâhî	(F.A.)
nân	(F.)
nân-cûy	(F.)
nân-ı cevîn	(F.)
nân-pâre	(F.)
nâ-pâk	(F.)
nâ-peydâ	(F.)
nâr	(A.)
narḫ	(F.)
nâr-ı deryâ	(A.F.)
naṣıl	(T.A.)
naṣîb	(A.)
naṣîḥat	(A.)
nâsik	(A.)
nâ-tüvân	(F.)
nâ-yâb	(F.)
nâz	(F.)
nażar	(A.)
naẓar-ı bî-gâne	(A.F.)
nażar-muḥâl	(A.)
nâzenîn	(F.)
nâz-ı ‘aşḳ	(F.A.)
nâz-ı şekv	(F.A.)
nâẓır	(A.)
nâzik	(F.)
nâzik-żamîr	(F.A.)
nażîr	(A.)
ne	(T.)
necât	(A.)
necât -ı müyesser	(A.)
neden	(T.)
nedîm	(A.)

nef‘ (A.)
nefer (A.)
nefer-i ‘âḳıl (A.)
nefîr (A.)
nefîs (A.)
nefret (A.)
nefs (A.)
nefsâniyye (A.)
nefs-i insân (A.)
nefy (A.)
nehâr (A.)
nehr (A.)
nem (F.)
nemed (F.)
nemed-pûş (F.)
nemgîn (A.)
nem-nâk (F.)
nem-nâkî (F.)
nerd-bân (F.)
nerm (F.)
nesîm (A.)
nesîm-i ġumûm (A.)
nesîm-i ser (A.F.)
nesl (A.)
nesl-i âl-i Os̱mân(A.)
nesne (T.)
neşe (A.)
neşr (A.)
neşr-i zebân (A.F.)
netîce (A.)
netîce-i efkâr (A.)
netîce-i sa‘y (A.)
neûẕü bi’llâh (A.)
nev‘ (A.)
nev‘ân (A.)
nev‘i (A.)
nevâ (F.)
nevâ-yi ṭarab (F.A.)
nev-civân (A.F.)
nev-rûz (F.)
nevvâb (A.)
nevvâb-ı
kâm-yab (A.F.)
nezâket (A.)
nıṣf (A.)
nıṣf-ı cihân (A.F.)
ni‘met (A.)
ni‘met-i celîle (A.)
ni‘met-i mevfûre(A.)
ni‘met-i viṣâl (A.)
nice (T.)
niçün (T.)
nigâh (F.)
nigeh-bân (F.)
nigeh-kûb (F.)
nigerân (F.)
nihâd (F.)
nihâl (F.)
nihâl-ı ṭûbâ (F.A.)
nihâl-i bâġ (F.)
nihâyet (A.)
nihâyet-i lûṭf (A.)
niḳâb (A.)
niḳâb-ı revzen
-güşâ (A.F.F.)
nikâḥ (A.)
nikâḥ-ı şer‘ (A.)
nik-aḫteri (F.)
Nîl (A.)
nisâ (A.)
nisbet (A.)
nisbet-i zûr (A.F.)
nisvân (A.)
nişân (F.)
nişâne (F.)
nişân-ı icâbet (F.A.)
nişân-ı süḫan (F.)
nişîb (F.)
-nişîn (F.)
nîşter (F.)
nitâc (A.)
niyâz (F.)
niyâz-ı evḳât (F.A.)
niyyet (A.)
nizâ‘ (A.)
niẓâm (A.)
niẓâm-ı ‘âlem (A.)
nizâr (F.)
noḫudlu (F.)
noḳṣân (A.)
nöbet (A.)
nuḥûset (A.)
nuḳûd (A.)

nûn (A.)
nûr (A.)
nûr-ı ʻayn (A.)
nûr-ı âftâb (A.F.)
nûr-ı dîde (A.F.)
nûr-ı ilâhi (A.)
nûr-i ḫurşîd (A.F.)
nuṣḥ (A.)
nûş (F.)
nûş-zâd (F.)
nuṭḳ (A.)
-nümâ (F.)
nümâyân (F.)
nüzhet (A.)
nüzhetgeh (A.F.)
nüzûl (A.)

O

od (T.)
oġıl (T.)
oḫşa- (T.)
oḳ (T.)
oḳu- (T.)
ol (T.)
ol- (T.)
omuz (T.)
on (T.)
ondan (T.)
ora (T.)
ordu (T.)
orta (T.)
orṭaḳ (T.)
otur- (T.)
oṭa (T.)
oṭalıḳ (T.)
oyna- (T.)

Ö

öbür (T.)
öğred- (T.)
öğren- (T.)
öl- (T.)
öldür- (T.)
ömr (A.)
ömr-i bâġ (A.F.)
öň (T.)
öp- (T.)
ördek (T.)
ötüri (T.)
öyle (T.)
öz (T.)
özge (T.)
özür (A.)

P

pâdşâh (F.)
pâdşâh-ı
bî-zevâl (F.F.A.)
pâdşâh-ı encüm
-sipâh (F.A.F.)
pâdşâh-ı encüm(F.A).
pâdşâh-ı kâm-bîn(F.)
pâdşâh-ı maʻdelet-
penâh (F.A.F.)
pâdşâh-ı muşâr (F.A.)
pâdşâhî (F.)
pâdşâh-i ʻâlem
-penâh (F.A.F.)
pâk (F.)
pâk-dâmân (F.)
pâkîze (F.)
pâkîze-aḫter (F.)
pâk-meşreb (F.A.)
pâralıḳ (F.)
parça (F.)
pâre (F.)
pârsa (F.)
pâs (F.)
paşa (T.)
pây (F.)
pâyân (F.)
pây-ı eḥibbâ (F.A.)
pây-mâl (F.)
pâzâr (F.)
peçe (F.)
peder (F.)
pehlevân (F.)
pehlevân-ı zor (F.)
pehlevân-ı kerîm (F.A.)
pek (T.)
-penâh (F.)
penbe (F.)
pence (F.)
pencere(y)i (F.)
pend (F.)

per (F.)
perâkende (F.)
perde (F.)
perde-i ḥüsn (F.A.)
perde-i müşgîn (F.)
perde-i nâmûs (F.A.)
perde-i ṣıyânet (F.A.)
perde-nişîn (F.)
-perest (F.)
perî (F.)
perîşân (F.)
perîşân-ḥâl (F.A.)
pertâb (F.)
pertev (F.)
pertev-i âftâb (F.)
pervâne (F.)
pervâne-i raḳḳâṣ(F.A.)
pervâneveş (F.)
pervâz (F.)
-perver (F.)
pesendîd (F.)
peşîmân (F.)
peydâ (F.)
peykân (F.)
peykân-ı teber-i
ab-dâr (F.)
peyker (F.)
pilâv (F.)
pinhân (F.)
pîr (F.)
pîrâste (F.)
pîrâye (F.)
pîr-i bân (F.)
pîr-i ḥakîm (F.A.)
pîr-i müşkil
-güşâ (F.A.F.)
pîr-i nâzik –
żamîr (F.F.A.)
pirinç (F.)
pîrûz (F.)
pisle- (T.)
pîşe (F.)
pişîmân (F.)
pişir- (T.)
pîş-ḳadem (F.A.)
pîş-keş (F.)
piyâde (F.)
post (F.)
pûd (F.)
puḫte (F.)
pür-sûz (F.)
-pûş (F.)
pûşt (F.)
puşte (F.)
pûyân (F.)
pür- (F.)
pür-‘ayb (F.A.)
pür-âteş (F.)
pür-dûd (F.)
pür-elem (F.A.)
pür-ġuṣṣa (F.A.)
pür-heybet (F.A.)
pür-ḥubûr (F.A.)
pür-ḫûn (F.)
pür-i ṣaḥn-ı
basîṭ (F.A.A.)
pür-jeng (F.)
pür-nâz (F.)
pür-nem (F.)
pür-nûr (F.A.)
pür-ṣilâḥ (F.A.)
pür-sûz (F.)
pür-şeref (F.A.)
pür-şevḳ (F.A.)
pür-şîve (F.)
pür-tâb (F.)
pür-tezyîn (F.A.)
pür-zûr (F.)

R

ra‘d (A.)
ra‘iyyet (A.)
ra‘nâ (A.)
rabbânî (A.)
râcî‘ (A.)
raġbet (A.)
râġıb (A.)
râh (F.)
râḥat (A.)
rahîb (A.)
rahîb-i şeb (A.F.)
raḥm (A.)
raḥmet (A.)
râh-nümâ (F.)

rakḳâṣ (A.)
raḳṣ (A.)
râm (F.)
ramaḳ (A.)
râst (F.)
râviyân (A.F.)
râviyân -ı aḫbâr (A.F.A.)
ravża (A.)
ravża-i ʻâlem (A.)
ravża-i ḥużûr (A.)
râz (F.)
râżî (A.)
reʻy (A.)
redd (A.)
refʻ (A.)
refʻ-i ḥâcât (A.)
refʻi (A.)
refâhiyet (A.)
refâḳat (A.)
refîḳ (A.)
reftâr (F.)
reh (F.)
rehber (F.)
reh-i fenâ (F.A.)
remz (A.)
renc (F.)
rence (F.)
rengîn (F.)
resed (F.)
resm (A.)
reşâd (A.)

reşîd (A.)
reşk (F.)
reşk-i ḫûrî (F.)
-rev (F.)
revâ (F.)
revâc (A.)
revân (F.)
revâne (F.)
revġan (F.)
revzen (F.)
revzen-güşâ (F.A.)
reyâḫîn (A.)
reyb (A.)
reẕâlet (A.)
rıżâ (A.)
rıżâ-yı şerîf (A.)
rızḳ (A.)
rızḳ-baḫş (A.F.)
riʻâyet (A.)
ricâ (A.)
ricâl (A.)
rifʻat (A.)
rikâb (A.)
rikâb-ı devlet (A.)
rind (F.)
rindegânî (F.A.)
rişte (F.)
rivâyet (A.)
rivâyet -i ʻahd -i
ḳadîm (A.)
rîze (F.)

rûḥ (A.)
rûḥ-efzâ (A.F.)
rûḥ-ı muṣavver (A.)
rûḥ-ı teng (A.F.)
rûḫsâr (F.)
ruḫsâr-ı tâbân (F.)
rûḫsâr-ı bedr (F.A.)
ruḫṣât (A.)
ruḫṣât -ı devlet (A.)
rûşen (F.)
rûşenâ (F.)
rûy (F.)
rûy-ı dil (F.)
rûy-ı zemin (F.)
rûy-ı mâl (F.A.)
rûz (F.)
rûz-be-rûz (F.)
rûzgâr (F.)
rûz -ı şeb (F.)
rüchân (A.)
rücûʻ (A.)
rümḫ (A.)
rümḫ-i iḳlîm-
sitân (A.F.F.)
rüsvâ (F.)
rüşd (A.)
rüyâ (A.)

S

saʻâdet (A.)
saʻâdet-i salṭanat (A.)
saʻâdet-mend (A.F.)

sa‘âdet-redîf (A.)
sâ‘at (A.)
sa‘d (A.)
sa‘d-aẖter (A.F.)
sa‘îd (A.)
sa‘îde (A.)
sâ‘id-i billur (A.)
sâ‘ir (A.)
sa‘y (A.)
sa‘y -ı cemîl (A.)
sa‘y-ı ṭaleb (A.)
ṣabâḥ (A.)
sâbıḳ (A.)
sâbıḳa (A.)
sâbi‘ (A.)
s̱abit (A.)
ṣabr (A.)
ṣabr -ı cemîl (A.)
ṣabr-ı nuḳûd (A.)
saç (T.)
ṣaç- (T.)
ṣadâ (A.)
ṣadaḳa (A.)
ṣadâḳat (A.)
ṣadâret (A.)
ṣadef (A.)
ṣadef-kâri (A.F.)
ṣademât (A.)
ṣad-fend (F.)
ṣâdıḳ (A.)
ṣâdıḳâne (A.)

ṣâdır (A.)
ṣafâ (A.)
ṣafâ-i nûr
-efzâsı (A.A.F.)
ṣafâ-yı sîne (A.F.)
ṣafâ-yı vaḳt (A.)
ṣafâ -yı
zindegânî (A.F.)
ṣaf (A.)
ṣafḥa (A.)
ṣafḥa-i beyâna (A.)
safḥa-i keff (A.)
ṣafḥa-i sîne (A.F.)
ṣâfî (A.)
ṣafî-dil (A.F.)
ṣaġ (T.)
saġîre (A.)
ṣaġîr (A.)
sâḥa (A.)
ṣaḥan (A.)
ṣâḥib (A.)
ṣâḥib-i ‘ilm (A.)
ṣâḥib-i ‘uḳâb (A.)
ṣâḥib-i ẖâne (A.F.)
ṣâhib-i ḥüsn-i
ẖâne (A.A.F.)
ṣâḥîb-i irşâd (A.)
ṣâḥib-i külâh (A.F.)
ṣâhib-i târîẖ (A.)
ṣâḥib-i tedbîr (A.)
ṣâḥib-i tenvîr (A.)

ṣâḥib-i vaḳâr-ı
zemin (A.A.F.)
sâḥib-i vuḳûf (A.)
ṣâḥib-ḳırân (A.F.)
ṣaḥîfe (A.)
ṣaḥîfe-i ruẖsâr (A.F.)
ṣaḥîḥ (A.)
ṣaḥn (A.)
ṣaḥn-ı felek (A.)
ṣaḥn-ı ṭarî (A.)
ṣaḥrâ (A.)
sâil (A.)
sâḳḳ (A.)
sâḳ-sîmîn (A.F.)
s̱âḳib (A.)
ṣaḳın (T.)
ṣaḳız (T.)
sâḳî (A.)
saḳîm (A.)
sâkin (A.)
sâkinân (A.F.)
sâkinân-ı ḳuds (A.F.A.)
sâkine (A.)
sâkit (A.)
saḳḳâ (A.)
ṣakla- (T.)
s̱aḳy (A.)
s̱aḳye-furûş (A.F.)
sâl (F.)
ṣalâbet (A.)
ṣalâḥ (A.)

ṣalât	(A.)
ṣalât-ı ḫams	(A.)
ṣal-	(T.)
ṣalıvir-	(T.)
sâlife	(A.)
ṣâliḥa	(A.)
sâlik	(A.)
sâlim	(A.)
ṣalla-	(T.)
ṣalma-	(T.)
salṭanat	(A.)
ṣan‘at	(A.)
ṣan‘at-ı ‘acîb	(A.)
ṣan‘at-ı tîr	(A.F.)
ṣanâi‘	(A.)
ṣan-	(T.)
ṣanduḳ	(A.)
sarar-	(T.)
serây	(F.)
serây-ı ‘âlî	(F.A.)
serây-ı arż	(F.A.)
ṣarf	(A.)
ṣarf-ı evḳât	(A.)
ṣarf-ı meysûr	(A.)
sarḫoş	(F.)
ṣarıḳ	(T.)
ṣarıl-	(T.)
sâri	(A.)
ṣat-	(T.)
sâṭı‘	(A.)
sâṭı‘-ı çehre	(A.F.)
ṣaṭır	(A.)
sâṭî‘	(A.)
saṭvet	(A.)
saṭvet-i salṭanat	(A.)
savâ‘mi	(A.)
ṣavâb	(A.)
savaş	(T.)
ṣavb	(A.)
ṣavb-ı cânân	(A.F.)
savma‘a	(A.)
ṣavma‘a-i zâhid	(A.)
ṣavul-	(T.)
ṣayd	(A.)
ṣayd-i mürg-i maḳṣûd	(A.F.A.)
ṣay-	(T.)
ṣayyâd	(A.)
sâz	(F.)
sâzende	(F.)
s̱ebât	(A.)
sebeb	(A.)
sebeb-i şîrîn	(A.F.)
sebîl	(A.)
sebîl-i çevre	(A.T.)
sebḳ	(A.)
sebze	(F.)
sebze-zâr	(F.)
seçil-	(T.)
ṣedâ	(A.)
sedd	(A.)
sefer	(A.)
sefîh	(A.)
seg	(F.)
segird-	(T.)
seḫâ	(A.)
seḥâb	(A.)
seḥâb-ı nûr	(A.)
seḥer	(A.)
seḫḫâr	(A.)
sehî	(F.)
sehlen	(A.)
sehm	(F.)
sehm-nâk	(F.)
sek-	(T.)
sel	(A.)
selâm	(A.)
selâmet	(A.)
selâm-ı du‘â	(A.)
selâmlıḳ	(A.T.)
selâṭîn	(A.)
selâṭîn-i rûy-ı zemîn	(A.F.F.)
ṣelâṭîn-i sâlife	(A.)
seleb	(A.)
selîm	(A.)
selsâl	(A.)
selvet	(A.)
semâ‘	(A.)
s̱emâne	(F.)
semen	(A.)
semen-bûy	(A.F.)
semend	(F.)

semend-i
murâd (F.A.)
semen-sîmâ (A.F.)
s̱emere (A.)
s̱emere -i izdivâc(A.)
semt (A.)
sen (T.)
sene (A.)
ser-tâ-ser (F.)
ser (F.)
serv (F.)
server (F.)
s̱ervet (A.)
serv-i ḫırâmân (A.F.)
serv-i ḳadd (F.A.)
serv-i ḳâmet (F.A.)
serv-i mevzûn (F.A.)
serv-i ra‘nâ (F.A.)
serv-i revân (F.)
serv-i sehî (F.)
serzeniş (F.)
sevdâ (A.)
sev- (T.)
sevgilü (T.)
seyl-âb (F.)
seyr (A.)
seyrân (A.)
seyrân-gâh (A.F.)
seyyie‘ (A.)
ṣıçra- (T.)
ṣıçrad- (T.)

ṣıdḳ (A.)
ṣıdḳ-âyîn (A.F.)
ṣıġar (A.)
ṣıġ- (T.)
ṣıḳ- (T.)
sılâ (A.)
sır (A.)
ṣırıḳ (T.)
ṣırıtar- (T.)
sıyânet (A.)
sihâm (A.)
siḥr (A.)
siḥr-as̱âr (A.)
siḥr-nümûn (A.F.)
s̱iḳâle (A.)
siliḥ (A.)
siliḥ-i sipâhî (A.F.)
silsile (A.)
silsile-i ḥarekât (A.)
sîm (F.)
sîmâ (F.)
sîm-ber (F.)
sîm-i ḫâliṣ (F.A.)
sîmîň-beden (F.A.)
sîmin (F.)
simsim (A.)
sinân (A.)
sinn (A.)
sîne (F.)
sîne-i sîmîn (F.)
sîne-i zâhid (F.A.)

sipâhî (F.)
sipâriş (F.)
sipihr (F.)
sîr (F.)
sirâc (A.)
ṣît (A.)
-sitân (F.)
sitâre (F.)
ṣît-i cemâli (F.A.)
sitîz (F.)
sittîn (A.)
siyâh (F.)
siyâh-zengî (F.)
siyânet (A.)
siyâset (A.)
siyeh-rû (F.)
siz (T.)
ṣofî (A.)
ṣofra (A.)
ṣoġan (T.)
ṣoḥbet (A.)
ṣoḳâḳ (A.)
ṣoḳ- (T.)
ṣol (T.)
sol- (T.)
soň (T.)
ṣoňra (T.)
ṣopa (T.)
ṣor- (T.)
ṣovuḳ (T.)
ṣoy- (T.)

ṣoyun- (T.)
söyle- (T.)
söylen- (T.)
söyleş- (T.)
söz (T.)
ṣu (T.)
sû‘ (A.)
sû‘-i ḫulḳ (A.)
su‘ûd (A.)
ṣubâşı (T.)
ṣubḥ (A.)
ṣubḥ-ı sâdıḳ (A.)
suç (T.)
ṣudâ (A.)
ṣuffe (A.)
ṣuffe-i ṣaḳḳa (A.)
ṣûfî (A.)
suflî (A.)
sufr (A.)
sûḫte (F.)
sûḫte-i derdmend(F.)
sûḳ (A.)
ṣulan- (T.)
sulṭân (A.)
ṣun- (T.)
ṣunûf-i i‘zâz (A.)
ṣûret (A.)
ṣûret-i mâcerâ (A.)
ṣûret-i ḥayvân (A.)
sûret-i insân (A.)
ṣûret -i
insâniyyet (A.)
ṣuṣ- (T.)
ṣusuz (T.)
ṣuver (A.)
ṣuver-i tâcir (A.)
sûzân (F.)
sübḥâne (A.)
süflî (A.)
süfte (F.)
süḫan (F.)
süḫan-dân (F.)
süḫan-ı cemâl (F.A.)
sükûn (A.)
sülûk (A.)
sünbül (F.)
sünnet (A.)
s̱üpür- (T.)
sür‘at (A.)
sür‘at -nümâ (A.F.)
sür- (T.)
sürme (T.)
sürûr (A.)
sürûr-baḫş (A.F.)
sürûr-encâm (A.)
sürûr-i bezm (A.F.)
süvâr (F.)
süvâr-ı ‘aẓîm (F.A.)

Ş

şa‘bân (A.)
şa‘şa‘â (A.)
şa‘şa‘â-i mihr-i
sa‘âdet (A.F.A.)
şâd (F.)
şâdân (F.)
şâdî (F.)
şâd-mânî (F.)
şâḫ (F.)
şâhân-ı ‘âlem (F.A.)
şâh-ı
‘âlem-penâh (F.A.F.)
şâh-ı âlem (F.A.)
şâh-ı ḫüsrev (F.)
şâh-ı ma‘delet-
penâh (F.A.F.)
şâh-ı mülk (F.A.)
şâh-ı sa‘âdet
-penâh (F.A.F.)
şâḫ-ı ṭûbâ (F.A.)
şâhî (F.)
şâhîd (A.)
şâh-râh (F.)
şaḫṣ (A.)
şaḫṣ-ı
lâtîf-âyîn (A.A.F.)
şahvâr (F.)
şâh-zâde (F.)
şâkird (F.)
şâlı (F.)
şalvâr (F.)
şâm (F.)
şam‘dân (A.F.)

şân (A.)
şân-ı şerif (A.)
şarâb (A.)
şarâb-ı ‘aşḳ (A.)
şarḳ (A.)
şarḳı (A.)
şarṭ (A.)
şaşır- (T.)
şâyed (F.)
şâyî‘ (A.)
şeb (F.)
şebîh (F.)
şecere (A.)
şedîd (A.)
şedîde (A.)
şefâ‘at (A.)
şefḳat (A.)
şeġab (A.)
şehbâz (F.)
şehd (A.)
şehevât (A.)
şehevât -ı ıżṭırar (A.)
şehir (A.)
şehnâz (F.)
şehr (F.)
şehr-yâr (F.)
şehvet (A.)
şeh-zâde (F.)
şehzâde-i azâde (F.)
şehzâde-i civân-baẖt (F.F.A.)

şehzâde-i dil-güşâ (F)
şehzâde -i evvel(F.A.)
şehzâde-i kebîr (F.A.)
şeker (F.)
şeker-sitân (F.)
şekk (A.)
şekke-i ṣayyâd (A.)
şekl (A.)
şekl-i fâre (A.)
şekl-i hümâyûn (A.F.)
şem‘ (A.)
şem‘-i cemâl (A.)
şem‘i
sa‘d-aẖter (A.A.F.)
şemîm (A.)
şemm (A.)
şems (A.)
şemse (A.)
şems-i münîr (A.)
şemşîr (F.)
şemşîr-i lâmi‘ (F.A.)
şen (F.)
şeng (F.)
şer‘ (A.)
şerâîṭ (A.)
şerâîṭ-i ẖidmet (A.)
şerbet (A.)
şerbet-i şîrîn (A.F.)
şerî‘at (A.)
şerî‘at-ṭarîḳ (A.)
şerîf (A.)

şerif-men (A.)
şerîr (A.)
şerîr-i mekkâr (A.)
şerm (F.)
şerm-sâr (F.)
şerr (A.)
şeṭaretler (A.)
şevḳ (A.)
şevket (A.)
şey (A.)
şeydâ (F.)
şiddet (A.)
şifâ (A.)
şifâ-sâz (A.F.)
şifâ-sâz-ı ‘alîlân (A.F.A.)
şîfte (F.)
şikâr (F.)
şikâyet (A.)
şikence (F.)
şikest (F.)
şikeste (F.)
şimdi (T.)
şimşâd (F.)
şimşâd-ḳâmet (F.A.)
şimşîr (F.)
şinâs (F.)
şîrîn (F.)
şîrîn-suẖan (F.)
şirret (A.)
şîşe (F.)

şitâb (F.)
şitâ (A.)
şive (F.)
şîve-i reftâr (F.)
şîve-i sîm (F.)
şol (T.)
şöyle (T.)
şu (T.)
şu‘le (A.)
şu‘ûr (A.)
şubât (A.)
şûḫ (F.)
şukufte (F.)
şûm (F.)
şûm-sitâre (F.)
şûr (F.)
şûr-engîz (F.)
şûrîde (F.)
şükr (A.)
şükûfe (F.)
şükûh (F.)
şüphesiz (A.)

T

ta‘accüb (A.)
ta‘aşşuḳ (A.)
tâ‘bîr (A.)
ta‘cîl (A.)
ta‘lîm (A.)
ta‘lîm-ḫâne (A.F.)
ta‘lîm-i emr (A.)
ta‘n (A.)
ta‘rîf (A.)
ta‘yîn (A.)
ta‘ẓîm (A.)
-tâb (F.)
tâbân (F.)
tâbân-ı
gül-reng (A.F.)
tabâyi‘ (A.)
tâb-dâr (F.)
tâcir (F.)
tâc (A.)
tafṣîl (A.)
ta‘yîn (A.)
taḥammül (A.)
taḥḳiḳ (A.)
taḥṣîl (A.)
taḥṣîl-i ṣan‘at (A.)
taḥṣîl-i ṣanâyi‘ (A.)
taḥsîn (A.)
taḫt (A.)
taḫt-ı
fîrûz-baht (F.A.F.)
taḫt-ı ḥüsn (F.A.)
taḫt-ı zemîn (F.)
taḥvîl (A.)
tâḳat (A.)
taḳdîr (A.)
taḳdîr-i Haḳḳ (A.)
taḳrîr (A.)
taḳrîr -i müşâhede(A.)
taḳsîm (A.)
tâli‘ (A.)
tamâm (A.)
tamâmen (A.)
tamâm-ı ḳâdir(A.)
tamâm-ı dâ’îm (A.)
târ (F.)
târiḫ (A.)
târ-mâr (F.)
taṣadduḳ (A.)
taṣavvur (A.)
taṣdîḳ (A.)
tasṭîr (A.)
taṣvîr (A.)
tażarru‘ (A.)
tażarru‘ât (A.)
tâze (F.)
te‘âlâ (A.)
te‘sîr (A.)
te‘s̱îrât (A.)
tebâh (F.)
tebdîl (A.)
tebdîl -i sûret (A.)
teber (F.)
tebessüm (A.)
tecâvüz (A.)
tecerrüd (A.)
tecessüs (A.)
tecvîz (A.)
tedârik (A.)
tedârik-i esbâb (A.)
tedbîr (A.)

tefeḳḳür (A.)
teferrüc (A.)
teferrüc-i ṣaḥrâ (A.)
tefhîm (A.)
tefvîż (A.)
tehdîd (A.)
tehî (F.)
teẖîr (A.)
tekdîr (A.)
tekellüf (A.)
tekellüfât (A.)
tekellüm (A.)
tekemmül (A.)
teklîf (A.)
tekmîl (A.)
tekmîl -i ṭarîḳ (A.F.)
tekne (T.)
tekrâr (A.)
tekrîm (A.)
teḳrîr (A.)
telaṭṭuf (A.)
teleẕẕüẕ (A.)
telsîm (A.)
temân (A.)
temâşâ (F.)
temellüḳ (A.)
temennî (A.)
temerrüd (A.)
temettü‘ (A.)
temettü‘-i ‘aẓîm (A.)
temîn (A.)
temkin (A.)
temyîz (A.)
ten (F.)
tenâsül (A.)
tenbîh (A.)
teng (F.)
tenhâ (F.)
tenvîr (A.)
teraḥḥum (A.)
terâh (A.)
teraḳḳî (A.)
terbiyet (F.)
tercîḥ (A.)
terennümât (A.)
terennümât-ı ṭuyûr (A.)
terk (A.)
ter-maẖ (A.F.)
tersân (F.)
tertîb (A.)
tervîc (A.)
teṣâub (A.)
tesellî (A.)
tesellî-i ḫâṭır (A.)
teskîn (A.)
teslîm (A.)
tesmiye (A.)
teşbîh (A.)
teşdîd (A.)
teşne (F.)
teşne -i viṣâl (F.A.)
teşrîf (A.)
teşvîş (A.)
tevâbi‘ (A.)
tevaḳḳu‘ (A.)
tevaḳḳuf (A.)
teveccüh (A.)
tevekkül (A.)
tevfîḳ (A.)
tevfiḳât (A.)
tevfiḳât-ı nâ-mütenâhî (A.F.A.)
tevfîḳ-i Ḥaḳḳ (A.)
tevzî‘ (A.)
teyze (T.)
tez (F.)
tezevvüc (A.)
tezvîc (A.)
tezvîr (A.)
tırâş (F.)
tîġ (F.)
tîġ-i ḳâṭi‘ (F.A.)
tîġ-i tîz (F.)
tîġ-i ẖâk-tirâş (F.A.F.)
tîmâr (F.)
tîr (F.)
tîr-endâz (F.)
tîr-i hedef-i icâbet (F.A.A.)
tîr-i maḳṣûd (F.A.)
tîr-i mesûl (F.A.)
tîr-i nişâne (F.)

tîryâkî	(A.)	ṭabî‘at-ı himmet		ṭaş	(T.)
tişe	(F.)	-âtî	(A.)	ṭaşra	(T.)
tîz	(F.)	ṭabîb	(A.)	ṭaşur-	(T.)
tîz-dest	(F.)	ṭabl	(A.)	ṭatlu	(T.)
toḫum	(F.)	ṭaḥsîn	(A.)	ṭavır	(A.)
toḫum-mürg	(F.)	ṭâḳat	(A.)	ṭavḳ	(A.)
toz	(T.)	ṭaḳ-	(T.)	ṭavḳ-ı ẕer	(A.F.)
tuşe	(A.)	ṭaḳım	(T.)	ṭavûḳ	(T.)
tüccâr	(A.)	ṭalâḳ	(A.)	ṭâvus	(A.)
türâb	(A.)	ṭaleb	(A.)	ṭâvus-ı cevelân	(A.)
türbe	(A.)	ṭaleb-i aşufte	(A.F.)	ṭayan-	(T.)
Türk	(T.)	ṭaleb-kâr	(A.F.)	ṭayr	(A.)
Türkçe	(T.)	ṭâli‘	(A.)	ṭayy	(A.)
türrehât	(A.)	ṭâlib	(A.)	ṭayy-ı merâḥil	(A.)
tüvân	(F.)	ṭâlib-i ṣan‘at	(A.)	ṭoġ-	(T.)
tüvânger	(F.)	ṭama‘	(A.)	ṭoġrı	(T.)
tüy	(T.)	ṭanîn	(A.)	ṭoḳ	(T.)
Ṭ		ṭapu	(T.)	ṭoḳât	(T.)
ṭa‘âm	(A.)	ṭaraf	(A.)	ṭoḳu-	(T.)
ṭâ‘at	(A.)	ṭaraf-ı meclis	(A.)	ṭoḳun-	(T.)
ṭâ‘at -ı Ḥaḳḳ	(A.)	ṭarâvet	(A.)	ṭoḳuz	(T.)
ṭâ‘at -i Îlahî	(A.)	ṭârçîn	(F.)	ṭolan-	(T.)
ṭâ‘ife	(A.)	ṭarî	(A.)	ṭolaş-	(T.)
ṭa‘zîm	(A.)	ṭarîḳ	(A.)	ṭoldur-	(T.)
ṭab‘	(A.)	ṭarîḳat	(A.)	ṭolu	(T.)
ṭab‘-ı ‘ulüvv-ı		ṭarîḳe-i inṣâf	(A.)	ṭonanma	(T.)
şân	(A.)	ṭarîḳ-i zühd-i		ṭonanma-i	
ṭab‘ı-şâh	(A.F.)	şîve	(A.A.F.)	hümâyûn	(T.F.)
ṭâbân	(F.)	ṭarrâr	(A.)	ṭop	(T.)
ṭabbâḥ	(A.)	ṭarrâr-ı müfsid	(A.)	ṭopraḳ	(T.)
ṭabî‘at	(A.)	ṭâs	(A.)	ṭu‘me	(A.)

ṭu‘me-i âdem	(A.)
ṭûba	(A.)
ṭûba-ṣıfat	(A.)
ṭûl	(A.)
ṭûl-i zamân	(A.)
ṭur-	(T.)
ṭurfe	(A.)
ṭurfe-kelâm	(A.)
ṭut-	(T.)
ṭûṭî	(F.)
ṭûṭî-i gûyâ	(F.)
ṭuy-	(T.)
ṭuzâḳ	(T.)

U

ubûr	(A.)
uç-	(T.)
uç	(T.)
uçur-	(T.)
ufḳ	(A.)
uġra-	(T.)
uġur-	(T.)
uğraş-	(T.)
ukâb	(A.)
uḳalâ	(A.)
uḳûbet	(A.)
ulaşdur-	(T.)
ulu	(T..)
ulûhiyyet	(A.)
ulûm	(A.)
ulüvv	(A.)
ulüvv-ı şân	(A.)
ulyâ	(A.)
um-	(T.)
umûr	(A.)
unud-	(T.)
ur-	(T.)
uruc	(A.)
uṣfûr	(A.)
uşaḳ	(T.)
uyan-	(T.)
uyandur-	(T.)
uy-	(T.)
uyḫu	(T.)
uyûb	(A.)
uyûn	(A.)
uzat-	(T.)

Ü

üç	(T.)
üçünci	(T.)
ülfet	(A.)
ümerâ	(A.)
ümîd	(F.)
üns	(A.)
üslûb	(A.)
üstâd	(F.)
üstüḫân	(F.)
üst	(T.)
üsṭüvâr	(F.)
üzeri	(T.)
üzre	(T.)

V

va‘d	(A.)
va‘de	(A.)
vâbil	(A.)
vâcib	(A.)
vâfir	(A.)
vâfir-i müstevfî	(A.)
vâh	(A.)
vaḥîd	(A.)
vaḥşet	(A.)
vaḳâr	(A.)
vaḳâr-ı ‘aẓîm	(A.)
vâḳıf	(A.)
vâḳi‘	(A.)
vaḳt	(A.)
vaḳt-ı ṭa‘âm	(A.)
vaḳt-i namâz	(A.F.)
vaḳt-i ṣalât	(A.)
vâlide	(A.)
vâlih	(A.)
vâmıḳ	(A.)
var	(T.)
var-	(T.)
varıl-	(T.)
vasaṭ	(A.)
vaṣf	(A.)
vâṣıl	(A.)
vasıṭa	(A.)
vaṣiyyet	(A.)
vaṭan	(A.)
vay	(T.)

vaż‘ (A.)
vaż‘-ı sâbıḳ (A.)
ve (A.)
vech (A.)
vechî (A.)
vech-i ma‘îşet (A.)
vecîh (A.)
vedâ‘ (A.)
vefâ (A.)
vefât (A.)
vehhâb (A.)
vehhâb-ı bî-minnet (A.F.A.)
velâkin (A.)
veled (A.)
veled-i zinâ (A.)
velî (A.)
velvele (A.)
verd (A.)
verd-i aḥmer (A.)
verd-i ḫandân (A.F.)
vesvâs (A.)
vesvâs-ı vesvese (A.)
vesvese (A.)
vesvese-i iblîse (A.)
vezân (F.)
vezâret (A.)
vezîr (A.)
vezîr-i dânâ (A.F.)
vezîr-i hûşmend (A.F.)
vezîr-nâm (A.F.)
vilâyet (A.)
vir- (T.)
vîrân (F.)
virâne (F.)
viṣâl (A.)
viṣâl-ı rûḥ-efzâ (A.A.F.)
visâl-i gül-i ruḫsâr (A.F.F.)
vufûr (A.)
vufûr-ı ‘ilm (A.)
vuḳû‘ (A.)
vuḳûf (A.)
vuṣlat (A.)
vuṣûl (A.)
vużû‘ (A.)
vücûd (A.)
vücûd-ı şerîf (A.)
vüzerâ (A.)

Y

ya‘ni (A.)
yabân (F.)
yâdgâr (F.)
yaġ (T.)
yaġ- (T.)
yâḫûd (F.)
yahûdî (A.)
yaḳ- (T.)
yaḳın (T.)
yâḳut (A.)
yalan (T.)
yalı (Y.)
yalňız (T.)
yan (T.)
yanaş- (T.)
yap- (T.)
yapış- (T.)
yâr (F.)
yar- (T.)
yaraḳ (T.)
yaramaz (T.)
yârân (F.)
yaraş- (T.)
yarım (T.)
yarın (T.)
yarıň (T.)
yaṣduḳ (T.)
yaş (T.)
yaşat- (T.)
yaşin (T.)
yat- (T.)
yavru (T.)
yaz- (T.)
yazdur- (T.)
yazı (T.)
yazıḳ (T.)
yazılı (T.)
ye- (T.)
yeğ (T.)
yekdâne (F.)
yeksân (F.)
yel (T.)

yelken (T.)
yelpaze (T.)
yemek (T.)
yemenî (A.)
yemîn (A.)
yemîn-i ‘iffet (A.)
yemiş (T.)
yer (T.)
yesîrci (A.)
yeter (T.)
yetîm (A.)
yevm (A.)
yıḳ- (T.)
yıl (T.)
yırt- (T.)
yigirmi (T.)
yigirmişer (T.)
yiğitlik (T.)
yine (T.)
yoḫsa (T.)
yoḳ (T.)
yol (T.)
yoldaş (T.)
yolla- (T.)
yömye (T.)
yuḳaru (T.)
yumul- (T.)
yumurda (T.)
yuň- (T.)
yuva (T.)
yügrük (T.)
yük (T.)
yükle- (T.)
yüksek (T.)
yüri- (T.)
yüz (T.)
yüz- (T.)

Z

żaʿîf (A.)
żâbiṭ (A.)
ẓafer (A.)
ẓafer-meʿnûs (A.)
zâġ (F.)
zâġ-ı siyâh (A.F.)
ẕâhib (A.)
zâhid (A.)
zâhid-i pâk-
meşreb (A.F.A.)
zâhid-i
peçe-i şuʿle (A.F.A.)
ẓâhir (A.)
ẓaḫîre (A.)
zaḫm (F.)
zaḥmet (A.)
zaḫm-ı acı (F.T.)
zaḫm-ı cedîd (F.A.)
zaḥm-ı mâr (A.F.)
ẓahr (A.)
ẓahr-ı merkeb (A.)
żâlim (A.)
zamân (A.)
zamân-ı devlet (A.)
zamân-ı ḳalîl (A.)
zamân -ı mażî (A.)
zamân-ı salṭanat (A.)
żamîr (A.)
żâmîr-i kemâli(A.)
żamîr-i münir (A.)
żamîr-i seyr-i
temâşa (A.A.F.)
żamîr -i şâh (A.F.)
ẓann (A.)
zâr (F.)
żarâfet (A.)
żarar (A.)
zârî (F.)
żarîf (A.)
ẓarîfe (A.)
żarr (A.)
żarûret (A.)
żarûret-i ḥâl (A.)
żarûrî (A.)
ẕât (A.)
ẕât-ı ḫucceste
-şân (A.F.A.)
ẕâtî (A.)
zâviye (A.)
żâyiʿ (A.)
zebân (F.)
zebân-ı mürġ (F.)
zebûn (F.)
zebûn-ı bî-
mecâl (F.F.A.)

zebûn-ı lecc	(F.A.)
ẕeheb	(A.)
zehr	(A.)
zehr-efşân	(A.F.)
ẕekâ	(A.)
ẕelîl	(A.)
zemîn	(F.)
zenân	(F.)
zenân-ı çengi	(F.)
ẓenc	(A.)
zengî	(F.)
zenîn	(A.)
zen	(F.)
zer	(F.)
zer-baft	(F.)
ẕerde	(F.)
zerrât	(A.)
ẕerre	(A.)
zerrîn	(F.)
zevc	(A.)
zevce	(A.)
ẕevḳ	(A.)
żıddeyn	(A.)
ẓîbâ	(F.)
zî-fermân	(A.F.)
Zihî	(A.)
ẕihn	(A.)
ẕikr	(A.)
zillet	(A.)
zimâm	(A.)
zinâ	(A.)
zindân	(F.)
zindân-ı belâ	(F.A.)
zinde	(F.)
zinde-gân	(F.)
zinde-gânî	(F.)
zîrâ	(F.)
zîr-dest	(F.)
zîver	(F.)
zîver-i ‘aḳl	(F.A.)
zîver-i ḳabûl	(F.A.)
żîyâ	(A.)
ziyâde	(A.)
żiyâfet	(A.)
żiyâfet-ḫâne	(A.F.)
żîyâ-yi ‘âlem -efrûzda	(A.A.F.)
ziyân	(F.)
żiya-yı ‘âlem	(A.)
zor	(F.)
żucret	(A.)
żuhûr	(A.)
ẓulm	(A.)
ẓulmet	(A.)
ẓulm-i şedîde	(A.)
zûr	(F.)
zühd	(A.)
zülâl	(A.)
zülf	(F.)
zülf-i sitem-kâr	(F.)
zülf -i ṭâr-mâr	(F.)
ẕüll	(A.)
zünnâr	(A.)

TABLO–7

LETÂİF-NÂME'NİN KELİME KADROSU

DİL	KELİME SAYISI	YÜZDELİK %
TÜRKÇE	568	13,29
ARAPÇA	2208	51,69
FARSÇA	982	22,99
YUNANCA	4	0,09
İTALYANCA	2	0,04
MOĞOLCA	1	0,02
MACARCA	1	0,02
ARAPÇA- FARSÇA	215	5,03
FARSÇA-ARAPÇA	194	4,54
ARAPÇA-TÜRKÇE	7	0,16
TÜRKÇE-ARAPÇA	3	0,07
FARSÇA-TÜRKÇE	2	0,04
TÜRKÇE-FARSÇA	2	0,04
ARAPÇA-FARSÇA-ARAPÇA	19	0,44
ARAPÇA-FARSÇA-FARSÇA	8	0,18
ARAPÇA-ARAPÇA-FARSÇA	21	0,49
FARSÇA-ARAPÇA-ARAPÇA	5	0,11
FARSÇA- FARSÇA-ARAPÇA	9	0,21
FARSÇA-ARAPÇA-FARSÇA	20	0,46
TOPLAM KELİME SAYISI	**4271**	**100**

3.2.1. Letâif-Nâme'nin Kelime Hazinesi

Letâif- nâme'nin kelime kadrosu hayatın değişik safhalarıyla ilişkilidir. Kullanılan kelimeleri şöyle tasnif edebiliriz:

3.2.1. Allah Anlamındaki Kelimeler: Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve Te'âlâ, Cenâb-ı Ḥaḳḳ, Ḫudâ, Allah, Mevlâ, Ḥaḳḳ, Ḥaḳḳ Te'âlâ, Ḫudâ-yı Bî-niyâz, Ḫudâ-yı Te'âla, Râbb, Ḫudâ-yı Bî-niyâz, Ḥażret-i Rab

3.2.2. Devlet Büyüklerinin İsimleri: Sulṭân Murâd Ḫân, Sulṭân Murâd, nesl-i âl-i Os̱mân'dan Ġâzî Sulṭân Selîm Ḫân Ḥażretleri, Sulṭân Selim Ḫân Ḥażretleri,

3.2.3. Hayvan İsimleri: mâr, mûr, bülbül, ṭûṭî-i gûyâ, balıḳ, at, ḥayvân, ḳuş, zâġ-ı siyâh, zâġ, mürg, kebuter, ḳarlıguç, ejder, ḳırlangınç, yılân, eşek, kedi, hind ṭavûġı, merkeb, ördek, fare-i sağîre, fare, şekl-i fare, kebk-i deri, fâre-i iḥżâr, müş, âyu, serçe, ḳaz, ṭâvus-ı cevelân,

3.2.4. Bitki İsimleri: ġonca, servi, gül, lâle, aġac, serv aġaçları, sülbül,

3.2.5. Yiyecek ve İçecek İsimleri: nân, ḳahve altı ṭa'âm, alġuvân, tarçîn ṣuyı, yumurda, ṭa'âm, şerbet, nûş, ḳahvaltı, ṭârçîn, sâḳız, ḳaranfîl, bahârât, börek, afyon, kiraz, ġıdâ, yaġlu noḫudlu pilâv, etlü ṣoġanlu köftelü dâne pirinç pilâvı, pilâv, ẕerde, pirinç, toz, et, bâl, per, ḳaz yumurdası, ekmek, sebze, şarâb, ṣu,

3.2.6. Maden İsimleri: sîm, zer , ġurûş, altun, gevher, aḳçe, 'aḳîḳ, direm, sîm-ber, cevher-i âb-dâr, sîm-i ḫâliṣ, beyâż sîm, ḳızıl altun, zerrîn, dürr-i yetîm ü lâl, gümüş, lü'lü',yâḳut, pâra, mermer, tîmûr mücevher, zer, pâre, mücevher, incü,

3.2.7. Şahıs İsimleri: Ḫ˘âce Ṭursun, Yûsuf Şâh, Bekir Oṭa Başı, Yazıcıoġlı , Ḳaytûr Şâh, Nûş-zâd, Bâġbân-zâde, Melik-zâde Melik-i Ḳaytur, Bûrnâz Süleymân, Süleymân Aġa, Leṭâîf, Melek-sîmâ, Demirḫân, Deli Meḥmed,

Ḳadrî Efendi, İmâm Efendi, Ṭıflî Efendi Bostâncı Başı, Emir Buhârî, Ketḫudâ, Mîr-‘âlem Aġa, Salhor Ḳızı Râbi‘â Ḫânım,

3.2.8. Eşya İsimleri: ḥançer-i bürrân, ṣanduḳ, ḳapaġ , ḳırbâ, müşg, ṭas, kilîd, kese, yük, libâs, ḳaftân, ḫançer, der-bân ,ġurfe, ḳapu, ġurfe penceresi, ‘ilaç, aġ, mâhî, libâs-ı cedîd, oḳ, balıḳ aġı, yat u yarag, şimşir, ḫançer, şalvâr, çeşme, gemi, ḳayıḳ, ḳadeḥ, ṣandâlye, tîr, perde, revzen, zâġ yumurdası, taḫt, defîne-i leṭâîf, câm, kemân, şalvâr, ḳuşaḳ, mintân, şâl, fes, dîzge, çirâz, yemeni, pâpuc, ḳoçı, giysû, kemend, yelpaze, bâb, câme-ḫˇâb, döşeğ, börek sinisi, çorbâ ṭâsı, leğen, yaṣduḳ, dolâb, çamaşuy teknesi, bez, bıçak, lenger, ṣaṭır, dürbîn, tekne, yelken, ḥamâ’il, ḫaṭ, mûṣḳâ, ḫaṭṭ-ı hümâyun, değnek, şam‘dân, ḫançer-i cellâd, nîşter, ḫâlḫâl, kemer, destî, çinî, ḳâşıḳ, mücevherli ṭâḳım çubuḳ, boġça esbâb, ip, ṭaş, mektûb, ḫarçlıḳ, ṭabbâḫ, ḥaṣır, lâşe, mühür,

3.2.9. Tanınmış başka kişi isimleri: Ḥasan, Ḥüseyin, Süleymân, İskender,

3.2.10. Yer İsimleri: câmi‘, ḳonaġ, Sulṭân Bâyezîd Câmi‘-i Şerîf-i Sa‘âdet-Redîf, ḳışla, dünyâ, bâġ-ı behcet-efzâ, gülzâr, ḫâne, Ġalaṭa **,** Ġalaṭa Mevlevî-ḫânesi, şehir, cennet, bâġ, pâzâr, çârşû, ev, gülistân, gülşen, lâle-i zâr, mesken, sarây, hücre, memleket, diyâr, maḥalle, deryâ vü baḥr, deryâ, ṭaşra, vilâyet, Ayvalı Mey-ḫânesi, iskele, mezârisitân, mey-ḫâne, ḳaṣr, bâġ kenârı, bostân, ṣavma‘a, revzen kenârı, yüksek yer, laḳ laḳ yuvâsı, aşiyâne-i laḳ laḳ, memâlik, dükkân, maḳâm, aşiyân, zâviye, ḳarlıguç yuvaları, bâlâ, bârû-yi ḳulle, baḥr, dîvân, yol, yalı, iskele, İstinye, İstânbul, Gedik Paşa, Za‘ferân-bolı, ḳadem-ḫâne, deñiz, limân, burun, Ortaköy, Ortaköy Mey-ḫânesi, bâġ ü bostân, gâh-ı gülüstân, ḳayıḳḫâne, ḥamâm, göbek ṭaşı, bâġçe, ṣu lağımı, lağım, esîr pâzârı, Żiyâfet-ḫâne, çâh, divâr, ṭaşra ṣoḳaḳ, çemen, meykede, köşk, ḳahve-ḫâne, ḳahve, maṭbaḥ, Mışır, oṭa, âstâne, Ṭop Ḳapu Sarây-ı Hümâyunu, ḳaṣṣâb,

Ayrıca eserde Arapça ve Farsça kelimelere Türkçe ekler ve yardımcı fiiller getirerek bu kelimeleri yeni anlam kazanarak kullanması önemli bir

özellik olarak göze çarpmaktadır. “ ‘izzetlü, ḥürmetlü, zîbâlıḳ, icâzetsüz, bed-nâmlıḳ, ‘urûç eyle-, bûs eyle-, meşġul ol-, bu tür kelimelere birkaç örnektir.

IV. BÖLÜM

4. METİN ÇEVİRİSİ

SAYFA 1

Ḳıṣṣa-gûyân-ı ḥikmet-şinâs râviyân-ı fażîlet-iḳtibâs şöyle rivâyet iderler ki; Sulṭân Murâd Ḫân ʻaleyhi'r-raḥmetüʻl-ġufrân ḥażretlerinüñ zamân-ı devlet ve saʻâdet-i salṭanat ve ʻadl ü ʻadâletlerinde Ḫ˅âce Ṭursun nâm bir bâzergân-ı muhteşem be-nâm mürüvvet-i seḫâde bî-nażîr niʻmet-i mevfûre mâlik iḥsân ile iḫvânına dest-gîr idi. Ammâ aṣlâ bir evlâdı olmadıġına bî-ḥużûr, mâl-ı dünyâ çeşminden dûr idi. Fî'l-vâḳiʻ insâna hicrân-ı elem, câna müstevcib-i hemm ü ġamdur. Bu aḥvâlden râzını kimseye ifşâ itmeyüp bî-çârelerüñ kâr-sâzı, âvârelerüñ meded-resânı erbâb-ı ḥâcâtuñ

SAYFA 2

kerîm-i bende-nevâzı olup bir şeb Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve Teʻâlâ cânibine teveccüh eyleyüp murâdını ṣaġ elinüñ safḥa-i keffine yazup destini semâ semtine ṭutup dîde-giryân hem-ser-i dil-i sûzân ile Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a niyâz ü nâlân olup; "Ey zemîn ü zamânuñ ḫâlıḳı, mâr u mûr ve üns ü cinnüñ râzıḳı, ey pâdşâh-ı bî-zevâl, ey kerîm-i lâ-yezâl, ey ra'ûf-ı bende-perver, ey ʻaṭûf-ı çâker-nevâz ü âṭıfet-güster, ey mihrbân-ı dost ü düşmen, ey rızḳ-baḫş ü ḫaṭâ-pûş-ı ẕü'l-minen, ey vehhâb-ı bî-minnet, ey ilâh-ı zî-re'fet, ey baḫşende-i ârzû vü murâdât, ey baḫşende-i ẕevḳ ü şevḳ ü ḥâlât, ey hidâyet-nümâ-yı bendegân-ı ġâfil, eyâ merḥamet-efzâ-yı bî-çâregân-ı mütekâsil-i merd-efzâ-yı feramândegân mużṭarr-ı feryâd-res-i âvâregân-ı bî-pâ vü ser, ey şifâ-sâz-ı ʻalîlân beydâ-ı ḥayret, ey kâr-sâz-ı derd-mendân-ı bâdî-i żucret ʻarṣa-i dergâhında şâhân-ı ʻâlem ẕerre, ey ʻaẓamet ü rifʻati meydânında ḫüsrevân-ı cihân şemme ḥâşâ kereminden ḳulunum. Maḥzûn

SAYFA 3

maḥrûm-ı pây-mâl-ı ġumûm u hümûm olam. Lûṭf senüñ, kerem senüñ, ʻinâyet ü şefḳat ü himem senüñ, hidâyet ü re'fet senüñ, ḥimâyet ü merḥamet senüñ", diyüp ṣaḥîfe-i ruḫsârını gözyaşıyla nemgîn ḫıṭṭa-i cüdânı ḫûn-âbe-i ʻuyûn ile rengîn idüp nâlân ʻarṣa-i icâbet-i rabbânîde mücâb-ı tażarruʻât-ı dergâh-ı mucîbü'l-ḥâcâtda müstecâb olup Cenâb-ı Ḥaḳḳ bir erkek evlâd iḥsân, ṭoḳuz

mâh on günde bir mâh-ı tâbân eline girüp hemân Ḫ˘âce Ṭursun ḳurbânlar ve iḥsânlar şengler ve şâdîliḳler, düğünler, bayrâmlar, ṭayâlar, dâdılar, lâlâlar, köleler ta'yîn idüp ol mihr-i münîrüñ ism-i resmüñ Yûsuf Şâh diyü nâm tesmiye eyledi. Cenâb-ı Ḥaḳḳ'uñ emr ü 'inâyetiyle gün-be-gün büyümeklikde ve gezüp yürümeklikde oldı. Bir gün Ḫ˘âce Ṭursun ol mâh-pâreyi kenârına alup çeşm-i diḳḳatle naẓar idüp gördi ki cephesine aṣâr-ı devlet sâṭı'-ı çehresine şa'şa'â-i mihr-i sa'âdet lâmi', hemân eṭrâfa sipâriş ider ki 'ilmde mâhir her sînde kâmil bir üstâd bulup ḫâne-i sa'âdetlerinde 'ilm ta'lîm itdirmekde idi. Çün Yûsuf Şâh on dörd

SAYFA 4

on beş yaşına irdi. Cemîli rûz-be-rûz teraḳḳide tamâm dil-fürûz âvâze-i ḥüsn 'âleme meşhûr ṣît-i cemâli cihânda âftâb-ı pür-nûr gibi dillerde mez̠kûr oldı. Yevm-i Cum'a oldıġı gibi babası ile Yûsuf câmi'e giderler idi. Eṭrâf (u) eknâfdan nisâlar, âşüfteler, maḥbûbeler, âlüfteler Yûsuf Şâh'uñ cemâl-i ḳamer-tâblarını temâşâ itmeğe cem' olurlar idi. Yûsuf Şâh'ı gördükleri gibi ṣaġ ve ṣoldan ḥarf-endâz olup ġoncesın ḫârına ḳurbân olayum, şu'lesin nârına ḳurbân olayum. Kimi pervâneveş ṭolanur, kiminüñ dehânı ṣulanur, ârd ṣıra göremez, kimi cânânı ḳoşar arḳasından daḫı ferâce düşer. Bâzı ḫûbânlar cemâl-i bâ-kemâli ṭâḳinüñ müşâhedesine müştâḳ ḥüsn-i bî-hemtâsına âşüfte vü 'uşşâḳ olup gürûh gürûh zenler ḳapulara revzenlere ṣıġmayup dirler ki; "cemâl-i zîbâda mis̠âlüñ nâ-yâb, câmi'-i ḥüsne gûşe-i ebrûlaruñ miḥrâbdur" diyüp ağlarlardı. Çiğerüñ boş yere dağlardı. Ḳahḳaha ile ḥande idüp bir tâze; "ṣuṣ koca-câzû diyü âġaza ile ġavġâ idüp o beğ senüñ neñe lâyıkdur baḳayum, ġayrı ben kendümi

SAYFA 5

nâra yıḳayum," diyü nizâ'lar iderler. Ḳarşu ḳoldan maḥbûb dostlar ṣırıtarır, ḫülyâ-yi iblîs ile yer s̠üpürürler. Çâḳ Yûsuf Şâh câmi'den çıḳup ḳonâġlarına varınca böyle ġavġâ iderlerdi. Ġayrı bir gün Ḫ˘âce Ṭursun iḫtiyâr olmaḳ ḥasebiyle eṭrâfda olan orṭaḳlarını cem' idüp z̠imemlerini ḥesâb idüp dünyâ cihânından el çeküp ṣalât-ı ḫamsı Sulṭân Bâyezîd Câmi'-i Şerîf-i Sa'âdet-redîfde edâ ider oldı. Ḥikmet-i Ḫudâ Ḫ˘âce Ṭursun'uñ vücûdına bir 'illet 'ârıż

olup gün-be-gün zaḥmet virür idi. Ġayrı kendün(den) ümîdin kesüp ẖâdiminden birine; “var ḳışlaya Bekir Oṭa Başını baňa çaġır gelsün,” didi. H̱âdim ḳışlaya varup Bekir Oṭa Başı’ya; “sizi H̱ˇâce Ṭursun ister buyuruň” (dedi). Bekir Oṭa Başı ḳonâġa gelüp H̱ˇâce Ṭursun’ı gördi. Nâ-mizâc birâder; “H̱udâ şifâ iḥsân eylesün in-şâ‘Allah daẖı çoḳ ẕevḳ ü ṣafâlar iderüz”, diyüp tesellî-i ḥâṭır eyledi. “ Âh Bekir Aġa seni şol vechle çaġırdum ki; Yûsuf Şâh

SAYFA 6

evvel Allah ṣoňra saňa emânet, zîrâ kendümden ümîdüm yoḳdur. Ġayrı sînim kemâlde rûḥum zevâldedür. Yûsuf Şâh’ı görüp gözedesin, mirâs̱yedilik idüp, dalḳavuḳlara dûş olup başdan çıḳmasun. Eğer senüň sözini diňlemez ise ḳışlaya götürüp bir ḳaraḳolluḳcı idesin, işte saňa vaṣiyyetüm budur, ḥaḳḳuňı ḥelâl eyle,” diyüp tekrâr tekrâr Yûsuf Şâh’ı bu vechle vaṣiyyet eyledi. Bekir Oṭa Başı şöyle ẖâṭır idüp ol gice mihmân olup Yûsuf Şâh’a çoḳ nuṣḥ u pend eyledi. “Benüm oġlım ṣâḥib-i ‘ilm ve ehl-i süẖan ile ülfet it, söz daẖı cevâhir-i ẖayâlât ile siḥr-nümûn gevâhir-i ma‘ânî-i bedî‘a ile meknûndur. Erbâb-ı ṭâb‘-ı mevzûn aňa esîr ü meftûn olur. Söz pâdşâh-ı mülk-i naẓm-ı ‘alem, süẖan şehr-yâr diyâr-ı intiżâm-ı benî-ademdür. Süẖan tîġ-i ḳâṭi‘ ü şemşîr-i lâmi‘dür. Ḥancer-i bürrân sâṭî‘ rümẖ-i iḳlîm-sitân ü sinân ḳati‘dür. Zîver ü ârâyîş ve beyân-ı süẖan ol bâġ-ı behcet-efzânuň gül-i gülzârı serv-i ẖırâmânı süẖan-ı cemâl dil-güşâ

SAYFA 7

ve ḥüsn-i ‘âlem-ârâ ile cânân-ı süẖandır. Ḥâṣıl-ı mülk-i cihân-bânî maḥṣûl-i dâire-i kişver-sitânî sözdür. Niẓâm-ı ‘âlem ten olursa cânı süẖan, ṭûṭî-i gûyâ ise şeker-sitânı, süẖan bülbül-i ẖoş-elḥân nevâ-yi ṭarab nişân-ı süẖan söz bir hümâ-felek me’vâdür ki âşiyân âsmândur. Söz şîve-i sîm ü zer ile müzeyyendir. Söz meyve-i bâġ-ı emânî, söz pîrâye-i her-behcet ü şâd-mânîdür. Söz bir dilârâ-i ‘işve-ger, maḥbûb-ı âftâb-peykerdür. Viṣâli câna erzân ittiṣâlî mâye-i râygândur. Ba‘żı sözüň şânı mâh-tâb-nişânıdur ki te‘s̱îrâtı mezâri‘-i âmâlde s̱enâîl-i ülfet-i şemâil üzre ḥayât-ı muḥabbet bitürür. Söz oldur ki ṣafâ-i nûr-efzâsı sâḥa ḳılup münkesire üzre pertev ṣalursa te‘sîri ġumûm ü hümûm ile perîşân-ḥâl olan göňülleri feżâ-yı behişt-i ‘anber-siriṣt ider, diyüp Yûsuf Şâh’a

pend ü naṣîḥat eyledi. Nâ-gâh H̱ˇâce Ṭursun ẖasta vü marîż bâzû-yı mizâcı bir nice emrâż ile şikeste olup mürg-i rûḥ-ı pür-fütûḥları

SAYFA 8

ṣavb-ı cânâna pervâz eyledi. Yûṣuf Şâh pederinüň ḥasret ü iştiyâḳı ile ciğerin kebâb âh vâh idüp çeşm-i nem-nâkin seyl-âb iderdi. Bekir Oṭa Başı der ki; “Baḳ nûr-ı ‘aynum pederüň vefât eyledi. El-ḥükmü li‘llâh, biz ṣaġ olalum. Ben senüň pederüň gibiyüm. Eğer sözümi gûşuňa mengûş iderseň berẖudâr olursuň. Seni göreyüm beni şerm-sâr itme, H̱udâ’ya emânet ol”, diyüp ḳışlaya‘azîmet eyledi. O demlerde Ġalaṭa’da kâse-lîs veled-i zinâ meşhûrlar var idi. Çoḳ mîrâs̱yedilerüň ẖânelerini külẖân eylemişler idi. Her birisi “falân oğlı filân” diyü nâm virmişler idi. Bu bed-ẖûylar bir gün bir yere cem‘ olup müşâvere iderler ki “Cânum bizler ḥaylî vaḳitdür ki bir pây-ı eḥibbâ peydâ idemedik. Böyle ḥâlümüz nice olur?” didükde içlerinden bir şûm sitâre mezmûr Yazıcıoğlı bî-edeb var idi. Eyitdi ki; “Ey birâderler H̱ˇâce Ṭursun-zâde vardur. Mâl-i ḳârûna mâlikdür. Pederi merḥûm oldı. Şimdi Bekir Oṭa Başı eli altundadur. Sizler

SAYFA 9

baňa bir ġurûş virin ben varur aňa çatarum” didükde cümlesi şâd ü ẖarâb dilleri abâd olup birer ġurûş virdiler. Yazıcıoğlı sizi yâ hû diyüp ‘aẓm-ı Yûsuf Şâh eyledi. Gördi ki ḳonâġuň ḳapusında bir pîr-i der-bân durur. Yazıcıoğlı selâm virüp, “Beğ ḥażretleri burada mıdur?”diyüp içerü girdi. Doğrı Yûsuf Şâh’uň yanına varup, edebâne selâm virüp, “Efendüm mübârek ser-i sa‘âdetüňiz ṣaġ olsun. İşitdüm peder ḥażretleri vefât itmiş. Mevlâ raḥmet mekânın cennet eylesün. Bendeňiz efendimüň kölesiyüm. Bendeňizde çoḳ ḥaḳḳuňuz vardı. Lâkin efendimüň çırâğıyum”, diyüp tezvîr ile gözlerini yaş idüp giryân Yûsuf Şâh’uň çiğerin püryân eyledi. Yûsuf Şâh ta‘ẓîm idüp rûy-ı dil gösterdi. “Cânum efendüm ism-i şerifüňüz nedür?” didükde, hemân ol bed-hûy “Efendüm; ḳuluňuza Yazıcı-zâde dirler,” didi. Yûsuf Şâh “Âh Yazıcı-zâde, ne olaydı efendi pederüm birḳaç sâl ṣaġ olaydı,

SAYFA 10

birâz daḫı ‘aḳlum başuma yâr olur idi. Ammâ çâre ne? Emr-i Ḫudâ böyle imiş,” diyüp zârî vü zârî çeşm-i nem-nâkin seyl-âb eyledi. Hemân ol bed-baḫt; “Efendüm aġlama, ben senüň ṣâdıḳ bendenem. Efendüme naṣîḥat iderüm ki, böyle gözyaşı dökmeden vücûd-ı şerîfüňüze belki bir marîż ‘ârıż olur, diyü ḫavf iderüm. Birâz müferriḥ seyrân-gâh yerlere teşrîf itseňüz göňlüňüz gözüňüz açılup, ḥasret-i iştiyâḳ unudılurdı” didükde “Âh Yazıcı-zâde bendeňiz hîç bir yer bilmem. Bendeňizi bir dost götürmeli ki naṣıl yerdür göreyüm,” didükde hemân ol veled-i zinâ “Bu ḳuluňuza emir buyuruň yarın Ġalaṭa Mevlevî-ḫânesi günidür. ‘Âẓîm-i cemi‘yyet olur. İnsânda ne dürlü ġam olsa ġamdan ferâḥ bulur,” didi. Yûsuf Şâh “Ḳuzum Yazıcı-zâde yarın erken teşrîf eyle berâber gidelüm,” diyüp bir avuç altun iḥsân eyledi. Hemân ol iblîs-i la‘înşâd ü ḫurrem olup “Efendüm ḫâṭırıma bir ḥikâye geldi. Ruḫṣât buyurulur ise naḳl ideyüm,” didi. Yûsuf Şâh “Buyuruň diňleyelüm”, didi.

SAYFA 11

Ḥikâyet; ‘Ahd-ı ḳadîmde, selâṭîn-i rûy-ı zemînde, bir pâdşâh-ı kâm-bîn şevketde dârâ-yi zamân ḳudret ü ḥaşmetde İskender-âyîn idi. Ṭâli‘de sa‘d ü kâm-kâr, ḫidmetde bir vezîr-nâm var. Sa‘âdet-i dest-yârı var idi. İttifâḳ pâdşâh ile vezîrüň iki duḫter-i ferḫunde-aḫteri irişüp, biri ḥüsn ü cemâlde âftâb ü müşterî, biri zîbâlıḳ iḳlîminüň mâh-ı enveri, biri güzellikde mihr-i tâb-dâr, birisi leṭâfet ü ḫûblıḳda serv-i revân ve lâle-i zâr, biri nâz ü şîvede aşûb-ı dehr birisi ‘işve ü girişmede fettân-ı şehr, ammâ vezîr ḳızında ḥüsn-i ẓarâfet kemâlde aḫlâḳ-ı ḥasene mertebe nihâyet ü i‘tidâlde zebânı ḥulv u şîrîn, ṭatlu kelâmı nâzenin şekilde beşer değil perî, bâzâr-ḥande ḥadd ü ḥâlinde leṭâfet güşâde düşer ve resmüň esfer ü ‘abîr ü ‘anberi bir bezme otursalar ol menzil-i behişt ü cennet ḳıyâma gelüp ṭursalar her biri serv-i ḳâmet ve ṭûba-ṣıfat ḫalḳ vezîr ḳızına artucaḳ mâil-i gül-rûḥ ü semen-sîmâ duḫterler anuň kelâmı şîrîni ṭaraflarına ziyâde ḥubba ḳa’îller idi. Bu sebepten

SAYFA 12

duḫter-i şâha reşk ü gayret ânuň şîve vü nâzı uçından bî-ṭâḳat ü ḳuvvet olup âḫîrü’l-emr şâha şikâyet idüp “Bu şehirde yâ ol dursun yâ ben. Bir bâġda ya-

raşmaz iki servi ola tekrâr تسترن” diyü feryâdlar eyledi. Gözyaşların revân idüp nâz-ı şekvi ile şâhuñ çiğerini püryân eyledi. ‘Âḳıbetü’-l emr ṭab‘ı-şâhda re’fet ü şefḳat ziyâde idi. Vezîri getürüp “Benüm rıżâ-yı şerîfüm maḳṣûd u murâd ise evüñde olan duḫterini ṣat ne deñlü sevgilü gevher-i güzîn ise var yabâna at,” diyü teşdîd ü verhemler eyledi. Vezîr neylesün emr-i şâh’a nâ-çâr iṭâ‘at ü inḳıyâd eyledi. Müdbir rüzgâr ḥüsn-i tedbîr ile baḫtiyâr idi. Fiḳr eyledi; Ḳızını bir kîmesneye iḫtiyâr ile virürse râz aşikâr olup şâhuñ siyâseti ṭuzâğında giriftâr ḳalur. Tedâriği buna müncerr oldı ki bir ṣanduḳ işledüp ḳızı ol ṣanduḳa ḳoyup ḳapağını muḥkem sedd ü bend idüp açılmaḳ iḥtimâli olmaya. Pâzâra vire, her kim görmeden alursa kırḳ biñ aḳçe bahâ ta‘yîn

SAYFA 13

ideler, ṣatıla. Bu ṭarîḳe duḫter-i bülend-aḫteri bir ṣanduğa ḳoyup ḳapağına kilîd urup pâzâra iletdiler. “Ṣanduḳ içinde girid (i) gevher vardur. Alan daḫı almayan daḫı pişîmân olur,” diyü mezâd eylediler. Bu sırdan herkes îbâ vü nefret idüp, “Çünki alan ve almayan pişîmândur. ‘Âḳil olan aña naḳdîne virüp almaz,” diyüp ṭâlib ü râğıb bulunmadı. Meğer çârşûda bir faḳîrü’l-ḥâl ṣaḳḳa gezüp müslimânlara ṣu uluşdurur idi. ‘Aṭşân olan derd-mendleri âb-ı ḥayâta ulaşdurur idi. Omuzunda ḳırbâsı müşg-i müşgîn elinde ṭasları rengîn ‘aḳîḳleri ile pür-tezyîn Ḥasan Ḥüseyin ‘aşḳına ṣusuzlara âb-ı sebîl ‘aṭşâna şerbet-i şîrîni döküp pâzârda her sûḳı nehr-i Nîl iderdi. Teşneleri murâda irişüp erbâb-ı iḥtiyâcuñ du‘âlarını kendüye ḥazîne, ‘âḳıbet şâh olsa gerek iyilik ve lûṭf gevherlerini döküp ṣaçup defîne iderdi. Ḥâṭırına geldi ki “Ṣanduḳda bir ḥâlet, bu vaż‘ güzâf değildür. Bunda bir ḥikmet var ola” diyü dellâla minnetler idüp

SAYFA 14

“Bu ṣanduğı ol bahâya ḳabûl iderüm, baña alıver,” diyü tażarru‘lar eyledi. Erbâb-ı diremden bir bâzergân-ı muḫteşem âşinâsı aṣḥâb-ı mâldân mütemevvil bir dost-ı kerem intimâsı var idi. Aña varup hezâr nâz ü niyâz ile minnetler idüp ḳarż ḳırḳ bîñ direm istedi ki ṣanduğı ala. Ol dostı daḫı lütf ü kerem ṣâḥibi iḥsân ü şefḳatüñ yâr ü muṣâḥibi idi. Tekellüf çekmedin, ol miḳdâr dirhemi ṣayup ṣaḳḳaya teslîm itdi. Ṣaḳḳa daḫı derâhimi dellâle virüp ṣandûğı evine getürdi. Kilîdini ref‘ eyleyüp açdı, gördi. İçinde bir serv-i ra‘nâ lâle-rûḥ semen-

sîmâ cemâl-i bedr-i tâbân lebleri çeşme-i hayvân şekl ü ṣûretde melek yâ perî güzellik diyârınuň ferḫunde şâh ü serveridür. Miskîn ṣaḳânuň ḳararı ḳalmayup mesrûr-ı şad-mân anuň gibi mâh-ı tâban eline girdi. Az ḳaldı ki ferâḫından ṣoyunup ʻayân ola. Hemân nâzenînüň eline alup ṣanduḳdan iḫrâç ayağı ṭozını başına efser ü tâc eyledi, eyitdi; "Ne bâġuň tâze verd-i aḥmeri

SAYFA 15

ne gülistânuň lâle-zibâsı ne gülşenüň sîm-berisin. Bu ṣanduḳda neylersün? Senüň yerüň gülşen-i cândur. Boyuň serv-i revânâ beňzer. Ṣanduḳda ḳâmetüň ḫâm olmuş, güzellik gül-zârınuň bülbül-i gûyâsınâ beňzersüň. Ġoncelaruň yumulup ebkem olmuşsuň, ḥikâyâtuň nedür söyle," diyü ḫiṭâblar eyledi. Duḫter nâzik ü ẓarîfe idi. "Keşf-i ḥâli münâsib görmeyüp bir żaʻîfe câriye idüm. Ṣatdılar saňa naṣîb oldum. Bir serâyda gevher-i girân-bahâ idüm. Şimdi ġarîb oldum. Rüzgâruň cefâ vü cevrî yüklerini nice bir çekeyüm. Âşüfte vü şûrîde olmuş bir kenîzenüm, dâmânına düşdüm. Evinde ḫidmetkâruň olayum," diyü temellüḳler ve dil-nevâzlıḳlar eyledi. Ṣaḳḳa her vechle şeydâsı cemâl-i dil-rübâsınuň ʻâşıḳ-ı bî-ser ü pâsı oldı. Lâkin ziyâde faḳîr kemâl-i iḥtiyâc miskîn ü ḥaḳîr idi. Ne ḳarâr idicek maḥall ü meskeni ne ḥużûr-ı ıstıraḥât itmeğe maḳarr ü meʻmeni var idi. Ol şehre henüz misâfir gelmişdi. Ḳarż-ı derâhum olduğı bâzergân ile bir yerlü idi. Belki ḳoňşu ü cârî idi. Oňunla bile

SAYFA 16

olur. Bir vâlidesi var idi. Cüzide mekânları olup bâzergân daḫı evine gitmelü idi. Nâ-çâr olup câriyeyi aňa teslîm itdi. Vâlidesine gönderdi. Bâzergân ile evlerine irişdi. Câriyeyi vâlidesine virüp "Oġlıň saḳḳâ saňa gönderdi. Ol gelince yanuňda ṭurup ḫidmet eylesün," didi. Vâlidesi muḥtâc ü fıḳara, nân-ı cevîne ḳâdir değil gürisne vü ḥaḳîre idi. Duḫter ʻacûzeden nân istedi. Ol eyitdi; "Maʻîşetümüz sufresi ḫâli vü boş maʻidemiz deryâsında gemi yürümez, baḥr-ı ḫurûşdur" diyü şikâyet idicek duḫter ḳoynuna el ṣoḳup bir cevher-i âb-dâr çıḳardı. Laʻl-i güzîn ṣaffâda âb-ı ṣâfî rengde âteşîn ʻacûzeye virüp eyitdi; "Bu cevheri bâzergâna ilet, bir kese aḳçe virsün getür," didi. ʻAcûze cevheri bâzergâna iletdi. Bâzergân ṣafâsına ḥayrân, vücûdına şâdân olup bir kese sîm-i ḫâliṣ virdi. Ḳıza; "Gelicek iki kese daḫı getür" didi. Bâzergân cevâba ḳâdir

olmayup iki kese daẖı virdi. ‘Acûze bunı görüp ġûnyâ belki ṣafâ vü feraḥdan oynamaḳ ister muġnîye oldı.

SAYFA 17

Duẖter eyitdi; “Var bâzergânı da‘vet eyle gelsün,” didi. ‘Acûze hemân bâzergânı da‘vet eyledi. Bâzergân icâbet idüp duẖtere geldi, buluşdı. Câriye eyitdi; “Ey bâzergân var bize ẖidmet içün bir ẖâdim ile birḳaç ẖidmetkâr getür ve ẖâne-i ẖ˘âif göriver kîmesneye muḥtâc olmayalum”, didi. Bâzergân varup ẖidmet içün bir nefîr ẖâdim ve kifâyet miḳdârı ẖidmetkârlar alıvirüp getürdi. Duẖter ḳoynundan bir ‘azîzü’l-vücûd cevher daẖı çıḳarup bâzergâna “Elli yük aḳçe vir bahâsını getür” didi. Bâzergân cevhere ḥayrân olup elli kese derâhîmi getürüp teslîm eyledi. Duẖter buyurdı; ẖûb meskenler ve ṣuffa vü serâylar yapup pâdşâhâne ḥücreler ‘âli evler biňa itdiler. İçerü girüp sâkine oldılar. Duẖter bereketi ile iḥtiyâc-ı mazâyıḳlar şefḳat ü râḥata mütebeddil olup ṣafâ-yı vaḳt ile geçindiler. Bu es̱nâda duẖtere bir tâze civân ‘âşıḳ ü mecnûn işitmekle zülf-i sitem-kârına âşüfte vü meftûn oldı. Viṣâline ṭaleb-kâr ü râġıb

SAYFA 18

envâ‘-ı ṭarîḳlere sâlik ü ẕâhib oldı. Çâre olup vuṣlatına imkân-ı ẖâli buluşup keşf-i râz itmekle mekân bulmadı. Duẖter kemâl-i siyânet ve ‘iffetde pâkîze-aẖter idi. ‘Âşık ceset-i vücûda vaṣlından ḳaṭ‘-ı ümîd idüp ‘aẓm-i sefer eyledi. Zamân ile saḳḳânuň olduğı şehre gelüp saḳḳâya buluşdı. “Bâzergaň ile vâlidene bir câriye göndermişsin. Ṣâhib-i ḥüsn-i ẖâne imiş, ol diyârlara gelüp memlekete fitne vü âşûb bıraḳdı. Âğır bahâlu nefîs cevherler çıḳarup ṣatdı. ‘Âlî serâylar ve evler binâ itdürüp ‘âşıḳlar buldı. Anlar ile başı ẖoşdur; ‘ayş ü ‘işret-ler ider. Aduňa ẖalel getürdi. Sen ṣalâḥ ile meşhûr âdemsin. Evinde fısḳ ü fücûr olup bednâm olduň,” diyü tezvîrler ve iftirâlar eyledi. Zamâne ḥâli budur. Her rûzda nuḥûset aẖterler, her ‘aṣr içünde ḥasûd ü nâdaň bed-güherler olup, rûz u şeb mülâḥaẓaları ṣıdḳ ehline ilzâm ve ‘uyûb leyl ü nehâr fikr ü tedbîrleri erbâb-ı ṣalâḥı iftirâ ile ma‘yûb itmedür. Zûr ü bühtân ẖalḳ içünde ṣatılur mu‘azzez libâs

SAYFA 19

ü ḳaftandur. Erbâb-ı ḥüsne nev-rûz ü ‘ıyd her pîrûz ṭâli‘ vü sa‘îde neşr-i zebân ile zaḫm-ı cedîddür. Aṣḥâb-ı mekr ü feriye pîşe dâ‘îm diyânet ü ‘iffet ṣâḥibine isnâd-ı fesâd endîşe olur. Ḥikmet-i ġarîbe ġayret-i ‘acîbe bundadur ki eks̱erîyâ tezvîrüň te’s̱îri ḳavî aḥvâl-i maẓlûm ü miskîn mürde-i ḳalbüň mesken ü evidür. Saḳḳâ ġayret ehlî, dîndâr kîmesne idi. İḫtiyârı ḳalmayup ḳırbâ vü müşgi ṣatdı. Bir ḫançer alup yola düşüp memleketine revâne oldı. Ḳaṭ‘-ı menâzil ḳılup bir gün şehirlerine nüzûl eyledi. Evi olduğı maḥalleye gelüp gördi. Ḫânesi yerinde serây-ı ‘âlî ṣâd, köhne vîrânesi maḥallinde ḳaṣûr, bülend mekân ḳapusında ḥâcib ve der-bânlar, her köşesinde ḫüddâm ü ġılmânlar (gördi). Saḳḳâ bu evżâ‘ müteḥayyir ü ḥayrâň olup ol sâ‘înüň sözine imkân var diyü gerçek ṣandı. Ḳapuya varup içerü girmeḳ istedi. Der-bânlar ḳomayup men‘ eylediler. Duḫter ġurfeden görüp saḳḳâyı bildi. Ḫâdim gönderüp, “Efendümdür,” diyüp içerü getürdiler. Ġurfeye çıḳup câriyeye ḳarşu gelüp istikbâl itdügi gibi ṣormayup göğsine hemân

SAYFA 20

ḫançer ile dürtüp câriye öňünden ṣavulup, ḫançer bir yanına ṭoḳunup mecrûḥe ile gördi ki öldürmeğe ḳaṣdı var. Gurfe penceresinden kendüyi aşağı bîrân idüp duḫter ṭaşra ṣoḳâğa düşdi. İttifâḳ ol ḥînde bir yahûdî geçüp giderdi. Gördi ki bir ḥüsnâ güzel câriyedür, Düşüp endâmı ḫurd olup bedeninden ḳan revân olur. Teraḥḥum eyledi; “Benümle gel, cerâḥatına dermân ideyüm,” didi. Aldı, gitdi. Saḳḳâ evi ṭolanup ol maḥalle gelince kîmesne yoḳ câriyeyi bulamadı. Vâlidesine buluşup ḥaḳiḳat-i ḥâli söyledi. Vâlidesi âh ü feryâd idüp “Bir ġarîb bî-çâredür. Bize dermân irişüp faḳr ü fâḳamıza meded irişdürdi. Anuň ḳudûmi ile rüzgârumuz ḫuceste, faḳrımızuň beden-i işkestesi marîż ü ḫasta oldı. Niçün ṣorup ḥaḳiḳat-i ḫâli bilmeden ol derd-mendi ḥancer ile urup mecrûḥa eyledüň mecrûḥa ḳanda gitdi. Ḳıyâmet güninde Ḥaḳḳ’a ol maẓlûme içün ne cevâb virirsin ‘itâb u ‘aẕâb-ı Ḫudâya müstaḥaḳḳ ü giriftâr olduň,” diyü saḳḳâya ser-zenişler

SAYFA 21

eyledi. Saḳḳâ itdügi ef‘âle nâdim ü pişîmân oldı. Şehrüñ eṭrâf ü cevânibine segirdüp câriyeyi bulmaḳda. Câriye bu ṭarafda yahûdî ile eve gelüp yahûdî cerâḥatına çâre vü dermânlar eyledi. ‘İlaçlar ḳıldı, gördi bir cemâldir. Nażîri yoḳ ‘âşıḳ ü dem-beste bir dilârâ-yı ġarrâdur. Eline girdi. Viṣâline vâlih ü ẖasta olup şevḳ ü şeġabde rûz (u) şeb sa‘y-ı ṭalebde oldı. Duẖter gördi ki bir bî-dîn yahûdîdür. Mühmil ü nâ-pâk aña râm olup murâd virürse bed-nâmlıḳdur. Bârî ḥüsn-i vechle ref‘ine iḳdâm eyleyüp yahûdiye didi ki; “ḥamâma var, pâk ol gel viṣâlüm güline andan ṣoñra ur el” didi. Yahûdî gerçek ṣanup pâk olmaġa ḥamâma gitdi. Meğer yahûdinüñ evi deryâ vü baḥr üzeri idi. Duẖter gördi ki yahûdî ḥamâmdan gelmelü oldı. Gelüp anda bulunursa iḳrârı üzre buluşmaḳ bûs ü keñara çeküp alışmaḳ lâzım gelür “Zihî ẖâsâret ü nâdâni bu rindeġanîden ṣuya boġulup ölmek âsândur,” diyü kendüni deryâya atup

SAYFA 22

mevc arasında pinhân oldı. Meğer ol arada üç nefer ḳarındaşlar ṣayyâdlaranda balıḳ avlayup deryâya aġ bıraḳmışlar idi. Her cânibden aġı çeküp içine düşen mâhîleri alup çıḳarırlar idi. İttifâḳ ol es̱nâda duẖter aġ içine düşüp ṣayyâdlar ṭaşra çıḳardılar. Gördiler aġ içinde gül yüzlü bir ẖâtûn ṣafḥa-i sînesi beyâż sîm, saçları ḳızıl altun, cemâlde cemîl, ḥüsn içinde mâhe, ‘adîl-i ḥayâtından ramaḳ ü şemme ḳalup vefât itmelü olmuş. Hemân ta‘cîl ile aġdan çıḳarup libâs-ı cedîd giyürdiler. Kendüyi tedârük eyledi. Ġarḳdan necât bulduġuna Ḥaḳḳ dergâhına çoḳ şükr ü s̱enâlar ṣayyâdlara envâ‘ minnetler ile du‘âlar eyledi. Giderek mizâcı gül gibi açıldı. Verd-i ẖandâna ta‘n iden ruẖları, âyînesi gerd-i melâlden seçildi. Ṣayyâdlar gördiler, bir mâhdur, bedr olmuş, tâbân lebleri gûyâ çeşme-i ḥayvân, ḳâmetde serve beñzer ẖırâmân, nâz ü şîvede aşûb-ı zamân nâdire-i devrândur. Her birisi başka ‘âşıḳ-ı rûẖsâr-i

SAYFA 23

tâb-dârına, kimi mecnûn kimi vâmıḳ oldı. ‘Alâ-ḥide cümlesi “Benümdür,” diyü nizâ‘lar döğüşler itdiler. Meğer ḳarındaşlaruñ ikisi evlü birisi mücerred ol eyitdi; “Ḳarındaşlar inṣâfuñız ḳanda gitdi. Sizüñ evde ẖâtûnlaruñuz var, ben tecerrüd belâsında zebûnum ḥaḳḳ-ı göz olursa ṣayd benümdür,” diyü giryân

oldı. Bunlar bu nizâ'da iken bir bedevî ata süvâr olmuş siliḥ-i sipâhî üzerlerine gelüp gördi. Üç kimsedür, ceng ü cidâl iderler. Aralarında bir cânâne ki ḥüsn ile bir dânedür. Cemâlini gördiği gibi vâlih ü ḫayrân olup ṣayyâdlara ṣordı; "Cidâle sebep nedür?" Eyitdiler; "Bu ḫâtûn deryâ içünde ağımıza râst gelüp ittifaḳ ile çıḳarduḳ. Her birümüz cemâline 'âşıḳ olup almaḳ isteriz," didiler. Sipâhî eyitdi; " 'Âşıḳ üç ḫâtûn bir, قسمته ḳâbil değil. Gelüñ size ḥakem olayum. Üç ḳarındaşlar imişsiniz. Üç cânibe üç oḳ atayum. Her ḳangıñuz oḳlardan biri-ni muḳaddem getürürse ḫâtûn anuñ olsun," didi. Ḳarındaşlar çoḳ nizâ' itmiş-lerdi. Bu ḳavle râzı oldılar.

SAYFA 24

Sipâhî çıḳarup üç oḳ atdı. Ḳarındaşlar segirdüp oḳları getürmeğe gitdiler. Sipâhî ḫâtûnı atıñun ârdına alup bir cânibe yürüyüp segirtdi. Selâmet beḳâsına çıḳup cânâne kendünüñ oldı. Ḳarındaşlar oḳları getürüp gördiler ki sipâhî cânânı götürmüş. Cümlesi âh vâh idüp balıḳ ağını ḳoyup her birisi bir ṭarafa duḫteri arayu gitdiler. Bu cânibde sipâhî duḫteri indürüp evine vardı. Gördi, bir dil-rubâdur. Rûḥ-ı muṣavver ve ḳâlbinde âyînedür. Câna berâber ḥüsnüne vâlih ü şeydâ cemâline dem-beste ve 'âşıḳ ü rüsvâ oldı. Ṣabra mecâlî ḳalmadı. Viṣâline iḳdâm bir dem te'ḫîre ḳomaz. İnce beline kemer olmağa ihtimâl eyle-di. Câriye gördi ki nâ-maḥremdür. Zinâya irtikâb ider, def'-i meclis içün eyitdi; "Ey civân böyle şitâb ü tezlik nedür? Elüñdeyüm, muṭî'a varam, her vechle naṣîbüñüm. Tamâm arżû itdügüñ aḥvâl geç ḳalmadı. Gice olsun hele şimdi üzerüñde olan libâslarunı yat u yaragunı ağıñı şimşîr ü ḫançer ü şalvâruñı baña giydir, görelüm

SAYFA 25

yaraşır mı? Belki atuña süvâr idüp temâşâ idelüm, üzerüme yiğitlik düşer mi?" diyü hezâr nâz ü niyâz eyledi. Civân daḫı yiğitliğine mağrûr olup bu ṣûreti tecvîz eyledi. Hemân ṣoyunup cümle esbâb duḫtere giydürüp başından mücevveze ile destârını daḫı başına ḳoydı. Bir dilâver-i çâpuḳ sipâhî oldı ki gören ḥayrân ü zâr olur, eyitdi; "Atuna daḫı binüp sen 'inânnı ṭut meydânı ṭolaşayım," didi. Civân ġâfil olup duḫteri ata bindürdi. 'İnânın ṭutup bir miḳdâr cevelân eyledi. Eyitdi; " 'İnânı ḳoyıvir sipâhîliḳ âsân gibi öğrendüm, atı

ṣıçradup ḳalḳalum,” didi. Civân gerçek ṣanup ‘inânını eline virdi. Atı ṣıçradur gibi alup, gerçekden ata mahmûz urup civâna veda‘ eyledi. Yügrük at idi. Meydânlar kesüp çıḳup gitdi. Aẖşâma değin yürüyüp bir şehre irişdi. Ḥiṣâr idi. Geç ḳalup ḳapusını bend eylemişler. Duẖter ṭaşrada ḳalup ol gice bir yerde ârâm eyledi. Meğer ol

SAYFA 26

şeb ḥiṣâr şâhına merg ü mevt irişüp vefât eylemiş. Birine evlâd-ı zükûrı ḳalmayup vaṣiyyet eylemiş ki ‘ale’s-ṣabâḥ ḥiṣâr ḳapusını açup göreler her kim süvâr olup ḳapuya evvel girerse anı pâdşâh idüp taḫta geçüreler. Ṣâḥib-i külâh ve ‘izz ü câh eyleyeler. Pâdşâhuñ vaṣiyyeti üzre seḥerden vüzera vü ümerâ ḳal‘a ḳapusına müctemi‘ olup ṭurdılar. Duẖter daẖı rûz olduġı gibi sâz ü selebni ḳuşanup müsellaḥ ü müretteb süvâr olup ḳapudan içerü girdügi gibi gördi. Şehrüñ ekâbir ü â‘yânı cümle erkân-ı devlet ve kâffeten muhteşemân ‘izzet ü ḥaşmet yola göz digüp muntaẓırlardur. Gördiler ki bir cemâl-i bâ-kemâl ile süvâr-ı ‘aẓîm hezârân-heybet ü ḥaşmet ile pehlevân-ı kerîmdür, gelür. Hemân piyâde olup atı önüne ḳadem ḳoyup “Ehlen ve sehlen merḥaba” didiler. Süvâr gördi ki ne ḥâletdür, eyitdiler; “Gice pâdşâhumız intiḳâl idüp, oġlı yoġ idi. Vaṣiyyet itdi ki bâb-ı ḥiṣârdan muḳaddem kim girerse anı pâdşâh ideyüz

SAYFA 27

bi-ḥamdi’llâh senüñ gibi cemâl-i münevver ile ârâste dîdâr-ı muṭahhar ile pîrâster civân elümüze girdi. İḳbâl ü sa‘âdet bizüm, ‘izzet ü ḥürmet ü s̱ervet bizüm imiş, mübârek ola. Salṭanat ü devlet,” diyü cumhûr ile gelüp rikâb-ı devlet intisâba yüz sürüp, bâr-gâh-i ‘ulyâsına değin atı öñünce piyâde ẖadem ü ẖaşem oldılar. Serâyına getürüp taḫta geçürdiler. Pâdşâh-ı encüm-sipâh oldı. Ḫezâyân ü genc miftâḥlarını getürüp telsîm itdiler. Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a şükr ü s̱enâlar, ḥarâm ü zinâdan ḳurtulduğına niyâz ile du‘âlar eyledi. Mesned-i ḥükûmetde ḳâ’îm levâzım-ı salṭanatda tamâm-ı dâ’îm oldı. Mülâḥaẓa eyledi ki saḳḳâ ve sâ’îr cemâl-i ba-kemâline ‘âşıḳ olanlar lâbüdd kendüyi arayup cüst ü cûda olurlar. Anlara irişmeğe cidd ü cehd edüp şehrinüñ şâh-râhı üzre cârîyol üzre emr eyledi. Bir çeşme-i güzîn binâ eylediler. Üstâd muṣavvirler getürüp kendünüñ ṣûret ü şeklini yazdurup ol çeşme üzerine ḳodılar. Çeşmede

SAYFA 28

müvekkiller ḳoyup sipâriş eylediler ki her kim ol çeşmeye gelüp ṣu içe ve ṣurete naẓar ḳılup âh eyleye anı ṭutup cenâbına getüreler. Birḳaç gün geçüp ol ṭarafa muḳaddem saḳḳâ gelüp taṣvîre naẓar itdügi gibi âh idüp meftûn oldı. Müvekkiller hemân saḳḳâyı tutup pâdşâha getürdiler, gördi. Niḳâb altında idi, bilüp "Niçün âh eyledüň?" diyü su'âl idicek saḳḳâ mâcerâyı evvelinden âẖîrine dek ḥikâyet ü rivâyet eyledi, ḥabse gönderdi. Ba'dehu ṣayyâd olan üç ḳarındaşlar ile yahûdî ve sipâhî daẖı gelür. Cümlesi âh eylediler, mecmû'ını getürüp, söyledüp maḥbûs eyledi. Yahûdîyi ber-dâr idüp siyâset eyledi. Ol üç ḳarındaşlara ve sipâhîye vilâyetde birer tîmârlar ve dirlikler ta'yîn idüp, ber-murâd eyledi. Saḳḳâyı ẖabîsden çıḳarup yanına getürdi. Niḳâbını ḳaldurup "Beni bildüň mi ol câriyeyüm ki düşmân sözüyle beni mecrûḥa eyledüň. Ṣıdḳum bereḳât

SAYFA 29

Ḥaḳḳ Te'âlâ beni bu vilâyetlere pâdşâh, diyânetüm muḳâbelesinde beni belâ-lardan ve ḥarâm ü zinâdan ṣaḳlayup âẖîr ṣâḥib-i külâh eyledi. Sen daẖı beni ṣândûḳda görmedin. Ol deňlü bahâya virüp medyun olduň viṣâlüm ümidi ile bunca demlerdür yollarda belâlar çeküp ġam ü endûha maḳrûn oldıň. Lâ-büdd her 'asruň âẖîr ü soňı müyesser her zaḥmetüň şekli raḥmet her meşaḳḳatüň ser-encâmı sürûr ü selvetdür. O ṣuller ki saḳḳâlıġuň zamânında Ḥasan Ḥüseyin 'aşḳına sebîl eyledüň nice teşne vü 'aṭşânları âb-ı ḥayât-efzâya ġarḳ idüp ẖayır du'âlar alduň. Eyilik ṭarîḳine sâlik olup 'iṣmet ü 'iffet memleketlerine mâlik olduň Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve Te'âlâ saňa âẖîr demde salṭanat ü ḥaşmet naṣîb itmiş imiş. Taḥt-ı Şâhî saňa mübârek olsun. Ben ḥelâlüň olayum. Sen serîr-i ẖilâfetde müstedâm ol. Ben esîr ü ṣâlik olayum," diyü erkân-ı devleti ve â'yân-ı salṭanatı cem' idüp başına gelen ḥikâyet ü rivâyâtı taḳrîr idüp "Ben ricâlden değilüm benâtdanum, bu benüm ḥelâlümdür. İẖtiyârum ile salṭanatı

SAYFA 30

buňa tefvîż iderüm, ḳabûl idüň," diyü kelâm-ı sürûr-encâm ẖatm eyledi. Cümle erkân-ı salṭanat gelüp saḳḳâya mübârek-bâd idüp ṭa'zîm ü tekrîmler eylediler. Saḳḳâ serîr-i salṭanata geçüp dâver-i pâdşâh oldı. Delim yıllar ḥükumet ü

‘adâlet idüp rüzgâr geçürdi. “Hikâyeti erbâb-ı devr-i zamâna yâdigâr, ḳıṣṣası eṣḥâb-ı ‘ibret ve ḥikmete mûcib-i ‘itibâr vâḳi‘ oldı,” diyüp ol bed-baẖt “İşte efendüm ṣadâḳatde olan nihâyetde devlete irermiş. Bende efendümüň ṣâdıḳ bendesiyüm. Her ne zamân ḳanda giderseňüz ḳuluňuza ẖaber gönderüň efendüm ile berâber giderüm,” diyüp kendüsinden ġayet ẖoşnûd eyledi. Yûsuf Şâh “Pek ḥaż eyledüm. İn-şâ‘llah yarıň erken teşrîf buyuruň, refâḳat idelüm. Zirâ bendeňiz yalňız ḥicâb iderüm,” didi. Ol veled-i zinâ “Başum üstüne,” diyüp ḳalḳup gitmek istedi. Yûsuf Şâh eyitdi; “Cânum Yazıcı-zâde bir miḳdâr daẖı ârâm idüň,” diyüp ḳahve altı ṭa‘âm gelüp yidiler. Yarım sâ‘at daẖı oturup “Ey efendüm seni Ḫudâya emânet eyledüm,” diyüp oradan ṭabân ḳaldurup

SAYFA 31

ol mezbûr dalḳavuḳlara geldi. Yazıcıoğlını gördikleri gibi; “Vây birâder ṣafâ geldüň naṣıl itdüň işümüz uydı mı,” didiler. Yazıcıoğlı eyitdi; “Birâderler iş yapıldı. Yûsuf Şâh’ı yarınki gün Galaṭa Mevlevî-ẖânesine getüreceğüm. Sizler Ayvalı Mey-ẖânesinde bir ‘âlî meclis ḳurup ẖˇânendeler tâże maḥbûb sâḳîler tertîb idin, biriňüz mevlevi-ẖâne ḳapusında ârâm idin. Tâ ben muḳâbeleden ṣoňra Yûsuf Şâh ile ḳapudan ṭaşra çıḳarken beni çağırırsaňız ben istiğňâ iderüm. Siz baňa ẕûr idüň ‘aḥbâb siẓi almayınca gitmem,’ diyü baňa teklîf idüň” diyü müşâvere eylediler. Çün bu ṭarafda Yûsuf Şâh “ ‘Acabâ ne vaḳt ṣabâḥ olur,” diyü uyḳu uyumadı. Hele ṣabâḥ oldı. Bu veled-i zinâlar Ayvalı Mey-ẖânesinde bir ‘âlî-meclis düzüp her dürlü levâzımâtuň tamâmen ḥâżır âmâde eylediler. Yazıcıoğlı ḳalḳup ‘aẓm-i Yûsuf Şâh eyledi. Yûsuf Şâh Yazıcıoğlıňı görüp şâd oldı. Hemân iki ‘aded ḥayvân ḥâżır, binüp iskeleye geldiler. İki çifte bir ḳayıḳa binüp

SAYFA 32

‘aẓm-i meyt iskelesi, diyüp yanaşdılar. Andan mezârisitândan târîẖler ḳırâ’at iderek Mevlevî-ẖâneye geldiler. Cümle ‘uşşâḳlar Yûsuf Şâh’uň cemâlüň temâşâ idüp ḥayrân olurlar idi. Dedeler Yûsuf Şâh’ı gördikleri gibi şevḳe gelüp ziyâdesiyle semâ‘ eylediler. Çün semâ‘ tekmîl olup ṭaşra çıḳdılar. Ol veled-i zinâlaruň biri ḳapuda bekler idi. Hemân Yazıcıoğlınuň yanına gelüp “Buyuruň aḥbâb sizi meyketede beklerler,” didi. Yazıcıoğlı “Bugün beni ‘afv idüň

refîḳüm var. Tâze çelebi in-şâ'llâh sâ'ir vaḳt gelirüm" didik de Yûsuf Şâh "Ne var da'vete icâbet lâzumdur," diyüp kendine daḫı istek geldi. Yazıcıoğlı; "Buyuruň efendüm pek ḥaẓ eyledüm, gitmem dimemüň vechî efendümüň ḫâṭır-ı devletine belki bir şey gelür diyü idi. Ya'ni ḳuluňızı memnûn eyledüňiz. Bir miḳdâr eğlenürüz," diyüp ṭoğrı mey-ḫâneye geldiler. Evvelden tertîb olmuş tâze mîçolar Yûsuf Şâh'uň ḳoltuğına girüp "Buyuruň efendüm begüm," diyüp Yûsuf Şâh'ı ḳuş gibi uçurup

SAYFA 33

ṣofra başına getürdiler. Yûsuf Şâh gördi ki beş on aḥbâb bir meclis olmuşlar ẕevḳ iderler. Bu mezbûr dalḳavuḳlar cümlesi ayağa ḳalḳup "Mâ-şâ'llâh efendüm ṣafâ geldüňüz," diyü âşinâlıḳ eylediler. Yûsuf Şâh'ı bir ṣadef-kâri iskeleye oturdup hemân ḫânendeler, sâzendeler, raḳḳâṣlar bir faṣl-ı 'alî eylediler. Yûsuf Şâh bunları gördi. Ġayet ḥaẓ idüp didi ki; "Cânum birâderler siz her zamân buraya gelür misüňiz," didi. Yazıcıoğlı eyitdi; "Sulṭânum hele bendeňiz ile ülfet idiňüz daḫı kimlerle sizi ülfet ittirüp ẕevḳ ideriz, sen bendeňizden ẕevḳe dâ'ir şey iste," didi. Hemân veled-i zinânuň birisi bir ḳadeḥ alġuvân ṭoldırup Yûsuf Şâh'a "Buyuruň efendüm," didi. Yûsuf Şâh "Bu nedür?" diyü su'âl idüp eyitdiler; "Efendüm tarçîn ṣuyıdur. İnsâna neş'e virür," didiler. Yûsuf Şâh alup nûş eyledi. Ol mezbûrlar biribirlerine baḳup " iş oldı," diyüp gülüşürler idi. Bir ḳadeḥ daḫı ṣundılar. Ol sâ'at bî-ḥicâb olup gülmeğe

SAYFA 34

başladı. "Ṣaḥîḥ neşesi var imiş. Pek ḥaẓ eyledüm," didi. Bûrnâz Süleymân nâmında bir veled-i zinâ var idi. eyitdiler; "Cânum Süleymân Ağa bize bir ḥikâye naḳl eyle. Zîrâ sen pek güzel fıḳra naḳl idersin," didiler. Hemân ol mezbûr, "Başum üstüne," diyüp meddaḥ-kâri ṣandâlyeye oturup ḥikâyeye başladı. Râviyân-ı aḫbâr ve nâḳilân şöyle rivâyet iderler ki 'ahd-i mâżîde bir pâdşâh-ı ma'delet-penâh var idi. İsmine Ḳaytûr Şâh dirler idi. Cûd ü seḫâ ve 'adl ile 'âlemde ferîd farṭ-i dâniş ü ẕekâda-ı fıṭnat ile cihânda vaḥîd idi. Zamânında gürg gûspende pend virüp bâz kebge كرتر irişdirmez idi. Deryâ kenârında cennet-âṣâ bir bâğı olup her kûşesi gülistân, her cânibi nüzhetgeh, bûstân içinde bir ḳaṣr-ı dilârâsı ve serây-ı ḫuld-i hem-tâsı olup, ḥavâdiṣ-i

zamâneden ġuṣṣa vü inkisârı oldıḳça ol ḳaṣra girüp göñli açulup bûy-ı reyâḫîn ile dimaġı mu'aṭṭâr olurdı. Ol ḫüsrev-i âzâd-baḫtuñ bir oġlı var idi. İsmine Nûş-zâd dirler idi. 'Ayş u dost-ı şarâb aḥvâlî ḳâmetine ḳabâ vü post

SAYFA 35

idi. Dâ'imâ ol ḳaṣrda'işret-i yârânı ile ẕevḳ ü şevḳ ü ṣoḥbet iderdi. İttifâḳ ol bâġ civârında bir zâhidüñ ṣavma'ası var idi. Rûz ü şeb anda ârâm ü ḳarâr idüp mutevaṭṭın olmuş idi. Ẕânnıda nâsik ü 'âbid nihâdında ṣalâḥ ü reşîd nihâyet mertebede mütea'bbid, gündüzlerde meşâmına bûy-ı ṭa'âm, gicelerde çeşm-i bîdârına ḫ˘âb ü ârâm yürümezdi. Bu zâhidüñ evinde cemâlde cemîl ḥüsnde bî-'adîl bir duḫter-i nik-aḫteri var idi. Şekl ü şemâ'ilde ḫûra, güzellikde leṭâfetde mihr-i pür-nûra beñzer idi. Ḳâmetde serv-i revân, ṣûretde âyîne-i cân perde-nîşîn, pârsâlıḳta, pâk-dâmân 'iffet ü 'iṣmetde nâdire-i devrân idi. Ṭaşra çıḳmaz ḫâne-i zâhidde mestûre genc-i ṣavma'ada dâ'imâ 'ibâdetde kimesneye görünmez, meşhûre idi. Meğer bir gün bir maṣlaḥata gidüp eğlendi. Vaḳt-i namâz irişüp duḫtere ab-dest içün ṣu bulunmadı. Ḥaḳḳ'a ṭâ'at ü 'ibâdetde cest ü çâpuḳ idi. Vaḳt-i namâz daḫı nâzik oldı. Nâ-çâr olup ḳapudan ṭaşra çıḳdı. Meğer bâġ kenârında

SAYFA 36

çeşme var idi. Bir miḳdâr ṣu alup ṣavma'ya girdi. Ḳaṣrda şâh-zâde eṭrâf ü cevânibe temâşâ iderdi. Ḳaża-yı nâ-gehânı gözi duḫtere râst geldi. Fî'l-ḥâl şîve-i reftârına 'âşıḳ oldı. Dil-i bî-çâresi aẕrâ-yı (عذرا ?) 'izârına vâmıḳ oldı. Civânlıḳ metâ'ınuñ tâciri idi. Ṣabr-ı nuḳûdı elden gidüp ḫâke dökildi. Ser-mestlik meydânınuñ pehlevânı idi. Ârâm ü ḳarârı kemânı ḫam-ender-ḫam olup büküldi. Maḳṣûd-ı ṣad-fenden hevâ vü heves dürlerini çıḳarmaġa deryâ-yı 'aşḳa düşdi. Ġavvâṣ oldı. Özini şem'-i cemâlde yaḳmaḳ içün bezm-i belâya pervâne-i raḳḳâṣ eyledi. Meğer bâġuñ bir kûşesinde bir bâġbânuñ oġlı daḫı var idi. Bed-ḫûy ve bed-ṣûret cinnî-şekl ü div-hey'et şûm-sitâre mezmûm ü âvâre bed-baḫt idi. Duḫtere ol daḫı 'âşıḳ olup ḳarâr-ı ḫirmenine 'âteş-i 'aşḳ düşüp dil-i pür-dûdını siyâh eyledi. Ḥüzn ü âh ile hem-dem baḫt-ı şûrîdesi ḫâṭır-ı perîşânına maḥrem düşdi. Bir ṭarafdan

SAYFA 37

Şeh-zâde ḥâlet-i ta‘aşşuḳ ile pür-şevḳ ü şûrîde olup ḫâṭırına ḫuṭûr idi ki pâdşâhlıḳ ṭarîḳi ile sebîl-i cevre sâlik olup ol mâh-ruḫsâruň viṣâli cevherîne mâlik olâ. Ẕâtında zîver-i ‘aḳl ile ârâste merd-i ‘âḳıl vufûr-ı ‘ilm ü dânişde her vechle kâmil idi. Âyîne-i ṭab‘ında bu ṣûret müteşekkil oldı ki zâhid-i pâk-meşreb muḳarreb-i ḥażret-i Rab’dur. Du‘âsı tîri nişân-ı icâbete irişür. Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a münâcât iderse ne ḳaṣr ḳalur ne bâġ ve ne bostân ve ne memleket-i pâdşâhî ḳalur ne tâb ü tüvân. Lâ-cerem “Bir miḳdâr âteş-i hicrâna yatmaḳ âb-ı nâb-ı ṣabr ile fi’l-cümle ḳanmaḳ gerek”, diyü nefsine sükûn virdi. Ammâ bâġbân oġlı bed-nefsî ve şerîr-i mekkâr ve ṭarrâr-ı müfsid ve ‘işyân-pezîr idi. Keyfiyyet-i bâde-i hevâ dimaġına te’s̱îr idüp ḫâṭırına muḳarrer ḳıldı ki gice irişdükde ṣavma‘a kenârına kemend atup bâm üzerine vara. Ma‘şûḳa(y)ı râm iderse ḫoş emrine muṭî‘ ola ve illâ zâhidi ḳatl ü helâk idüp cebr ile cânâne(y)i âḫîr memlekete alup gide. Bu dâ‘iye

SAYFA 38

ḫamîrinde meẕkûr iġvâ-yı iblîs ile pür-sûz oldı. Zâhid daḫı ṣavma‘aya geldi. Duḫter istîlâ-yı żarûretden eğerçi ṭaşra çıḳmaġa irtikâb eyledi. Dili nâdim ü pişîmân olup aġyâra ‘arż-ı ḳâmet itdügine sûzân ü giryân oldı. Zâhid eyitdi; “Ey nûr-ı dîde ġam-ı endûha sebep ne böyle, gözyaşını döküp revân itmeğe bâ‘is̱ ‘aceb ne oldı?” Duḫter eyitdi; “Ey mâye-i zindegâni câna vücûd-ı şerîfüňüzden ḫali olup vaḳt-i ṣalât fevt olmaġa ḳarîb oldı. Vużû‘ içün ṣuya żarûret düşdi. Bî-iḫtiyâr ṭaşra çıḳardum. Melik-zâde ḳaṣrda imiş. Baňa nigâh itdi ve bâġbân oġlı daḫı ṣu kenârında imiş, beni gördi. Diriġâ şeklüm naẓar-ı bî-gâne ile âlûde ‘iffetüm gevherleri dest-i nigâh-ı aġyâr ile rübûde soldı. ‘Afviyyet-i ilahîden ḫâ’if ü tersân bâd-ı serdi günâh ile lerzânum ḫavf ü ḫaşmetdeyüm ki anlar civânlıḳ ġurûrı ile fâsid-endîşeler idüp perde-i ṣiyânetümüz derîde ola,” didi. Zâhid eyitdi; “Savma‘adan ṭaşra ḳademüň menâhîye irtikâb ü şehevât-ı

SAYFA 39

nefsâniyye ıżṭırâbı içün olmadı. Edâ-i farîża-i ilâhî içün çıkduň. Nesne yoḳdur ‘uḳûbet Ḥaḳḳ’dan emîn ol. ‘Emrümde hîç âferîdenüň perdesi hetkine ḳaṣd

eylemedüm. Bir fi‘l ki benden ṣâdır olmayacaḳ Sübḥânehû ve Te‘âlâ ġayruñ ef‘âl-i seyyie‘sinden bizi ḥıfẓ eyleye, ġam yeme,” didi. Ṣavma‘anuñ ḳapusını muḥkem bâğlayup ṭâ‘at-ı Ḥaḳḳ’a meşġûl oldı. Vaḳtâ ki cirm-i âftâb ḫâne-i ġarba mihmân nûr-i ḫurşîde vara. Ḳubbe-i ufḳda pinhân oldı. Bâġbân-zâde ṣavma‘a-i zâhide irişüp kemend tedârik ü iḥżâr itmişdi. Rahîb-i şeb kelîm-i siyâh ile nemed-pûş oldığı gibi o ḫibr-i bî-temyîz savma‘anuñ bir köşesine kemend atup bâme irişdi. Şeh-zâde anuñ ḥarekâtına nâẓır idi. Nâ-gâh cânâna ve zâhide żarar irüşdüre diyü ol daḫı tedârik-i esbâb eylemişdi. Şemşîr ḳuşanup ṣavma‘anuñ ġayrı ṭarafından üzerine çıḳdı. Kendüyi pinhân eyledi. Bâġbân-zâde âvâze-i âlât-ı zâhidi işüdüp bir miḳdâr te’ḫîr

SAYFA 40

itdi. Oradan fâriġ-i nefs asâyişe mâ’îl olup uyduğı gibi revzen kenârına varup âheste âheste duḫtere ḫiṭâp idüp eyitdi; “Ey zâhid-i peçe-i şu‘le cehreñ cânum evine od bıraġup pür-sûz oldum. Ṭarîḳ-i zühd-i şîve pârsâlıḳ bu mıdur ki bî-çâreleri ‘aẕâb-ı ‘aşḳ ile giriftâr eylersin. Ḥüsn-i dil-fürûzuñ beni dîvâne itdi. Meded baña raḥm u şefḳat eyle, derece-i helâke irişdüm. Murâd ü maḳṣûduma tâb‘ olursañ ḳuluñ ḳurbânuñum ve illâ benden nefret ü vaḥşet iderseñ bil ki kimseden ḫavf-ı bâkım yoḳdur. Perde yırtup işte deşte ḥâżırdur. İçerü girüp zâhidi ḳatl iderüm. Seni ḫ̆âh-nâ-ḫ̆âh alup giderüm. Beni bu ḥâletlere iḳdâm itdürme, muṭî‘a olur mısun?” diyü envâ‘-ı türrehât söyledi. Duḫter bu sözleri işidüp içerüden revzen kenârına gelüp fikr itdi ki bir bed-baḫtdur, her ne fesâda mübâşeret iderse iḳdâm ider. Müdârâ idüp aḥsen-i vech ile def‘ itmek gerek diyü tedârik eyledi. Hezâr şerm ve âvâz-ı nerm ile eyitdi;

SAYFA 41

“Ey âzâde-i merd benüm saña muḥabbetüm ve meyl ü raġbetüm olmasa saña çehre göstermezdüm. Pederümi bilürsün, ṭâ‘at ve ‘ibâdet-i ilâhide ḳâ’îmdür. Niçün icâzetsüz bu küstâḫlıġa irtikâb idüp geç vaḳt buraya geldüñ. Gerçek ‘âşıḳ iseñ ‘alâmet-i ‘aşḳ odur ki ‘âşıḳ ma‘şûḳa rıżâsını gözleye, hîç muḥibb olan maḥbûbuñ perde-i nâmûsını yırtar mı bed-ḥareket ider mi ki maḥbûbuñ derd-i diline sebeb ü bâ’îs̱ ola. Var ḥużûruñda ol atama fırṣat düşürüp senüñçün kelimât-ı ḥasene ideyüm. Ümîddür ki seni dâmâdlıġa ḳabûl eylese. Yoḫsa bu

edebsizlik nedür neûẕü bi’llâh ṭuyarsa bu ḳażiyyeyi melik-zâdeye söyler; ḥâlüň nice olur geldügüň yerden girü maḳâmıňa var. Kimesne muṭṭali‘ olmasun. Ṣabâḥ bildüğin gibi ‘arż-ı ḥâl iderüm,” didi. Bâġbân oğlı eyitdi; “Sen ṭaşra çıḳıcaḳ meliḳ-zâde seni gördi. İ‘tiḳâdum budur ki saňa ol daẖı ‘âşıḳ olmuşdur. Ben murâd olurum. ‘Ahd eyle ki be-her-ḥâl benümle olasın,” didi. Duẖter eyitdi;

SAYFA 42

“Revâ görür misin ki senüňle ‘ahd-ı muvâṣalat olmuş iken ḥâl bir dürlü daẖı ola,” envâ‘ istimâletler eyledi. Bed-baẖt kâm-kâr ẖoş-dil olup bâmdan aşaġa inüp gitdi. Melik-zâde vâki‘ olan güf ü gûyı cümle işitdi. Ḳaṣd eyledi ki bâġbân oğlını tîġ-i tîz ile helâk eylese girü bânûnuň faziḥet ü bed-nâmlıḳdan endîşe idüp ṣabr eyledi. Ḥarâm-zâde söyleşdügi manẓaraya geldi. Ḫâṭırına ẖuṭûr itdi ki “Âyâ duẖter ol bed-baẖt ile itdügi mu‘âhedeler ṣaḥîḥ midür? Eğer zâhidi uyarup aḥvâli dirse ‘iffeti ẓâhir olur. Eğer bu râzı keşf itmezse bâġbân oğlına irâdeti gerçek olur” diyü tevaḳḳuf eyledi. Duẖter tamâm ma‘lûm idindi ki bed-baẖt gidüp bâm-ı ṣavma‘a ẖali ḳaldı. Zâhidi uyardı, eyitdi; “Ne yatursın başumuza ḳıyâmet ḳopdı. Tedârik itmez misüň? ‘İffet ü ṣiyânetümüz elden gitdi. Bâġbân oğlı savma‘a üzerine çıḳup

SAYFA 43

revzene geldi. Elinde ẖançer baňa tehdîdler eyledi ki; muṭî‘a ol, muẖâlefet iderseň ẖançer ile sine-i zâhidi yırtup cebr ile seni alup giderin, didi. Siz uyandurmaġa ẖavf itdüm. Nâ-gâh ıżṭırâb eyleyemez. Bir fettân-ı müfsiddür. Fitne ḳalḳup bed-nâmlıḳ ḥâṣıl ola, diyü ḥüsn-i vech ile def‘ itdüm. Ṣabâḥ ḳarîbdür, ḳalḳuň bu yerden gidelüm, bir âẖîr maḥalle varalum, ḳarâr-gâh ü me-kân çoḳ ele girer. Nâmûsumuz perdesi yırtulmasun,” didi. Zâhid bu ẖaberleri istimâ‘ idüp lâ-ya‘ḳıl oldı. Deryâ-yı fikre ġarḳ oldı. Nâ-gâh abdâl-i ricâlden üç kişi ẓâhir oldı. Ṣafâ-yı sîneleri ḳarîn sâkinân-ı ḳuds ü refîḳ mücâvirân-ı üns ki der-i dîvâr ḥicâb olmayup, zâhid öňüne ḥâżır oldılar. Zâhid ḳıṣṣayı ortaya getürüp mâcerâyı ḥikâyet eyledi. Ṣavâb görürseňüz bu maḳâmdan bir âẖîr yere intiḳâl ideyüm, didi. Eyitdiler; “Yerinde ḳarâr eyle. Âẖîr maḥalle göçmek ıżṭırâbuň itme. Ḳaża-yı ilahî redd olmaz duẖterüň melik-zâdeye naṣîb

SAYFA 44

olmuşdur ki bu ḳaṣr ü bostân ṣâḥibidür. Ol ʻiṣmet ü ʻiffet ki duḫterüñ nihâdında merkûzdur. Anuñ berekâtı ile mertebesi â‘la-i ‘illiyîne merfû‘ olup, zinde-gâniden temettü‘-i ‘aẓîm bulsalar gerekdür. Bâġbân oġlınuñ aḥvâlinden ṣorarsañ şehevât-ı ıżṭırârınuñ şumlıġı envâ‘ fısḳ ü fücura irtikâbınuñ âḫîri helâ-ke müncer olur, didi. Üçüñ birisi ki mertebede ednâ idi, eyitdi; “Bir yüksek yerden düşer belâya uġrar.” Ondan bülend-ter olan eyitdi; “Yüksekden uçar zaḥm-ı mâr ile mecrûḥ olur, didi. Üçünci abdâl ki cümleden dânâ idi. Ol eyitdi; “Yüksekden uçar mâr-zaḫmı ile mecrûḥ olur deryâya düşer, ġarḳ olur,” didiler. Nâ-bedîd oldılar. Melik-zâde cümle aḥvâli işitdi. Feraḥnâk oldı. Dönüp maḳâmına geldi. Duḫter eyitdi; “Abdâllara nûr-ı ilâhi ve tevfiḳât-ı nâ-mütenâhî ile ser-firâzlardur. Sözleri râst ü ṣaḥîḥdür, ḫilâf olmaḳ iḫtimâli yoḳdur. Ol nâ-pâk girü bama ṣavma‘aya

SAYFA 45

gelürse bir bülend-pere göndereyüm, düşerse derece-i dûzaḫa irişsün, didi. Ṣabâḥ oldı. Bâġbân oġlı muntaẓır ki ma‘şûḳa ṭarafından beşâret olup atasınuñ rıżâsını ḫaber vire. Aḫşâm irişdi. Ḫaber gelmedi. Ġayet müte’ellim olup çün meleke-i şeb perde-i müşgîne girdi. Gice irişdi. Bâġbân-zâde teşne-i viṣâl idi. Kemend-gerü düşine bâġlayup savma‘aya ‘uruc eyledi. Melik-zâde daḫı aḥvâle nâẓır idi. Ol daḫı girü maḳâmına irişdi. Bed-baḫt revzene gelüp cânâna geldüğüne vâḳıf eyledi. Eyitdi; “Geçen gice cereb ü şîrîn sözler ile beni firîfte eyledüñ, âyîn-i mürüvvet bu mudur ki va‘deye ḫilâf eyleyesin dün ki gün aḫşâma değin âteş-i intiẓâr ile yandum yaḳıldum. Umârdum ki senden bir ḫaber gele ‘özrüñ var ise söyle ma‘ẕûr ṭutayum,” didi. Duḫter eyitdi; “Ey âzâd-merd saña ma‘lûmdur ki sırrumuza kimse vâḳıf olursa râz açulur, fâşî olur, melik-zâdenüñ bu ṭarafa iltifâtı muḥaḳḳaḳdur.

SAYFA 46

Murâd ḥâṣıl olmaġa zamân ister. İsti‘câl eyleme, ta‘cîl ile iş ḥâṣıl olmaz. Bu-gün atam ile senüñ aḥvâlüñi söyleşdüm. İnṣaf budur ki seni dâmâd idinmeğe mâ’îldür. Ammâ ḫalḳ sözünden iḥtizâz ider ki zâhid şerî‘at-ṭarîḳından çıḳup ḳızını bir fâsıḳ câhil rinde virdi, diyü melâmet eyleyeler. Ḳızumı aña ol vaḳt

vireyin ki ṣavma'a üzerinde olan aġaçda laḳ laḳ yuvası vardur. Anda zâġ-ı siyâh ḥâṣıl ola diyü yemîn itdi; bu ḫod âsândur. Yarın bir zâġ yuvasuň bol birḳaç yumurdasın getür laḳ laḳ yuvasına ḳoy. Yigirmi gün içinde zâġ-ı siyâh ḥâṣıl olur, peder görür. 'Ahdi üzre rıża virü dellâle gönder, beni iste sevenler murâdı ḥâṣıl olur. Atâm yemînine muḫâlefet itmek iḥtimâli yoḳdur," didi. Bâġbân oġlı dellâmuň bu tedbîrine muvaffaḳ gördi. Yer öpüp maḳâmına vardı. Melik-zâde daḫı revzene geldi. Gördi, duḫter girü babasını uyarup mâcerâyı beyân itdi. Girü ol müfsid-i fesâd-engîz bâma geldi.

SAYFA 47

"Abdâllardan gice işitdüm idi ki ol bed-baḫt yüksek yerden uçup helâk olur. Laḳ laḳ yuvasına zâġ yumurdasın getürmeġe tedbîr eyledüm, ḳabûl itdi. Emîrdür ki Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve te'âlâ bizi şerrinden ḫalâṣ eyleye," didi. Melik-zâde aḥvâli işidüp şâd oldı. Ḳaṣrına geldi. Ṣubḥ-ı sâdıḳ irişüp 'âlem nûr-ı âftâb ile münevver oldı. Bâġbân oġlı ol ḥavlide zâġ yuvasın bulup birḳaç beyżalarını aldı, getürdi. İttifâḳ ol savma'a üzerinde olan ziyâde bülend-bâlâ şâḫları evc-i hevâya irişmişdi. Deryâ üzerine ḫavâle bir şâḫ üzerinde âşiyâne-i laḳ laḳ var idi. Ol küstâḫ aġaca 'uruc idüp laḳ laḳ yuvası oldıġı şâḫa ṣarmışdı. Çıḳdı ki yumurdalarını tebdîl idüp beyża-i zâġ ḳoya. Ḳudret-i ilahî laḳ laḳ ol eṡnâda bir mâr ṭutup yuvasına getürmiş idi. Bed-baḫt elini uzattıġı gibi mâr elini ṣoḳdı. Zaḫm-ı acısından yapıştuġı şâḫı ḳoyıvirdi. Ser-nigûn deryâya düşdi,

SAYFA 48

ġarḳ oldı. Melik-zâde bu ḫâlet-i müşâhede ile Ḥaḳḳ Sübḥânehu ve te'âlâya firavân ḥamd ü ṡenâlar eyledi. Birḳaç günden ṣoňra zâhidi da'vet eyledi, duḫteri istedi. Zâhid eyitdi; "Biz dervîşlerüz. Dervîş-peçeler şâh-ı sebistâna ḳaçan lâyık olur. Melik-zâde şerâîṭ-i ḫidmetin edâ idemezler. Bize şerm-sârlıḳ ḥâṣıl olur," didi. Melik-zâde eyitdi; "Bizüm anlara rağbetümüz ḫidmet içün değildür. Ḫidmetkârlar çoḳdur. Sa'âdet berekatları ve yemîn-i 'iffet ve kemâl-i ṣıyânetleri içün râġıb oluruz," didi. Zâhid eyitdi; "Bizüm ile muṣâḥabet iden abdâllar bu ḫuṣûsı işâret eylemişlerdür. Ḥâliya bu râżı kimesneye ifşâ itmek tevaḳḳuf idüň ataňuz pâdşâhdur. Ṣabr idüň, şâyed anlar ṭarafından daḫı ṭaleb oluna ki ḥaḳiḳat reh-vânlarınuň sözleri żâyî' olmaz. Ḳulları dürüġ değildür,"

didi. Melik-zâde hâmûş oldı. Bir gice Melik-i Ḳaytur ḫ̌âbda gördi ki savma'a zâhidden bir mâh gelüp nûş-zâduñ ḳaṣrına girer. Nûş-zâduñ ḳaṣrından

SAYFA 49

âftâb tâli' olur. Nûrı nıṣf-ı cihâna irişür. Melik-i Ḳaytur ḫ̌âbdan bî-dâr olur. Mu'abbirleri ve ḥükemâyı cem' ider, vâk'ıa(y)ı söyler. Tâ'bîr iderler ki "Zâhidüñ duḫterin melik-zâde alur. Bir oġlı ṭoġar nice cihâna ḥükm ider," didiler. Melik-i Ḳaytur ḫoş-dil oldı. Ol gün zâhidi da'vet itdi. Hemân duḫteri 'aḳd-i nikâḥ itdiler. Nûş-zâde 'iffet ü 'iṣmet bereketi ile dervişüñ duḫteri bânû-yı cihân oldı.'İffet-i savâmi' ḳuds-şem'lerinden iḳtibâs olunmuş bir nûrdur ki nefs-i insân ile olan şehevât ü hevâ vü heves ẓulmetleri ve lezzât-i fânîye-i cesedânî ol nûr vasıṭasıyla maḥv-ı zâil olur. Bu ḳażiyye-i ġarîbe çoḳ ḥikmet ü 'ibret yaşatmalıdur. Ol ki ḥakîm ü ehl-i dildür. Bundan nice ḥikmetler öğrenür. Ḥiṣṣe vü 'ibretler alur. Âḫîrü'l-emr 'ulüvv derecata irişüp ḫâtime oldı. Bâġbân oğlı çeşm-i ḫıyâneti giryân olup aġladı. 'Ömr-i bâġınuñ meyvesinden maḥrûm oldı. (شامت ?) şâmit-i dûn ile zebûn idi. Vücûdı ḳâmeti büküldi. Neden oldı menzile-i 'uḳbâsı câh-ı cehennem derece-i

SAYFA 50

âḫîrisi 'aẕâb-ı âteş ile üns ü maḥrem oldı. Melik-zâde eğerçi dâm-ı 'aşḳa muḳayyed oldı. Lâkin ṣabr-ı cemîle dâmen-kîn olup du'â-i zâhidden iḥẕâẓ 'işve ü nâz-ı 'aşḳâ esîr olmadı. 'Âḳıbetü'l-emr murâda irişdi. "Kâmurân ü kâm-yâb oldı," diyüp ol mezbûr veled-i zinâ ḥiḳâyeyi tamâm, kendüsinden Yûsuf Şâh'ı gâyet ḥaẓ itdürdi. Çün ikündü yaḳın oldı. Yazıcıoġlı eyitdi; "Buyuruñ gidelüm," diyüp cümlesi ḳalḳup Yûsuf Şâh'uñ dâmeniñ bûs eylediler. Yûsuf Şâh cümlesine yigirmişer altun iḥsân eyledi. Yazıcıoġlı ile Bûrnâz Süleymân'ı berâber alup Yûsuf Şâh ḫânesine getirdi. Ol gice 'aẓîm ẓiyâfetler eyledi. Yûsuf Şâh Bûrnâz Süleymân'a minnetler idüp, "Cânum Süleymân Aġa bir ḥikâye daḫı iḥsân ider misin," didikde ol bed-baḫt, "Emr efendümüñ," diyüp ḥikâyete başladı. Ḥikâye rivâyet-i 'ahd-i ḳadîmde selâṭîn-i rûy-i zemînde bir pâdşâh-ı ṣâḥib-ḳırân-ı rüzgâr ḫüsrev-i gîtî sitân u 'âlem-güşâyı u kâm-kâr

SAYFA 51

var idi. Devlet-i ebnâ ile müttesi'de salṭanat emründe ḳuvvet ü ḳudreti lâ-yuḥṣa vü lâ-yu'add idi. Fi'l-vâḳi' ferzend devḥa-i 'ömrüñ şükûfesi, zindelik bâġdâdında kûfesi şâd-mâni çemenlerinüñ sebze-zârı nüzhet ü ṭarâvet bâġınuñ tâze gülzârıdur. İnsânuñ enîs ü ḳurre-i 'aynı ḥâṣıl-ı 'ömri ferzend oġul zind-ġanî mıṣrına şeker ü ḳanddur. Ol pâdşâh bu niġmet ile devlet-mend olup dörd nefer-i 'âḳıl var. Çemende oġılları irişüp her biri bir Nihâl-i bâġ civânî, s̱emere-i şecere-i zinde-ġanî oldı. Pâdşâh bunlara ḫ̮̆âceler ta'yîn idüp ma'ârif-i 'ulûmi cümlesine ta'lîm âdâb-ı salṭanat ve eṭvâr-ı ḥükûmeti tefhîm eylediler. Pâdşâh her birine ḳâbiliyet ü isti'dâd cibilletlerinde kemâl-ı rüşd ü reşâd görüp murâd edindiği taḥt yedinde olan memâliki bunlara tevzî' vü taḳsîm salṭanat ü ḥükûmet kilîdinüñ miftâḥını ellerine teslîm idüp kendüsi ferâgat-ı ḫâṭır ile 'ibâdet-i Ḥaḳḳ'a meşġûl ola. Oğıllarını bu ma'nâyı işrâb içün cem' nûr-i dîdelerini bezme sirâc ü şem' itdi.

SAYFA 52

Maḳṣûdını bunlara taḳrîr, murâdı naḳışlarını ṣafḥa-i beyâna taṣvîr idüp didi ki; "Hezâr ḥamd ü minnet ü s̱enâ Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a cell ü 'alâḳa bende-i kemînesini bunca memâlikne ḫân nice iklîm ü vilâyete zî-fermân eyledi. Mâl ü menâl ü ḥazâ'in, cevâhir ü güzîn ü enva'-ı defâyin iḥsân eyledi. Mevâhib-i ilâḥî 'aṭâyâ-yi nâ-mütenâhî muḳâbelesinde ben daḫı muḳadderimi ṣarf idüp elüm altında olan 'ibâd-ı Ḥaḳḳ'a rıżâsı üzre nıṣfını bîşe eyledüm. El-ḥamdülli'llâh memâlik ma'mûr refahiyyet ü üns meclisleri cerâġ-ı 'adl ile pür-nûrdur. Ḥayâtum dîdeleri cemâlüñüz ile rûşen ḥużûr ü istirâḥatum ravżaları viṣâlüñüz ile tâze gülşendür. 'Ömr gülzârınuñ ṭarâvetine beḳâ görünmez. 'Âlem reh-i fenâ muḳarrerr, ḳand-ı mıṣrîde s̱ebât ü devâm yoḳ. 'Âḳıbetü'l-emr ṣuya düşüp izledügi mükerrerdir, gözümüz görürken her birüñizi bir köşeye şâh-ı mülkümi cümleñizi tevzî' ile sizi pâdşâh ideyüm," didi. Oğılları 'âḳıllar ferzâneler kemâl-i 'ilm ile kâmiller idi. 'İṭâ'at zemîni

SAYFA 53

bûs idüp fermân-ı birlik şarṭlarını ri'âyet idiler. Cümleden büyüğü sâ'irleri müşâveresiyle didi ki "Emr ü fermân sizüñ ulü'l-emre iṭâ'at vâcibdür. Lâkin bu

ḫuṣûṣda ḳuṣûrımuz olmayın, ḥuzûrumuz yoḳdur. Pâdşâh-i ʻâlem-penâhuñ der-i devlet-meʻâbından istidʻâ iderüz ki merâḥim-i şâhîden eksilmez. Tekmîl olunca bendelerine îmân iḥsân oluna," diyücek, pâdşâh bunlardan ṣordı ki "Ḳuṣûruñuz nededür?" ferzend-i şerif-mend cevâba mutaṣaddî olup dir ki "Mertebe-i şâhî eğerçi fażl-ı ilâhîdür. Ammâ alâmına nihâyet maḥẕurâtına ḥadd ü gâyet yoḳ, ʻâḳıl aña maġrûr olmaz. Şâhlıḳ dest-mâl gibidür. Elden ele intiḳâl ider bir güneşdür. Zevâle ḳarîb bir maḥbûbdur. Ṭâlibi çoḳ dil-nevâz ve dil-firîb, mekr ü âli vâfir cânâna nâz ü delâli bî-nihâye âşinâ ṣuretine bî-gânedür. Adem istinâd idicek arḳa değildür. ʻÂḳıllar anı raʻd ü berḳe teşbîh eylemişler. Her nefsüñ kendü ẕâtında bir hüneri belki envâʻ ṣanâiʻden müfîdce bir ṣanʻatı olmaḳ

SAYFA 54

lâzımdur ki żarûret eyyâmında kişiye mûnis ü yâr ola. Bendelerüñüz şimdi ümîd idinürler ki ol maḳṣûdıñ ḥuṣûli içün icâzet-i ḥâḳânî ʻinâyet oluna, her birümüz bir ṣanʻat ü kemâl öğrenüp ḥużûr-ı ber-ḥubûruñuza geleyüz. Ol zamânda fermân-ı şerîfüñüz ile memûr oluruz," didiler. Kelâmını pâdşâh pesendîd idüp maʻḳûl görüp icâzet virdi ki murâdları üzre olalar. Şehzâdeler ṣanâiʻe ḥarîṣ olup arżû eylediler ki bir âḫer diyâra varup pişe ve hüner taḥṣîl ideler, şâhlıġa lâyık pâdşâhlıġa müstaḥiḳḳ olalar. Birinüñ ṣanʻatına âḫerüñ vuḳûfı olmaya. Vâkıʻâ diyâr-ı ġurbet görülmeyince, âdem ehl-i hüner belâ ü miḥnet ü meşaḳḳat çekilmeyince maʻdende sîm ü zer olmaz. Eşcâr budaḳlarında meyveler ibtidâda ḥamdur. Pertev-i âftâb ile mühezzeb ṭâbayıḫ-ı bâd ile müeddeb olmayınca pişüp puḫte beyâbânda serv aġaçları şikence tişe vü teber çekilmeyince sizüñ şâh içün taḥta olmaz. Şehzâdeler ittifâḳ ile sefer idüp ḳaṭʻ-ı menzil ve ṭayy-ı merâḥil ḳılup bir muʻaẓẓam şehre irişüp

SAYFA 55

bildiler ki murâdlarına behre anda ḥâṣıldur. Şehr ucunda birbirine vedâʻ içün müfâreḳat eyleyüp ittifâḳ itdiler ki yılbaşında bir muaʻyyen zamânda girü ol maḥalde içtimâʻ eyleyeler. Her birisi şehrüñ bir ṭarafına ʻazîmet idüp perâkende oldular. Şehzâde-i Kebîr maḥallâtdan bir kûçede bir ḫâneye mihmân oldı. Ev ṣâḥibi maʻârifden ḫabîr, hünerlerde bî-naẓîr idi. Şehzâdenüñ çehresin-den âzâdelik ḥilyesinde ferzânelik görür, ferâset ile maʻlûm idinür ki aṣîldür.

Zirâ ‘alâyım ü evzâ‘-ı merdümüñ ‘ulüvv-i şânına bürhân ü delîlidür. Maḫdûme gereği gibi ri‘âyetler, envâ‘ ṭa‘âmlar pişürüp ekâbirâne żiyâfetler eyledi. Keyfiyyet-i aḥvâlden su’âl itdi. Şehzâde daḫı cümle evżâ‘ vü sergüzeştini ḳarındaşları ḫuṣûṣını ḥikâyet; her biri ṣanâi‘den bir san‘at öğrenmek içün diyâr-ı ġurbete ‘azîmet itdikleri rivâyet eyledi. Ṣâḥib-i ḫâne eyitdi; “Cihânda ṣanâi‘e nihâyet ‘âlemde pişe pişesine ḫadd ü gâyet yoḳ ṣanâi‘ñ ekseri meşhûr her şebde bir dürlü çerâġ ü nûr olur. Ammâ

SAYFA 56

kemîneñüz ba‘żı mestûr ṣan‘atlara vâḳıf olup ṭab‘umuz gencîne-i ma‘ârif ve defîne-i leṭâîf olmuşdur. Size ḳuş dilini ta‘lîm manṭıkü’ṭ-ṭayr ṭarîḳini tefhîm ideyüm. Her mürgde bir dürlü zebân, her ḳuşda bir nev‘î beyân olur. Bu ‘ilme kimsenüñ şu‘ûrı bu fene aḫerüñ vuḳûf ü ḥużûrı yoḳdur. Terennümât-ı ṭuyûrda çoḳ ḥâlât-ı naġamât ü elhânlarında ‘acâyib ü ġarâib ḥikâyet vardur. ‘Âlem-i ‘ulüvve-i pervâz ile bedâyi‘-i aḥvâle dem-sâz olurlar. Baḥr ü berde mürûr ile çoḳ yerlere duḫûl ü ‘ubûr iderler. Söyledikleri âvâzeler güẕâf-ı nâle vü feryâdları maḥż-ı lâf değildür. Gördikleri aḥvâli taḳrîr-i müşâhede eyledikleri umûrı taṣvîr iderler. Meclis-i insüñ ḥikâyet kûyları kıṣâ-perdâzları meserret ü sürûr-i bezminüñ gûyendeleri ḫoş-âvâzlarıdur,” diyü ḳuş dilinüñ şol deñlü evṣâf ü şerḥini eyitdi ki şehzâde ol zebâna ‘âşıḳ-ı ‘izârı manṭıkü’ṭ-ṭayra cân ile vâmıḳ oldı. Vâkı‘â ḳuş dili emr-i ġarîb her mürġüñ kelâmını fehm eylemek ṣan‘at-ı ‘acîbdür.

SAYFA 57

Sâ’ir fežâyile beñzemez. Ḫâtem-i ‘irfâna temellük ‘âlemde Süleymânlıḳdur. Hemânâ ‘ârifüñ eline ayaġına düşüp tâżarru‘ kemâl-ı cûd u iḥsânından tevaḳḳu‘ eyledi ki ol ‘ilim ta‘lîm ile mürde diline ḥayât virüp şâd virâne göñlini ol kân-i kerem yapup abâd eyleye. Ṣâhib-ḫâne daḫı kerîmü’l-nefs olup kirâm-i kânî ẕâtî lûṭfu cûd metâ‘nuñ dükkânı iḥsân ü ‘âṭıfet lü‘lü‘sinüñ ṣadefi mürüvet ü şefḳat âynesinüñ çehre-i pür-şerefi idi. Beẕl-i maḳdûr ṣarf-ı meysûr idüp şehzâdeye ḳavlini ta‘lîm her mürġün dâîre-i eṭvâr ve elḥânını tefhîm eyledi. Şehzâde bir yıla değin ol fende üstâd tekmîl-i ṭarîḳ idüp ṣâḥîb-i irşâd oldı. İkinci şehzâde daḫı esvâḳ-ı şehre duḫûl bir ma‘mûr u abâd pâzâra vuṣûl buldı. Bir

dükkân-nişîne iḥtirâm ile selâm virüp ol daẖı buñâ i'zâz ü ikrâm idüp otururlar muṣâḥabete âġaz idüp her yüzden kelâma fetḥ-i bâb iderler. Şehzâde tâze nev-civân

SAYFA 58

aẖlâḳ-ı ḥamîde ile mevṣûf ẕât-ı ẖucceste-şân evżâ'-ı meskenet-amîz, âdâbı, ẖulḳı, muḥabbet-engîz sözi şehd ü 'aselden şîrîn ẖiṭâbı ve tekin cevâbı mülâ-yemet-i âyîn, dükkân ṣâḥibi muṣâḥabette âşüfte kelâm-ı mevzûn belâgat-ı ḳarînine firîfte olup teklîf ider ki "Bu gice mihmânıñuz külbe-i aḥzânımızı ḳudûm-ı şerifüñüz ile müşerref idüp cânumuz olsañuz câyîz midür?" der. "Ḥalâvet-i el-ṭâfıñuz bizi esîr-i kelimâtdur. Riyâduñuz istimâ'-ı câna ḳuvvet ve ḳûtdur. Rûḥumuz ol şerbet ile sîr oldı," diyücek şehzâde ol şaẖṣ-ı lâtîf-âyîn ve mürüvvet zenîne 'ale'r-re'sü ve'l-'ayn kelâmı ile cevâb viricek dükkânına kilid urup ẖâneye 'aẓm iderler. Şehzâde-i dil-güşâya serâyı surûr-baẖş ve ġam-zidâya iletüp envâ'-ı firâş ü bisâṭlar ile müşerref zer-baft zarlar ser-â-ser bâlînler bisterle ile ârâste-i müzeyyen maḳâm-ı gice irişür. Nev'i nev'i leẕîẕ ṭa'âmlar gûne gûne lüṭuf ü müştehî meserret-baẖş câmlar ile şerbetler

SAYFA 59

çeküp şehzâde-i civân-baẖtı gereği gibi żiyâfetler idüp aẖvâlinden isti'lâm idicek, şehzâde daẖı ataları ve ḳarındaşları ile vâḳi' olan mâcerâyı tafṣîl ü ḥikâyet, murâdları ṣanâi'den bir ṣan'at ile kâm-rân idüğini bildürdi. Meğer ṣâḥib-i ẖâne aḥvâl-i deryâdan ẖabîr ü âgâh, baḥr ü berde cezireler geşt itmekle keştî-bânlıḳ ṣan'atında mâhir, gemicilik 'ilminde her ẖuṣûṣa ḳâdir idi. Şehzâdeye eyitdi; "Eğerçi zemîn ẖuşk-ı çerâ-gâh âhû-yi müşgdür. Ravża-i 'âlemde temâşâ firâvân ḳurûde tertîb olunan emüre pâyân yoḳdur. Ammâ deryâda olan 'acâyib cezâ'ir ü buḥurda müşâhede olunan ġarâib fevḳ-al-ḥaddü'l-ḥaṣır ḳurûda aḥcâr ü seng ve nâr-ı deryâda 'aḳd ü mercân ile lü'lü'-i şehvâr ḳurûde cibâl-i nişîb ü firâz, deryâda pür-i ṣaḥn-ı basîṭ ṣuffe-i ṣaḳḳa gibi mümtâz ḳurûde gâv ü baḳar deryâda sahm-ı ṭarî dürr-i yetîm baḥra herkes ṭâlib ü müşterî deryâ-i ṣanâyî'nde baḥr-ı bî-pâyânum. Üstâdlar bir sâlda yapdıḳları gemi bir haftalıḳ kârim ṭûl-i zamân ile ḥâṣıl

SAYFA 60

olan keştiler. Bir iki gün içre tamâm olmaḳ netîce-i efkârdur. Ḥâṭır ü ʻâṭırňuz, çünki ṣanâiʻe mâʻʼil olmuş siz benüm ṣanʻatımdan ʻalî pişe olmaġı endîşe itmek ṭarîḳi âsândur. Taʻlîminde zaḥmet çekilmez,” diyü fevâid bahrı şol deňlü taḳrîr itdügi şehzâde taʻlîmine raġbet gösterüp deryâ seyrine râġıb gemiciliḳ ṣanʻatına bü'ṭ-ṭavʻ-ı ṭâlib oldı. Ṣâḥib-i ẖâneye minnetler taʻlîm-i emrinde envâʻ-ı ʻizzetler ü ḥürmetler eyledi. Ol daẖı maʻlûm olan ḳavâʼidi taʻlîm dürûdgerlik umûrını şehzâdeye aṣlı ile tefhîm eyledi. Üçüncü şehzâde daẖı şehrüň erbâb-ı ẓerâfetine mecmaʻ olan semte râst gelüp görür ki ḥoḳḳabâzlar ḥîle vü efsûnda ser-efrâzlar gözden sürme çeker. Bî-nevâlar rişte ile aġızdan sâḳız aġarlar. Sürʻat-nümâlar bu el-ʻaceb dil-firîb ḥerifler, nâzikler, çapuk-destler, żarîfler şehzâde birisi ile âşinâ olup görür ki ẖâli ẕihn bir çobân şehre tâze gelmiş. Ġarîbü'l-mekân, lâkin sîmâsında serverlik ʻalâmeti var. Çehresinde şehriyârlıḳ

SAYFA 61

nişânı görinür. Fi'l-ḥâl yanına düşüp şehzâdeye hem-dem envâʻ-ı şeṭaretler ve żarâfetler gösterir. Teklîfsiz maḥrem olur. “Ġarîb diyârdur,” diyü tevaḳḳuʻ vü niyâz ider ki ḥücresinde ḳadem-i rence ḳala. Şehzâde daẖı daʻvete icâbet sünnet oldıġına binâen ḥerifüň mekânına bile varur, görür ki orası evbaşlar maḳâmı düzdler âşiyânı esbâbdan ẖali vü tehî bisâṭı buryâ bâlîni seg sâḥesi leîmler sînesi gibi madîḳ ü teng şehzâde-i âzâde bir miḳdâr müşevveşü'l-ẖâṭır olur. Lâkin ḥerif ẖoş zebân nâzik beyân şîrîn-suẖan ʻandelîb-elḥân kelâmı siḥr-aṡâr maḳalâtı efsûn-şiʻâr şehzâde ondan su'âl ider ki; “Bu ṭarîḳe sülûke sebep ne oldı?” Ḥerif eyitdi; “ ʻÂlemde efżâl-ı aḥvâl tecerrüd ü iḥmal-i mâl altında zebûn olmaḳ ṭarîḳe-i inṣâfdan temerrüddür. ʻÂrife buryâ tehemmül rinde ḥazîne vü defîne teveküldür,” dimişler. “İğne delügünden Hindistânı seyrân ġayetde âsân bizüm ṣanʻatımız tîz-destlik bî-tîġ ü teber düşmân-şikestlikdür. Bir fene şuʻûrumuz var. Üstâd özüňe

SAYFA 62

hezerân hezâr-pişe-verler. Anda ʻâciz kebuter altında nezâket ile toẖum-mürg oluruz. Ṭuyulmaz işümüz muʻcizdür,” didi. Şehzâde ṭâlib-i ṣanʻat, râġıb-ı

kimyâ‘yı azz-i rif‘at idi. Bu kelâmı gûş idicek rinde iẓhâr-i ḥâl, ‘ârife keşf-i maḳal ider ki “Bu kemîne gözüñ daḫı iḫtiyâr-ı ġurbetden merâmı taḥṣîl-i ṣan‘at vâḳıf olduġuñuz umûrı muḫlişüñüze ta‘lîm iderseñüz nihâyet-i lüṭf ve ġayet-i minnetdür, diyü envâ‘ tażarru‘lar eyledi. ‘Ârif şehzâdenüñ ḥüsn-i aḫlâḳında bende-i kemâl mülâyemet ve iḥtirâmına efgende olmuşdı. “Be-ser ü çeşm” diyü tîz-destlik ‘ulûmunu gösterdi. ‘Ala’d-devâm ol kâra mübâşeretde tamâm-ı ihtimâm eyledi. Ḳarındâşları ile veda‘ zamânı gelince kâmil ü fâżıl oldı. Dördüncü şehzâdenüñ ṭarîḳi tîr-endâzler kemân keşler tekkiye râst gelüp görür ki pâk-meşreb bir ṭâ‘ife müctemi‘ olup her gûşe ta‘lîm-ḫâneler her ṭarafdan ṭableler nişânlar ḳonulmuş. Kemânlar çekerler, tîrler atarlar, cihâd ü ġazâlar içün ‘ibâdet ü ṭâ‘atde bu ṣan‘at fâ’iḳ şehzâde ṭab‘ına

SAYFA 63

muvâfıḳ görindi. Ol zâviyenüñ pîri, pehlevânı, pîş-ḳademi ve nigeh-bânı kim ise buluşdı. Muṣâḥabet ü iḫtilâṭ eyleyüp anlar ile alışdı. Fi’l-vâki‘ ṣan‘at-ı tîr ‘aẓîmü’t-te’s̱îr ḫadeng-i sehm ile sihâm rûḥ-ı teng peykân-ı teber-i âb-dâr ile cân ḳademleri leng olur. Tîr-i ḳażâ-yi nâ-gehânî düşmâna belâ-yı âsmânîdür. Rûz-ı şeb ta‘lîme cehd eyledi. Tîr-endâzlıḳ fenninde mâhir üstâd oldı. Ḳarındaşları ile mu‘âhede zamânı irişdi. Cümlesi fünûnda mâhirler ṣan‘atlarında tamâm-ı ḳâdirler olup her biri yerlü yerinde ‘aẓm-ı sefer ḳılup maḥall-i mev‘ûda gelüp mülâḳat idüp firḳatleri muvâṣalata mütebeddil oldı. Görişdiler, ḳoçuşdılar. Ni‘met-i viṣâle şükr ü s̱enâlar eylediler. ‘Aẓm-ı ṭarîḳ idüp zamân ile diyârlarına vuṣûl bulup, atalarınuñ erkân-ı devleti şehzâdeleri istiḳbâl idüp ḫâk-i pâ-yı şâh ile gözlerine iktiḥâl itdiler. Pederleri ḫurrem ü şâd olup ferzendlerinüñ ḳudûmuna der-gâh-ı ḥaḳḳa şükürler s̱enâlar idüp fuḳaraya taṣadduḳ ü iḥsânlar eyledi.

SAYFA 64

Bir gün cümlesini żiyâfet idüp otururlar idi. Ṭa‘âm üzre idi. İttifâḳ ol serâyda birḳaç yerde ḳarlıguç yuvaları var idi. Her yuvada ikişer olup birisi ḫâne-perver beyżalârını bekler, birisi eṭrâf ü cevânibi se‘ir idüp eşine ṭu‘me getürüp anı beslerdi. Meğer ol sâ‘atde biri gelüp yuvada olana söyler. Ṭurfe kıṣṣa vü ‘acâyib każiyyeyi ḥikâyet ider. Şehzâde-i evvelki ḳuş dilini öğrenmişdi. Ol

ṭarafa gûş ṭutup ṭurfe-kelâm diñlerdi. Mürġ sözini tamâm idüp sâkit olunca şehzâde medhûş oldı. Başından ʻaḳlı gitti, yıḳıldı. Atası ve ḳarındaşları ḳoçup envâʻ-ı ʻilâclar eylediler. Bir zamândan ṣoñra gözün açup keyfiyyet-i aḥvâlinden ṣordılar. Eyitdi ki; "Ḳarlıġucuñ birisi eşine bir ʻacîb ḥikâyet ider. Bir duẖter-i saʻd aẖterüñ cemâl-i vaṣfını ider. Zebân-ı mürġi öğrenmiş idüm. Ol ḳuşuñ rivâyeti ile ol duẖtere ʻâşıḳ oldum. Ḥikâyet-i ḥüsni cânuma âşup bıraḳdı. Ṣabr ü ḳarâr naḳdîne târ-mâr itdüm. Viṣaline çâre olmaz ise mürġ-i cân

SAYFA 65

âşiyân-ı tenden firâr muḳarrerdir, diyü nâle vü zâr ah-ı bî-ḳarâr ider. Atası ve ḳarındaşları su'âl iderler ki "Bâri işitdügüñ ḥikâyeti söyle. Ṣûret- i mâcerâyı taṣvîr eyle görelüm, şâyed viṣâline çâre vü imkân ola." Şehzâde ḥikâyet ider ki "Deryâ içinde bir cezîre de ḳulle-i ʻaẓîm olup, firâzî ḳubbe-i felekde âsmâne, ḳarîb farḳında bir serây-ı ʻâli, cây üzerinde bir taẖt-ı fîrûz-baht ki hümây ferişte cemâle âşiyân bir duẖter-i pâkîze-aẖtere maḳarr ü mekâñdur. Ne duẖter ruẖları gül-bergtir. Güzellikde fürûzende aẖter. Aẖter n'olur? Mâh-ı enver belki ẖûrşîd-peykerdür. Ruẖsârları tâbân-ı gül-reng çehre-i nûr-i behresi diraẖşanı ġayetde şûẖ ü şeng gözleri cân mülküne fitne mâr gîsular kirpikleri dil-i dûz tîrler göñül almaġa seẖẖârlar câdûlar ebrûları müşgîn kemânlar muḳavves, ḳaşları hilâller her biri cân mürġinüñ şikârına cengâller, kâkülleri deste deste güller, saçları ḥüsn ü cemâl ravżasında ṭop ṭop sümbüller zülf-i ṭâr-mârnuñ

SAYFA 66

her târı bir mâr, zerrîn ṣaçlarınuñ her ḳılı altunlu zünnâr miyân mûdan ʻibâret, ḥoḳḳa-i dehânı dîde-i mûrdan bir nişâne vü ʻalâmet, lebleri çeşme-i zülâl dehânı ḥavż-ı kevs̱er ü selsâl dişleri dürr-i yetîm ü lâl, boyı şâh-ı tûba vü ʻarʻar. Cemâlde rûḥ-i muṣavver, dîdârı dil-güşâ-i cân perver, ammâ ol nâzenîn-i pür ejder sengîn-dil elinde maḥbûs gâhî gelür. Dil-ârâ-yı ʻâlem-ârâyı ayaġından beline gelince ḳuyrıġı ile ṭolaşdurup cânânı ḳucar, başını göğsi üzerine ḳoyup ġabġab müşgîni gerden-i ḳâfûr anını şemm idüp, ḳomaz. Yüzini gözini ol ḳamer çehrenüñ ʻizâr-ı güllü tenine sürer. Sersem maḥḥûbını ol âşûb-ı cihânuñ ṣaçları içine ṣoḳup her birini oẖşar. ʻÂdeti on güne varınca viṣâl-ı rûḥ-efzâyla muġtenim olur. Telez̠z̠üz̠ ider. Ol on günde yedi gün muttaṣıl uyur. H̱ˇâbda üç

gün uyanur, bî-dâr olur. Gâhî ol gül-bûyi ḳor. Ḳarşusuna geçer. Cemâline ḥayrân, rûḫsâr-ı bedrine nigerân olur. Temâşa ider. Ol gül-i gülzâr-ı cemâl ol

SAYFA 67

ef'î-yi nâ-bekâr cengâlinde giriftâr rûz-ı şeb giryân ü nâlân ḫulâṣa çâre vü imkân yoḳ. Leyl ü nehâr 'aẕâb-ı mâr ile mu'aẕẕebdür. Bugün ol ḳulle üzerine ḳonup ol âftâb-ı ḥüsn ü cemâlüñ belâsına giryân ü nâlân cigerüm püryân buraya gelince gözlerüm yaşı revân oldı. Âdemîde ġayret ü ḥamiyyet olmazmış. Ol derd-mendi belâdan varup ḫalâṣa atsalar olmaz mıydı,?" diyü söylerdi."Bî-iḫtiyâr âşüfte vü ḫasta oldum. Meded baña bir 'ilâc ü tîmâr idüñ bu derd-i derûn ile bîmâr ü zârum," diyü gözlerinüñ yaşını deryâ itdi. Gemicilik ṣan'atını öğrenen ḳarındaşı ḥâline raḥm idüp atasına tekellüm eyledi ki "Bu emrüñ tedârüki âsândur. Deryâdan ol cânibe varmaḳ içün birḳaç gün içinde bir büyük parça işlemeğe ḳuvvet ü tâḳatüm vardur. Ammâ anda varılduğı taḳdîrce ol ejder ile muḳâvemet müşgil," diyücek üçünci ḳarındaşı eyitdi; "Ejder ile ceng lâzım değil idi. Gün erişmiş ol uyudığı zamânda ḳızı bir ṣan'at ile uġurulayup

SAYFA 68

almaḳ asândur velâkin uyanup ġajġursa dermân gerekdür, didi. Dördinci birâderi ḳarındaşı "Ol emri baña tefvîż eyle ejder ne ḳadar tüvânger ise tîr ile anı helâk müyesserdür. Sen hemân gemi tedâriğine meşġûl ol," didi. Ataları oğullarınuñ tedbîrlerine şâd ü ḫurrem envâ'-ı sürûr ü ḥubûra maḥrem oldı. Ol bed-aḫterüñ birâderi hemân mübâşeret idüp zamân-ı ḳalîlde bir celîlü'ş-şân parça bünyâd idüp cümle ḳarındaşları ile içine girüp kifâyet miḳdârı esbâb u yaraḳ ve 'asker alup deryâ yüzine revâne oldılar. Cezîre ne yerde ve ne cânibde idügüni ḳırlangınç dimişdi. Ṭoġrı ol ṭarafa teveccüh itdiler. Bâd-ı murâd muvâfıḳ, tevfîḳ-i Ḥaḳḳ maḳṣûdları ṣuyına muṭâbıḳ düşüp günlerde bir gün ol cezîreye viṣâl buldılar. Ḳulle-i ḳurbına ṭemür ḳoyup kenara âdem çıḳardılar. Tecessüs idüp ejderüñ ḫ̌âbı zamânında ḳarındaşlaruñ cümlesi kullenüñ ḳapusını bulup yuḳarusına su'ûd eylediler. Bâlâya çıḳup gördiler ki fi'l-vâki' taḫt üzerinde ejder-i ef'î

SAYFA 69

peyker bir alnı ḳamer çehresi enver, cemâli âftâb-manżar, yüzi bed-i aya beňzer. Ḫûb-ruḫsâr ile hemser olmuş yatur. Cânânenüň belinden aşaġası ol bed-aḫterüň dem-i nuḥûset encümı içre kem olmuş görünmez. Nâzik meyânına mübarek cismi kemer, yılânuň ser-i zehrâşubına ḫˇubuň sîne-i sîmîni bister, miskîn ṣaçlarınuň târları mârlar idi. Ejder ile münâsebetler olmaġın üzerine düşüp perîşân ejderi beklerler. Çeşm-i duḫter şehzâdeleri göricek derûndan âh ider. Gözleri pür-nem, ṭolu yaş tekellüme mecâlî yoḳdur. Âġûş-ı mârda zebûn remz ü işâret ile bunlardan istimdâd ider. Birâder tîz-dest ve ḥîle-şinâs eyler ve varup öğrendügi ṣan'at ile ol mû-miyânı yaġdan ḳıl çeker gibi âsân ṭarîḳ ile kemer-gâh-ı ejderden çeküp çıḳârup ḫalâṣ itdi. Fî'l-ḥâl cümlesi cânâneyi getürüp gemilerine girince ejder uyandı. Yanında yâr yoḳ feryâdlar ve figânlar eyleyüp ġajġurur görür ki deryâ kenârında bir gemi ṭurur. Bârû-yi ḳulleden

SAYFA 70

âşaġa ejder-i pertâb kendüyi pürtâb idüp gemiye hücûm eyler. Hengâmesinden zemîne ıżṭırâb, emvâc-ı deryâya inḳılâb düşer. Mellâḥlar daḫı mu'accelen gemiye bâd-bân idüp ḳaçarlar. Ejder deryâya düşüp zehr-efşân olup gemiye irüşür. Dördinci şehzâde tîr-endâzlıḳda pehlevân idi. Gemi üzerinde ejdere tîrler urup mecrûḥ iderdi. Baḥruň yüzi gül-gûn, mâruň endâmı ser-tâ-ser pür-ḫûn bir pâre ża'îf ile zebûn olup ḳuvveti şikest olurdı. Ammâ gemi dünbâlini elinden ḳomayup muttaṣıl ceng iderdi. Şehzâdenüň oḳları tamâm olup elinde bir tîr ḳaldı. Ejderüň bir gözi sehm-nâk olup helâk olmışdı. Bir göz ile çaluşur idi. Gemi ḫalḳına ıżṭırâb müstevlî oldı. Ejder daḫı cân acısından gemiye irişdi. Şehzâde Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a mütevekkil olup kemân-ı düşmen sitânını çekdi. Ejderüň ṣaġ olan gözini gözleyüp atdı. Ṭaḳdîr-i Ḥaḳḳ ile ḫadeng-i tîr çeşm-i mâra

SAYFA 71

te'ṣir idüp, hemân ejderi(n) bî-cân vücûdı deryâya boġulup ṣuda pinhân oldı. Birâderler ḫurrem ü şâd, ġamdan azâd olup, cânâne derd-mend ḥabs-ı mâr pür-güzend ile giriftâr idi. Bi'l-külliyye ḫalâṣ oldı. Birâderlerüň ayaġına düşüp rûy-mâl eyledi. Cümlesi Ḫudâ-yı Bî-niyâz'a vâfir ḥamd ü ṡenâlar, şükürler ḳıldılar.

Bâd-ı vezanda idi. Birâderler ve cânâne ṣâġ ü zinde deryâdan çıḳup menzillerine vâṣıl oldılar. Pederleri olan şâh-ı ‘âlem-penâh mesrûr ü pür-ḥubûr olup oġullarına âferînler ferzend-i sa‘âdet-mendlerinüñ ḥüsn-i tedbîrlerine ṭaḥsînler itdi. Bânû-yi misk-bûy ve gül-rûy daḫı dest-bûs-ı şâh-ı ẓafer-me‘nûs ile müstes‘id olup cümlesi murâdlarına irdiler. “Her biri bir merd-i gül ü mül ü ra‘nâya irişüp taḥṣîl-i ṣanâi‘ vü meâs̱irde iḳdâmları müs̱mir murâd ve müntîc-i merâm-ı behcet-encâm oldılar,” diyüp ḥikâyeti tamâm eyledi. Yûsuf Şâh “Âferîn Süleymân Aġa işte bu ḥikâye ẕevḳüme gitdi,” diyüp üç yüz altun iḥsân eyledi.

SAYFA 72

Çün ṣabâḥ oldı. ‘Aẓm-i meykede eylediler. Ol mezbûr veled-i zinâlar bir bir cem‘ oldılar. Yûsuf Şâh cümlesine iltifât idüp bir müzeyyen meclis ḳurup ḫânendeler, raḳḳâṣlar gelüp dürlü raḳṣ eylediler. Mezbûr Yazıcıoġlı Bûrnâz Süleymân’a işâret idüp aşaġı inüp didi ki;“Birâder bu aḫşâm Yûsuf Şâh’ı senüñ ḥanene getürelüm. Üç ‘aded zenân-ı çengî ile Yûsuf Şâh’ı ẕevḳ itdürüp birâz yolalum, öbür refîḳler ḫaberdâr olmadan,” didi. Süleymân Aġa “Pek münâsib,”diyüp ṭoġrı zenân-ı çengîler gelüp aḥvâli ḥikâyet eyledi. Çengîler münâsib görüp ‘aẓm-i Bûrnâz Süleymân ḫânesi eylediler. Bûrnâz Süleymân meyketeye gelüp Yazıcıoġlını işâret ile keyfiyyet-i aḥvâli bildürdi. Çün aḫşâm oldı. Yazıcıoġlı eyitdi; “Ġayrı sulṭânum buyuruñ gidelüm, vaḳit aḫşâmdur,” didi. Yûsuf Şâh “Buyuruñ” diyüp meyketeden çıḳdılar. Yazıcıoġlı eyitdi; “Efendüm begüm Süleymân Aġa ḳuluñuz ḥaddi olmayaraḳ sulṭânumı da‘vet ider. Emir efendümüñdür,” didi.

SAYFA 73

Yûsuf Şâh eyitdi; “Da‘vete icâbet lâzımdur, buyuruñ,” didi. Ol mezbûrlar şâd olup ‘aẓm-i ḫâne-i Süleymân Aġa itdiler. Yûsuf Şâh gördi ki üç ‘aded ḥüns̱â câriyeler muntaẓır durular. Hemân Yûsuf Şâh’uñ ḳoltuġına girüp şîve ile ṭaraf-ı meclise oturdılar. Yûsuf Şâh su’âl idüp “Bu câriyeler kimindür,” didi. Yazıcıoġlı eyitdi; “Efendüm ḳanġısı ẕevḳüñize gider ise o sizindür,” didi. Yûsuf Şâh gülerek câriyelere naẓar idüp birine “Sen benümsüñ, gel yanıma,” diyüp der-âġuş eyledi. Ol gice ṣabâḥa ḳadar ẕevḳ idüp ba‘de’s-ṣabâḥ ḥamâma

varup istirâḥat eyledi. Ḥamâmdan çıḳup ‘aẓm-i meykede eylediler. Gine ẕevḳ ü ṣafâ idüp tamâm yedi mâh bu vechle ol veled-i zinâlar ile ol mâlı tamâm eyledi. Bir gün ġayet mest gelür iken babası dostlarından biri görüp ta‘accüb idüp “Bu ne ḥâldir, bunı babası Bekir Oṭa Başıya sipâriş eyledi. Niçün söylemezler ol daḫı niçün bunı aramaz,” didi. “Bu naṣıl işdür. Bari ben varayum söyleyeyüm,”

SAYFA 74

diyüp doğrı Bekir Oṭa Başı’ya gelüp ḥâli ifâde eyledi. Bekir Oṭa Başı pür-âteş olup bir ḳaraḳolluḳcı çağırup; “Var şol sefîh oğlanı al gel evinden,” didi. Ḳaraḳolluḳcı çün ṣabâḥ oldı. ‘Aẓm-i Yûsuf Şâh eyledi. Gelüp ḳapuyı dâḳḳ idüp vâlidesi; “Kimdür?” didükde ḳaraḳolluḳcı eyitdi; “Yûsuf Şâh’ı Bekir Oṭa Başı ister,” didi. Vâlidesi eyitdi; “Oğlım selâmlıḳda yatur, gir içerü al git. Cânum oğlım Bekir Aġa’ya benden selâm söyle evlâd benüm değildür, anundur. Evvel Allah’a ṣoňra aňa emânet eyledüm”, didi. Ḳaraḳolluḳcı yuḳaru oṭaya çıḳupYûsuf Şâh’ı uyḳudan uyandurdı. Yûsuf Şâh ḳaraḳolluḳcıyı görüp ‘aḳlı başından gidüp “Efendüm ne istersüň, didi. Ḳaraḳolluḳcı bed-mu‘âmele ile “Ḳalḳ seni Oṭa Başı ister, didi. Andan Yûsuf Şâh’ı ḳuzı gibi alup ḳışlaya getürdi. Yûsuf Şâh Oṭa Başı’nuň destîň bûs idüp şöyle durdı. Oṭa Başı’nuň çehresinden ġażab-as̱ârı nümâyân olup eyitdi; “Bire sefîh oğlan ben saňa bunca naṣîḥat eyledüm. Gûşuna

SAYFA 75

mengûş olmadı mı? Şimdi ben saňa ne cefâ ideyüm?” diyüp orada olan kimesnelere şefâ‘at idüp birâz ġażabı teskîn oldı. Hemân ḳaraḳolluḳcıya eyitdi; “Var baňa aşcıyı çağır,” didi. Aşcı geldi. Oṭa Başı bir boğça esbâb ḥâżır eylemiş, eyitdi; “Aşcı al bu oğlanı maṭbaḫa ṣoy,” diyüp teslîm eyledi. Aşcı Yûsuf Şâh’ı ṣoyup bir mâ‘î şalvâr, bir bâġdâdî ḳuşaḳ, bir aġa mintânı, bir beyâż ṣâḳız şâlı, bir fes, bir gümüş dîzge, beline çirâz, ayaġına yemenî giydürüp â‘la bir dilber ḳaraḳolluḳcı eyledi. Dâ‘im Oṭa Başı ḫidmetinde olurdı. Oṭa Başı câmi‘e giderse bile gidüp pâpucını ḳaldurır idi. Günlerde bir gün dîvân oldı. Bekir Oṭa Başı dîvânda ḳalmaḳ murâd eyledi. Oṭa Başı Yûsuf Şâh’a eyitdi; “Var sen ḳışlâya git,” didi. Yûsuf Şâh ‘aẓm-i ḳışla iderken yolı eski serây önüne geldi. Anı gördi

ki bir ak ḳoçı ḳarşudan gelür ve ârdunda on ḳadar câriyeler vardur. Yûsuf Şâh güyâ selâma ṭurur gibi muntażır olup ṭurdı. Ḳoçı Yûsuf Şâh'uñ öñüne geldi. Gördi ki içinde bir ḥanım ve bir câriye yelpaze ṣallar. Yûsuf Şâh

SAYFA 76

câriyeyi gördi ki yüzünde ḫâlden ʻanberler, dehânı ḥoḳḳasında dişleri lüʻlüʻler, serâ-perde ḥüsnünüñ nigeh-bânı, giysûlar cemâlde cemîl, liḳâda bedre-ʻadîl ḥüsn cihân-efrûzına nażar şeydâlıḳ, ġonce dehânı arżûsı pür-şîveki andan ḥâṣıl olur. Nâ-peydâlıḳ bedeninde her dest-i sîmini gümüşden dürülmüş bir al, ḳametde müntehâ serv-i ḫırâmân, nihâl-ı ṭûbâ ḳadd-i bâlasına ḥayrân şîve-i reftârda kebg-i deri, ʻişve-i güftârda reşk-i ḥûri vü perî, cemâli âftâbınuñ şaʻşaʻsından yüzine nażar muḥâl, ruḫsâr-ı tabañı pertevinden gûşe-i ebrûsunı görmeğe mecâl ḳalmayup ṣaçlarınuñ târ u pûdı şekke-i ṣayyâd kirpikleri cân almaġa tîrler, nîşterler mâ-ḫançer-i cellâd Yûsuf Şâh bîñ cânla şîftesi âşüftesi cân-baḫş lebleri dârüʻş-şîfasınuñ ḥastası oldı. İçerüden ḫânım daḫı Yûsuf Şâh'ı gördi ki cemâlde cemîl, ḥüsn içinde bî-ʻadîl şîve-i reftâr ile kebg-i ḫırâma nâz ü ʻişve ile serv-i sehî endâma ḳadd-i bâlası câna belâ ḳâmet-i mintehâsı şâḫ-ı ṭûbâ, çehresi gün gibi rûşen, alnı açuḳ ebrûları güşâde,

SAYFA 77

bir şûḫ ü şen, gözlerinde ʻalâmet-i siḥr ü fiten kirpikleri tîrinüñ nişânesi cân ile ten ḥoḳḳa dehânı câm-ı laʻlin, lebleri yâḳut yâḳut bir şekl-i hümâyûndur. Ḳaṣd eyledi ki ḳoçıdan inüp miyânını der-agûş, ḳollarını ince beline kemend, ṣaçları târı ile göñül mürġini bend eyleye. Tîr-i maḳṣûdı atup nişâne irgire murâdı çehrelerini âyîne-i viṣâlde baḳup göre. Hemân ḥanım bir câriye çaġırup ḳulaġına bir söz eline bir şey virdi. "Câriye başum üstüne," diyüp ḳoçı çekülüp gitdi. Ol câriye ṭoġrı Yûsuf Şâh'uñ yanına gelüp, "Cânum efendüm size bir ṣoḥbetüm var, eğer ruḫṣât-ı devletüñüz olursa ifâde iderüm," didi. Yûsuf Şâh "Buyuruñ görelüm mesʻeleñüz nedür?" didi. Câriye eyitdi; "Efendüm ism-i şerîfüñ nedür, size kim dirler ve ḳanda gidersiñüz pederüñüz ve vâlideñüz var mıdur?" didi. Yûsuf Şâh hemân "Âh efendüm bendeñizüñ cânını pek yaḳdılar bir ṭaḳım veled-i zinâlar" diyüp, başından geçen serâncâmın ḥikâyet eyledi. Câriye "Vâh vâh saña pek yazıḳ olmuş. Şol ḳoçı içinde ki

SAYFA 78

ḥanım saňa ‘âşıḳ oldı. İşte bu altunları saňa virdi ve selâm eyledi. Varsın çârşûdan kendi vücûdına göre elbise kesdürsin, yalıya teşrîf eylesün,” didi. Yûsuf Şâh eyitdi; “Bendeňiz yalıyı bilmem,” didi. Câriye eyitdi; “Biz ḳâyıkçılara sipâriş iderüz. Siz yarıň bâġçe ḳapusına teşrîf idüň, daḫı ḫânım böyle selâm ider kerem idüp, teşrîf buyurur ise anuňla ‘ayş ü ‘işret ẕevḳ ü ṣoḥbet idelüm,” didi. Yûsuf Şâh “Başum üstüne yarıň in-şâ‘llâh gelirüm ḫânım ḥażretlerine maḫṣûṣ selâm idüň,” didi. Câriye “Ṣâḳın va‘düňüze ḫulf itmeyin,” diyüp gitdi. Yûsuf Şâh ṭoġrı çârşûya gelüp kendi üzerine â‘lâ lîbâslar giyüp ol aḫşâm eve geldi. Vâlidesi görüp; “Ey ciğer köşem bu elbiseleri ḳanda buldun,” didi. Yûsuf Şâh eyitdi; “Âh efendüm vâlide bugün bir ḫânım baňa ‘âşıḳ oldı. Bu elbiseleri ol virdi. Lâkin bir câriyesi var. Ben daḫı anı sevdüm. Yarıň ol ḫânıma gideceğüm,” didi. Vâlidesi eyitdi; “Amân oğlım senüň başına

SAYFA 79

bunca felâket geldi. Ḫaff iderüm ki saňa bir ḳażа gelür diyü, gel nûr-ı ‘aynum vaz geç bu işden,” diyü çoḳ naṣîḥat eyledi, fâ’ide itmedi. Çün ṣabâḥ oldı. Yûsuf Şâh ṭoġrı bâġçe ḳapusına geldi. İskelede ṭurdı. Hemân bir ḳayıḳcı gelüp “Efendüm ism-i şerîfüň nedür?” didi. Yûsuf Şâh eyitdi; “İsmüm Yûsuf Şâh’dur,” didi. Hemân bir ḳayıḳcı ma’şâ-llâh efendüm bendeňiz siz efendüme muntaẓırum buyuruň,” diyüp Yûsuf Şâh’ı alup ‘aẓm-i ḫânım eylediler. Yûsuf Şâh ḳayıḳcılara su’âl eyledi ki “Ḫânım ḥażretlerinüň yalısı ḳandadur ve ḫânıma kim dirler,” didi. Ḳayıḳcı cevâb eyledi ki “Yalı İstinye’de Salhor Ḳızı Râbi‘â Ḫânım yalısı dirler,” didi. Hemân Yûsuf Şâh’uň ‘aḳlına câriye gelüp bir âh eyleyüp bir iki ġazel şarḳı oḳuyaraḳ yalıya geldiler. Meğer ḫânımuň elinde dûrbîn gelen ḳayıḳcıları temâşa iderdi. Bir de Yûsuf Şâh’uň ḳayıḳuň müşâhede idüp “Câriyelere, bire ḳızlar yalı ḳapusını güşâde idüň, efendüm gelür,” diyüp kendüsini şaşırup ḳahḳaha ile ḥande eyledi. Yûsuf Şâh

SAYFA 80

ḳayıḳdan ṭaşra çıḳup ḫâdimler “Buyuruň,” diyüp ḳoltuġuna girüp nerd-bâna ḳadar getürdiler. Câriyeler ḳarşu gelüp ḳoltuġlayup nerd-bândan yuḳaru çıḳarırken Yûsuf Şâh gördi ki ḳoçıda yelpaze ṣallayan câriye ṭurur. Yûsuf

Şâh'uň ḳoltuġuna girdi ki ḥuẓûr-ı ẖânıma getüre. Yûsuf Şâh'uň 'aḳlı başından gidüp ol câriyenüň burnını ṣıḳdı. Meğer ẖânım oṭada ḳıyâm idüp ṭurırdı. Yûsuf Şâh ẖânımuň dâmeniň bûs itmek istedi. Ḫânım râżı olmayup Yûsuf Şâh'uň gerdânıň bûs eyledi. Hemân meclis âmâde olup 'ayş u 'işret, ẕevḳ ü ṣoḥbete başladılar ve ol câriye meclisde sâḳîliḳ iderdi. İsmine Leṭâîf dirlerdi. Bu Leṭâîf Yûsuf Şâh'uň cemâl-i bâ-kemâli ṭâḳinüň müşâhedesine müştâḳ, ceẕb-i hem-tâsına âşüfte vü 'uşşâḳ olup hevâ vü heves-i bârânı yaġup 'aşḳ nîlini ṭaşurdı. Şevḳ ü şeġab nehirleri, eyyâm-ı bahâr miẟli bulandı. Ṣuyı başdan aşurdı. Hemân elinden ḳadeḥi bıraġup kendi oṭasına

SAYFA 81

gelüp çeşm-i nem-nâkın seyl-âb, dîl-i derûnüň âteş-i 'aşḳ ile ẖarâb eyledi. Hemân kendü tedârik idüp iẖtiyârı zimâmını rüsvâlıḳ elinden alup ḳabdı. Ḫânım ile Yûsuf Şâh bir ḥafta ẕevḳ ü ṣafâ eylediler. Ḫânımuň bir azâtlı câriyesi var idi. Kendüye ketẖudâ eylemişdi. İsmine Melek-sîmâ dirler idi. Ol Melek-sîmâyı çaġırup tenhâ oldılar. Melek-sîmâ ḳayıḳa binüp çekülüp gitdi. Ammâ Melek-sîmâ ḳanda gitdi, Yûsuf Şâh bilmez idi. Ḫânımuň Demir-ẖân isminde bir câriyesi daẖı var idi. Ol daẖı ẖidmet iderdi. Çün ferdâsı gün Melek-sîmâ geldi, ẖânımına eyitdi; "Efendüm her ne ki emir eyledüňüz ise emriňüz üzre oldı. Efendümüze maẖṣûṣ selâm-ı du'âlar iderler," didi. Ol gün ol gice 'ayş u 'işret, ẕevḳ ü ṣafâ eylediler. Çün ṣabâẖ oldı. Ḫânım Yûsuf Şâh'a eyitdi; "Efendüm begüm vâlidene gider misin?" didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Emir efendümüňdür," didi. Tez ḳayıḳ ḥâżır olup Yûsuf Şâh'uň ceplerüň altun ile ṭoldurup "Vâlidene maẖṣûṣ selâm eyle," didi. Yûsuf Şâh hânımuň elüň

SAYFA 82

öpmek istedi. Ḫânım ḳomadı, Yûsuf Şâh'uň ẖânım yüzini oḥşadı. Andan iki gice ruẖsat alup ḳayıḳa binüp 'aẓm-i İstanbul eyledi. Yûsuf Şâh kendi ẖânesine geldi. Daḳḳ-i bâb eyledi. İçerüden bir kişi "Kimi istersün" diyü su'âl eyledi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Bu ev kimindür? Hîç kimseyi istemem, diye ġażab ile söy-ledi. Ol kişi eyitdi; "Çelebi bu evi biz ṣatın alduḳ. Şimdi bizümdür," didi. Yûsuf Şâh eydür; "Yâ bu evi ṣatan şimdi ḳanda gitdi," didi. Ev ṣâḥibi cevâb eydür ki "Bu evüň sâbıḳ ṣâḥibinüň bir oġlı var imiş. Ġayet ḥüsnâ güzel imiş.

Anı bir ẖânım sevmiş, şimdi bir ḳonâḳ câriyeler ẖâdimler alup ġanî eylemişler. Lâkin ḳandadur şimdi ki ḳonâğı bilmem,"didi. Yûsuf Şâh müteḥayyir olup, "Bâri teyzeme gideyüm," diyüp teyzesine geldi. Teyzesine su'âl itdi; "Vâlidem nerdedür?". Teyzesi alup vâlidesine getürdi. Yûsuf Şâh vâlidesinüñ destüñ bûs idüp su'âl eyledi ki "Vâlide bu ḳonâḳ kimindür?

SAYFA 83

didi. Vâlidesi eyitdi; "Benüm ciger köşem seni seven ẖânım aldı. Ṣaḳın oğlım ẖânımuñ câriyelerine çeşm-i ẖıyânet ile baḳma. Ṣoñra seni ẖânım helâk ider," diyü çoḳ naṣîḥat eyledi ve ol gice ve ertesi gice ḳalup vâlidesinüñ destüñ bûs idüp iskeleden ḳayıḳa binüp 'aẓm-i yalı eyledi. Çün ẖânım Yûsuf Şâh'ı görüp ferâḥ-nâk oldı. Yûsuf Şâh ẖânımuñ destüñ bûs itmek murâd eyledi. Hemân ẖânım Yûsuf Şâh'uñ belinden ḳucaḳlayup oturdı. Meclis ḳurulup ḳahvaltı ve ṭa'âm ve birḳaç ḳadeḥ câm nûş eylediler. Andan ẖânende câriyeler gelüp bir faṣl-ı şehnâz âġaz eylediler. Çün Demirẖân nâm câriye gelüp "Efendüm buyu-ruñ," didi. Ḫânım Yûsuf Şâh'uñ elin ṭutup deñiz kenârında bir köşk ḥâżır, ḳuş tüyü câme-ẖˇâb ẖânım Yûsuf Şâh'ı ṣoyup döşeğe girüp ṣafâya meşġûl oldılar. Ammâ ẖânım bir miḳdâr yâşin olmuş idi. Çün ṣabâḥ oldı. Yine meclis tâzeleyüp 'ayş ü 'işrete ẕevḳ ü ṣohbete mübâşeret eylediler. Ḫânım vâlidesinden su'âl eyledi. Yûsuf Şâh eyitdi; Sulṭânıma maẖṣuṣ

SAYFA 84

selâm-ı du'âlar ider. Lâkin bendeñiz eve vardum, sâ'irlerini gördüm. Andan teyzeme gelüp su'âl itdüm, hele buldum. Efendimüñ kerem-i lüṭfuñuzı görüp memnûn oldum," diyüp ẖânımuñ destîñ bûs itmek murâd eyledi. Ḫânım ḳomadı, "Hele ḥaẓẓ itdüñüz mi?" didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Hîç böyle kerem-i 'inâyet eylemişsüñüz, ḥaẓẓ olmaz mı?" didi. Hemân ẖânım Yûsuf Şâh'ı ḳucaḳlayup gerdânuñ yüzüñ öpmeğe başladı. Ammâ Yûsuf Şâh Leṭâ'if'e fırṣat bulup murâdına irdi. Lâkin ẖânım Leṭâ'îf'üñ çehresinden hissedüp Demirẖân câriyeye ıṣmarladı; "Şu ḳahpeyi gözet," diyü. Çün ṣabâḥ oldı. Ḫânım eyitdi; "Efendüm begüm vâlidene gider misin?" didi. Yûsuf Şâh; "Emir efendümüñ," didi. Hemân ḳayıḳ ḥâżır olup Yûsuf Şâh binüp 'aẓm-i vâlidesi eyledi. Gelüp vâlidesinüñ destîñ bûs idüp eyitdi; "Ḫânım ḥazretleri selâm eyledi," didi.

Vâlidesi selâmuň âlup du‘â eyledi. Yûsuf Şâh eyitdi; “Birâz çârşûyı gezeyüm” diyüp çârşûya çıḳdı. Gezerken bir aḥbâba râst geldi. Hemân “Mâ-Şâ’llâh

SAYFA 85

begüm efendüm sizi bizler ġâ’ib itdük. Böyle olur mı efendümi ‘arżû iderüm,” didi. Yûsuf Şâh eyitdi; “Buyuruň bu aḫşâm ṣoḥbet idelüm,”didi. “Başum üzerine,” diyüp Yûsuf Şâh’uň yanına ḳatıldı. Andan eve gelüp meclis ḳurup ‘işrete başladılar. Andan ṭa‘âm gelüp yediler. Yûsuf Şâh eyitdi; “Cânum efendüm bir ḥikâye söyleseňüz düňleyelüm olmaz mı?” didi. Hemân, “Emir efendümüň,” diyüp ḥikâyeye başladı. Râviyân-ı aḫbâr ve nâḳilân-ı aṣâr şöyle naḳl-i beyân olunur ki nesl-i âl-i Os̱mân’dan Ġâzî Sulṭân Selîm Ḫân Ḥażretleri’nüň zamân-ı salṭanatlarında Gedik Paşa civârında Ḳadrî Efendi nâmında bir ‘aṭṭâr olup kendüsi iḫtiyâr olmaḳ ḥasebiyle bir âdeme muḥtâc olup eṭrâf u eknâfa “Bir münâsib âdem bulun,” diyü sipâriş iderdi. Günlerde bir gün Za‘ferân-bolı cânibinden Deli Meḥmed nâm bir ẕât çoluġunı çocuġunı alup ‘aẓm-i İstanbul eyleyüp bî-çâre ḳalmış idi. Kendüye bir kesb arar idi. Ḳadrî Efendi’nüň aḥbâbından birisi râst gelüp “Tamâm bizüm ‘aṭṭâr Ḳadrî

SAYFA 86

Efendi bir münâsib âdem isterdi. İşte aňa münâsib âdem,” diyüp “Ey Meḥmed Paşa seni bir efendiye götürsem gider misin, didi. Hemân Deli Meḥmed “Niçün gitmem eşek gibi giderüm” diyüp ol âdeme niyâz eyledi. Ol kimesne Deli Meḥmed’i alup ‘aṭṭâr Ḳadrî Efendi’ye götürdi. Eyitdi; “İşte Ḳadrî Efendi saňa bir çirâġ getürdüm ki istediğinden â‘lâ” diyüp ‘aṭṭâruň destîni bûs itdürdi. ‘Aṭṭâr gördi ki aṣlâ bir şeyi bilmez. Eyitdi; “Ey oğlım senüň ismüň nedür? didi. Ol eyitdi; “Baňa Deli Meḥmed dirler” didi. ‘aṭṭâr eyitdi; “Ey Deli Meḥmed seni göreyüm. Eğer alış veriş itmeği öğrenürsen seni kendüme orṭaḳ iderüm. Saňa oḳumaḳ, yazı yazmaḳ öğredeyüm. İn’şâ-llah bir âdem olursun,” didi. Deli Meḥmed “İn’şâ-llah olurum,” diyüp ‘aṭṭâruň destîni bûs eyledi. ‘Aṭṭâr eyitdi; “İşte Deli Meḥmed buňa ṭârçîn dirler, buňa sâḳız dirler, buňa ḳaranfil, dirler” diyüp cümle bahâratı fî‘âtı üzre gösterdi ve birḳaç gün kendü daḫı yanında olup Deli Meḥmed’e kesb ta‘lüm iderdi. Bir gün Ḳadrî

SAYFA 87

Efendi'nüñ bir işi olup dükkâna gelemedi. Deli Meḥmed dükkânı güşâd idüp oṭurdı. Bir ḳız çocuğı gelüp " 'Aṭṭâr baña beş pâralıḳ sâḳız vir," didi. Hemân Deli Meḥmed dükkânda ne ḳadar bahârât var ise cümlesin ṣayup dökdi. Ḳız eyitdi; "Be hey Türk sen deli misin? Ben senden saḳız isterüm, sen baña dükkânda olan bahârâtı söylersin. Sen baña beş pâralıḳ saḳız vir," didi. Çünki 'aṭṭâr cümle bahârâtı birden söyledi. Deli Meḥmed böyle belledi. (İkinci) def'a bahârâtı bir bir ṣaydı. Ḳız; "Sen deli olmuşsun, beni dañlarsın (?زكلزسين ?)" diyüp ḫânesine gelüp bir 'arab dadısı var idi. Deli Meḥmed'den şikâyet eyledi. 'Arab ġażaba gelüp 'aṭṭâra geldi. Eyitdi; "Beş pâralıḳ saḳız vir baña" didi. Deli Meḥmed evvelki minvâl üzre bahârâtı ṣaymağa başladı. 'Arab yerden bir ṭaş ḳapup Deli Meḥmed'üñ başını yardı. Hemân Deli Meḥmed dükkân ṣırığını ḳapup 'arabuñ başını ol daḫı yardı. 'Arab ile Deli Meḥmed ġavġa-ı âvâz idüp civârda olan kimeseneler gelüp bunları ayırdılar. 'Arabuñ maṭlubı olan saḳızı virdiler. 'Arab

SAYFA 88

alup gitdi. Çünki 'aṭṭâr Ḳadrî Efendi maḥallesinde Deli Meḥmed'e münâsib îcâr ile bir ḫâneye ḳomuş idi. Aḫşâm olup dükkânı ḳapayup Deli Meḥmed eve gelürken 'aṭṭâr Ḳadrî Efendi Deli Meḥmed'i gördi ki başını ṣarmış, yüzi ve gözi ḳızıl ḳandur Ḳadrî Efendi Deli Meḥmed'i çağırup "Bu ḥâl nedür?" diyü su'âl eyledi. Deli Meḥmed eyitdi; "Ḳaç şuradan bir ḳara ḳancuḳ ile dalaşduḳ. Hîç Türkçe bilmiyor, geldi. Benden bir şey istedi. Ağzından bir lâf añlaşılmıyor, ben senüñ didiklerini hep didüm. Lâfdan almadığı gibi böylece bizde dalaştuḳ," didi. Ḳadrî Efendi eyitdi; "Baḳar mısın bir kere sen benüm başıma bir ḳaża getürirsin, hele yarıñ olsun görelüm, ḥâl nedür. Var sen eve git," didi. Deli Meḥmed eve gelüp başına melhem ṣarup râḥat oldı. Çün ṣabâḥ oldı. Deli Meḥmed dükkânı güşâd idüp, Ḳadrî Efendi daḫı gelüp ittiṣâlinde olanlara su'âl eyledi ki "Bizüm Deli Meḥmed dün bir 'arab ile ġavġâ itmiş. Aṣlı nedür?" didi. Mâcerâyı ḥikâyet

SAYFA 89

eylediler. Ḳadrî Efendi tekrâr tekrâr Deli Meḥmed'e naṣîḥat eyledi. Çün Deli Meḥmed gördi ki dükkânuň öňünde bir siyâh yavru kedi çaġırur. Deli Meḥmed bu kediyi alup bir mikdâr nân virüp kediyi sevmeğe başladı. Ḳadrî Efendi virdiği yömyeden bir âkçelik çiğer alup kediyi besler idi. Ḳadrî Efendi kediyi görüp, "Baḳ Deli Meḥmed bu kedi bu dükkânda olmaz, al evine götür," didi. Aẖşâm olup Deli Meḥmed kediyi eve götürdi ve her gün çiğeri daẖı götürür idi ve bu kedi o beş mâh içinde ḳuzı ḳadar oldı. Ḥikmet-i Ḫudâ Ḳadrî Efendi dâr-ı beḳâ idüp Deli Meḥmed bî-çâre ḳaldı. Efendisi muḥabbeti ile rûz-ı şeb giryân çiğeri püryân idi. Bir gün kendüsi daẖı nâ-mizâc oldı. Evde ḳaldı, çocuḳlar aç, kedi aç, kendüsi aç, bî-çâre neylesün, "Allah kerîmdür" dir idi. Bu siyâh kedi evi aradı, gördi. Nân viren yoḳ, çaġırmaġa başladı. Deli Meḥmed eyitdi; "Be hey kedi sende aç, bende aç, bu ana ḳadar ben saňa getürdüm. Şimdi sende var baňa getür," didi. Kedi Deli Meḥmed'üň kelâmuň ma'lûm idünüp maḥalleyi

SAYFA 90

dolaşur idi. Maḥalle imâmına hedâyâ olaraḳ bir hind ṭavûġı gelmiş idi. İmâm Efendi baḳkala varup bir (صللو ّطه) tertîb iderdi ve bu ṭarafda siyâh kedi hind ṭavûġını lengeri ile ḳapduġıyla ṭoġrı Deli Meḥmed ẖânesine getürdi. Deli Meḥmed bu ṭa'âmı alup kifâf-ı nefs eyledi. Andan bu kedi mahalleyi ṭolaşup kimüň ṭa'âmını buldı ise cümlesin Deli Meḥmed'e getürdi. Deli Meḥmed ṭa'âm ẖuṣûsıyla ġanîme oldı. Çün maḥallide feryâd fiġân "Kedi kör olası ḥayvân," diyü birbirleriyle şikâyet iderler idi. Aẖşâm namâzuň edâ idüp maḥalleli ḳahve-ẖâneye gelüp cümlesi birbirlerine "Yâ hû cemâ'ât âgâh olun maḥallemize bir kedi peydâ oldı. Evümüzde baḳır ḳalmadı. Zaẖîre daẖı ḳalmadı. Bu kedinüň bir çâresine baḳalum," didiler. İmâm Efendi eyitdi; "Sizler su'âl idüň, kimüň evin-de ise cümlemüz varup ol ẖabîsi ṭudalum, maḥallemizden bir âẖîr yere nef' iderüz," didi. Cümlesi münâsib gördiler. Ṣabâḥ oldı. Cümlesi ḳahveye cem' olup su'âl eylediler ki "Bu kedi şimdi bizden ḳaçar aẖşâm oldıġı gibi diḳḳat

SAYFA 91

buyuruň, ḳangı ṭarafdan gelür görelüm, çâresini buluruz," didiler. Deli Meḥmed bu ḥâlden âgâh olup, kediyi ol gün maḥbûs eyledi. Aẖşâm oldı. Her-

kes evlerüñ damına çıḳup “ ‘Aceb kedi ḳandan gelür,” diyü temâşa iderler idi. Gördiler, kedi gelmez. Cümlesi ḳahveye cem‘ olup eyitdiler ki; “Bu kedi sâ‘îr maḥalleden imiş, zîrâ gelmedi,” diyüp evlerine dağıldılar. Ertesi aḫşâm Deli Meḥmed’üñ ṭa‘âmı ḳalmayup kediyi ṣalıvirdi. Kedi ṭoğrı imâmuñ evine (gitdi). Bacısı meğer börek ḥâżır idüp, ṣofra ḳurarken kedi börek sinisini aldığıyla damdan dama ṭoğrı Deli Meḥmed’üñ evine getürdi. İmâm Efendi hemân pencere(y)i açup “Ḳomşular âgâh olun, kedi gelmiş,” diyü feryâd eyledi. Kedi her ḳangı eve girdiyse buldığı ṭa‘âmı ḳapup Deli Meḥmed’e getürdi. Maḥalle içinde bir velvele peydâ oldu ki “Bire ṭutun ne ṭarafa gitdi şu mel‘ûn,” diyü aradılar. Ammâ nâm-ı nişanuñ göremediler. Hemân cümlesi ḳahveye gelüp ziyânlardan şikâyet iderler idi. Kimi aydur; “Beş ṣaḥan bir çorbâ ṭâsı aldı, gitdi.” Kimi der, “Bir ḳazġân iki leğen birâz daḫı baḳır almış bu kedi,” der. Kimi aydur “iki minder

SAYFA 92

beş yaṣduḳ benüm evde yoḳ, anı daḫı kedi almışdur.” Kimi aydur “Ṣandıġum ve dolâbum soymuş”. Kimi aydur; “Aḫûrdan merkebi götürür iken çağırdum, bıraġup ḳaçdı. Bu ḫabîs kedidür, cânum hîç birüñüz görmedüñüz mi ḳangı evden gelür,” didi. Birisi eyitdi; “Benüm żannum Deli Meḥmed’üñ evinden gelür gibidür, didi. Cümlesi eyitdiler; “Yarıñ bu cemâ‘ât böylece varup Deli Meḥmed’üñ evi etrâfuñ ḳuşadup cesûr olan kimseler evi baṣup ol ḫınzîrı ṭutaruz, ammâ ġâfil olmayun.” meşveret itdi. Çün ṣabâḥ oldı. Ahâli-i maḥalle cümlesi Deli Meḥmed ḫânesi eṭrâfuñ ḳuşadup cesûr olan delüḳanlular ḳapudan içerü girüp İmâm Efendi gerüden çağırup; “Bire Deli Meḥmed evinde olan kediyi teslîm it, eğer teslîm itmez iseñ ṣoñra seni maḥalleden iḫrâc ideriz,” didiler. Deli Meḥmed bildi ki iş fenâ. Hemân kediyi çağırup ṭutup eyitdi ki; “İmâm Efendi kedi beline bir bıçaḳ ṣoḳmuş niyeti fenâ gibi anlarum,” didi. İmâm Efendi feryâd idüp, “Ahâli-i maḥalle pek ṣoḳulman

SAYFA 93

ḥâ‘îndür, size ḳıyar, ṣoñra ḳarışmam,” diyüp İmâm Efendi firâr eyledi ve cümlesi daḫı firâr eylediler. Deli Meḥmed Ḥaḳḳ’a şükürler idüp kediye muḥabbet eyledi ve bunlar ḳahveye gelüp İmâm eyitdi; “Şimdi bu mel‘ûnuñ bir çâresini

görelüm. Zîrâ bu kedi azmış. İşiddüňiz mi beline bıçaḳ soḳmuş maḥallemüzde bir ḳan ider. Ġayrı emniyet olmaz. Yâ bunuň def'ine iḳdâm idelüm" didi. Tekrâr cümlesi pür-ṣilâḥ yüzden tecâvüz olup Deli Meḥmed'üň ḫânesine geldiler. İmâm eyitdi; "Yâ hû Deli Meḥmed kedi evde mi?" diyü su'âl eyledi. Deli Meḥmed cevâb eydür ki; "Kedi kendi âmâkine gitdi, bilmem" didi. İmâm eydür; "Dönün cemâ'ât" diyüp ḳahveye geldiler. Eyitdiler ki, "üç beş gün işüňüzi terk idüň. Şu mel'ûnı rûz u şeb beklerüz, ele geçerse bir büyük çamaşuy teknesi alup ortasına bir çubuḳ üç arşun miḳdârı bez açup aḳındıya varup kediyi içine ḳoyup deryâya bıraḳıruz," diyüp cümlesi, "Münâsib," didiler. Meğer ol mâh şubât imiş. Bir ẕâtuň birisi bir ördek alup aşçıya sipâriş eylemiş ki "Bu ördeği pişir. Kimesne el urmadan baňa getür," diyü sipariş eyledi. Aşçı ördeği pişirüp bir lengere ḳomuş idi. Kedi gelüp ördeği ḳapup gitdi. Aşçınuň 'aḳlı başından

SAYFA 94

gitdi. "Şimdi efendiye ne cevâb vireyüm," diyü tefeḳḳür iderdi. Meğer 'arab câriye maṭbaḥdan bir şey lâzım olup maṭbaḥ dîvârında bir delik olup ol deliğe gelüp ol nesneyi istemekde iken meğer câriye "Başum bozulur" diyü başını açup delikden ṣokup aşçı gördi ki "Gene kedi geldi" ẓannidüp ṣaṭırı alup 'arabuň başına urdı. 'Arabuň başı kesülüp yere düşdi. Aşçı gördi ki kestiği 'arab câriyedür. Aşçı feryâd idüp "Cân ḳurṭaran yoḳ mı?" diyü fiġân eyledi. Uşaḳlar gelüp "Ḥâl nedür? diyü su'âl eylediler. Aşçı aydur; "Kedi geldi, belinde bıçaḳ ile 'arab câriyeyi kesdi baňa daḫı ḥaml eyledi. Ben firâr itdüm. Ördeği daḫı ḳapup gitdi," didi. Efendi ḫaberdâr olup mahalle imâmını çağırup bu ḥâli ḥikâyet eyledi. İmâm ṭoğrı ḳahveye gelüp ahâlî cem' idüp kedinüň 'arabı ḳatl itdigüň naḳl idüp, "Bilin âgâh olun," didi. Ahâli-i mahalle Deli Meḥmed'üň ḫânesine hücûm idüp kediyi ṭutdılar. Elin ve ayağın bend idüp tertîb olan tekneyi alup deryâ kenârına geldiler. Kediyi tekne içine ḳoyup yelken açup deryâya bıraḳdılar. Aḳındı alup gitdi. Ahâli-i maḥalle şâd olup taṣdîḳ eylediler. Sulṭân Selim Ḫân Ḥażretleri elinde dürbîn deryâyı temâşâ iderdi. Dürbîn

SAYFA 95

kedi olan tekneye râst gelüp ne oldığın aňlaşılmayup, merḥûm Ṭıflî Efendi daḫı ḥużûrda idi. Sulṭân Selim ḥażretleri eyitdi; "Ṭıflî şu nedür, deryâda bir şey var, şu ne baḳsaňa?" didi. Âfyon ḥâli ile Ṭıflî "Fermân efendümüň," diyüp dürbîni alup tekneyi gördi. Lâkin ne oldığın bilmedi. Pâdşâh su'âl itdi. "Ṭıflî o nedür?" didi. Ṭıflî eyitdi "Pâdşâh'um ṭonanma-i hümâyûndur," didi. Pâdşâh eyitdi; "Ṭıflî diḳḳatle baḳ, nedür?" Baḳup, eyitdi; "Efendüm tüccâr teknesi olmaḳ iḥtimâli var," didi. Pâdşâh eyitdi; "Ṭıflî diḳḳatle baḳ," didi. Ṭıflî baḳup eyitdi; "Efendüm bildüm, Bostâncı Başı ḳuluňuz olmâlı," didi. Pâdşâh merâḳ idüp Bostâncı Başıya fermân idüp "Deryâ üzerinde görinen her ne ise alup ḥużûr-ı şâhâneme getürsin," didi. Bostâncı Başı ḳayıḳ ile üzerine varup tekneyi alup ḥużûr-ı şâheneye getürdi. Pâdşâh ḥażretleri gördi ki bir kedi bend ile nefy iderler. Kediyi bendden ḫalâṣ idüp gördi ki kedinün elleri mermer gibidür. Pâdşâh eyitdi; "Bu ḥayvân bir yaramaz hayvân olmalı ki elleri tîmûr mis̱lüdür," diyüp fermân eyledi ki "Bir sîm ḥamâ'ili getürin," diyüp kendü ḫaṭṭıyla yazdı ki "Her kim bu ḥayvâňı incidürse şüphesiz ḳatl iderüm" diyüp gümüş ḥamâilinüň

SAYFA 96

içine vaż eyleyüp kedinüň boynuna bâğlayup kediyi ṣalıvirdiler. Bu ṭarafda Deli Meḥmed'üň kedisi gideli ḥâli perîşân idi. Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a niyâz ider ki; "Kedümi baňa yolla," diyü kedi damdan dama sekerek ṭoğrı Deli Meḥmed'üň ḫânesine geldi. Deli Meḥmed gördi ki kedi geldi. Ferâḥ-nâk olup kediyi sev-meye başladı. Ḥaḳḳ'a ḥamd ü s̱enâlar eyledi. Kedi andan ḳalḳup ṭoğrı İmâm Efendi'nüň evine gelüp her ne bulduysa ḳapup Deli Meḥmed'e getürdi. Kediyi imâm görüp "Maḥalleli âgâh olun, ḳara kedi gelmiş," diyü feryâd eyledi. Ḳara kedi maḥallede her ne ḳadar ev var ise cümlesine girüp buldığı ṭa'âmı ḳapup Deli Meḥmed'e getürdi. Maḥalleden feryâd ü fiğân itmeğe başladılar. Aḫşâm olup cümlesi ḳahveye cem' olup bir 'aẓîm meşveret itdiler ki kediyi ṭutup "Ḳatl ideriz," didiler. "Zîrâ evlerümüzde eşyâ ḳalmadı. Bunun ḳatli lâzım geldi," didiler. Çün ṣabâḥ oldı. Ahâli-i maḥalle cem' olup Deli Meḥmed'üň ḫânesine geldiler. İmâm Efendi eyitdi; "Ey Deli Meḥmed biz bu ḫabîsi sürdük, öyle ẓann

ideridik Mışır'a ḳadar gitdi. İki gün içinde bu mel'ûn ne tez geldi, ṭut şu mel'aneti getir ḳatl idelüm," didi. Deli Meḥmed eyitdi; "İmâm Efendi kedi cevâb ider ki maḥalleli

SAYFA 97

ile ceng iderüm," diyü bir bir maḥalleli yaraḳlanup geldiler رمچق çeḳüp kediyi ṭutdılar. İmâm Efendi eyitdi; "Getirüň şol ḫabîsi kendi elümle ḳatl ideyüm," didi. Kediyi getürdiler. İmâm gördi ki kedinüň boynunda bir gümüş ḥamâili var. İmâm eyitdi; "Ey ahâlî gördüňiz mi ḳangı çocıġı yemiş mûşḳâsını kendi boynuna ṭaḳmış, alın boynundan mûşḳâyı görelüm kimin ismi yazılı," diyüp açup İmâm Efendi oḳudı, gördi ki ḫaṭṭ-ı hümâyundur. Eyitdi; "Ey cemâ'ât ben bu kedinüň suçını 'afv itdüm. Sizler daḫı 'afv idüň," didi. Maḥalleli eyitdiler; Sen niçün 'afv idersin, cümlemiz daḫı 'afv idelüm? Bize bildür," didi. İmâm Efendi ḫaṭṭ-ı hümâyunı ḳırâ'at eyledi. Cümlesi eyitdiler; "Biz ḫoşnûd-ı râżı olduḳ. Ḥaḳḳumuz ḥelâl olsun," didiler. "Pâdşâh-ı muşârun ileyh ḥażretleri kediyi buldurup Emir Buhârî türbesine yollayup bir ṣarıḳ ciger ta'yîn eyledi, diyü, rivâyet olunur," didi. Yûsuf Şâh birâz altun iḥsân idüp "Yine teşrîf buyuruň muḥabbet idelüm," didi. Ol mezbûr "Başum üstüne," diyüp çıḳup gitdi. Andan Yusûf Şâh bâġçe ḳapısına iskeleye gelüp, ḳayuḳ ḥâżır binüp 'aẓm-ı ḫânım eyledi. Ḥanım Yûsuf Şâh'ı görüp "Vây göňlüm serveri

SAYFA 98

ṣafâ geldüň," diyüp meclis âmâde olup 'ayş u 'işret, ẕevḳ ü ṣoḥbete başladılar. Leṭâ'if Yûsuf Şâh'ı ḳaş ve göz ile aşinâlıḳ eyledi. Çün aḫşâm oldı. Câmeḫˇablar ḥâżırlanup ḫânım Yûsuf Şâh'a "Buyuruň efendüm birâz da câmeḫˇabda ẕevḳ idelüm," didi. Yûsuf Şâh "Buyuruň" diyüp ḫânım varup câmeḫˇaba girdi. Yûsuf Şâh şam'dânı alup ḳadem-ḫâneye gitdi. Leṭâ'if şam'dânı Yûsuf Şâh'uň elinden aldı. Eyitdi; "Efendüm şam'dân ḫidmeti benümdür. Size zaḥmet olmasun," didi. Yûsuf Şâh'uň ḳararı ḳalmayup al aşaġa eyledi. Lâkin Demirḫân câriye bunları gözetür idi. Hemân ḫânıma eyitdi; "Efendüm gelin, beg efendiyi görün, Leṭâ'if ile ḳadem-ḫâne arasında ẕevḳ iderler," didi. Ḫânım daḫı ḳalḳup kendi gözi ile bunları gördi. Lâkin hîç bir şey söylemeyüp oṭaya girdi. Ammâ Yusûf Şâh'uň ve Letâ'if'üň ḫânım gördiğinden ḫaberleri yoḳ idi.

Yûsuf Şâh ḳadem-ḫâneden gelüp ḫânımı ḳucaḳlayup ẕevḳ ü ṣafâya meşġûl oldılar. Çün ṣabâḥ oldı. Ḫânım Yûsuf Şâh'a eyitdi; "Begüm efendüm vâlidene gider misün?" didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Emir efendümüñdür," didi. Hemân ḳayıḳ ḥâżır olup binüp 'aẓm-i İstanbul eyledi. Bu ṭarafda ḫânım Leṭâ'if'i

SAYFA 99

çağırup "Bire ḳız ḳaḥbe dün gice sen Yûsuf Şâh ile ẕevḳ itmişsin. Benüm üzerüme niçün ḫıyânet eyledüñ; Ḳorḳmadın mı ḫânım duyarsa beni döger yâḫûd beni ḳatl ider, diyü fikr eylemedin mi?" didi. Leṭâ'if inkâr idüp "Ḫayır benüm bu işden ḫaberüm yoḳ. Baña iftirâ itmişler," diyüp ağlamaya başladı. Ḫânım eyitdi; "Ṭoġrı söyle, eğer senden böyle iş żuhûr itdi ise seni çirâġ idüp bege virürüm. Eğer yalan söyleriseñ ben bilürüm saña ideceğüm işi," didi. Leṭâ'if feryâd idüp, "Ḫayır efendüm, ben efendümüñ ṣâdıḳâne câriyesiyüm. Hîç efendümüñ rıżâ virmediği şeye bulunur mıyum? Bu ben câriyeñize iftirâdur. Baña öyle ḳaṣd itmişler," diyüp zârı zârı ağladı. Ḫânım eyitdi; "Vâh vâh öyle ise saña yazıḳ, iftirâ itmişler," diyüp bir âteş olup, "Bire mel'ûn ḳaḥbesi dün gice kendi gözüm ile gördüm, ḳadem-ḫâne arasında, naṣıl inkâr idersin â ḳaḥbe? Eğer ṭoġrı söylesen idin seni azâd idüp Yûsuf Şâh'a virecek idüm. Çünki yalan söyledüñ seni ḳatl ideyüm," didi. Leṭâ'if kendinden ümidüñ kesdi. Hemân ḫânım zengî câriyeleri çağırup sipâriş eyledi ki "Ben her ne zamân Yûsuf Şâh ile meclis olursam bu ḳaḫpeye iki yüz değnek urun," didi. Leṭâ'if'i

SAYFA 100

ḥabs eylediler. Çün ṣabâḥ oldı. Yûsuf Şâh iskeleye gelüp ḳayıḳ ḥâżır binüp 'aẓm-i yalı eyledi. Çün nerd-bândan çıḳarken gördi ki Leṭâ'if yoḳ, yerinde Demirḫân ṭurur. 'Aḳlı başından gitdi. "'Acabâ ne oldı, benüm Leṭâ'if'üm bu def'a baña ḳarşu çıḳup gül cemâlüñ göstermedi," diyüp endîşede ḳaldı. Demirḫân ḳoltuġuna girüp ḫânımuñ ḥużûrına getürdi. Ḫânım yine "Vây begüm 'ömrüm efendüm ṣafâ geldüñ, ḫoş geldüñ," diyüp evvelki iltifât üzre olup ḳaṭ'a Leṭâ'if ile olan mâcerâ söylemedi. Evvelki gibi 'ayş u 'işret, ẕevḳ ü ṣoḥbet idüp gülüp oynadılar. Ammâ Yûsuf Şâh temâşâ iderdi. 'Aḳlı fikri olan Leṭâ'if orṭada yoḳdur. Su'âl itmeġe ḳorḳardı. Çün ḫânım sipâriş itmiş idi ki "Ben ne zamân

Yûsuf Şâh ile meclis olursam iki yüz değnek uruň,” dimiş idi. Hemân mel‘ûn câriyeler Letâ’if’i döymege başladılar. Lâkin Leṭâ’if yerine Demirḫân sâḳiliḳ iderdi. Bâ‘ż-ı ṣoḥbet arasında câ-be-câ amân el-amân ṣedâsı gelür idi. Yûsuf Şâh bu ṣedâyı işidürdi. Ammâ su’âl itmek mümkin değil idi. Ḫânım çâbuḳ çâbuḳ meclis tâzelerdi ki “Leṭâ’if’i değnek ile ölsüň,” diyü ol gün beş altı kere meclis tâzeledi. Çün aḫşâm oldı. Ṭa‘âm iderlerken

SAYFA 101

bir câriye gelüp ḫânıma eyitdi; “Efendüm mübârek serüňiz ṣaġ olsun,” didi. Ḫânım eyitdi; “Ḳayıḳcılara teslîm idüň gice deňize bıraḳsunlar,” didi. Çün sâ‘at üç ḳararlarında ḳayıḳı limandan çıḳup ṭolaşup yine limana girdi. Yûsuf Şâh fikre vardı ki “Bu aḥvâlden ḳorkarım ki ortada Leṭâ’if yoḳdur. Ammâ ḫânımda hîç öyle beşâret yoḳdur,” diyüp beňzi gâh aġardı, gâh ḳızardı, gâh sarardı. Ḫânım Yûsuf Şâh’uň beňzine baḳup eyitdi; “Efendüm begüm nedür gül cemâlin ṣoldı,” didi. Yûsuf Şâh “Ḫayır efendüm bir şey yoḳdur,” didi. Ḫânım eyitdi; “Sen ḳorḳma senüň ḳabâḥatüň yoḳ. Ol ḳaḥbe saňa teslîm oldı. Ḳabâḥat aňundur. Bende anı ḳatl eyledüm,” didi. Hemân Yûsuf Şâh’uň ḳorḳusından ol kiraz dudaġı çatladı. Ḫânım eyitdi; “Amân gözüm nûrı sen ḳorḳma senüň ḳabâḥatüň yoḳdur. Ol seni azdurdı. Senüň ṣuçını ‘afv itdüm,” diyüp Yusûf Şâh’uň gönlüň aldı ve ol gice yine ẕevḳ ü ṣafâ eylediler. Çün ṣabâḥ oldı. Ḫânım eyitdi; “Benüm melek-simâlı efendüm vâlidene gider misün,” didi. Yûsuf Şâh eyitdi; “Fermân efendümüň” didi. Ammâ göňlünden eyitdi; “Vâlideye gidicek zamân değil, ḫânım gazabından gideydi.” Yine ḫânım Yûsuf

SAYFA 102

Şâh’uň ceplerün altun ile ṭoldurdı. Yûsuf Şâh binüp gider iken bu ġazeli oḳudı; Ġazel;

Ḳandasın ey nûr-ı dîde ḳandasın,
Ey nihâl-ı nâr-ı sînde ḳandasın.
Mekr-i âl şiddetindeň ẓâlimüň,
Uğrayan ẓulm-i şedîde ḳandasın.
Ḫasta cismünde firâḳuň derd ile,

Olmadın cânum demide ḳandasın.

Bulmadın hergiz cemâlüňden es̱er,

İstedüm üns ü perînde ḳandasın.

Ḳanda ṣordumsa nişânuňdan ḫaber,

Bilmedi hîç bir ferîde ḳandasın.

Ve bu ġazeli aġlayup oḳudı. Ḳayıḳcı eyitdi; "Begüm ne aġlarsun?" Yûsuf Şâh eyitdi; "Cânum birâderler size bir niyâzum var. Lâkin söylemeğe ḫaff iderüm," didi. Ḳayıḳcılar eyitdiler; "Emr eyle, efendüm nedür?" "Amân efendüm birâderler ḥâlim perîşân, derûnum âteş-i sûzândur. Kerem ü ʻinâyet iḥsân-ı merḥamet idüň. Beni ele virmeyin," diyüp gözyâşın sel idüp ḳayıḳcılarıň ayaḳlarına ṣarılup; "Aḫşâm ki ḳatl olan câriyeyi neyledüňiz," didi. Ḳayıḳcılar gözyaşına raḥm idüp eyitdiler; "E begüm saňa yazuḳ değil mi yâ seni ḫânım ḳatl ideydi ne eylerdüň. Aḫsâm biz ol câriyeyi öldi ḳıyâs iderdük gördük ki ölmemiş, şu ḳarşu ki çaḳal burnuna bıraḳdıḳ. Deňize atmaya ḳıyamaduḳ," didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Ḳuzum size birer avuç

SAYFA 103

altun vireyüm. Beni ol buruna götürüň," didi. Ḳayıḳcılar eyitdiler ki; "Yâ ḫânım duyarsa bizi daḫı öldürür," didiler. Yûsuf Şâh eyitdi; "Ḫânım nerden duyar, ben söylemem. Eğer siz söylerseňiz belki beni daḫı öldürür," didi. "Sizler beni İstanbul'a götürüp gelecek ḳadar Ortaköy'de meyhânede eğlenüň. Andan yalıya gelin, amân iḥsân idüň," diyüp niyâz eyledi. Ḳayıḳcılar Yûsuf Şâh'ı ol buruna götürdiler. Yûsuf Şâh arayup buldu ki "Ölmemiş degnek darbından katı żaʻîf olmuş. Leṭâ'if Yûsuf Şâh'ı görüp aġlayup feryâd idüp didi ki "Ey benüm derdümüň dermânı ey cân içre cânumuň cânı baḳ şu ḥâlime efendüm begüm" diyüp ʻaḳlı başından bî-ḫûş oldı. Yûsuf Şâh'uň cân başına ṣıçrayup Leṭâ'if'üň boynuna ṣarılup ruḫsâruň bûs idüp gözyaşuň ceyḥun iderdi. Ḳayıḳcılar bunlaruň ḥâllerini görüp taʻaccüb eylediler. Yûsuf Şâh'uň ʻaḳlı başına gelüp bir sâʻir ḳayıḳ çaġırup belinden şâlı çıḳarup Leṭâ'if'i ṣarup ḳayıḳa ḳoyup ʻaẓm-i İstanbul eyledi. Vâlidesine getürüp Leṭâ'if'i bir oṭaya ḳodı. Vâlidesi su'âl eyledi ki "Ey oġlım bu câriye nedür ve nerede bulduň," didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Vâlide pâzârdan ṣatun aldum

SAYFA 104

nâ-mizâcdur. Eğer iyi olursa kendüme oṭalıḳ iderüm," didi. Ve andaň ṭabîb ta'yîn idüp tîmâr itmeğe başladı. Biz gelelüm bu ṭarafda ḳayıḳcılar Ortaköy Mey-ḫânesinde sarḫoş olup gice ḳaldılar. Ḳalḳup yalıya geldiler. Ḫânım bunların sarḫoş gelmeleri ve geç gelmeleriyle merâḳ idüp câriyelere eyitdi; "Var baňa ḳayıḳcıları çağıruň," didi. Ḳayıḳcılar gelüp ṭurdılar. Ḫânım eyitdi; "Be ḥerifler bu zamân sarḫoş olup nerden geldüňiz, ṭoğrı söyleyüň," didi. Ḳayıḳcınuň biri ḳorḳup "Efendüm bizüm ṣuçumuz yoḳdur. Yûsuf Şâh bizlere ricâ itdi, birer avuç altun virdi. Aḫşâm ki câriyeyi neyledüňiz, didi. Biz aḫşâm câriyeyi gördük ki ölmemiş, ḳıyamadıḳ deňize bıraḳmaya. Çaḳâl burnuna bıraḳdıḳ. Yûsuf Şâh alup evine götürdi. Biz ol ḳadar naṣîḥat itdik, söz almadı. Bize didi ki; ḫânım beni öldürmez. Ben ḫânıma her gice beş kere iş görürüm, ḫânım beni öldürmez, didi. Biz eyitdik; niçün öldürmez görmedin mi bir nâzenin câriyeyi ḳatl itdi, yâ seni daḫı ḳatl ideydi saňa yazıḳ değil mi, didik ol eyitdi; siz bilmezsüňiz baňa bir 'avrât vefâ itmez. Ben ancaḳ Leṭâ'if içün ḫânıma medâr iderüm. Leṭâ'if olmasa idi ḫânım benüm neme lâzım diyü cevâb virdi bize" diyüp ḫânımı âteşlendürdi. Eğer ol sâ'at

SAYFA 105

Yûsuf Şâh ḫânımuň eline girmiş olaydı, amân virmeyüp ḳatl iderdi. Ḫânımuň gażabı ziyâde olup eyitdi; "Ḫoş imdî pûşt oğlan geçme naṣîbinden, sen elüme girersin, ol zamân işümi ben bilürüm," diyüp gönlüňden anı ḳordı ki "Geldiği gibi ḳatl iderüm, şol oğlanı," didi. Ammâ Yûsuf Şâh'a ḫânım "Üç beş gün vâlidinde eylen" dimiş idi ki gażabı teskîn olmaġı içün Yûsuf Şâh ḫânesinde birḳaç aḥbâb ile ẕevḳ ü ṣoḥbet iderdi ve her gice aḥbâba garâ'îb ḥikâyeler naḳl itdirirdi ve ol gice naḳl olan ḥikâye; Zamân-ı mażîde bir müstecabü'd-da've 'âbid var idi. Bir gün bir sebîle sâlik olup giderdi. İttifâḳ hevâda bir 'ukâb, ṣâḥib-i 'uḳâbuň minḳârından bir fâre beççesi ḫâke düşüp lehcesi کا ر oldı. 'Âbidüň raḥmı galib, ḫâṭırı dâ'imâ şefḳat ü âṭıfete râġıb idi. Fâre-i saġîre ki â'żâsı şikeste oldı. 'Âbid dest-i Ḥaḳḳ-peresitne alup Cenâb-ı Ḫaḳḳ'a cell ü 'âlâ niyâz ile keşf-i râz idüp du'â eyledi ki "Şekl-i fâre sûret-i insâna mütebeddil olup ḳâlıb-ı beşeriyete müteşekkil ola. 'Âbidüň żamîri mażhar-ı elṭâf-ı Ḥaḳḳ

SAYFA 106

idi. Muṭlaka ricâsı maḳbûl, tîr-i mes'ûli dâîre-i icâbetde nişâna vusûl bulurdı. Meğer ol fâre ḫilḳatde dişi imiş. Ḳudret-i muṣavvirü'ṣ-ṣuver 'âbidin elinde bir duḫter-i pâkîze-aḫter olup ḥüsn ü cemâlde bülend şeklde merġûb ve ercümen görindi. 'Âbid Ḥaḳḳ'a ḥamd ü s̱enâ idüp anı bir ṣûfîsine teslîm idüp sipariş itdi ki sıyânet ü ḥıfẓ idüp cânı gibi saḳlıya ulalup büyüyünce ihtimâm ile besleye, maḳâm-ı resede gelüp irişdikde getürüp 'âbide teslîm eyleye. Ṣofî daḫı ṣafî-dil idi. 'Âbidüñ vaṣiyyetini ḳabûl idüp duḫterüñ terbiyetine meşġûl oldı. Mürûr-ı evḳât ile duḫter ḥadd-ı bülûğa irişüp ḫûbb-manżar furür-ı cemâli bezme nûr u fer virdi. Yüzinde ḫâlden 'anberler dehânı ḥoḳḳasında dişler lü'lü'ler serâ per-de-i ḥüsninüñ nigeh-bânı gîsular cemâlde cemîl liḳâda bedr-i 'adîl, ḥüsn-i cihân efrûzına naẓar şeydâlıḳ ġonce dehânı arzusı pür-şîve ki andan ḥâṣıl olur. Nâ-peydâlıḳ muḥaṣṣıla ser-tâ-pâ pür-nâz ü şîve ġarrâ güzel cümle 'â'żâsı münâsib ü bî-bedel bedeninde her dest-i sîmini gümüşden derilmiş bir el ḳâmetde müntehâ serv-i ḫırâmân nihâl-ı ṭûbâ

SAYFA 107

ḳadd-i bâlasına ḫayrân şîve-i reftârda kebg-i deri 'işve-i güftârda reşk-i ḫûrî vü perîdür. Cemâli âftâbınıñ şa'şa'asından yüzine nażar-muḥâl ruḫsâre-i tâbânı pertevinden gûşe-i ebrûsını görmeğe mecâl yoḳ. Ṣaçlarınuñ târ ü pûdı şike-i ṣayyâd kirpikleri cân almaġa yeterler nîşterler yâ ḫançer-i cellâd. Ṣûfî bîñ cânla şîftesi âşüftesi cân baḫş lebleri darü'ş-şifâsınuñ ḫastası olup 'âbide gelüp ḥüsn-i cihân efzûn-ı ḥikâyet itdi. Maḳâm-ı rüşde vü bülûġa irişdügini rivâyet itdi; 'Âbidüñ cânı ol ḥüsn-i ṭâḳında temâşâsına müştâḳ olup ṣûfîye "Getür" didi. 'Âbidüñ fermân üzre sûfî cânânı meclise iḥżar idicek 'âbid gördi ki bir muṣavver bir nûr şekilde perîdür. Yâ ḫû aña ḫiṭâb idüp "Ḳızum mâh olmuşsun. Seni bir âftâba hem-zâd idelüm. Ḥüsn-i 'âlem-efrûzuñ viṣâli ile bir derd-mendi, ber-murâd idelüm," didi. Duḫter bu ḫaber birle şâd olup irşâd-ı 'âbidden mesrûr mülâḥaẓâ-i şüherden her vechle pür-ḥubûr olup 'âbide eyitdi; "Babacığum benüm cemâl-i dil-furûzuma ḥüsn ü cihân efrûzûmı naẓar ḳıl.

SAYFA 108

Baňa hem-tâ bulunmaḳda ihtimâm serv-i ḳaddüm mis̱âli bir şimşâd-ḳâmet ele gelmekde iḳdâm ile beni bir pehlüvana vir ki ḳuvvetde ferîd ḳudretde vaḥîd ola, dünyâda mis̱âli nâ-yâb ‘âlemde ḥüsnle mehtâb ola” diyücek, ‘âbid tefeḳḳür deryâsına düşdi, mütehayyir oldu. Bedreḳa-i ilhâm-ı râh-nümâ olup tedârik eyledi ki “Duẖter söyledüği menâḳıb u evsâf ancaḳ âftâb da bulunur. Rev û ḳuvvetde güneşten bir ter-maẖlûḳ olmaz aňa ‘arz ideyüm” diyü ẖurşîde iltifât idüp duẖter-i ḥiḳayetini şemse teḳrîr itdi. Mihr-i Münîr ḥâlden ẖabîr olacaḳ ‘âbide cevâb virdi ki “Eğerçi ki nûrda bî-nâẓîrem żîyâ-î ‘âlem-efrûzda da ḳuvvet ü ṣâḥib-i tenvîrüm ḳuvvetde aḳrânum zorda ems̱âlüm yoḳ. Ẕâtımda bir gevher-i yekdâneyüm. Feridüm pâdşâh-ı encümüm ḥaşmet ü şevketde vaḥîdüm. Lâkin seḥâb elinde zebûnum, ebr ucundan ebrûlarum dökildi. Pîrüm ḳâmetde nûnum ṣaḥn-ı felekde ẖarmen-i cürmüm-i dünyâdan vesi‘ vü efzûn olup, meydân-ı sipihri birḳaç sâ‘atde sür‘at ile baṣup geçerüm. Ammâ keff deňlü seḥâb-ı nûruma ḥicâb żiya-yı ‘âlem efzûma niḳâb olur. Ḥayretde keff geçerüm. Seḥâb benden ḳavî pür-zûrdur ki ben anuň perde-i penbe

SAYFA 109

‘âyîni içinde gizlenüp mestûrum ḳızunı aňa vir,” diyicek ‘âbid seḥâba mürâca‘ât emîr-i ebre ẖiṭâb ile ülfet gösterüp mâcerâ-i ḥikâyet eyledi. Seḥâb ḥaḳiḳat-ı ḥâlden ẖabîr ü âgâh olıcaḳ ‘âbide cevâb virdi ki şems râst söyler. Aňa nisbet-i zurum muḳadder nûrunı pinhân itmek ẖuṣûsı baňa musaẖẖardur. Ammâ benüm bâd elinden ḥâlim perîşân ḍarbet-i pür-heybeti ile cismüm rîze rîze vücûdum zerrâtla yeksândur. Onun ṣademâtı ile ḳarârum yoḳ. Cûyânum şeb ü rûz şarḳdan ġarba, ġarbdan şarḳa pûyânum. Ḳuvvetde ol benden pehlevân ve zorda âverdir. Ḳızını aňa vir,” didi. ‘Âbid bâd ile hem-dem nesîm ile maḥrem olup keşf-i râz eyledi. Yel cevâba mutasaddî olup “Belî afâḳda ḳuvvetüm meşhûr ḳavm-i ‘âd ile ḥikâyetüm evraḳda mez̠kûr ü mesṭûrdur. Silsi-le-i ḥarekâtum ile deryâlar cûşân mevc-i ceyşleri müteḥarrik ve ẖurûşân u sergerdân olur. Bisâṭ-ı saṭvetüm rûy-ı zemîne mefrûş olıcaḳ dem-i âẖîrde ciyâl-ı ‘ıhn-ı menfûs gibi olacağı ma‘lûm olup gûş-ı hûş medhûş iken şimdi ṭağlara

ḥükmüm cârî kûhlar gürûhna ḫof ü ḫaşyetüm sâri değil. Cibâli yerlerinden izâle içün ne deñlü ḳuvvet ü zor ile üzerlerine mürûr eylesem yerlerinde

SAYFA 110

pek ṭurup etek ṣalmazlar ne ḳadar cüst ü cûy ile ṣadâ vü ṭañîn eylesem ḳulaḳlarına almazlar. Ṭağlar benden ḳuvvetlü kûhlar vaḳâr-ı ʻaẓîm ile ġayetde ṣalâbetlüdür. Ḳızuñuñ tezevvücüne añlar ulı ḳudetüñ irtifâʻta ṭağlar âʻlâdur," diyücek ʻâbidüñ ʻaẓm-i ṣavb-ı cibâle olup bir kûh-ı şükûha ʻarż-ı ḥâl eyledi. Kûh ʻâbidüñ ṭaḳrîrine gûş urup murâdını maʻlûm itdikde kelimât-ı bâdı taḥḳiḳ idüp "Belî kemâl-ı ḳuvvetde sengînüm rifʻatda cevâz-ı ḳarînüm, ḳuvvetde ve ḫaşmetde ṣâhib-i vaḳâr-ı zemînüm. Derûnum ḫazînesinde aḥcâr-ı s̱iḳâle nihâyet birûnum ravżasında eşcâr-ı pür nihâle ġayet yoḳ. Ammâ mûş-i hâmûş-ı s̱aḳye-furûşuñ tîğ-i ḫâk-tirâşı ucundan bedenüm mecrûḥ, anuñ dendâne-i çâlâkı çâk çâkından maṭiyyem olan baḳar. Az ḳalmışdur ki mezbûḥ ola ṣuver-i tâcirümde żâ'îf görünür ve lîkin cürmde ḳavîdür. Cebr ile derûnımı kendüye mesken darb-ı dest gönlüm ve ḳalbüm ḫânesin üzerine vaṭan etmiştür. Dest-i cevrinden gürize mecâl-ı muḥâldir. Bedenümde bir gûşe yoḳ ki anuñ sebîli temîn ḥücrelerinden bir maḥall görünmez ki anda delîli olmaya. Bir ʻayyâr-engizdür ki vücûdum ḫazînesine

SAYFA 111

râh bulup tuşe-i maḥzûnumı tebâh ider, bir düzd-i ḫâk-rîzdür ki derûnum defînesinde maḥfûż olan türâbı nigeh-kûb u pây-mâl ider. Serây-ı arżuñ niḳâb-ı revzen-güşâsı iklîm-i ḫâki maḥkûmı olup taḥtı taḫt-ı zemîn ol dîyaruñ pâdşâsıdur," diyü meâşir-i mûşi teḳrîr eyledi. ʻÂbidüñ gûşı bu ḫaber ile medḫuş olup fâre-i iḥżâr mâcerâyı alâ't-tafṣîl beyân ü ayân idüp "Bir lâle-rûḫ ḳamer-rûy sîmîñ-beden mîsk-bûy duḫterüm vardur. Rıżâsı bir pehlevân-ı zor muşt-ı dilâver çâlâk ve ḳavî puşte hemser olmaḳdur. Berâhîn-i ṣıdḳ-âyîn edille-i ḥaḳayıḳ-ḳarîn ile muḳarrer ve muḥaḳḳak oldı ki, ḳuvvet-i bâzûda sen cümle-den muḳaddem ü muḳavvisin. Ḳızum saña lâyık, aḥvâlüñ anuñ rıżâsına muvâfıḳdur," diyücek mûş cevâb virdi ki "Müsellem bâzâr-ı ḳuvvetüm kerem destimde âhen ve ḥadîd-i nerm imiş. Müş ile insânuñ ne münâsebeti ḥayvân ile ehl-i nuṭḳuñ ne müşâkeleti olur. İzdivacdan murâd-ı nitâc nikâḥdan maḳṣûd

nuḳûr-ı tenâsülde revâcdur," didi. Meğer maḥbûb daḫı ol meclisde ḥâżır olup muḥâvere-i mûṣa gûşı ṭutup maḳalatına taḥsîn

SAYFA 112

ü âferîn idüp ḥüsn ü cevâbına 'âşıḳ olmuş, muḫabbet ravżalarında nihâl ve dâdâ ḥażret gelüp meveddet gülşenlerinde ġonce-i ittihâda ġalebe-i şevḳ ile şukuftelik 'ârıż olup 'âbide niyâz ü tażarru' ile tevaḳḳu' eyledi ki du'â ide. Kendü daḫı mûş olup 'âşıḳ ile ma'şûḳ viṣâle, muḥibb ile maḥbûb ittiṣâle irişeler. 'Âbid-i maḳbûlü'l-münâcât Ḥaḳḳ dergâhına ref'-i ḥâcât idüp el ḳaldurup du'â itdi. Ebvâb-ı ḳabûl güsâde idi. Ḥâceti ḳabûl olup ṣûret-i insâniyyet ol sâ'atde mütebeddil olup duḫter-i mah-pâre hemân şekl-i fâreye mutaḥavvil oldı. 'Âḳıbetü'l-emr maḳṣûda irdiler. 'Âbide vedâ' idüp deliüklerine girdüler. 'Âbide tefeḳḳür eyledi ki "Her bir şeyüñ aṣlı cümle umûr aṣlına râcî' imiş. 'Uḳalâ ḳatında meşhûr ü şâyî'dür," diyüp ḫâṭırına ḫuṭûr itdi ki "Kendüye münâsib bir ḫâtûn ala, cân yoldaşı ola. Civârında bir ṣâliḥa ḫâtûn bulup 'aḳd-i nikâḫ eylediler. Ol ḫâtûn daḫı kendü gibi pârsa zâhide 'âbide her vechle mestûre ve ṣâliḥâ idi. Żâmirine bu manî' lâyıḥ oldu ki anuñla meşveret idüp naṣîhatı ile 'amel eyliye. Cümle eḥibbâdan ol evlâ, bu ḫuṣûṣuñ müşâveresine enseb ü 'âlâdur," diyü mestûreye keşf-i râz itdi. Ḫâtûn ḥaḳiḳat-ı ḥâle vâḳıfe 'âbidüñ du'âsı ḳabûlüne 'ârife

SAYFA 113

oldı. Noḳṣân 'aḳlı muḳteżasınca kendüye 'â'îd olur. Menâfi' taḥṣîline düşdi. 'Âbide eyitdi; "Bulursan var, dünyâda senden özge maḥremüm cihân-ı fânîde vücûduñdan ġayrı hem-demüm yoḳ. Çeşmüm cemâlüñe rûşen, cânum viṣâline tâze gülşendür. Erenlerüñ bâġ ü bostânı teferrüc gâh-ı gülüstânı ḫâtûnlarıñ gülzâr-ı cemâlidür. Göñlüm gözinüñ rûşenâsı âyîne-i ruḫsârınla ḫâṭır-ı ġam-gînümün güşâdı istimâ'-ı ḥüsn-i güftâruñladur. Sen benümsüñ, ben senüñ. Cân senüñdür, ten senüñ, Ḫudâ-yı Te'âlâdan iste ki câriyene cemâl-i cemîl ḥüsn-i bî-'adîl erzânı ḳıla ki baḳiyye-i 'ömr-i zindegânide onuñla mesrûre olam. Sen daḫı müşâhede-i dîdâr-ı dil-fürûzum ile şâd ü ḫurrem olasın," didi. Mestûrenüñ sözi 'âbide te'ṡîr itdi. Fi'l-ḥâl Cenâb-ı Ḥaḳḳ-ı Celle ẕikre dest-i niyâz ḳaldurup du'â itdi ki "Çehre-i nigârda ḥüsn-i bedî' âşikâr ola. Ḫâtûna bir lehçe ve ṣûret

vire ki sâʻirinden mümtâze ḥüsn-i cemâlde bî-endâze ola.” ʻÂbidüñ duʻâsı tîr-i hedef-i icâbete irişdi. Ṣabâḥ olup câme-ḫˇâbından ḳalḳdı. Gördiler mestûre sitâre idi. Mâh olmuş ḫâk-i zilletde âvâre idi. Taḫt-ı ḥüsne geçüp şâh olmuş ḳâmetde serv-i mevzûn

SAYFA 114

gören cemâline ḥayrân ve meftûn olur. Gözleri dil-ṣaydına dâm, ḳaşları kemân, kirpikleri sihâm, ruḫlarınuñ her biri ḳâmetde ḳamer, ebrûları miḥrâb-ı ḥüsne iki mevzûn kemer leṭâfetde câna şebîh kemâl-ı ṭarâvetde ḥüsn-i cihân-efzâ ile ġayetde vecîh ʻâbid ḥamd ü s̱enâ ile niʻmet-i celîle muḳâbelesinde şükürler ḳıldı. Ḥüsn ü dîdârı temâşâsı ile behremend olup rüzgâr geçürdiler. Ḫâtûnuñ cemâl-i cemîli rûz-be-rûz teraḳḳide tamâm dil-fürûz oldı. Âvâze-i ḥüsni ʻâleme meşhûr-ı ṣît cemâli cihânda âftâb-ı pür-nûr gibi dillerde mez̠kûr oldı. Ṭâ’ife-i nisvân cemâl-i bâ-kemâli ṭâḳınuñ müşâhedesine müştâḳ, ḥüsn ü bî-hemtâsına âşüfte vü ʻuşşâḳ oldılar. Gürûh gürûh zenler ḳapulara revzenlere ṣıġmayup gelüp giderler oldılar. Ḥüsnünde ʻacîb şehirde meşhûre-i dil-firîb oldı. Bir gün eline âyîne alup cemâline nigerân oldı. Ḳaşlar hilâline naẓar ṣaldı. ʻİzâr-ı gül-gûni dîde-i pür siḥr ü efsûnını gördi. Dem-beste vü ḫayrân ḳaldı. Derûnı levḥasına hem-ḫˇâre-i żamîri evvela vesvâs-ı vesvese sebîline beşîr ü ʻacîb kibriyâ ṭarîḳlerine rehber olup ḫâṭırına ḫuṭûr itdi ki “Cemâl-i zîbâda mîs̱âlüm nâ-yâb câmiʻ-i ḥüsne gûşe-i ebrûlarum miḥrâb vücûdum gevheri dür-dâne-i yetîm, zülf ü müşgîn ü semen-bûyum ʻanber-i

SAYFA 115

şemîmdür. Niçün şâhlar ile çift pâdşâhlar ile hem-ser ü hem-ḫıffet olmayam. ʻÂbid-i merd derviş-i nân-cûyun ile dil-rîş dünyâ niʻmetlerine muḥtâc, faḳr ü fâḳa ile z̠elîl ü ecder benüm gerden-i kâfurime ṭavḳ-ı z̠er, sâʻîd-i billurınıma envâʻ-ı cevâhirden zîver, sâḳ-ı sîmînüme altunlu ḫalḫâl ve mücevher kemer gerek idi. Ḫasîs ile zindegânına lâyık degülem,” diyü fâsid ġurûrlar pişe vü endîşe ḳıldı. ʻÂbid ile muḥabbetleri hevâsı serd, maʻîşet iḫtilaṭları mizâcı pür-elem ü derd oldı. Muʻaẓẓam serâylarda sükûn ile envâ-ı eṭʻime-i lez̠îz̠e sevdâlarına, meftûn zer-baft libâslar ẓîbâlar ḥarîr ve per niyân ḫilʻât mükellef bisâṭlarda ḫüsrevler mîrler ile inbisâṭ itmek arżûlarına düşdi. ʻÂbide dil-

âzârlıḳlar, ‘inâd-ı sitîzeler ṭurfe ṭurfe nâzlara şîvelere başlayup şîveler ider oldı. ‘Âbidüñ ḥużûrı ġumûm ü endûha mütebeddil evḳât ü sâ‘ati ġuṣṣa vü ḥüzne müteḥavvil oldı. Bir nefer eṭfâl-i ṣaġîri daḫı var idi. Mestûre kibrinden ve ġurûrundan onlara ḫidmet etmez oldı. Âbid esîr ‘iyâl giriftâr-ı aşûb u melâl olup Ḥaḳḳ’a ‘ibâdeti zamânları evlâd-ı ṣiġarınuñ terbiyetine maṣrûf Cenâb-ı Ḥażret-i ulûhiyete niyâz-ı evḳâtı ehl-i beytinüñ mühimmâtına

SAYFA 116

ma‘ṭûf oldı. Îcâb-ı żarûret ile nâ-çâr ikinci ḥâcet içün dergâh-ı Ḫaḳḳ’a el açup niyâz eyledi ki “Ḳâmet-i mestûreden ol ḥüsn-i behcet meslûb olup çehre-i insâniyyeti lehce-i ḫırsa maḳlûb ola.” Tażarru‘a icâbet ṭarîḳleri meftûḥ idi. Cenâb-ı Ḥaḳḳ’da du‘âsı maḳbûl olup fi’l-ḥâl ḫâtûn ṣûret-i ḥayvâna müteşekkil olup şekilde bir ayı oldı. Ḫâneden iḫrâc itdiler. Serây şâh-ı âsitân-ı dûn-i esvâḳ, ve beyâbana düşüp zebûn, ḫal-ḫal-ı zerrîn ile ṭavḳ u kemer arżû iden nâḳısu’l-‘aḳl-ı vâbile mezbele-zârlarda mekîn, maẓahîr-i nâle vü enîn oldı. Muttaṣıl ḫâne-i ‘âbidi devr idüp ḳapusından dûr olmazdı. Âsitânesi ḫâḳiñe yüz sürüp gözleri yaşını seyl-âb, âh ü enîn ü zârîsin, işidenlerüñ cigerleri kebâb olırdı. ‘Âbid eṭfâle ḫidmet ile ṭâ‘at-i Ḥaḳḳ’dan ba‘îd ḫânesinüñ keft ü meşaḳḳatına ṣarf-ı evḳât ile ḥüzn ü şedîd içinde oldı. Żarûret-i ḥâl ile üçüncü su’âl içün Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a tażarru‘ vü temennî eyledi ki ḥırṣ-i ḥarîsi vaż‘-ı sâbıḳına taḥvîl eyleye. Ḳabûl ü du‘â-i mev‘ûd idi. Ol anda ḥırs evvelki beşeresi ile âdem lehçe-i ḳadîmi ile müteşekkil ü ‘âbide mâḫrem oldı. Cebîn-i

SAYFA 117

niyâzı ḫâki mezellete ḳoyup şükürler vesvese-i iblîse imtis̱âl itdüğüne nâdim ü peşîmân olup cân ile eṭfâlınuñ ḫidemâtına ḳıyâm gösterdi. ‘Âbid kemâ-kân ṭâ‘at-i Îlahîde olup leyl ü nehâr ‘ibâdet ü iḫlâṣda rüzgâr geçirdi. Bu ḳıṣṣa-i ġarîbe mûcib-i ‘ibret ḥikâyet-i bedî‘a müstevcîb-i enva‘-ı naṣîḥatdur ki “ ‘Âbid meşvereti ehli ile itmedi. Ḳırḳ yıllıḳ ‘ibâdetinüñ fâ’idesi hebâ-i mens̱ûr Ḥaḳḳ dergâhında zîver-i ḳabûl ile maḳbûl olacaḳ ḥâcâtı żarûret ile żâyi‘ olmaġla murâdâtı şîşeleri meksûr oldı. Refâhiyet ü ḥużûrdan dûr düşdi,” diyüp ḥikâyeyi tekmîl eyledi. Yûsuf Şâh’uñ ẕevḳine gidüp menḳibe-ḫâna iḥsânlar eyledi. Çün ṣabâḥ oldı. Yûsuf Şâh iskeleye geldi, gördi. Ḳayıḳ gelmemiş. Bir miḳdâr eğ-

lendi, ḳayıḳ gelmedi. " 'Acabâ niçün ḳayıḳ gelmedi,?" diyü endîşede ḳalup gerü ẖânesine geldi ve ol gice aḥbâblardan bir ẕâtuň naḳl eylediği ḥikâye; Bir pâdşâh öňünde nedîmleri muṣâḥibleri arasında iẖtilâf düşüp "Eşyânuň ġayet ile yaramazı eşiddi, nedür?" dimişler. Ba'żılar "Yaramaz ẖâtûndur." Kimi eyitmiş "Sû'-i ẖulḳdur." Ba'żısı "Eşyâ yaramaz ḳoňşudur,"

SAYFA 118

dimişler. Sözleri bu üç mertebede ḳarar idüp, lâkin rüchân ḳangısında idügini temyîz idemeyüp ḥakîme muḥtâc olmuşlar. Meğer pâdşâh seyre niyet idüp ṭaşra çıḳmaḳ üzre imişler. Pâdşâh eyitmiş; "Yol üzre ol her kime buluşursa anı ḥakîm idelüm. Her ne dirse râżî olalum, iẖtilâf u nizâ' ber-ṭaraf olsun," diyü buyurmuşlar. Muṣâhibleri "Ḫoş" diyüp süvâr olur. İttifâḳ şehirden çıkup ol buluşduḳları ehl-i ḳurrâdan bir pîr imiş. Merkebine ṭopraḳdan düzülmüş destîler yükleyüp şehre ṣatmaġa gider imiş. Eyitmişler; "Bizüm aramızda bir ẖuṣûṣ içün iẖtilâf oldı. Bizüm 'aḳlumuzda imtiyâzına ḳudret rüchânına miknet görünmedi. Bir ḥakîme mürâca'ât lâzım geldi, 'ahd itdik ki evvel buluşduġumuz kimesneyi ḥakîm idüp anuň söziyle ḳanâ'at ideyüz. Sen bir pîrsün. Pîrler re'yde bî-naẓîr ḥükmünde ṣâḥib-i tedbîr olurlar. Fikirleri ṣayup 'aḳılları s̱âḳibdur, ḳalbleri âyînesi ġubârdan pâk, idrâkları derecâtı hem-ser-i ḳıbâb-ı eflâkdur. Su'âlümize cevâb virirseň seňi kâm-yâb idelüm. Şüphemüz ḥall olursa kelâmını faṣlu'l-ẖiṭâb eyliyelüm," dimişler. Pîre mâcerâyı ṭâḳrîr idüp "Üç ẖuṣûṣda ḳangısı yaramazdur. Beyân ü 'ayân eyle" dimişler. Pîr meğer suḥânda, ḥikmetde

SAYFA 119

bî-nażîr, sözde, kemâlatda mihr-i żamîr her ḥâlden âgâh ü ẖabîr imiş. Eyitmiş: "Su'âlüňize cevâb-ı âsân, müşkilüňüz ḥalline imkân vardur. Üç emürüň birinde rüchân muḳarrerdür. Yaramaz ẖâtûndan ṭalâḳ ile ẖalâs mümkin, müfâreḳat ile adem dâ'ire-i ḥużûrda temkin olur. Yaramaz ḳoňşı eğerçi düşvâr-ı belâ-ı cân ü âzârdür. Velî andan daẖı necât-ı müyesserdür. Evi ṣatmaḳ ile ḳurtulur. Ammâ yaramaz hûy ne 'avrâta beňzer ne yaramaz câra, dünyâyı geşt iderseň bulunmaz aňa çâre. Ol bir belâdur. Cümleden eşedd bir 'aẕâb-ı elîmdür. Aňa yoḳdur ḥadd ü 'add. Bed-ẖûy ile âdem-i siyeh-rû yaramaz. Ḫaṣlet ile merdüm pür-

ġuṣṣa vü ġayġûdur. Bed-ẖûyla ṭabî‘at ‘aẕâb içinde maḥbûs bed-ẖûylu âdemüñ ṭâli‘î maḥûs işleri ma‘kûsdur. Ḫûy-ı bed şitâda eṯer nesîm-i serde ṣovuḳda adem buydurur berde beñzerdür. Derd-i bî-dermân ü düşmân-i bî-emândur," diyücek, pâdşâh kelâm-ı pîre "Âferîn" böyle olanlar cümle sözüne taḥsîn eylemişler. Pâdşâh suẖan-dân imiş. Żamîr-i münirine pîrüñ sözi te'ṯîr idüp eyitmiş; "Ne istersin ẖâṭıruñ ne ile şâd göñlüñ evi külbe-i vîrâna beñzer. Ne ile âbâd olur," demişler. Pîr ziyâde nâzik żâmîr-i kemâli ile ehl-i ‘irfân ve ṣâḥib-i tedbîr imiş. Demiş ki "Pâdşâhum mülûk-i ‘izâmun ehl-i kemâle ri‘âyeti

SAYFA 120

iki nesne ile olur. Biri münâsib ü merâtib iḥsânı, biri mâl ü menâl ve ‘avâîd-i imtinânî iledür. Kemîneñüze münâsib ‘aṭâ iderseñüz ḥâliyye cümle bendelerüñüz yerlü yerindedür. Birisine ma‘zûl olmaḳ lâzım gelür. Derâhim ü dînâr ‘inâyet iderseñüz hazâne-i ‘âmireye nev‘ân noḳsâñ gelür. Şimdi nevrûz zamânıdur. Cümle nevvâb-ı kâm-yabuñuz cenâb-ı şerifüñize hedâyâ pîşkeş çekerler. Kemîne bendeñizüñ ẓahr-ı merkebde maḥmûl olân destîleri ṣatılmaḳ içün emr-i ‘âlî olursa fermân buyurıla ‘atebe-i ‘ulyâñuza pîşkeş çeken beğlerüñüzüñ hedâyâsiyle ḳuluñuz destîlerinden birisi bile ola o bahâne ile cümle جاره لر ṣatulur. Kemîneñüze ḳâ'îde ḥâṣıl olur. Bendeñüze ḳanâ‘at gelür," diyücek pâdşâh tekrâr taḥsîn idüp emr iderler ki "Nevrûzda dergâh-ı mu‘allâlarına çekilen aḳmişe vü emti‘ada elbette pîrüñ destîlerinden bile olmayınca ol hedâyâ maḳbûl olmaya." Pîr ṭapu ḳılup pâdşâh ve muṣâḥiblerine pîrin cevâb ü kelimâtı ẖoş gelüp iṣâbet-i ârâste ta‘accüb eylemişler. Aḥvâl-i pîr beyne'l-cumhûr meşhûr olup her destîye birer altun narẖ eyleyüp herkes muḳaddem birer dînâr virüp birer destîler almışlar. Destîleri vâfir ṣatılup müstevfâ altuna mâlik olmuş. Meğer pâdşâhuñ

SAYFA 121

vezîri ẕâtında kemâl-i ‘îrfândan ẖâli bi'ṭ-ṭab‘ feżâyil ü ma‘ârifden tehî vü ‘ârî imiş. Pîrüñ ḥikâyetini işüdüp istib‘âd ve ta‘accüb idüp ṭabî‘atında merkûz olan denâet ü ḥaseb ẕâtında mecbûl olan reẕâlet ü ẖiffet muḳteżâsınca "Pâdşâh hedâyâsında ṭopraḳdan düzülmüş, bir destî bile virülmekte ne münâsebet olur," diyü gażab-amîz kelimât itmiş. Tevâbi‘i eyitmişler; "Elbette sizüñ hedâyânuz

da daḫı bir destî olmaḳ lâzımdur. Şimdiden alalum, ṣoňra bulunmaz. Pâdşâh ansuz olan hedâyâyı ḳabûl etmemek muḥaḳḳakdur, dimişler. Żarûrî olup, vezîr ṭarafından pîre âdem varup destî ṭaleb eylemişler. Pîr-i nâzik-żamîr eyitmiş varan âdame; “Destîlerümüzüň narḫı bir altun idi. Anlara yüz altuna virürüm,” dimiş. Âdemleri gelüp taḳrîr idicek vezîr nihâyet mertebede incünüp ġaẕab eylemiş. Âḫîrü’l- emr almaḳ żarûrî olup yüz altun göndermişler. Pîr ‘inâd idüp “Ehl-i kibre kibriyâ taṣadduḳdur,” didikleri kelâm ile ‘âmil olup “Destîyi anlara biň altundan eksik ile virmezem,” diyü muṣırr olup nevrûz daḫı irüşüp vezîr çâr ü nâ-çâr biň altunı gönderüp “Aluň,” dimiş. Pîre ṭama‘ galib olup “Biň altuna daḫı râżı degilem. Bir şarṭum daḫı vardur. Ansuz

SAYFA 122

virmezüm, dimiş. “Nedür?” diyü ṣormuşlar. Eyitmiş; “Pâdşâh ḥużûrına dest bûs içün varıldıḳda vezîr beni elbette arḳasına alup getürsün. Bu şarṭa râżî olursa virürem,” dimiş. Farṭ-ı żarûretden vezîr bu şarṭ daḫı ḳabûl idüp ol vaż‘ ile ḥużûr-ı şâha varmışlar. Pîr eyitmiş: “Pâdşâhum ḫûy-ı bed ‘aceb ḥaml-i s̱aḳîdür. Âdemi bu mertebeye irişdirür. Eşerr-i eşyâ idügine ḥükm itdügüm s̱abit oldı,” diyücek, pâdşâh tebessüm idüp, pîrüň kemâlâtına envâ‘ taḥsînler, ḥüsn ü taḳrîrine âferinler eylemişler. Vezîri ‘azl idüp vezâreti pîr-i ḥakîme,ṣadâreti muşîr-i ḥikmet-pezîre tefvîż eylemişler. “ ‘Âlem ma‘mûr, ḥücre-i mülk pür-nûr, memleket dârü’s-sürûr olmuşdur, ve’s-selâm” diyüp hikâyeyi tekemmül eyledi. Yûsuf Şâh’uň ẕevḳine gidüp, “Cânum efendüm iḥsân idüň, bir ḥikâye daḫı naḳl idüň,” didi. Mezbûr, “Bâşum üstüne,” diyüp ḥikâyeye başladı Ḥikâye: İki dânişmend-i sûḫteleri âteş-i ‘ilmüň efrûḫteleri hengâm-ı cevâb ü su’âlde birbiri ile baḥiṣ ü cidâl eylediler. Biri eyitdi: “Min cidd ü cedd kelâm dürüstdür. Her kârda cidd ü ihtimâm lâzım. Ḥuṣûl-i maḳṣûda sa‘y-ı cemîl mühimdür. Esbâba mübâşeretsüz iş

SAYFA 123

olmaz. Âḫîri teşvîşdür,” birisi eyitdi; “Cidd ü cehd lâzım değil. Naḥnu ḳasemnâ kelâmı benüm ḫˇâcem ü üstâdumdur. Maṭlub ü merâm ḥuṣûlünde istinâdum aňadur. Erbâb-ı ḥaḳâyık ve eṣḥâb-ı daḳayıḳ yanlarında netîce-i sa‘yı yabân yerlere tîri pertâbdur, میدر Taḳdîr-i Haḳḳ’da maḳsûm olan rızḳ bî-kemân irişür.

Cidd ü ihtimâm her yerde fevz ü encâm olmaz. Anuň daẖı maḥallî olur, didi. Terâhları müşted ḥuṣûmetleri fevḳâ'l-ḥadd ve'l-ġaye oldı. Bir gün min cidd ü cedd kelâmını tercîḥ iden sûẖte girü mu'ârıżı ile cengde iken eyitdi; "Be câhil işte şimdi ikümüz bile açlar, ġıdâya muḥtâclaruz. Ben bugün sa'yı ü iḳdâm ideyüm. Bir yaġlu noẖudlu pilâv pişürüp muḥaṣṣala'ül-merâm olalum. Sen "Naḥnu kasemnâ" kelamı ile aç ve nâ-kâm ol," didi. Meğer ol suẖtenüň bir ẖˇâce-ikâm-kâr aşinâsı, merd-i 'âḳıl ü hûşyâr dost-ı bânevâsı var idi. Suẖte aňa varup naḥnu kasemnâ kelamı ile naṣîb temânnâ iden mu'ârıżı ile cidâllerini ḥikâyet eyledi. "İşte bugün bu vecihle mâcerâmız oldı. Gice size gelüp mihmân oluruz. H̱aṣma ilzâm içün bize lâtîf ü ra'nâ etlü ṣoġanlu köftelü dâne pirinç pilâvı iḥżar itdük," diyü tażarru'lar eyledi. H̱ˇâce daẖı n'ola bu żiyâfete va'de eyledi.

SAYFA 124

İkisi bile ol gice varup ẖˇâceye mihmân oldılar. H̱ˇâce lâtîf ve żarîf aḥvâle muṭṭali' sâḥib-i vuḳûf lûṭûfda şerîf idi. Leẕîẕ ve ṣâfî revġan ile bi'l-cümle envâ'-i tekellüfât ile maṣnû' ve puẖte pilâv iḥżâr idüp bir rengîn çininüň içine bir avuç altun ḳoyup üzerini pilâv ile mestûr eyledi. Manî'de iki dürlü ta'âm var oldı. "Üzerinde aḳ pilâv içerüsinde ẕerde naḥnu ḳasemnâ," diyen sûẖtenüň ḥiṣṣesi ol ẕerde idi. Vaḳt-ı ta'âm irişdi. Ṣâḥib-i ẖâne ḳonuḳlara ṣofra getürüp beẕl-i ẖûn itdi. Min cidd ü cedd sûẖtesi Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a şükürler, ẖˇâceye en-va'-i telaṭṭuf ile s̱enâlar, du'âlar eyledi. Pilâvdan vâfir-i müstevfî ekl idüp ḳarnı müntehâ ṭoydu. Ammâ ẕerde ẖuṣusını aṣlâ ṭuymadı. Naḥnu ḳasemnâ sûẖtesine ġalebe idüp eyitdi; "Aḥmaḳ işte cidd ü cehde ẖˇâcesinde sebḳ böyle alursın. Baḳ ṭur, ben sa'y u ihtimâm idüp derd-i cû'a devâ-yı tamâm eyledüm. Naḥnu ḳasemnâ ümîdi ile aç ve nâ-tüvân ol," didi. Bî-çâre ẓâhirde maġlûb olup derûnda Cenâb-ı Ḥaḳḳ'a i'timâd ile ḳavî-dil idi. Açlıġa ṣabr müşkil iken kendüye cebr idüp belâ-yı cû'a taḥammül ḳılup meẕhebinden rücû'a ruẖṣât virmedi. Ṣofrayı kaldurdılar. Ṣâḥib-i ẖâne

SAYFA 125

eyitdi; "H̱ˇâce da'vâsında muṣırr olup şâm içinde aç ḳalup hazır pilâva girmedi. Şâyed giderek miżṭar olup naṣîbini ala" diyü çînî birle ol pilâvı yanına ḳoyup

gitdi. Ṭoḳ olan sûḫte ḥavṣalası enbâr-ı dâne-i pirinç ile memlû yalıňuz pilâvı ol yedi, ḳarnı ṭoḳ ḥużûr ile yatdı, uyudu. Sûḫte-i derd-mend aç ü müstmend çeşmine ḫˇâb-ı ḥużûr ḥarâm, kârına gâhî pişîmân, ammâ gözü pirinç çinisinde müdâm ṣabâḥa ḳarîb olunca ṣabr ü ârâm eyledi. Min cidd ü cedd sûḫtesi uyḫudan uyanup ḳalḳdı, gördi. Nedîm Naḥnu ḳasemnâ besetât-ı bezmde (?) henüz bî-dâr, açlıḳ belâsı cânına kâr eylemiş, mużṭarib'ül-ḥâldür. Eyitdi; "Be hey câhil ḳuru ġayret âdemi zebûn-ı lecc ü 'inâd kişinüň ḳâmetini nûn ider. Şimdi yarıňun da'vaňda mâl görünmedi. Sîtîz ü lecüclıḳdan n'olur, pilâvı مه الـ" , diyü çînîyi öňüne sürüp basṭ-ı maḳal eyledi. Bî-çâre ziyâde aç ve gürisne idi. Żarûret ile gerüsine dönüp inṣâf yüzinden pilâva 'âşıḳ idi. Eline ḳaşıḳ alup yer gibi olup pilâvı debredürken gördi. Pilâvuň altı altundur. Hemân "Naḥnu Ḳasemnâ" diyü üzerine düşüp pirinçden altunu ifrâz eyledi. Şehbâz ricâ ile meydân-ı

SAYFA 126

tevekkülde avcı idi. Avucu ṭolı zer oldı. Min cidd ü cedd sûḫtesine ḥayret-i renc ve ṭaleb-i aşuftesine kemâl-i dem-bestegi vü żucret geldi. Ḳâḫ oturur, ḳâḫ ṭurur ġuṣṣa vü ġamdan ḳâḫ yatur ḳâḫ yürür. "Be hey câhil ne 'aceb ṭoyum olduň, mezheb senüň imiş. Hep ẕeheb saňa naṣîb oldı," diyü i'tiḳâdından rücû' itdi. Fi'l-vâḳi' tabâyi'de iḫtilâf muhaḳḳaḳ kiminüň âyîne-i ḳalbi ġubâr-ı şekk ü reyb ile pür-'ayb kiminüň mir'ât-ı muṣaffa-mânendi pâk u ṣafdur. Şûrîde olan ḳalb cümle umûrda esbâba müstenid olur. "Ben faḳîrüň göňlini efendüm ile şen olur,"diyüp ḥikâyeyi tamâm eyledi. Yûsuf Şâh'uň beş on altunını alup gitdiler. Çün ṣabâḥ oldı. Yûsuf Şâh ḳâlḳup iskeleye geldi, gördi. Ḳayıḳ yoḳ. Ḳararı ḳalmayup bir sâ'ir ḳayıġa binüp 'aẓm-i ḫânım eyledi. Yûsuf Şâh ḳayıḳcıya eyitdi; "Cânum ḳayıḳcı sen ḳanġı diyârdansın ve ḳanġı diyârları gezdin ve başına ne geldi, naḳl it görelüm," didi. Ḳayıḳcı eyitdi; "Be hey oġlım başdan çoḳ serencâm geçdi velâkin bir ġârib ḥikâye naḳl ideyüm,"didi. Ḥikâye; Bir ḥammâluň

SAYFA 127

tırâşı gelüp berber dükkânına tırâş olmaġa gidüp, berber gördi ki bir sersem ḥammâldur. Berber ḥammâlı tırâş ider. Ḥammâluň beş 'aded pâresi olup berbe-

re der ki; “Cânum berber bu sefer beş aḳçemüz var. Bir daẖı tırâş olursam ziyâde virirüm,” didi. Berber; “Ma‘ni değil, eğer ẖarclıġuň yoḳ ise al saňa ẖarclıḳ vireyüm,” diyüp ḳırḳ ‘aded pâre virdi. Bir kâġıd daẖı toz virdi. Ḥammâl eyitdi; “Bu toz nedür?” didi. Berber eyitdi; “Sen bu tozı ye, vücûdına çoḳ fa’îde olur,” didi. Ḥammâl hemân tozı yedi. Ḳırḳ ‘aded pâreyi aldı. Dükkândan çıḳup gitdi. Ḥammâl eyitdi; “Tırâş oldum. Ḳırḳ pârem var bâri bir de ḥamâma gideyüm,” diyüp ṭoġrı ḥamâma geldi. Ṣoyunup içerü girdi. Hemân iki ‘aded tellâk gelüp, ḥammâluň yanına oturup ikrâma başladılar. Ḥammâl göňlünden eydür; “Bu ikrâm ḳırḳ pâreye olmaz, acabâ beni âdeme mi beňzedürler,” diyü ẖülyâ iderdi. Ḥammâlı pâk yuňup câme-kânâna getürdiler. Bir a‘lâ yere oṭurutdılar. Bir uşaġ elinde mücevherli ṭaḳım çubuḳ ḥâmmâla virdiler. Bir a‘lâ boġça esbâb ḥammâluň öňüne ḳoydılar. Ḥammâl eyitdi; “Bu esbâb

SAYFA 128

kimündür?” Eyitdiler; “Efendüm senüňdür. Ḥammâl eydür; “Bu esbâb benüm değil. Ben esbâbımı bilirüm, bu değil,” didi. Eyitdiler; Amân efendüm iḥsân idüň, bu esbâb senüňdür,” diyüp ḥammâlı giydürdiler. Ḥammâl giyünüp gördi ki cebleri altun ṭolıdur. Hemân beş on altun bıragup ṭaşra çıḳdı, gördi ki bir a‘lâ ṭonânmış at ḥammâluň önüne getürdiler. Ḥammâl eyitdi: “Bu at kimüň?” “Efendüm sizindür,” diyüp ḥammâlı ata bindirdiler. Ṭoġrı bir ḳonâġa getürdiler. Ḥammâl atdan inüp yuḳaru çıḳdı. Uşaġlar ḥammâluň ḥużûrunda, dîvân ṭurdılar. Ḥammâl eydür göňlinden ki “Cânum bu ḳonâġ kimindür, beni buraya niçün getürdiler?” diyü ẖülyâ iderdi. Uşâġın biri eyitdi; “Efendüm sizi ḥamâm incitti. Bâri ḥareme teşrîf idüň,” didi. Ḥammâl “Ḫoş olur,” diyüp ḥareme girdi. Hemân ḥanım girüp “Vây efendüm buyuruň,” diyüp ikrâm idüp ḳahvealtı ṭa‘âm gelüp yediler. Andan aḥşâm olup ẖânım ile döşeğe girdiler. İki def‘a mucâma‘at eyledi. Ḥammâl eyitdi; “Ḫânım câriyeler ḳanda gitdi,” didi. Ḫânım eyitdi; “Efendüm mekânlarına gitdiler ne isterseňiz emir buyuruň,” didi. Ḥammâl eyitdi; “ḳadem-ẖâneye gitmek îcâb

SAYFA 129

itdi. Ḫânım şam‘dânı alup ḳadem-ẖâneye ḥammâl ile gitdiler. Ḥammâl içerü girüp çömelüp ab-dest bozarken ḥammâluň ensesine birḳaç ṭoḳât urdılar. Bir de

ḥammâl gözini açup gördi ki ḥamâmda göbek ṭaşında çömelüp oturur, dirler ki "Be hey edebsiz adam iki kere ʿibzâya varduň, seni faḳîrdür, diyü bir şey söylemedük. Şimdi ḳarşumuzda oturup pislersün, yıḳıl ḳarşumuzdan edebsiz," deyüp, ḥammâlı darb eylediler. Ḥammâl gördi ki ne ḫânım var ne ḳonâḳ var. Bildi ki berberüň virdügi tozda imiş, bu keyfiyyet. "Hemân bedenüm pâk idüp ṭaşra çıḳup gitmiş," didi. Ḳayıḳcı ḥikâyeyi tamâm idüp, yalıya Yûsuf Şâh geldi, gördi ki câriyeler evvelki minvâl üzre Yûsuf Şâh'ı alup ḥużûr-ı ḫânım eylediler. Ḫânım Yûsuf Şâh'ı görüp "Maʿşâ-llâh begüm ṣafâ geldüň ḫoş geldüň" diyüp ikrâm eyledi. Câriyeler meclis âmâde idüp ʿîşrete mübâşeret eylediler. Ḫânım eyitdi; "Begüm saňa bir ḥikâye naḳl ideyüm," didi. Yûsuf Şâh "İḥsân idersüňiz" didi. * ḥikâye * Zamân-ı mâżîde bir ṣayyâd ḳuşı ṣayd iderdi. İttifâḳ bir gün bir serçe ṭutup

SAYFA 130

dâma düşürdi. Ḳudret-i ilâhî ile serçe dehân açup ṣayyâda söyle ki "Ben hevâyı ferâġatda fâriġu'l-bâl uçarken beni giriftâr evḳât-ı rüzgâr mı perîşân idüp beni âşüfte vü zâr itmekden murâd ü mâksûdüň nedür? Cân-âzârlıḳ iyü pîşe bir âzâde(y)i ṭutup ḥabs ü zâr itmek sürûr-encâm olur, endîşe değildür," didi. Ṣayyâd eyitdi, "Ḥaḳḳ teʿâlâ ḳuşları insâna taʿâm, laḥmlarını ṭuʿme-i âdem (وادام ?) eylemişdür. Seni boğazlayup etini kendüme kût iderüm," didi. ʿUṣfûr eyitdi; "Tenümde et ḳalîl lâġar-i zaʿîfem. Ḥükmüň şânı yoḳ üstüḫânum kimesneye ḫûn olur değildür. Naḥîfüm, vücûdumda görünem hemân bâl ü perdür. Varlıġum hemîn bir avuç yükdür. Beni ẕenc idüp yoḳ itmekden ise saňa üç söz taʿlîm ideyüm, beni boğazlayup yemekden nâfiʿ ola ve ḳanumı döküp beni helâk eylemeden evlâ olsun," didi. Ṣayyâd eyitdi; "Ol sözler nedür, söyle?" Serçe eyitdi; "Fevt olup gitmiş nesnelere nâdim olup, ġam çekme ve elüň irişmeyüp ḳudretüň olmadığı nesneleri ṭaleb eyleme ve her işitdügin sözi gerçek ṣanup inanma." Ṣayyâd sözlerini beğenüp "İyü pend ü naṣîḥat vâḳıʿa bunlar ile ʿamel itmek seni boğaz-

SAYFA 131

layup yemekden yeğdür," diyü serçeyi azâd eyledi. Ol maḥalde bir dîvar var idi. Serçe üzerine ḳonup eyitdi; "Beni boğazlayup yemek bâbında olan

murâduňı tamâm itdigüň ḳurşaġımda ḳaz yumurdası ḳadar bir incü var idi, alup ‘aceb ṭoyum oldurduň ġaflet itdün,” didi. Ṣayyâd bu kelâmı işidüp ḫâṭırına pişîmânlıḳ ü nedem bürünüp serçeye eyitdi; “Çün eyledür gel seni muḳaşşer simsim ile ṣovuḳ ṣuyla ḳonuḳlıyalum. Yabâna gitme,” didi. Serçe eyitdi; “Hey cahil ne ‘aceb aḥmaḳ imişsin. Saňa naṣîḥat itdüm. İşitmedüň, ol pend ile iş itmedüň saňa didüm ki ḳudretüň olmaduğı nesne(y)i ṭaleb itme ben bir daḫı eliňe düşmek muḥâldür. Anı taṣavvur eyleme, heyhat fırṣatı fevt eyleyenler emel-i âyînesinde çehre-i maḳṣûdı görmez. Semend-i murâda süvâr iken, inüp bendîne ḳaçuranlar nâ-dân ve öyle meydân-ı âmîzde artuḳ ol atuň ṭavrına irmez ve hem saňa her işitdügüň söze inanma, didüm. Benüm ḥavṣalamda ḳaz yumurdası deňlü incü olur mı, niçün naṣîḥatum ile müteneṣṣiḥ olmaduň ‘aḳluň yoġmış,” didi. Divârdan uçup gitdi. “Fi’l-vâḳi‘ kişi fevt olup, elden giden işe ġuṣṣa vü ġam çekmek şûr yerlere ḥâṣıl-ı

SAYFA 132

ümîd idinüp ‘abes yere toḫum etmekdür. Ṭâḳat ü ḳudret irişmeyen ḫuṣûsı arżû itmek uçar ḳuşı ṭutarım diyü ârduna düşüp gitmekdür ve her işitdügi sözü mîzân-ı ‘aḳla urup ṣaḥîḥ ü saḳîm idügini bilmedin ve nef‘ü żarrı fehm itmedin anuňla. ‘Amel tîz yıḳılur bînâdur. Bî-temeldür ey pûşt oğlan baḳ ben seni öldürmedüm, senüň serçe ḳuşı ḳadar ‘aḳluň yoḳ mıdı? Sen Letâ’ifi eve götürmüşsin,” didi. Yusûf Şâh inkâr idüp, “Efendüm bu söz ḫilâfdur. Ben ḳuluň Leṭâ’if’i görmedüm,” diyü inkâr eyledi. Ḫânım ketḫudâ ḳadını çaġırup eyitdi; “Var şol sefîh oğlanuň evini ara, Leṭâ’if anda mı,” didi. Ketḫudâ ḳadın ḳayıḳa binüp Yûsuf Şâh’uň ḫânesine geldi. Evüň içini aradı. Bir oṭada Leṭâ’if’i gördi. Yûsuf Şâh’uň vâlidesi eyitdi; “Cânum ḳarındaşum bu ne ḥâldür? Böyle gelüp evi ararsuňuz,” didi. Ketḫudâ ḳadın mâcerâyı naḳl eyledi. “Şimdi oğlınuň ḥâlî ne olur, Mevlâ bilür,” didi. Yûsuf Şâh’uň vâlidesi feryâd idüp “Cânum ḳarındaşum oğlım evvel Allah ṣoňra saňa emânet. Dünyâ ve aḫret ḳarındaşum ol, amân” diyü

SAYFA 133

ricâ itdi. Ketḫudâ ḳadın “Ḫudâ kerîm,” diyüp gitdi. Çün yalıya geldi. Ḫânım su’âl itdi. Ketḫudâ ḳadın eyitdi; “Ḳuluň Leṭâ‘ifi anda gördüm. Ġayet zebûn-ı

bî-mecâldür. Aẖşâma ṣaġ ḳalacağını Mevlâ bilür," didi. H̱ânım Yûsuf Şâh'a eyitdi; "Ḳaḥbe pûşṭ, şimdi yalanuñ naṣıl oldı. Sen hîç benden ẖavf itmedin mi? Ḳızlar şol oğlanı boğun, ḳayıḳcılara teslîm idüñ, gice deñize bıraḳsunlar," didi. Câriyeler Yûsuf Şâh'ı alup bâġçenüñ vasaṭından cârî ana ṣu yolı olan maḥalle getürdiler. Boynuna ipi ṭaḳdılar. Hemân ketẖudâ ḳadın gelüp Yûsuf Şâh'uñ boynundan ipi alup ṣu yolınuñ büyük ṭaşını ḳaldurup Yûsuf Şâh'ı ṣu lağımına bıraḳdılar. Ketẖudâ câriyelere eyitdi; "Aṣlâ ẖânım bunı bilmesin," diyü tenbîh eyledi. Yûsuf Şâh lağım-ı mezbûrda bir vâfir medhûş yatdı. Andan 'aḳlı başına geldi. Kâh yüzi üzre kâh yan üzre lağımdan gider idi. Gice nıṣfı bir müzeyyen bâġçeye çıḳdı. Bir vâfir anda ṭurdı, gördi. Ḳarşuda bir mûm ışığı var. Ana ṭoġrı gitdi, gördi. Bir yalı şenlik iderler ve ol yalı Mîr-'Âlem yalısı imiş.

SAYFA 134

Ṭıflî Efendi ol gice anda misâfir olup üç beş aḥbâb ile ẕevḳ ider idi. Ṭıflî bir â'la ḥikâye söyler idi. *hikâyet* Ṣelâṭîn-i sâlifede ẖavâḳîn-i sâbıḳada bir ẖâtûnuñ meyânıñda yedi yaşında bir çocuḳ ile yolda gider iken bir ḥammâla râst gelüp feryâd ider ki; "Be hey ẓâlim âdem senüñ H̱udâ'dan ẖavfuñ yoḳ mı yedi senedür beni evde bıragup bir mektûb yâẖûd ẖarclıḳ yollamayup beni evlâdum ile bî-kes ḳoyup gitmek lâyık mıdur?" diyü feryâd ider. Ḥammâl eydür; "Ḥâşâ sen benüm bildiğüm ẖâtûn değilsün, senüñ eyitdigüñ baña iftiradur," didi. H̱âtûn;" Ne dimekdür, sen benüm 'iyâlüm değilsin? Beni yedi sene bıragub âẖer diyârda gezüp şimdi gelüp inkâr mı idersüñ? Seni ẓâlim! Ṭutun şu ḥerifi żâbiṭ ḥużûrında muḥâkeme olayum," diyüp ḥammâlı ḥużûr-ı żâbiṭ eyledi. Ol vaḳte żâbit su'âl idüp; "Nedür da'vâñuz?" didi. H̱âtûn didi; "Efendüm merḥamet idüñ şu ṣabiyâna vü ben câriyeñüze şu âdem benüm 'iyâlüm olup beni yedi sene bu çocuḳ ile bıragub âẖer yerlerde sâkin olup bir aḳçe daẖı göndermeyüp şimdi gelüp sen benüm ehlüm değilsin diyü inkâr ider, amân

SAYFA 135

efendüm 'inâyet mürüvvet idüñ," diyü feryâdlar eyledi. Ḥammâl eydür; "Ḥâşâ sen benüm ehlüm değilsin. Ben fâlân iskelede ḥammâlum benüm aṣlum âẖer diyârdur. Bu ẖâtûn ne benüm bildiğüm ve ne ben anuñ bildigüyüm. Bu ẖâtûn

baňa iftirâ ider,” diyü feryâd iderdi. Żabiṭ eydür; “Be hey ḥammâl sen deli olma. Bu ana ḳadar hîç vuḳû‘ı var mudur ki; bir ḫâtûn sâ‘îr âdemi ṭutup sen benüm ‘iyâlümsin dimiş, senüň itdigüň edebsizlik,” diyü ḥammâlı tekdîr idüp “Al ḫâtûn ‘iyilini git,” didiler. Ḥammâl eydür; “Bu ne ḥâldür, bu hîç olmuş iş degüldür. Bire ḥanım ben senüň ‘iyâlün değilüm. Gel bu iftirâyı itme. Benüm memleketümde çocuḳlarum var. Sen beni ḳocana beňzetmişsin. Ben senüň ḳocan değilüm. Beni bu işten ḫalâṣ eyle,” diyü zâriliḳ iderdi. Ḥanım eydür; “işte ben iṡbât iddüm. Sen benüm ‘iyâlüm olduğına daḫı sen inkâr idersin. Ġayrı yüri eve gidelüm,” diyüp ḥammâlı alup eve geldi. Ḥammâl tefeḳḳür idüp “Yâ Râbb bu naṣıl ḥâldür, benüm başıma geldi?” diyü ḫülyâ iderdi. Ḥanım eyitdi; “Ey aġa sen beni yedi sene bıraġub gitdüň göreyüm ne ḳadar aḳçe ṣâḥibi olduň?” didi. Ḥammâl eydür; “Cânum şu yedi sene kelâmı ortadan ḳalḳsun, ben ḫülyâ iderüm ki ‘aceba

SAYFA 136

ben rüyâ mı görürüm, yoḫsa ḥülyâ mı iderüm yoḳ mecnûn mı oldum bu ḥâli baňa ‘ayân eyle. Zîrâ ben deli olmaḳ bir iş değildür,” didi. Ḥanım eyitdi; “Sen kendini var oḳut, divâne olmuşsın hîç bir âdem ehlini bilmez mi ve ehl-i ‘iyâlini bilmez mi? ‘Aḳlını başına yâr eyle. Saňa yazukdur,” didi. Ḥammâl eyitdi; “Hele her ne ise aṣlı yoḳdan bir ḳarı ṣâḥibi oldıḳ. Bari gel bir ẕevḳ idelüm,” didi. Ḥanım eyitdi; ‘Acele itme, şimden ṣoňra sen benümsün, ben senüň,” diyüp ḫânım ṣanduğı açup bir çekmece çıḳardı. Ḥammâlıň öňüne ḳodı. Ḥammâl gördi ki her cins aḳçe vardur. Ḥanım eyitdi; “Baḳ aġa ben yedi senede bez ṭoḳudum, nakış işledüm. Ellere ḫidmet eyledüm. Bu ḳadar aḳçe ṣâḥibi ol-dum. Senüň göreyüm, ne ḳadar aḳçe peydâ itdüň,” didi. Ḥammâl eyitdi; “Ḥammâl olan kimesnenüň aḳçesi mi olur. Bende aḳçe ne arar?” didi. Ḥanım eyitdi; “Cânum ne içün ṣaklarsun, işte bende olan aḳçe ancaḳ senüň içindür, daḫı aḳçemde senüň, ben de senüň, didi. Hemân ḫânım şehvete gelüp ḥammâl daḫı al aşaġı idüp bir ẕevḳ eylediler. Ḥanım eyitdi; “Cânum efendüm, göreyüm sende ne ḳadar aḳçe var?” didi. Bî-çâre ḥammâl bildi ki ḳurtuluş yoḳdur.

SAYFA 137

Belinden kemeri çıḳarup on biñ ġuruşluḳ altunı ḫânıma teslîm eyledi. Ḫânım ol altunı kendi çekmecesindeki altun ile berâber eyledi. Eyitdi; "İşte efendüm bu altunlar bizüm ʻömrümüz oldıḳça kifâyet ider sen de ġayrı ḥammâllıḳ itme. Al size iki altun. Eve maṣârif it, hem ḫarclıḳ it. Yaʻnî çoḳ virsem ḫarc idersüñüz," didi. Ḥammâl münâsib görüp çârşûya gelüp sebze ve et ve et ekmek alup geldi. Daḳḳ-ı bâb eyledi. Ḫânım pencereden "Kimi istersüñ?" diyü ṣûʻâl eyledi. Ḥammâl eyitdi; "Evüñ aġasıyum, aç ḳapuyı," didi. Ḫânım feryâd idüp "Ḳomşular bir ḥerif gelüp ḳapuyı aç ben evüñ ṣâḥibiyüm diyü baña ḥarf-endâz olur. Cânum ḳomşular şu ḥerifi ḳapumdan defʻ idüñ, siz benüm kimsem olmadığını bilmez misüñüz?" diyü feryâd eyledi. Civârında olan ḳomşular birer ṣopa alup ḥammâlı bapuçsız ḳaçırdılar. Ḥammâluñ ʻaḳlı başından gidüp ḫülyâ iderdi. Hem giderdi vâfir gidüp bir mezâristâna gelüp, anda bir mezâr ṭaşına ṭayanup oṭırdı. Ammâ ḥülyâ ider, hem eli ile işâretler ve ağzı ile söylenürdi. Yaʻni gören mecnûn olmuş ṣanurdı. Meğer mezâristân ḳarşusında bir ḳonâğ olup

SAYFA 138

pencereden ḳonâḳ ṣâḥibi ḥammâlı görüp "Şu âdeme bir ḥâl olmuş, ʻaceba deli midür yoḫsa bir derdi mi ola," diyüp bir câriye çağırup; "Var şol (şol) mezâr ṭaşına dayanup oṭuran âdeme baḳ, ḥâlini ṣor, ammâ yanına pek ṣoḳulma. Belki delidür, saña ziyân ider," didi. Câriye ḥammâluñ yanına gelüp su'âl itdi ki; "Be hey âdem kendi kendine söylenürsin, derdüñ ne söyle göreyüm? didi. Ḥammâl eyitdi; "Be hey ḫânım ḥayda var işine git, nene lâzım," didi. Câriye eyitdi; "Yoḫsa deli misün? Elbette bu ḫülyânıñ aṣlı olmâlı," didi. Ḥammâl eyitdi; "Benden iyi deli mi olur? Siz ḳarı değil misüñüz? ʻaḳıllı insânı deli idersüñüz. Ṣavul ḳarşumdan, benüm derdüm baña yeter," didi. Câriye ḫânıma gelüp eyitdi; "Efendüm deli değil ammâ siz ḳadın değil misüñüz? ʻaḳıllı insânı deli idersüñüz," didi. Ḫânıma merâk olup câriye(ye) eyitdi; "Var şu âdemi al gel," didi. Câriye gelüp ḥammâla eyitdi; "Ḥayda ḳalḳ seni ḫânım ister, saña su'âli var," didi. Ḥammâl eyitdi; "Su'âli nedür? Bende bir aḳçe ḳalmadı, daḫı beni neyler?" didi. Câriye eyitdi; "Ḫânım saña aḳçe virür, cânum efendüm, ḳalḳ

gidelüm," didi. Ḥammâl ḫülyâ itdi ki "Aḳçem yoḳ işe yarar bir şeyüm yoḳ cânumdan

SAYFA 139

ġayrı ne olmaḳ vardur," diyüp ḫânıma geldiler. Ḫânım ḥammâla eyitdi; "Ey âdem mezar ṭaşına dayanup ne ḥülyâ idersin, ḥâlini söyle bilelüm,"didi. Ḥammâl eyitdi; "Efendüm başıma şu ḥâl geldi," diyüp cümle ser-encâmuñ ḥikâyet eyledi ve ol ḫâtûnuñ sîmâsını ve evini ta'rîf eyledi. Ḫânım eyitdi; "Bildüm ol ḳaḥbeyi ki aña küçük şirret dirler. Baḳ saña ne işler işlemiş. Vâh yazıḳ olmuş saña. Bârî çoḳ altunın aldı mı?" didi. Ḥammâl eyitdi; "Efendüm ṣılama giderüm, on bîñ ġurûşluḳ altunumı aldı," didi. Ḫânım eyitdi; "Senüñ altunlarını alırsam ḥâẓ ider misün? didi. Ḥammâl hemân ḫânımun dâmenüñ bûs idüp ağlamaya başladı. Ḫânım eyitdi; "Ey âdem beni diñle, şimdi var ol ḳarınuñ ḫânesi yanında vîrâne vardur. Cümle çocuḳlar anda oynarlar. Ol ḳarınuñ çocuğu daḫı biledür. Hemân ol çocuğı ondan al ṭoğrı esîr pâzârına getür. Esirciler ketḫudâsına bıraḳ. De ki ḫânım şimdi gelür, eğer bu çocuġuñ anası gelürse anı daḫı ḥabs etsün. Ben daḫı gelüp işümi bilirüm," didi. Ḥammâl andan ḳalḳup ṭoğrı ol virâneye geldi, gördi ki ol ḳarınuñ veledi sâ'ir uşaklar ile oynar. Ḥammâl çocuğı ḳabup esîr pâzârına

SAYFA 140

getürdi. Esirciler ketḫudâsına teslîm idüp didi ki; "Ḫânım efendi maḫṣûṣ selâm ider, bu çocuġuñ anasını ayırup çocuğı ṣatacaḳdur. Eğer anası gelürse ḫânımdan ol anayı daḫı ḥabs eyle," didi. Ketḫudâ "Baş üstüne," diyüp çocuğı ṣakladı. Çocuġuñ anasına çocuḳlar ḫaber virüp "Bir ḫerîf çocuğı aldı, gitdi. Var çoçuğı bul," didiler. Çocuġuñ anası feryâd iderek ve eṭrâfa su'âl iderek esîr pâzârına geldi. Çoçuġunı gördi. "Bu çocuḳ benümdür," diyü ṭaleb iderken ketḫudâ anasını daḫı ḥabs eyledi. Andan büyük şirret didikleri ḫânım ki "ḥammâla teṣâûb iden ḫânım" mücevhere ġarḳ olmış üç beş ḳadar câriye ile pâzâra geldi. Ṭoğrı ketḫudâ dükkânına oṭurdı. Ketḫudâ aşinâlıḳ eyleyüp, "Ṣafâ geldiñüz," didi. Ḫânım eyitdi; "Ben bir çocuḳ gönderdüm, geldi mi?" didi. Ketḫudâ eyitdi; "Belî vâlidesi bile geldi," didi. Ḫânım eyitdi; "Cânum ketḫudâ aġa anasını sâ'ir âdeme oğlını daḫı sâ'ir yana ṣat," didi. Ketḫudâ bir dellâl

çağırup veledini dellâl eline virdi ve anasını daḫı çıḳarup dellâla virmekde iken küçük şirret feryâd ider ki "Ben câriye değilüm. Ben de bir ev ḳadını, başlı başına bir ḫânımum," diyü feryâd ider. Bu büyük şirret

SAYFA 141

eydür; "Ṣuṣ bire ḳaḥbe, işte (işte) senüñ pencegüñ daḫı yedmedi. Sen söz diñlemez ve iṭâ'at itmez olduñ. Elbette seni ṣatmaḳ lâzım geldi,"didi. Küçük şirret eyitdi; "Cânum bu naṣıl işdür? Elümde evümüñ miftâḥı çocuğumı çalup bir ḥerif ben arayup burada buldum. Ammân cânum yesîrci baña meded eyle," diyü feryâd eyledi. Yesîrci gördi ki "Büyük şirret ḫânım başında ḳırḳ câriye aḳçesi cevâhir var. Bu maḳṣûd işe tamâ' itmez. Küçük şirret içün elbet câriyedür," didiler. Hemân büyük şirret küçük şirretüñ elinden miftâḥı alup, gitdi."Ḳaḥbe ben saña ev aldum seni âzâd iderüm, diyü didümse sende ḫidmetde devâm itseñ seni âzâd iderüm. Lâkin şimdi cânumı ṣıḳdın. Elbette ṣatarum," diyüp miftâḥı alup küçük şirreti ṣatdı. Aḳçesini alup ḥammâla işâret idüp, küçük şirretüñ evine geldiler. Evde ol altunları cümlesini ḥammâla virdi. "Ey ḥammâl küçük şirret mi ṣâḥib-i tedbîr yoḫsa ben mi?" didi. Ḥammâl eyitdi; "İkinizüñ şerrinden Ḫudâ ḥıfẓ eyleye," diyüp ḥammâl aḳçeleri alup, 'aẓm-i sılâ eyledi. Bu ḥikâyeyi ṣâhib-i târîḫlere naḳl eyledi Çün ḥikâye tamâm oldı.

SAYFA 142

Yalıda uşâğın birisi bâġçede gezer iken Yûsuf Şâh'ı gördi. Su'âl eyledi; "Sen kimsün?" didi. Yûsuf Şâh eyitdi; "Amân efendüm, ölümden ḳurtulmuş kimesneyüm. Beni ḥıfż idüñ," didi. Uşaḳ ṭoğrı Mîr-'âlem Aġa'ya söyledi. Mîr-'âlem "Naṣıl âdemdür? Getür görelüm," didi. Uşaḳ Yûsuf Şâh'ı alup Aġa'ya getürdi. Mîr-'âlem Yûsuf Şâh'a su'âl eyledi ki; "Naṣıl ölümden ḳurtuldun?" didi. Yûsuf Şâh başına gelen aḥvâli naḳl itdikce Mîr-'âlem ve Ṭıflî Efendi ġażaba gelüp yerinden ḳalḳup oṭurur idi. Ṭıflî eyitdi; "Ey oğlım yarıñ in'şâ-llâh Sulṭân Murâd Ḥażretlerine ifâde iderüm. Berâber gidelüm," didi. Mîr-'âlem Ṭıflî Efendi'ye ricâ itdi ki "Cânum Ṭıflî Efendi şol Ġalaṭa'da mezbûr veled-i zinâları şevketlü ḥünḳâra ṭaḳrîr itsüñ. Âstâneden def' olsalar, zîrâ çoḳ mîrâṣyedilerüñ yerini külḫâne eylediler," didi. Ṭıflî Efendi "Başum üstüne,"

diyüp Yûsuf Şâh'ı ḳayuḳa alup ʻaẓm-i ḥünḳâr eyledi. Çün Sulṭân Murâd Ṭop Ḳapu Serây-ı Hümâyunında çâder köşk-i maḥallde elinde dür-bin boġazdan gelen ḳayuḳları temâşa iderdi.

SAYFA 143

Ṭıflî Efendi'nüñ ḳayıġuñ gördi. Eyitdi; "Ḥây tîryâkî baḳ boġaz ṣafâsından gelür. Ammâ yanında bir tâze var," diyüp gażaba geldi. Fermân eyledi ki "Ṭıflî'nüñ ḳayıḳını çevirin," didi. Ṭıflî gelüp ṭoplaruñ önüne yanaşdı. Yûsuf Şâh'ı oturtdı. Ṭıflî ḥużûr-ı şâh'a gelüp yer öpüp ḥikâyeye başladı. * ḥikâye* Nâḳilân-ı aḫbâr ve ḥâkiyân-ı aṣâr-ı sâlife-i mesned-nişîn bir şâh-ı ḫüsrev âyîn var idi. Şevketde dârâ vü çemşîd ḳudretde encüm-sipâh ve ḥaşmetde ḫûrşîd dâʻima żamîr-i seyr-i temâşaya mâ'îl idi. Ḫâṭırlarınuñ hümûm u ġumûmı teferrüc-i ṣaḥrâ ile maḥv-ı zâil olırdı. Bir gün şehr kenârında seyrân iderken bir ḫarâbe vü vîrân evde naẓarı pâkîze-aḫter, âftâb-rû ḳamer peyker duḫtere râst gelüp cemâli şems-i münîr gibi tâbân, ruḫsârları mihr-cân ara vü şen nümâyân ḫadd ü ḥâlî ʻaşḳ ve âşûb belâya sebeb-i şîrîn maḳal, nâzik dehen-sîmîn ġabġab meyâni mûya lebleri bir içüm ṣuya beñzer. Nâz ü şîvede âşûb-ı zamân girişme vü ʻişvede fitne-i devrân, gözleri seḫḫâr, kirpikleri fettân, ġamze-i ġammâzı tîrler ebrûları müşgîn-kemân göñül çerisin almaġa ṣaçları şeb-rûları gisûler kâkülleri zîbâlıḳ iḳlîmine dil-firîb

SAYFA 144

ḫüsrevler, reftârda kebg-i deri ṭâvus-ı cevelân nażarda çeşm-i şûr-engîz, ḫançer-i bürrân dîde-i şâh ol serv-i revân ü dil-penâhını gördigi gibi vâlih ü ḫayrân dem-beste vü nâlân şarâb-ı ʻaşḳ ile mest-i şâh iken ol âşûba bende-i zîr-dest oldı. Serâyına gelüp nüzûl eyledi. Ḳarârı ıżṭırâba mütebeddil ḥużûrı renc ü ʻanâya müteḥavvil oldı. Âdemler gönderüp cânâne aḥvâlini tecessüs ü tefaḫḫuṣ iddürüp gördiler. Bir dilenci âdemüñ duḫteri bir kemîne sâilüñ şemʻ-i saʻd-aḫteridür. Ammâ derece-i zevâlinde âsmân-ı ḥüsnüñ ḫûrşîdidür. Lâkin fülk-i felâketde şâha hem-ser olmaġa lâyık denâʻet mertebesi ʻulüvv-i şânına muvâfıḳ değil. Erkân-ı devleti ḥaḳiḳat-i ḥâlî şâha iʻlâm eylediler. Żamîr-i şâhda şevḳ galib, teḫîre imkân yoḳ. Viṣâle ṭâlib ü râġıb idi. Vezîrlerine elbette dil-ârâyı nikâḥ-ı şerʻ ile tervîc emrine tezvîc eyledi. "Varuñ velisini rıżâ idüp, ali virüñ,"

diyü teşdîdler eyledi. Erkân-ı devleti sâilüñ evine varup, duḫteri şâh içün istediler. Ḥaḳiḳat-i ḥâle atası âgeh olıcaḳ. Varan âdemlere ṣordı ki "Ḳızum istediğüñiz âdemüñ ṣanâi'den bir ṣan'atı var mıdur ki vech-i ma'îşete ḳudreti ola"

SAYFA 145

eyitdiler; "Dâmâdımuz şâhdur. Duḫterinüñ aḫterüñ viṣâline ṭâlib ḫüsrev-i memâlik-penâhdur. Ṭâli'üñ müsâ'id imiş, devlete irişmüşden ṣanâi'e ne iḥtiyâc," didiler. Sâ'îl tekrâr ḫiṭâb idüp ṣordı ki "Bir ṣan'at bilür mi ki külfetümün ülfetine bâ'iṣ ola." Eyitdiler; "Be hey kişi ol şehr-yârdur. Ṣan'at erbâb-ı ḥirfetde olur. Pâdşâhumuz kâmkârdur. Sen sordığuñ aḥvâl ra'iyetde olur," didiler. Sâ'îl eyitdi; "Du'âñız ḳabûl olur, ḥâcet-i murâdıñız tîr-i nişâne irişür. Ḥâlet değil bu işden ferâġat idüñ. Meşhûr ve ma'lûm ṣan'atı olmayan kimesneye ḳızımı virmek iḥtimâli mesdûd vech-i ma'îşeti mu'ayyen olmayan şaḫsı güveği itmek ḫuṣûṣı emr-i ma'ḳûrdur," didi. Vezîrler dervîşden me'yûs olup ḥużûr-ı şâha gelüp aḥvâli taḳrîr, sâ'îl ile olan mâcerâyı taṣvîr eylediler. Şâha melâmet 'ârıż olup âyîne-i żamîri pür-jeng ḳalbi atınuñ ayağına seng ṭoḳunup be-ġayet maḫzûn ü dil-teng oldı. Ḫâṭırı perîşân saṭvet-i salṭanat muḳteżâsınca deryâ-yı 'aẓmi cebr ü ḥiddet ṭaraflarına çuşan olup ma'şûḳa-i darb-dest olup murâda inmeğe teveccüh eyledi. Meğer şâhuñ vezîri

SAYFA 146

bir pîr-i müşgil-güşâ müşîri 'âḳil ü fehîm ü üsṭüvâr idi. Şâh didi ki; "Pâdşâhum eğerçi ḳuvvet-i bâzû-yı salṭanat muḥkem, binâ-yı fermân-fermâ-yi müşeyyed ü müstaḥkemdür. Cihân emrüñüze râm, 'âlem ḳabża-ı ḥükûmetüñizdedür. 'Ale'd-devâm şân-ı şerifüñüze bir sâ'île ḫışm ü ġażap itmek münâsib değildür. Nâm-ı şerîfüñüz cihânda lütf ile meşhûr 'imâret-i 'âlem binâ-i 'adlüñüz ile ma'mûrdur. Ol sâ'îl ne ḳadar bî-edeb oldı ise ḫâṭır-ı 'âṭıruñuza çünki ḳızınuñ viṣâline şevḳ ü şeġab vardur. Günâhını ma'ẕûr ṭutuñ. Ṣuçını dâmen-i 'afv ile mestûr idüñ. Ne var ṣanâyî'den bir ṣan'at bulalım. Tîzçek öğrenüñ varalum rıżâsı üzre hümâ-yi murâdıñızı ṣayd-i murg-i maḳṣûdı dâma düşürüp ḳayd idelüm," didi. Şâh-ı ma'delet-penâhuñ żamîri ma'ḳule mâyil, kelâm-ı ḥikmet-i encâma ḳâ'il idi. "N'ola ta'llümi âsân pîşe nedür?" didiler. Meğer ol devrede

ḥasır yapmaḳlıḳ mu‘teber ṣan‘at ḳolayca ṭarîḳat idi. Ḫavâssı ma‘ḳûl gördiler. Bir üstâd ḫaṣırcı getürüp ṭarîḳin pâdşâha ta‘lîm itdi. Bir iki def‘a mübâşeret eyleyüp lâtîf ḥaṣırlar, güzîde bûriyâlar işleyüp ṣan‘atı tekmîl itdiler. Vüzerâ vü erkân-ı devlet gerü sâ’île varup şâhuň

SAYFA 147

ṣan‘atını beyân idicek, faḳîr şâd olup rıżâsıyla duḫteri şâh’a ‘aḳd-ı nikâḥ eylediler. S̱emere-i izdivâc ḥâṣıl şâh-ı âlem murâda vâṣıl oldı. Ġonce emânî şüküfte, dürr-i merâmı süfte, viṣâl-i gül-i ruḫsâr ile mesrûr, dîde-i şevḳi müşâhede-i dîdâr ile pûr nûr oldı. Veli izdivâcda kifâ‘et meşrûṭ ü meşrû‘ oldıġı gibi şâh ile sâ’îl mâ-beynleride ḥüsn ü mu‘âşeret müteġayyir ü mütebeddil ṣafâ-yı zindeġanî burûdete müteḥavvil oldı. Birinüň ṭab‘-ı ‘ulüvv-ı şân ile hümâ menzil, biri fehm-i ẕüll-i su’âl ile süflî mühmel birinüň hûy ü ḫıṣâli menzile-i ‘ulyâda birinüň ‘âdet ü ef‘âli derece-i denâ’et ü suflîde ittiḥâd ü ülfete maḥabbet-i cânibeyn gerek. İctimâ’-ı żıddeyn olmaz. Ḫuṣûṣâ zevc ile zevce mâ-beynlerinde nev‘-i burûdeste ferce olursa zindegâniye imḳân ve ḳâbiliyyet yoḳdur. Duḫter günden güne bir gûne daḫı olup nizâr ü ża‘îf ġuṣṣa vü ġamdan âşüfte vü nahîf oldı. Pâdşâh bu manî‘den müte’ellim ravża-i ḥużûrlarına nesîm-i ġumûm mütenessim oldı. Bu emri vezîr-i hûşmende işrâb itdiler. Vezîr eyitdi; “Pâdşâhum maḳâm-ı şerîfüňüz ḫali olıcaḳ câm-ı bâma bir kenîzek ḳoň Nezâket ile ef ‘âl-i bânûya naẓar itsün. Şâyed ḫalvetde evża‘âta ittilâ,” didi. Öyle itdiler. Meğer duḫter dâ‘imâ dilenci-

SAYFA 148

liğe mu‘tâd olup ḥâlet-i ṣıġardan şeb ü rûz su’âl ile âşüfte-ḥâl olmuşdı. Câriye yuḳaru bâmdan naẓar ider görür ki duḫter bir nânı dörd pâre idüp keser. Her pâresini bir yere ḳoyup ḳarşusuna geçer tażarru‘ vü zârî ile nân-pâre ister, alur. Bu vaż‘ ile aḥvâline vuḳûf gelicek tab‘-ı şâha nefret gelüp duḫteri babası evine mürâcâ‘at itdürdi. Ġamdan ḫalâṣ olup ḳurtuldı. Meğer şâhuň ṭabî‘at-ı himmetâtîleri bülend olup fütûḥ-ı memâlike ḳaṣd ü ihtimâm ile ercümend itdiler. Her zamânda zimâm teveccühleri â‘dâ ile ceng ü cidâle maṣrûf idi. Ol es̱nâda düşmen ile uğraş, ḥarb ü ḳıtâl-i ceng ü savaş lâzım gelmiş. Anuň gibi olıcaḳ ḳadîmden her bâr ‘âdetleri bu idi ki muḳaddem birḳaç ḫavâṣṣ ile tebdîl-i sûret

idüp siyâh düşmen içine girüp uslûb ve ṭavırları ne ise görüp ma‘lûm idindikden ṣoñra yine gelüp aña göre tedârik ider imiş. ‘Âdet-i me’lûfeleri üzre gerü ol miḳdâr âdem ile ordularından ayrılup gedâ ṣûretinde düşmen ṭarafların ‘azîmet eylediler. Ḳażâ ile bir şehir civârına gelüp aç imişler. Ṭa‘âma muḥtâc olup gezerler. Bir aşçı dükkânı envâ‘-ı eṭ‘imeyle ârâste ü pîrâste gelirler. Ṭabbâẖdan ṭa‘âm derẖast iderler.

SAYFA 149

Aşçı daẖı ‘izzetlü ḥürmetlü üstâd idi. Bunlara ta‘ẓîm ü tekrîmler idüp bir siyâh-zengî ẖidmetkârını ḳoşup "Żiyâfet-ẖâneye nüzûl itsünler, ṭa‘âm iḥżâr idüp gönderelüm," dimiş. Siyâh bunları bir dil-firîb maḳâma indürüp otururlardı. Dil-gûşâ ferâḥ-baẖş menzîl-i ta‘âma müteḳarribler iken nâ-gâh صنقه صفا aşıġa geçüp cümlesi bir çâh-ı ‘amîḳa düşüp sîr olmaḳ sevdâsında iken zindân-ı belâ-ya giriftâr ü esîr oldılar. Görürler çâh içinde âdem küstelerine nihâyet yoḳ Her gûşesi âdem ḳafâları, her künci merdüm kemükleri ile mâl-â-mâl. Bunlaruñ daẖı çâha düşerken kiminüñ eli ayaġı cümle endâmları şikeste olup, eks̱erî mecrûḥ ü ẖasta oldılar. Bir zamândan ṣoñra ol zengî siyâh bıçaḳ ile çâha girüp birisinüñ başını kesüp bedeninden olanca etlerini yüzüp alup ṭaşra gitmiş. Meğer ṭabbâḥuñ dâ‘imâ pîşesi bu olup pişirdiği eṭ‘ime âdem eti ile maṭbûẖ olup ẖalḳa yedürür imiş. Zengî her rûz aşaġa inüp şâha gelince cümlesini birer birer boġazlayup etlerini alup gitmiş. Nöbet şâha gelicek siyâha tażarru‘ idüp "Bu uslûbdan maḳṣûduñuz nedür?" diyü su’âl idicek zengî cevâb virmiş ki;"Üstâdumuz bir faḳîr âdemdir. Ḳaṣṣâbdan

SAYFA 150

et almaġa ḳudreti irişmez. Bu dâm ile âdemler ṣayd idüp ma‘âşını anuñla görür," deyince Şâh zengîye eyitmiş; "Beni öldürüp bir miḳdâr cüzî‘ etümden ötüri ḳana girmekden ise üstâd ḥaṣırcıyum. Bu çâh içinde esbâbını getür. Ḥaṣırlar işleyüp her gün ṣâtun vâfir aḳçe elüñüze gire. Size fâ‘ide olur," dimiş. Zengî daẖı "Üstâduma ‘arż ideyüm" (diyü) çâhdan çıḳup ṭabbâḥa kelâm-ı şâhı taḳrîr ider. Aşcı daẖı bu ma‘nâya rıżâ virüp, ḥaṣır-bâflıḳ esbâbını iḥżâr iderler. Şâh içerüde aña meşġûl olup, her gün ḥaṣırlar işleyüp, zengî çıḳarup dükkân öñüne ḳoyup müşterîlere ṣatarlar imiş. Aşçıya fâ’ide ḥâṣıl olup çâh içre şâhı

ri‘âyet eylemişler. Şâh daḫı taḳdîr-i Ḥaḳḳa rıżâ virüp ḫayât ile müteselli olmuş. Lâkin işlediği ḥaṣîrde bir ḫaṭṭ yazup nezâket ile aḥvâlini tasṭîr ider imiş. Ol âmîze ki bir ‘ârif muṭali‘ olup ḫulâṣa bâ‘is ola. Bu ṭarafdan şâh ‘askerden ġâyip olup, mu‘tâddan ḫârîc eğlendüğüne erkân-ı devletine ıżṭırâb düşüp, her cânibe cüst ü cûda olurlar. Ümerâsı perâkende olup şâhı arayup giderler. İttifâḳ vezîr-i aristo-żamîr daḫı bâ‘ż-ı seyyâh ile çâh semtine gelüp ṭabbâḥ dükkânı önünde ḥaṣırı gördüği gibi vezîr şâd olup ḳalbi ġamdan azâd

SAYFA 151

olmuş. Ṣatun almaḳ bahânesiyle ḥaṣırı getürüp temâşâ iderken ḫaṭṭ-ı şâhı oḳuyup ḳaziyeye tamâm muṭali‘ olmuş şehrüñ ḥakîmine ḫaber eylemişler. Ṣubâşı gelüp işçiden ḥaṣır işleyenin ṣormuşlar envâ‘-ı ta‘allül eylemiş. Âḫîrü’l-emr câḥı bulup şâhı ḫalâṣ eylemişler. Ṭabbâḫı, zengîyi, cümle şâkirdleri mecmu celîsi ile ber-dâr idüp, şâh-ı sa‘âdet-penâh ‘ulüvv-ı ‘inâyet-i Ḥażret-i İlâh ile celle şânuhu saḥîḥ ü sâlim ‘askerine vâṣıl olup envâ‘-i taṣadduḳât ile fuḳaraya in‘âmlar, Ḥaḳḳ yoluna ṣadaḳalar virüp ‘ale’l-huṣûṣ vezîr-i dânâya ṣunûf-i i‘zâz ü iḳrâm ile envâ‘-i iḥtirâm idüp Cenâb-ı Ḥaḳḳ’a ḥamd ü s̱enâlar eylemiş. “Benüm şevketlü pâdşâhum zamân-ı devletlerüñüzde bu maḳûle baṭaḳcı bir żâlim zuḫûr itmiş olsa ne cezâ tertîb iderdüñüz,” didi. Hemân pâdşâh-ı ‘âlem eyitdi; “Ṭıflî eğer bu mis̱lü bir żâlim żuhûr itse amân virmez ḳatl iderdüm,” didi. Ṭıflî Efendi eyitdi; “İşte pâdşâhum bu ṣabâḥ ḳayıḳda ben-deñiz ile temâşâ eylediğiniz tâze civân bu gice bir żâlim elinden ḳurtulup ben-deñize râst geldi. Eğer fermân-ı şâhâneñüz olursa ḥużûr-ı şâha gelüp ṭaḳrîr-i ḥâl itsün,” didi. Sulṭân Murâd pür gażab olup “Çağırun

SAYFA 152

gelsün bu ne ḥâldür görelüm,” didi. Ṭıflî Efendi Yûsuf Şâh’ı alup “Ṣaḳın ḫavf itme, başından geçen ser-ancâmı ḥiḳâyet eyle,” diyüp ḥużûr-ı şâha getürdi. Yûsuf Şâh ḫâḳiya-yı şâhâneye yüz sürüp taḳrîre başlayup min evvel ilâ-âḫîr naḳl eyledi. Cenâb-ı pâdşâh bostâncı başıya fermân idüp, “Var şol ẓâlimüñ ḫânesini baş, içerüde her kimi bulursan ḳatl eyle. Ammâ bir ketḫuda ḳadın var imiş. Anı ṭarafıma getür, cümlesini ḳatl eyle, ne ḳadar eşyâ var ise anı daḫi ṭarafıma getür,” diyüp fermân eyledi. Bostâncı başı ṭoġrı âsitânede Salhor Ḳızı

Râbi'â Ḫânım yalısını basup kendüsini câriyelerini ḫâdimlerini ve kölelerini ḳayıḳcılarını, bütün amân virmeyüp ḳatl eylediler. Lâşelerini deryâya atdılar. Ketḫuda ḳadını alup yalıyı mühürleyüp üzerine bir ḥaṣekî ta'yîn idüp ḥużûr-ı şâha geldiler. Pâdşâh Yusûf Şâh'a su'âl itdi ki "Seni ḳurtaran ḫâtûn bu mıdur?" didi. "Belî pâdşâhum budur," didi. Pâdşâh Râbi'â Ḫânımuñ ne ḳadar malı var ise cümlesini Yûsuf Şâh'a iḥsân eyledi. Ṭıflî Efendi'nüñ ḫâṭırına geldi ki "Mîr-'Âlem beğ dimiş idi ki cânum Ṭıflî Efendi şol veled-i zinâları daḫı pâdşâha aḳrîr eyle," dimişdi.

SAYFA 153

Ṭıflî Efendi yer bûs idüp; "Pâdşâhum Yûsuf Şâh'ı bu ḥâle ḳoyanlar Ġalaṭa'da bir ṭaḳım veled-i zinâlar peyda olup böyle mîraṡyedileri başdan çıḳarup mâlını yiyüp bir daḫı yüzine baḳmazlar imiş. Ya'ni ol maḳûle âdemlerüñ def'ini ġayrı diyâra ref'ini ricâ iderüm," didi. Hemân ḫaṭṭ-ı hümâyûn bostâncı başı aġaya fermân olup "Bu maḳûle âdemleri dest-i rest idüp her birini bir cânibe nefy oluna" diyü destine fermân virildi. Bostâncı Başı Ġalaṭa semtine güżâr idüp cümlesini bulup ḳatle bedel her birini bir cânibe nefy eylediler. Andan yalıda olan mâlı ve eşyâyı çıḳarup Yûsuf Şâh'a teslîm idüp yalıyı yıḳup ḫarâb eylediler. Öyle rivâyet iderler ki şimdi ol yalı olan maḥall ḳayıḳḫânedür, dirler. Çün Yûsuf Şâh'ı devlet-i 'âlîde bir manṣıb ile kâm-yâb ve Leṭâ'ifi 'aḳd-i nikâḥ idüp Leṭâ'ifden çend-nefer evlâdı olup, âḫîr 'ömrlerini żevḳ (ü) ṣafâ ile geçürdi ve bu garâyib ḥikâye aḥbâba ḳıṣṣadan ḥiṣṣe olmaḳ içün yâdgâr ḳılındı. Cenâb-ı Ḥaḳḳ cümlemizi ber-murâd eyleye. Âmîn. Fi'l-yevmi's-sâbi'-'aşera min şa'bâni'l-mu'aẓam sene ṡemâne vü sittîne ve mi'eteyn ve elf.

SEÇME SÖZLÜK

-A-

âb-dâr : 1) Sulu, taze 2) Parlak 3) Sağlam vücutlu 4) Nükteli 5) Zarif, güzel 6) Hoş 7) Su veren hizmetçi.

aferîde : Yaratılmış, mahluk, yaratık.

aḥcâr : Taşlar

âḫirü'l-emr : En nihayet, sonunda.

aḫlâḳ-ı ḥasene : Güzel huylar.

'alâ-ḥide : Ayrıca, tek başına.

'ale'r-re'sü ve'l-'ayn : " Baş ve göz üstüne", baş üstüne, peki.

'âlem-i 'ulüvv : Ruhlar alemi.

âlûde : Bulaşmış, bulaşık.

âlüfte : 1) Alışık, alışkan. 2) İffetsiz, namussuz kadın, fahişe.

âmâl : Ummalar, istekler, ümitler, dilekler.

ârâm : 1) Durma, eğlenme, dinlenme 2) Yerleşme, istirahat etme, karar kılma.

ârâste : Bezenmiş, süslenmiş.

'ar'ar : 1) Dağ servisi, dikenli ardıç ağacı. 2) Güzellikteki boy, pos.

âsân : Kolay

'asel : 1) Bal 2) Cennetteki dört sudan biri.

âşûb : 1) Kargaşalık 2) Karıştırıcılık.

'atûf : Birine sevgisi olan. 2) Erkek adı.

'aṭâya : Hediyeler, armağanlar, bahşişler.

'aṭşân : Susuz, susamış, susayan.

'ayş ü 'işret : Yiyip içme.

-B-

bâb : 1) Kapı 2) Geçit, boğaz 3) Bölüm 4) İş, şekil, mesele, yol, mevzu 5)Tövbe

bâdî : 1) Sebep, mucîp 2) Sebep olan 3) İlk, başlangıç 4) Sonsal

baẖt-ı şûride : Bahtsız, talihsiz.

bâk : Korku, sakınma, kaygı.

baḳar : Sığır

bâlîn : Yastık, koltuk.

bânû : 1) Kadın, hatun, hanım 2) Gelin 3) Şarap ve gül suyu gibi şeylerin şişesi.

bâr-gâh : Görmek için izin almak lazım gelen. Girilebilecek yer, çadır, yüksek duvar.

bârî : Yaratan, yaratıcı.

bâz : 1) Doğan, şehbaz, şahin 2) Açık 3) Oynatıcı 4) Tekrar, geri, yine 5) Bir kulaç boyu 6) İniş 7) Fark etme, ayrılma 8) Sel uyuğu 9) Yan taraf 10) Karış 11) Dönük 12) Şarap 13) Haraç.

bedâyi‘ : Eşi ve benzeri olmayan, güzel, mükemmel ve yeni şeyler.

bed-güher : İçi, tabiatı, fena, soysuz, mayası bozuk.

behişt : Cennet, uçmak

behre : Hisse, pay, kısmet, nasip.

bende : 1) Kul, köle, bağlı 2) İntisâbeden, taraftar.

bendegân : 1) Kullar, köleler. 2) Padişah hizmetinde olanlar.

bende-perver : Kul, köle, adam besleyici.

berd : Soğuk.

berḳ : Şimşek.

be-ser ü çeşm : Baş üstüne.

beşâret : 1) Müjde, muştu 2) Çirkin kıyafet, yeni çıkan garip şey.

beyâbân : Kır, çöl.

beydâ : 1) Tehlikeli yer 2) Sahra, çöl 3) Mekke ile Medine arasında düz bir yer.

beyża : 1) Yumurta 2) Hayvanların, en çok atın ayaklarında peyda olan yumurta büyüklüğündeki şişler. 3) Kuşun yumurtlaması.

beẕl-i maḳdûr : Elden geldiği kadar yapma.

bî-iẖtiyâr : Kendiliğinden, elde olmayarak.

bî-nażîr : Eşsiz, eşi bulunmayan.

bî-nevâ : Nasipsiz, çaresiz, zavallı, fakir, muhtaç.

birân : Yıkık, dökük, harap, viran.

bisâṭ : Kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.

bî-ser ü pâ : Başsız, imtiyazsız, düzensiz, savruk.

bîşe : 1) Artık, ziyade 2) Bıldırcın otu denilen Çin'de yetişir zehirli bir ot.

buḥur : Deniz

buryâ : Hasr.

bü'ṭ : 1) Put 2) Güzel

bühtân : Yalan, iftira.

bünyâd : 1) Asıl, esas, temel 2) Bina, yapı.

bürhân : Delil, ispat, tanık.

-C-

câh : İtibar, makam, onur, mevki.

câzû : 1) Cadı 2) Sihirbaz, büyücü.

cemâl-i bâ-kemâl : Tam, mükemmel güzellik.

ceng ü cidâl : Savaş.

cerâġ : 1) Fitil, mum 2) Otlama, atlak

cereb : Uyuz hastalığı

cevelân : Dolaşma, dolanma, gezinme.

cezâyir : Adalar

cezîre : Ada

cihân-bânî : Hükümdarla ilgili

cûd ü seḫâ : Cömertlik.

-Ç-

çâker-nevâz : Kölesini okşayan.

çerâġ : 1) Fitil, mum 2) Otlama, otlak.

çerâ-gâh : Hayvan otlatılan yer.

-D-

dârâ : 1) Keyâniyân denilen eski Fars hükümdarlarından dokuzuncu, Keykubat 2) Hükümdar. 3) Cenab-ı Hakk'ın bir adı.

dâver : 1) Cenab-ı Hakk'ın adı 2) Doğru insaflı olan hükümdar vezir ve hakim. 3) Erkek adı.

delâl : Naz, işve, cilve, insana güzel, sevimli görünecek hal, durum.

dellâle : Bir kadınla bir erkek veya bir erkekle bir kadın arasında aracılık yapan kadın.

derâhum : 1) Okkanın dörtyüzde birleri 2) Akçeler, paralar.

derîde : Yırtılmış, yırtık.

destâr : Sarık, tülbert.

devḥa : Büyük, ulu ağaç.

dıraḫşani : Parlaklık, parıldayıcılık.

diriġa : Yazık, eyvahlar olsun.

duzaḫ : Cehennem, tamu

dünbâl : Kuyruk

dürûd : 1) Dua, medih, selam 2) Ekin biçme 3) Yontulmuş ağaç, kereste.

düzd : Hırsız uğru.

-E-

ebnâ : Oğullar

ednâ : 1) Pek aşağı 2) En bayağı 3) Az, pekaz.

ef'i : 1) Engerek yılanı 2) Fena tabiatlı.

efser : Taç

eḥibbâ : Dostlar, sevgililer, tanıdıklar,bildikler.

eknâf : Canipler, yanlar, nāhiyeler, taraflar, sığınılacak yerler, evin ortaları.

emrâż : İlletler, hastalıklar.

emvâc : Dalgalar

erzân : 1) Ucuz 2) Layık, uygun, yerinde

eṭvâr : Hal ve hareketler, işler, tarzlar.

evbaş : Ayak takımı, terbiyesiz, ahlaksız, aşağılık kimse.

-F-

fâriġ : Vazgeçmiş, çekilmiş 2) Rahat, asude 3) Boş, boş kalmış, işini bitirmemiş, işsiz 4) Bir miktar tassarruf sahibi olma, kullanma, hakkını başkasına terk eden.

fâsıḳ : Allah'ın emirlerini tanıyan, sapkın, günay işleyen, fesatçı, kötülük eden.

faziḥat : Edepsizlik, alçaklık.

ferâset : Anlayışlılık, çabuk seziş.

ferişte : 1) Melek 2) İyi ve yumuşak huylu 3) Günahsız, masum.

feryâd-res : Feryad edenin imdadına yetişen.

feth-i bâb : Kapının açılması.

fevâîd : 1) Menfaatler, faydalar, kazançlar, kârlar 2) Beş günlük olarak yazılmış edebi fenni bir dergi.

fevt :1) Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma 2) Ölüm.

feżâ : Artıran, çoğaltan.

firîfte : Aldatılmış, kandırılmış, aldanmış.

fiten : Fitneler, ayartmalar, azdırmalar, ara bozmalar.

fücûr : İşret, sefihlik, günahkarlık, ahlaka aykırı durum.

fütûḥ : 1) Zafer, galibiyet, üstünlük 2) Açma, açılma, ferahlanma, gönül ferahlığı.

-G-

ġab-ġab : Çene altı, çifte gerdan.

gâhî : Bozan, ara sıra.

ġarrâ : 1) Alnında beyaz bir leke, akıtması olan 2) Ok, parlak, güzel, gösterişli, nümayişli, şatafatlı.

gencine : Hazine, define.

gerd : 1) Toz, toprak 2) Tasa, gam, keder.

gîtî-sitân : Cihanı zapt eden.

ġufrân : Affetme , merhamet etme , yargılama.

gûne : Türlü

gürk : Kurt, canavar.

-H-

ḫˇâh-na-ḫˇâh : İster istemez.

ḫâ’if : Gadir ve sitem eden, zulmeden.

ḥâcib : 1) Kapıcı, perdeci 2) Perde 3) Kaş.

ḥadeng : 1) Kayın ağacı 2) Kayın ağacından yapılmış ok.

ḫalâṣ : Kurtulma, kurtuluş.

ḫalel : 1) İki şey aralığı, boşluk 2) Bozma, bozukluk, eksiklik.

ḫâlî : Hale mensup, şimdiki.

ḥaseb : Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.

ḥasene : Hüzünlü, güzel.

hetk : Yırtma, yarma.

hey‘et : 1) Şekil, suret, kıyafet 2) Görünüş 3) Hal, durum 4) Kurul.

ḫıṭṭa : Memleket, diyar, ülke.

ḫibr : 1) Hoca, öğretmen 2) Mürekkep 3) Yahudi alimi, bilgini.

ḫilâf : 1) Karşı, zıd 2) Yalan

ḥilye : 1) Süs, zinet, cevher 2) Güzel sıfatlar 3) Güzel yüz 4) Hz. Muhammed'in mübarek vasıflarını ve güzelliklerini anlatan manzum veya mensur eser.

himem :1)Gayretler, emekler, çalışmalar, yüksek iradeler 2) Ermiş olanların tesirleri.

ḥubûr : 1) Haberler, havadisler. 2) Sevinç 3) Alimler, fakihler, zekiler, anla

yışlar 4) İsrailoğulları bilginleri.

ḫuceste : 1) Uğurlu, meymenetli, hayırlı, saadetli, kutlu 2) Kadın adı.

ḫuld : 1) Sürüp giden, sonu olmayan varlık 2) Bitmemiş, devamlılık 3) Sekiz cennetten biri.

ḫûn-âbe : 1) Kanlı su 2) Gözyaşı

ḫurd : 1) Küçük, ufak 2) Kırk 3) Ehemmiyetsiz.

-İ-

îbâ : Tiksindirme, tiksindirilme.

'ibâd : 1) Abidler, kullar 2) İbadet edenler 3) Çok bol, bereketli 4) Müslümanlığın başlangıcından önce Irak'ta Hira dağında oturmuş bulunan Hıristiyanlar.

iġvâ : Azdırma, azdırılma, baştan çıkarılma, yolunu şaşırtma, ayartma, ayartılma.

iḫtilâṭ : 1) Karışma, katışma 2) Karşılaşıp görüşme.

iḫvân : 1) Sadık,samimi,candan dostlar. 2) Bir tarikat arkadaşları.

iḥżâr : 1) Hazırlama, hazır etme, edilme 2) Huzura getirme, birinin mahkemeye davet olunması.

i 'illiyin : Cennetin ve gökyüzünün en kutsal , en yüksek tabakası.

ilzâm : Cevap veremez hale getirme, susturma.

'inâyet : Dikkat, gayret, azamet 2) Lûtf, ihsan, iyilik.

inḳıyâd : Boyun eğme, kendini teslim etme.

intimâ : 1) Kuş, bir yerden bir yere uçup başka yere konma 2) Birine mensup olma.

irâdet : 1) İrade dileme 2) Gönül isteği.

irgirmek : Ulaştırmak, eriştirmek.

irşâd : 1) Doğru yolu gösterme, uyarma 2) İrfan sahibi bir kimseye tarikatı ve Tanrı yolunu gösterme.

irtikâb : 1) Kötü bir iş işleme 2) Yiyicilik, rüşvet yeme.

isti'câl : Acele etme, tez olmasını isteme, çabuklandırma.

isti‘lâm : 1) Yazı ile bilgi isteme 2) Bilgi isteme.
istimâ‘ : 1) Dinleme, dinlenilme, işitme, işitilme 2) Dinleyip kabul etme 3)Kulak verip dinleme.
istimâlet : 1) Gönül çekinme 2) Teselli etme, avutma.
işrâb : 1) İçirme, içirilme 2) Bir maksadı kapalı olarak anlatma.
‘itab : Azarlama, tersleme, paylama, darılma.
i‘tidâl : 1) Orta olmuş, ortalama, aşırı olmama hali, ölçülülük 2) Yavaşlık,yumuşaklık 3) Uygunluk 4) Gece ile gündüzün bir olması, gün-tun eşitliği
ittiṣâl : 1) Bitişme, ulaşma 2) Birbirine dokunma 3) Yakınlık 4) Bitişiklik 5) Kavuşma
‘iẕâr : Yanak.

-K-

ḳadem-i rence : Tenezzül, lütfen kabul.
kâffeten : Bütün, hep, hepsi, cümlesi.
ḳalîl : Az, çok olmayan.
ḳarîb : Yakın olan, uzak olmayan, soyca yakın.
ḳarîn : 1) Yakın 2) Bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan 3) Hısım, komşu, arkadaş gibi yakın olanlardan her biri 4) Padişahın daimi surette yakınında bulunan, mâbeyinci.
ḳarż : 1) Ödünç verme, ödünç alma 2) Ödünç verilen veya alınan şey, borç.
kâse-lîs : Çanak yalayıcı, dalkavuk.
ḳażiyye : 1) İş, husus, madde, mesele, dava 2) Cümlecik 3) Teklif, önerme 4) Yardımcı, teorem.
kebg : Keklik.
kebk-i deri : Bir çeşit keklik.
kemine : 1) Noksan, eksik 2) Âciz, hakîr, zavallı.
kenize : 1) Cariye, halayık 2) Evlenmemiş kız, bakire.
ḳırbâ : 1) Sakkaların kullandığı,ince köseleden veya deriden yapılmış su kabı,

Saka tulumu. 2) Çocuklarda karın şişmesi.

kirâm : 1) Soydan gelenler, soyu temizler, ulular, şerefliler 2) Cömertler, eli açıklar.

ḳurb : 1) Yakın olan, yakınlık, yakın bulma 2) Yakın

ḳurre-i ‘ayn : Göz nuru

külbe-i aḥzân : Gam, keder, tasa evi.

-L-

la‘în : Kovulmuş, nefret kazanmış, istenilmeyen.

lâ-cerem : Şüphesiz, besbelli, elbette.

lâ-yezâl : Zevalsiz, bitimsiz.

lâ-yu‘add : Sayılmaz, sayılamaz.

lâ-yuḥṣa : Sayılmaz, hesaba girmez.

leîm : Alçak, aşağıcılık, cimri.

leng : 1) Topal, aksak 2) Tenasül aleti 3) Kafilenin bir yerde bir iki gün kalması.

liḳa : Görme, rast gelip kavuşma 2) Yüz, çehre.

lü‘lü‘ : 1) İnci 2) Bakire, el değmemiş.

-M-

ma‘yûb : 1) Ayıplanmış, ayıplanan 2) Bir eksiği kusuru olan.

mâhir : 1) Maharetli, hünerli, elinden iş gelir, becerikli 2) Erkek adı.

maḥż : 1) Su katılmamış halis süt 2) Halis, katıksız, sade, tam, ta kendisi, aslı.

maḥẓurât : Şerren yasak edilmiş şeyler.

maḳarr : 1) Karar edilen, durulan yer, karargah 2) Oturulan yer 3) Ocak, merkez 4) Payı taht, başkent.

maḳrûn : 1) Yakınlaştırılmış, yakın 2) Ulaşmış, kavuşmuş.

mâl ü menâl : Varı yoğu, bütün varlığı.

maṣḥûb : Beraber alınmış, birlikte görülmüş, kucaklanmış.

mâye-i zindegâni : Yaşama gücü

mazâyıḳ : 1) Dar, sıkıntılı yerler 2) Zor, sıkı, güç işler

me‘âb : 1) Geri dönülecek yer 2) İstida, dilekçe.

me‘nûs : Ünsiyet olunmuş, alışık, alışmış.

medhûş : Dehşete uğramış, şaşırmış, korkmuş, ürkmüş.

mekkâr : Çok mekreden, hileci, düzenbaz.

meknûn : 1) Dizilmiş 2) Saklı, gizli, örtülü.

menâhî : Haram olmuş, yapılması şerren menedilmiş şeyler.

mengûş : Küpe.

merkûz : 1) Rekz olunmuş, dikilmiş, saptanmış 2) Tabiatında, yaradılışında bulunan.

meserret : Sevinç, şenlik.

meskenet : 1) Miskinlik, fakirlik, yoksulluk 2) Beceriksizlik.

mesned : 1) İsnade edilen, dayanılan şey 2) Rutbe, derece, paye, makam.

mesrûr : Sürurlu, memnun, sevinmiş, meramına ermiş.

meşâm : Burun, koku alacak yer.

mev‘ûd : 1) Vadolunmuş, söz verilmiş 2) Vadeli, zamanlı, bedelli.

mevâhib : Hibe edilmiş, ihsan edilmiş, verilmiş, karşılıksız olarak birine verilmiş.

meysûr : Kolaylanmış, kolaylatılmış, kolay.

mezâri‘ : Ziraat olunacak yerler, tarlalar.

mezkûr : Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış.

mezmûm : 1) Zemm olunmuş, yerilmiş 2) Beğenilmemiş, ayıp.

miftâḥ : 1) Anahtar 2) Şifre cetveli 3) Dil öğrenirken yapılacak tercüme ve meskenlerin halledilmiş şekillerini gösteren kitap.

mu‘abbir : Rüya tabir eden, görülen rüyalardan mana çıkaran.

mu‘âhede : 1) Karşılıklı andiçme 2) Andlaşma.

mufsid : İfsad eden.

muġtenim : Ganimet olarak alan, ganimet bilen.

muḳarreb : Takrib eden, yaklaştıran, yakınlaştıran.

muḳarrerr : 1) Kararlaşmış 2) Şüphesiz, sağlam 3) Anlatılmış, bildirilmiş.

muḳavves : 1) Yay gibi eğri 2) Kavisli, bükülmüş, kemerli.
muḳayyed : 1) Kayıtlı, bağlı, bağlanmış 2) Ayağında zincir ve pranga bulunan. 3) Bir işe ehemmiyet veren 4) Kaydolmuş, deftere geçmiş.
mû-miyân : İnce belli.
mutaṣaddî : 1) Hasadı eden, bir işe girişen 2) Başkasına saldıran.
mutevaṭṭın : Tavattun etmiş, bir yeri vatan edinmiş, yurt tutmuş, yurtlanmış.
muṭahhar : 1) Hakrir edilmiş, temizlenmiş, temiz 2) Temiz, mübarek.
mużṭarr : Çaresiz kalmış, …zorunda kalmış, zorlanmış.
mübâşeret : Bir işe başlama, girişme, .
mücâvirân : Komşular
mücevveze : Başa giyilen, üstü bombeli bir çeşit kavuk, büyük sarık.
müferriḥ : 1) Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı 2) Ferahlık veren ilaç.
mühezzeb : Tezhîb olunmuş, düzeltilmiş, yoluna koyulmuş.
mül : Şarap
müncerr : 1) Bir tarafa çekilip sürüklenen, sürülen, kayıp bir tarafa giden 2) Varıp sona eren 3) Neticelenen.
mürde : Ölü, ölmüş.
mürûr : 1) Geçme, bir yandan girip öte yandan çıkma 2) Geçip gitme 3) Sona erme.
müsellaḥ : Silahlanmış, silahlı.
müstes‘id : İstisâdeden, uğurlu sayan, uğur sayan.
müstevcib : 1) Lâyık. 2) İcâbeden, gereken.
müştâḳ : 1) İştiyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan 2) Erkek adı.
müştehi : İstekli, iştahlı.
mütea‘bbid : Taabbüd eden, ibadet eden, tapınan, kulluk eden.
mütekâsil : Tekâsül gösteren, üşenenler, tembelce davrananlar.
mütemevvil : Temevvül eden, mal sahibi, zengin.
müttesi : Tevessü eden, genişleyen.

-N-

nâ-bedîd : Görünmez, belirsiz, kayıp.

naġamât : Ahenkler, ezgiler, güzel sesler.

nâr : 1) Ateş, od 2) Cehennem 3) Yakıcı şey.

nâsik : Allah yolunda ibadet eden, dine bağlı.

necât : Kurtulma, kurtuluş.

nefsâni : 1) Canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili 2) Kin ve garezle ilgili.

nemed-pûş : Keçe veya kebe giyen, derviş.

nemgîn : Nemli, rutubetli.

nevâ(y) : 1) Ses,seda, makam, ahenk,name 2) Refah 3) Levazım, kuvvet, zenginlik 4) Nasip, behre.

nıṣf : 1) Yarım, yarı 2) Bir yazı sitili.

nik : İyi, hoş, güzel, beğenilen.

nişîb : İniş

nişîb ü firâz : İniş ve yokuş

nuḳûd : Nakitler, paralar.

nuṣḥ : Nasihat verme, öğüt.

-P-

pârsâ : 1) Sofu, dine bağlılık 2) İffetlelek, namusluluk.

pârsâl : Geçen yıl

penâh : Sığınağı, koruyucusu, dayanağı manalarıyla birleşik kelimeler yapar.

pend : Nasihat, öğüt.

pezîr : "Kabul eden,edici, alan kabul edebilir" manalarıyla Arapça ve Farsça kelimelere eklenerek birleşik kelimeler yapar.

pîrûz : Kutlu, hayırlı, uğurlu.

pud : Argaç, dokumadaenlemesine atılan atkı.

puḫte : Pişmiş, pişkin, olgun, gün görmüş adam.

pür-ḫûn : Kan içinde.

-R-

ra‘d : Gök gürlemesi.

râm : 1) İtaat eden, boyun eğen, kendisini başkasının emirlerine bırakan. 2) İnsanın bütün varlığı ile Allah'a bağlanması.

ramaḳ : 1) Hayat kalıntısı, ancak nefes alacak kadar vücutta kalan hayat. 2)İnsanın bütün varlığı ile Allah'a bağlanması.

râviyân: Rivayet edenler , söyleyenler , hikaye anlatanlar.

raviyân-ı aḫbâr : Haberleri rivayet edenler.

râygân : 1) Bedava, parasız 2) Pek çok, pek bol 3) Değersiz.

reşk : Kıskanma, hased günü 2) Kıskanış

revâne : Giden, yürüyen.

reyâḫîn : Fesleğenler.

rişte : 1) İplik, tıre 2) İlgi, bağ 3) Sanatkarane yapılmış bir yazıyı veya yapılmış bir minyatürü çevreleyen tezhîbin iç kısmına sınırlı olarak tek, çift, eşit veya farklı kalınlıklarda çekilen çizgi.

rûḥ-i muṣavver : Cisimlenmiş ruh.

rübûde : Kapılmış, kapılan.

rümḫ : 1) Kargı, mızrak, süngü 2) Fıkaralık, yoksulluk.

-S-

sa‘d : 1) Kutluluk 2) Uğur 3) Kutlu, uğurlu.

sâ‘î : 1) Çalışan 2) Hızlı yrürüyen 3) Haberci, haber götüren, koğuculuk eden.

sa‘îd : 1) Mutlu, uğurlu 2) Ahiretini hazırlamış kimse 3) Erkek adı.

sa‘y : 1) Çalışma, çabalama, gayret etme 2) Geçinmek için iş işleme 3) Koşma, yürüme.

ṣâdır : Çıkan

ṣaḥib-ḳırân : 1) Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar 2) Meşhur bir çeşit lale.

sâîr : 1) Seyreden, harekette olan, yürüyen 2) Bir şeyden kalan başka şey 3) Geçen, dolaşan 4) Diğer, başka, gayrı.

sâtî‘ : Yükselip meydana çıkan, yükselen, yükseldikçe yükselen.

savâ‘mi : İbadet yerleri, tekkeler, özel topraklar.

ṣavb : Taraf, cihet, yan.

sedd : 1) Kapama, tıkama, kapanma, tıkanma, engel olma 2) Perde 3) Set, tümsek 4) Baraj, büget 5) Rıhtım.

seḫḫâr : 1) Büyücü 2) Büyü gibi bir kuvvetle çeken, büyüleyici.

selâṭîn : Sultanlar

selsâl : Tatlı, lezzetli, halis su.

selvet : 1) Gönül rahatlığı, iç huzuru 2) Memnunluk, mutluluk, zevk, keyif.

semen : Yasemin

sengîn : 1) Taştan, taştan yapılmış 2) Yavaş, ağır.

Ser-nigûn : 1) Başaşağı olmuş, ters dönmüş 2) Talihsiz, bahtsız.

serv-i sehî : Doğru büyümüş iki daldan ibaret selvi.

sîr : 1) Tok, doymuş 2) Sarmısak

sirâc : Işık, kandil, mum.

ṣît : 1) Ün, iyi şöhret. 2) Çatırtı, patırtı.

siyânet : Koruma, korunma.

su‘ûd : 1) Yukarı çıkma, yükselme 2) Erkek adı.

sülûk : 1) Bir yola girme, bir yol tutma 2) Hususi bir sınıfa, bir gruba katılma. 3) Bir tarikate intisab etme.

-Ş-

şâhî : 1) Şaha, hükümdara mensup, şah ile ilgili 2) Şahlık, hükümdarlık 3)Yumurtalı nişastalı bir helva. 4) Memen şahı da denilen ince ve makbul bir patiska. 5) Eski topların bir çeşidi. 6) Eskiden gümüşten, sonraları bakırla nikelden yapılan ve Kırân'ın yirmide biri değerinde olan bir İran parası.

şahvâr : İri inci

şeġab : Fitne uyandıran.

şekk : Şüphe, zan, tereddüt.

şemâil : 1) Huylar, tabiatlar, ahlaklar 2) Güzelliğin ve büyüklüğün bir araya gelmesi.

şeng : 1) Haydut, eşkıya 2) Neşeli, kıvrak.

şerm-sâr : Utangaç.

şeṭaret : 1) Neşe, şenlik, sevinç 2) Bazı arap halayıklarına verilen bir ad 3)Çoğunlukla Arap ve Çerkez kadınlarına verilen bir ad.

şifâ-sâz : İyi eden.

-T-

ta'cîl : Acele ettirme, çabuklaştırma.

ta'n : Sövme, yerme, ayıplama

ta'ẓîm : 1) Büyüklenme büyük sayma ululama 2)Saygı gösterme, ikram etme.

tâb ü tüvân : Güç, kuvvet, dayanma, tahammül.

tafsîl : Etrafıyla, etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.

tar u pud : Arış ile argaç

tażarru' : Kendini alçaltarak yalvarma.

tefhîm : Anlatma, anlatılma, bildirme, bildirilme.

tefvîż : 1) İhale, sipariş etme, edilme 2) Dağıtım 3) Bir gayrımenkulü, bilinen bedeli karşılığında bir kimsenin üstüne bırakma 4) Her şeyi Allah'tan bekleme.

tehemmül :

tekrîm : Saygı gösterme, ikram etme.

temettü' : 1) Kâr etme, kazanma 2) Kâr, fayda.

Teraḥḥum : Merhamet etme, acıma.

tesmiye : 1) Ad koyma, adlandırma, isim verme. 2) Besmele çekme.

tevaḳḳuf : 1) Durma, eğlenme, bekleme 2) Bağlı olma.

tezvîr : 1) Yalan dolan 2) Ara bozmak ve bilhassa ara bozmak kasdıyla yapılan kovuculuk.

tûl : 1) Uzunluk, boy 2) Zaman çokluğu, uzun müddet 3) Boylam

türrehât : Saçma sapan sözler.

tüvânger : Zengin, paralı.

ṭâbayıẖ :

ṭarâvet : Tazelik, taze olma.

ṭarrâr : Yan kesici.

ṭayy : 1) Dürüp bükme, dürülüp bükülme, sarma, katlama 2) Atlama, üzerinden geçme.

-U-

'ubûr : 1) Bir suyun öte yakasına geçme 2) Bir başka tarafa geçme, geçilme, atlama 3) "Şiâ-yı yemâni" denilen çok parlak bir yıldız.

'ulyâ : Pek yüce.

'urûç : Yukarı çıkma, yükselme

'uyub : Ayıplar, kusurlar.

'uyûn : Gözler, pınarlar, kaynaklar.

-Ü-

ülfet : 1) Alışma, kaynaşma 2) Görüşme, konuşma 3) Ahbaplık, dostluk 4) Huy etme.

-V-

vâfir : 1) Çok, bol 2) Aruzda " müfâaletun, müfâaletün " vezni.

vâlih : Şaşa kalmış, şaşırmış.

vâmıḳ : 1) Seven, aşık, sevdalı 2) Erkek, kadın adı.

vehhâb : Çok hibe eden, fazla bağışlayan.

vufûr : Çokluk, bolluk.

vuḳûf : 1) Durma, duruş 2) Bir halde olduğu gibi kalma, ilerleyip gerilememe.
3) Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma, bilgi.

-Z-

zâġ : Karga

ẕâhib : 1) Gidici, giden 2) Bir fikir veya zanne uyan, fikre kapılan.

zaḫm : Yara.

zer-baft : (Zer-beft) Ustıfa, sırmalı kumaş, sırma ile işlenmiş.

zihî : Arapça'da "Bu, şu" anlamına gelen müennes işaretidir.

ẕimem : Zimmetler, borçlar.

zind-gânî : 1) Dirlik, hayat 2) Yaşayış, geçim.

żucret : İç sıkıntısı, yürek darlığı.

ẓûr : Kuvvet, güç.

zûr : Yalan, asılsız, uydurma.

zünnâr : Papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık, ipten örme kuşak.

SONUÇ

Bu çalışmada hicri 1268 yılı basım tarihli “Letâif-nâme” adlı eser incelendi.

İncelemede eser, ses bilgisi, şekil bilgisi, kelime bilgisi ve söz dizimi yönünden ele alındı.

Bu incelemeden sonra şu sonuçlara ulaşıldı:

1) Letâif-nâme’de Türkçenin temel özelliği olan damak uyumu sağlam şekilde görülmektedir. Ancak bazı ekler bu uyumu bozmaktadır.

2) Letâif-nâme’de Türkiye Türkçesinde olduğu gibi bir dudak uyumundan bahsedilemez. Eserde kullanılan bazı ek ve kelimelerde görülen sürekli düzlük ve yuvarlaklık dudak uyumunu bozmaktadır. Bu eserin yazıldığı dönem olan 17.yy.’ın genel özelliğidir.

3) Eserde e~i değişimi görülmektedir. Eserde günümüzde ilk hecede ‘e’ olan birçok ses ‘i’ olarak tespit edilmiştir.

4) Letâif-nâme’de pek çok vurgusuz orta hece düşmesi örneği vardır.

5) Eserde ünlü türemesi örnekleri görülmektedir. (emr < emir, nakl < nakil)

6) Eserde kelime içinde ve sonunda ötümlüleşme örnekleri görülmektedir. (aḳındıya < akıntıya, dürlü < türlü)

7) Eserde kelime başında ve içinde ötümsüzleşme örnekleri görülmektedir. (ḳangı < hangi, oṭa < oda, ṭoḳuz < dokuz)

8) Letâif-nâme kelime içinde ve sonunda sızıcılaşma örnekleri görülmektedir. (yog- <yok-, uyḫu < uyku)

9) Eserde tekleşme örnekleri görülmektedir. (ḥammâl > hamal, vaṣiyyet > vasiyet)

10) Eserde kelime başı ünsüz türemesi tek bir örnekte görülmektedir. (Ur- > vur-)

11) Eserde ses birleşmesi örnekleri görülmektedir. (uş+ol> şol)

12) Eserde sürekli birlikte kullanılan ve ünlüyle biten bir kelime ile ünlüyle başlayan başka bir kelimenin birleşmesi olayı olan geçişme örneklerine rastlanmaktadır. (Niçün, n’olur, n’ola gibi.)

13) Eserde iyelik ekleri 3. Teklik ve çokluk şahıslar dışında geniş-yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

14) Eserde ilgi eki "+(n)Uň", yönelme durum eki "+(y)A" ,belirtme durum eki "+(y)I", bulunma durum eki "+dA", ayrılma durum eki"+dAn", eşitlik durum eki "+cA", yer- yön durum eki "+ArU, +rA", araç-birliktelik durum eki +(y)IlA olarak görülmektedir.

15) Eserde hem zamir kaynaklı kişi eklerine hem de iyelik kaynaklı kişi eklerine rastlanmaktadır.

16) Eserde görülen geçmiş zaman için "dI, dU" kullanılmıştır. Bu ekler 3.şahıslar dışında uyuma göre dı, di, du, dü şeklinde olurken 3.şahıslarda dı ve di olarak görülmektedir.

17) Öğrenilen (duyulan) geçmiş zaman ekinin tüm şahıslarda kullanılan şekli, istisna birkaç kullanım (düşmüş, buyurmuş) dışında "mış, miş"tir.

18) Eserde müstakil bir şimdiki zaman eki kullanılmamıştır. Bu zaman anlamı geniş zaman ekinin fonksiyonları arasında verilmiştir.

19) Eserde geniş zaman eki "-(V)r" , gelecek zaman eki –(y)AcAk, dilek-şart kipi eki "-sA", gereklilik kipi eki "-sA gerek"dir. İstek kipi eki "-(y)A" olarak kullanılmıştır. Bu ek bazı kullanılışlarında gelecek zaman, geniş zaman, tavsiye-gereklilik ve emir anlamı da taşımaktadır.

20) Emir anlamı genel olarak istek kipi ile verilmiştir. Bu çekimde kullanılan ekler her kişi için ayrıdır.

21) Eserde i- yardımcı fiilinin geniş zaman çekimi (+dUr), öğrenilen geçmiş zaman çekimi (–mIş), görülen geçmiş zaman çekimi (—dU, –dİ,), dilek-şart çekimi (-sA) görülmüştür.

22) Eserde fiillerin hikâye ve rivayet birleşik çekiminden örneklere rastlanmıştır.

23) Türkçenin eklemeli bir dil olma özelliğine bağlı olarak yapım ekleri ile pek çok yeni kelime türetildiği görülmektedir.

24) Eserde daha çok Türkçe sayı isimleri tercih edilmiş, yabancı menşeli sayı isimleri fazla kullanılmamıştır.

25) Eserde basit, türemiş, birleşik niteleme sıfatlarına, işaret, sayı, belirsizlik ve soru belirtme sıfatları kullanılmıştır.

26) Eserde şahıs, işaret, dönüşlülük, belirsizlik, soru, bağlama ve aitlik zamirleri kullanılmıştır.

27) Eserde çok çeşitli zaman, yer, miktar ve durum zarfları görülmektedir.

28) Eserde ünlem, bağlama ve son çekim edatları görülmektedir.

29) Eserde yer yer Arapça ve Farsça tamlamalar kullanılmıştır. Bu eserin dilini kısmen ağırlaştırmıştır. Eserde tamlamaların üçlü ve dörtlü terkipleri fazla değildir.

30) Eserde cümle ve cümle topluluğu sayısı 1401'dir. Bu sayı bağlama edatıyla kullanılan ve bağlama edatı kullanılmadan oluşturulan cümlelerdeki cümle sayıları dikkate alındığında 2053'ü bulmaktadır.

31) Eserde 884 tek yargılı cümle bulunmaktadır. Tek yargılı cümlelerin tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı ise %63,09'dur. Eserde bulunan tek yargılı cümlelerden çok kısa olanlar olduğu gibi oldukça uzun yapıda olan cümleler de bulunmaktadır.

32) Eserde bağlama edatlarıyla birbirine bağlanmış 212 cümle topluluğu ve 491 cümle vardır. Tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı %15,13'dür.

33) Eserde bağlama edatı kullanılmadan oluşturulmuş 305 cümle topluluğu ve 678 cümle bulunmaktadır. Bunun tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı % 21,77'dir.

34) Eserdeki cümlelerin kuruluşuna bakıldığında Türkçe cümle yapısına uygun olduğu görülmektedir. Türkçe cümle yapısının temel kaidesi yüklemin sonda olmasıdır. Bu özellik eserde çok açık ve nettir. Eserde bulunan cümle ve cümle toplulukları içerisinde 2053 cümleden 2021'i kurallı cümledir. Bunun tüm cümle ve cümle topluluklarına oranı %98.44'dür. Eserde bulunan cümle ve cümle toplulukları içerisinde sadece 32 tane devrik cümle bulunmaktadır. Bunu oranı ise % 1,58'dir.

35) Eserde bulunan cümlelerin 1787'si fiil, 266'sı isim cümlesidir. İsim cümlelerinin sayıca düşük olması Letâif-nâme'nin dil ve üslup yönünden hareketli bir eser olduğunun delilidir.

36) Eserde cümlelerin unsur sayısı birden başlayıp dokuza kadar ulaşmaktadır. Bunun nedeni eserin bir hikâye olması ve tasvirlerin oldukça fazla yer almasıdır.

37) Letâif-nâme'de kullanılan kelimeler tespit edilip madde başı olarak listelenip kelime dağarcığı belirlenmeye çalışılmıştır. Eserde toplam kelime sayısı 4271 olarak tespit edilmiştir. Eserde yazarın tercihinin Arapça kelimelerden yana olduğu 2208 kelimenin Arapça olarak kullanılmasından anlaşılmaktadır.

38) Eserde yer yer kelimelerin farklı yazılışlarına rastlanmaktadır. (örneğin; yarın (s.10)- yarıň (s.31) vb.) Aynı kelimenin metinin farklı yerlerinde değişik yazılışları eseri istinsah edenin iyi bir eğitime sahip olmadığını göstermektedir.

39) Letâif-nâmede yazar döneminin tüm dil özelliklerini kullanarak, edebi bir eser meydana getirmiştir.

Bu inceleme bugüne kadar üzerinde hiçbir çalışma yapılmamış olan 17. yüzyıla ait Letâif-nâme adlı eser üzerine derin ve kapsamlı bir çalışmadır. 17. Yüzyıl dil incelemelerine ışık tutacak nitelikte bir eserdir.

KAYNAKÇA

Ahmed Midhat, **Hikâye Tasvir ve Tahlîli,** Kırk Anbar, C-4, İstanbul 1290, s.107-112.

Aktaş, Şerif, **Roman sanatı ve Roman İncelemesine Giriş,** Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

Aytaç, Gürsel, "Bugünkü Türk Romanında Anlatım Tekniği," **Milli Kültür,** S.38, Şubat, 1983, s.16-19.

Bursalı Mehmet Tahir, **Osmanlı Müellifleri,** C. III, İstanbul 1333.

Caferoğlu. Ahmet, **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü,** Enderun Kitabevi Yayınları, İstanbul 1993.

Cemiloğlu, İsmet, **Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme**, TDK Yayınları, Ankara 2001.

Demir, Nurettin, Yılmaz. Emine, **Türk Dili El Kitabı,** Grafiker Yayınları, Ankara 2003.

Develi, Hayati, **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumları,** TDK Yayınları Ankara 1995.

Devellioğlu, Ferit, (1970); **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat** Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1995.

Dilçin, Cem, **Yeni Tarama Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara 1983.

Duman. Musa, **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri,** TDK Yayınları Ankara 1995.

Elçin, Şükrü, "Kitabî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri," **Halk Edebiyatı Araştırmaları,** Ankara 1977, s.105-136.

Ercilasun, Ahmet Bican, **Başlangıçtan 20.yy.'la Türk Dili Tarihi,** Akçağ Yayınları, Ankara 2006.

Ergin, Muharrem, **Dede Korkut Kitabı I,**TDK Yayınları Ankara 2004.

Ergin, Muharrem, **Dede Korkut Kitabı II,** TDK Yayınları Ankara 1997.

Ergin, Muharrem, **Türk Dilbilgisi**, Bayrak Yayınları, İstanbul 1993.

Gabain, A.Von (1988), **Eski Türkçenin Grameri,** (Çev. Mehmet Akalın) TDK Yayınları, Ankara 2003.

Gülensoy, Tuncer, **Türkçe El Kitabı,** Akçağ Yayınları, Ankara 2000.

Gülsevin Gürer, Boz, Erdoğan, **Eski Anadolu Türkçesi,** Gazi Kitabevi, Ankara 2004.

Karahan, Leyla, **Türkçede Söz Dizimi**, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Karahan, Leyla, "-sa/se Eki Hakkında", **Türk Dili**. S. 526, s.45-54. 1995.

Karahan, Leyla, "Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırmaları Üzerine" **Türk Dili**, S.583, Temmuz 2000. s.35-42.

Kavruk, Hasan,Salman Ramazan, vd., **Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Malatya 2004.

Kavruk, Hasan, **Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler,** MEB Yayınları, İstanbul 1998.

Korkmaz, Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi),** TDK Yayınları, Ankara 2003.

Levend, Agâh Sırrı, **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.1, TTK Yayınları, Ankara 1998.

Mengi, Mine, **Eski Türk Edebiyatı Tarihi (Edebiyat Tarih ve Metinler),** Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

Redhouse, James W. **Turkish And English Lexican**, Çağrı Yayınları İstanbul 2001.

Şahin, Hatice, **Eski Anadolu Türkçesi,** Akçağ Yayınları, Ankara 2003.

Şemsettin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1996

Tiken, Kamil, **Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-fiiller**, TDK Yayınları Ankara, 2004.

Timurtaş, Faruk Kadri, **Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük),** Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.

TDK, **İmla Kılavuzu,** Ankara 2000.

TDK, **Türkçe Sözlük,** Ankara 2005.

Ziya Şükun, **Farsça-Türkçe Sözlük I-II-III,** MEB Yayınları, İstanbul 1996

Zülfikar, Hamza "Girişik Cümle Sorunu", **Türk Dili**, Haziran, 1995 S.522, s.24-31.

letaifi Name

Liste Sıra No: 45

قصه کویان حکمت شناس راویان فضیلت
اقتباس شویله روایت ایدرلرکه سلطان
مراد خان علیه الرحمة والغفران حضرتلرینک
زمان دولت وسعادت سلطنت وعدل
عدالتلرنده خواجه طورسون نام بربازرکان
محتشم بنام مروت سخاوه بی نظیر نعمت موفوره
مالک احسان ایله اخواننه دستکیر ایدی اما اصلا
براولادی اولمدیغنه بیحضور مال دنیا چشمندن
دور ایدی فی الواقع ان الهجران الم
جانه مستوجب هم وغدر بو احوالدن رازی
کمسه یه انا ایتمیوب بیچاره لرک کارسازی
آواره لرک مدد رسانی ارباب حاجاتک

کریم بنده نوازی اولوب بر شب حق سبحانه
وتعالی جانبنه توجه ایلیوب مرادی صاغ الکک
صفحه کفنه یازوب دستنی سما سمتنه طوتوب دیده
کریان همدرد دل سوزان ایله جناب حقه نیاز
ونالان اولوب ای زمین وزمانک خالقی
مار ومور وانس وجنک رازقی ای پادشاه
بی زوال ای کریم لایزال ای رؤف بنده پرور
ای عطوف چاکر نواز وعاطفت کستر ای مهربان
دوست ودشمن ای رزق بخش وخطاپوش
ذو المنن ای وهاب بهمنت ای اله ذی
رأفت ای بخشنده آرزو ومرادات ای
بخشنده ذوق وشوق وحالات ای هدایت
نمای بنده کان غافل ای مرحمت افزای بیچاره کان
منکسل مدد افزای فرومانده کان مضطر فریادرس
آواره کان بی پا وسر ای شفا سان علیلان
بیداء حیرت ای کارساز دردمندان
بادیهٔ مهجرت عرصهٔ درکاهنده شاهان
عالم ذره ای عظمت ورفعتی میداننده خسروان
جهان شمسه حاشا کرمندن قولونی محزون

محروم پایمال غموم وهموم اولام لطف سنڭ کرم
سنڭ عنایت وشفقت وحمم سنڭ هدایت
ورأفت سنڭ حمایت ومرحمت سنڭ دیوب
صحیفهٔ رخسارنی کوز یاشیله نمکین خطهٔ جدلی
خونابهٔ عیون ایله رنکین ایدوب نالان عرصهٔ اجابت
ربانیه مجاب تضرعات درکاه مجیب الحاجات
مستجاب اولوب جناب حق بر ارکك اولاد احسان
طرز ماه اون کوننه برماه تابان النه کروب جهان
خواجه طورسون قربانلر واحسانلر شکرانه
دیلنلر دوکلر بیرامر طبللر دادیلر لالهلر کوللر تعیین
ایدوب اولمهر منیرك اسم رسمك یوسف شاه
ذیو نام تسمیه ایلدی جناب حقك امر وعنایتیله کون
بکون بیومککن وکزدوب برومککن اولدی برکون
خواجه طورسون اول ماه پاسخ کنارینه آلوب چشم
دقتله نظر ایدوب کوردیکه جبههٔ سنده آثار دولت
ساطع چهرهٔ سنده شعشعهٔ مهر سعادت لامع
جهان اطرافه سپارش ایدرکه علم ما هرسنده کامل
بر استاد بولوب خانهٔ سعادتلرنده علم تعلیم
ایندرمکه ابدی چون یوسف شاه اون درت

اون بش یاشنه ایردی جمیلی روز پردز ترقیده تمام
دلفروز آوازهٔ حسنی عالمه شهور صیت جمالی
جهانه آفتاب پرنور کبی دیللرده مذکور اولدی
یوم جمعه اولدیغی کبی باباسی ایله یوسف جامعه
کیدرلر ایدی اطراف اکنافدن نسالر آشفته لر
محبوبهلر آلفته لر یوسف شاهك جمال قمرتابانینی
تماشا ایتمکه جمع اولورلر ایدی یوسف شاهی
کوردکلری کبی صاغ وصولدن حرف انداز اولوب
غنچه سین عارینه قربان اولهیم شعله سین
نارینه قربان اولهیم کبی پروانه وش طولنوریکینك
دهانی صولانورار دصره کوره مزکسی
جانانی قوشر ارقه سندن دخی فراجه دوشر بازی
خوبانلر جمالنك کمالی طاقتك شاهد سنه مشتاق حسن
بی همتاسنه آشفته وعشاق اولوب کرده کرده زنلر
قاپولره دوزنلره صغمایوب دیرلرکه جمال زیباده مثالك
نایاب جامع حسنه کوشهٔ ابرولرك محراب دیوب اغلرلردی
جگرك بوش یره داغلردی قهقها ایله خنده ایدوب
برتازه صوص قوجه جازد دیوانهٔ ایله غوغا ایدوب
ادبك سنڭ نه نه لایقدر بعنیم غیری بن کندیمی

نات بقیسم دیو زاعلرایه رلر قرشو قولدن محبوب
دوستلر بیه تیرر خلیای ابلیس ایله بر شهررلرجاق
یوسف شاه جامعدن جیقوب قونا غلرینه
وارنجه بویله غوغا ایدررلردی غیری برکون خواجه
طورسون اخبار اولنق حسبیله اطرافده اولان اور
طاقلرینی جمع ایدوب ذمملرینی حساب
ایدوب دنیاجهتندن ال جکوب صلات خمسی
سلطان بایزید جامع شریف سعادت ردیفده
ادا ایدر اولدی حکمت خدا خواجه طورسونک
وجودینه بر علت عارض اولوب کون بکون
زحمت ویرر ایدی غیری کندن امیدین کسوب
خادمندن برینه وارقشلا یه بکراوطه باشی یکا
جاغر کلسون دیدی خادم قشلا یه واروب
بکراوطه باشیه سزی خواجه طورسون استر
بیورک بکراوطه باشی قوناغه کلوب خواجه
طورسونی کوردی نامزاج برادر خدا شفا
احسان ایلسون انشا الله دخی جوق زوق
وصفالر ایدرز دیوب تسلی خاطر ایلدی
آه بکراغاسنی شول وجهله جاغردمکه یوسف شاه

اول الله صکره سکا امانت زیرا کندمدن امیدم یوقدر
غیری سنیم کمالم روحم زوالم در یوسف
شاهی کروب کوزه دهسین میراث یدلک
ایدوب دال قاوفلره دوشس اولوب باشدن
جیقماسون اکر سنک سوزینی دیکلمز ایسه قشلایه
کتورب بر قره قولغی ایچ سین الینه سکا
وصیتم بودر حقوقی حلال ایله دیوب تکرار تکرار
یوسف شاهی بو وجهله وصیت ایلدی
بکراوطه باشی تسلی خاطر ایدوب اول کیجه مهمان
اولوب یوسف شاهه جوق نصیح بند ایلدی
بنم اوغلم صاحب علم واهل سخن ایله الفت ایت
سوزدخی جواهر خیالات ایله سخن نمون کواهر معانی
بدیعه ایله مکنونندر ارباب طبع موزون
اکا اسیر ومفتوندلورلر سوز پادشاه ملک نظم
عالم سخن شهریار دیار انتظام بنی ادمدر سخن
تیغ قاطع وشمشیر لامع درخنجر بران ساطع
رمح اقلیم ستان وسنان قاطع در زیور وآرا
یش وبیانی سخن اول باغ بهجت افزانک
کل کلزاری سرو خرامانی سخن جمال دلکشا

وحسن عالم آرا ایله جانان سمندر حاصل ایکن
جهانبانان محصول دائره کشورستان سوزدر
نظام عالم تن اولورسه جان سخن طوطی
گویا ایسه شکرستان سخن بلبل خوش الحان
نوای طرب لسان سخن سوز برهمای فلک
ماوی درکه آشیان آسماندر سوز نسیم
وزر ایله مزین در سوز میوهٔ باغ امان سوز برآیٔ
هر بهجت وشادمانی در سوز بردلارآی
عشوه گر محبوب آفتاب بیکردر وصالی جانه ارزان
اتصالی مایهٔ رایگاندر بعض سوزک شان
ماهتاب نشاندر که تأثیراتی مزارع آمالده
سنابل الفت سمایل اوزره حیات محبت
بتورر سوز اولدر که صفای نور افزاسی ساحهٔ
قلوب منکسره اوزره پرتو صالرسه بتیرهٔ
غموم وهموم ایله پریشان حال اولان کوکللری
فضای بهجت عنبر سرشت ایدر دیوب یوسف
شاه پند ونصیحت ایلدی ناگاه خواجه
طورسون خسته ومریض بازوی مزاجی برنجه
امراض ایله شکسته اولوب مرغ روح پرفتوحلری

صوب جنانه پرواز ایلدکده یوسف شاه
پدرینک غربت واشتیاقی ایله جگرک کباب
آه وآه ایدوب چشم نمناکن سیلاب ایدردی
بکراوطه باشی درکه بق نور چشم پدرک وفات
ایلدیسه الحکم لله بز صاغ اولدقجه سنک پدرک
گبی یم اگر سوزمی گوشنه منگوش ایدرسک برغدار
اولورسک سنی گوره یم بنی شرمسار ایتمه
خدایه امانت اول دیوب قلعه یه عزیمت
ایلدی اودملرده غلطه ده کاسه لیس ولدزناء
مشهورلر وار ایدی چوق میراث یدیلرک
خانه لرینی گلخان ایلمشلر ایدی هر برلسی فلان
اوغلو فلان دیو نام ویرمشلر ایدی بو بدخویلر
برگون بربره جمع اولوب مشاوره ایدرلرکه جانم
بزلر حیلی وقتدر که بربای اجابه بدا ایده مدک
بویله عالمزنجه اولوردیدکن ایچلرندن برشوم
ستان مزموم بازیچی اوغلی بی ادب وار
ایدی ابندیکه ای برادرلر خواجه طورسون
زاده هادر مال فارونه مالکدر پدری مرحوم اولدی
شمدی بکراوطه باشی الی اللنه درسزلر

بکا بر رغوش دیرین بن وآرر اکاجنارم دیدکن
جمله‌سی شاد وخراب دللری اباد اولوب
بر رغودش ویردیلر بازیجی اوغلی سزی
یاهو دیوب عزم یوسف شاه ایلدی کوردیکه
قوناغک قپوسنده بر بیر دربان دورر بازیجی
اوغلی سلام ویردب بک حضرتلری بورده
میدر دیوب ایچرو کیردی دوغری یوسف
شاهک یانه واردب ادبانه سلام ویردب
افندم مبارک سر سعادتکز صاغ اولسون ابتندم
بدر حضرتلری وفات ایتمش مولا رحمت
مکانک جنت ایلسون بندکز افندیمک کوله
سیم بندکزده جوق حقکز واردر لکن افندیمک
جراغییم دیوب نزدیر ایله کوزلرنجی
یاش ایدوب کریان یوسف شاهک جکرک
بریان ایلدی یوسف شاه تعظیم ایدوب
ردی دل کوستردی جانم افندم اسم شریفکز ندر
دیدکن همان اول بدخوی افندم قولکزه بازیجی
زاده دیرلر دیدی یوسف شاه آه بازیجی زاده
نه اولیدی افندی بدرم برقاچ سال صاغ اولیدی

برازدخی عغلم باشمه یار اولورایدی اما چاره نه
امر خدا بویله ایمش دیوب زاری وزاری
جشم نمناکک سیلاب ایلدی همان اول بد
بخت افندم اغلمه بن سنک صادق بنده نه‌م
افندیه نصیحت ایدرمکه بویله کوز یاشی دوکمکدن
وجود شریفکزه بلکه بر مریض عارض اولور دیو خوف
ایدرم براز مفرح سیرانکاه یرلره تشریف ایتسکز
کوکلکز کوزدکزا جیلوب حسرت اشتیاق اولنوربلور
دی دیدکن آه بازیجی زاده بندکز هیج
بر یر بلمم بندکزی بر دوست کنور ملیکه نصل
بردرکوسته‌بیم دیدکن همان اول ولد زنا بوقولکزه
امر بیورک یارن غلطه مولوخانه‌سی کونبد عظیم
جمعیت اولور انده نه دورلو غم اولسه
غمدن فراح بولور دیدی یوسف شاه فوزم
بازیجی زاده یارن ارکن تشریف ایله برابر
کیدلم دیوب براوج التون احسان
ایلدی همان اول ابلیس لعین شاد وخرم اولوب
افندم خاطرمه برحکایه کلدی رخصت بیوربلور
ایسه نقل ایدیم دیدی یوسف شاه بیورک دکله‌یلم دیدی

حکایه

حکایت عهد قدیمده سلاطین رومدن بر شهنشاه
بر پادشاه کامیاب شوکتنده دارای زمان قدرت
وحشمتده اسکندر آیین ایدی طالعی سعد وکار
مکار خدمتی بر وزیر نامدار سعادت دستیاری
وار ایدی اتفاق پادشاه ایله وزیرک
ایکی دختر فرخنده اختری اولوب بری حسن
وجمالده آفتاب ومشتری بری زیبالقده اقلیمک
ماه انوری بری گوزلکده مهر تابدار بر لبسی
لطافت وخوبلقده سرو روان ولاله عذار بری
ناز وشیوه ده آشوب دهر بر لبسی عشوه وکرشمه ده
فتانه شهرا اما وزیر قزینک حسن ظرافته کمالی
اخلاق حسنه مرتبه نهایتده واعتدالی زبانی حلو وشیرین
طتلو کلامی نازنین شکلی بشر دکل بری بازگشنده
حد وحالنده لطافت کناده دوشور رشک اسغرد
عبیر وعنبری بر بزمه اولورسه لر اول منزل بهشت
وجنت قیامه کلوب طورسه لر هر بری سرو
قامت وطوبی صفت خلق وزیر قزینه ارتوجق
مایل کل روح وسمن سیما دخترلر انک کلامی
شیرینی طرفلرینه زیاده جه قابللر ایدی بوسبدن

دختر شاه ره رشک وغیرت آتشی شبوه
ونازی اوجندن بی طاقت وقوت اولوب
آخر الامر شاهه شکایت ایدوب بو شهرده یا
اول دورسون یا بن بر باغده یا زشمز ایکی سروی
اوله تکرار سزن دیو فریادلر ایلدی گوز یاشلرک
روان ایدوب نازشکوی ایله شاهک
جکر بغری بریان ایلدی عاقبت الامر طبیعت شاهده رأفت
وشفقت زیاده ایدی وزیری کتوروب بسنم
رضای شریفم مقصود ومرادیله اوکنده اولان
دخترک صاتسنه دکلو سوکلو گوهر گوزین ایسه
وار بهانه آت دیو لشدید ودرهمله ایلدی وزیر
نیلسون امر شاهه ناچار اطاعت وانقیاد ایلدی
مدبر روزکار حسن تدبیر ایله بخت یار ایدی فکر
ایلدی قزینی برکسنه یه اختیار ایله دپرورسه
رازاشکار اولوب شاهک سیاستی طوزاغنده
کرفتار قلور تدارکی بوکه بنجر اولدیغی که برصندوق
اشلدوب قزی اول صندوقه قیوب قپاغنی
محکم سدوبند ایدوب آچلمق احتمالی اولمیه بازاره
ویره هر کیم کورمدک آلورسه فرق بیک اقچه بهاقیمت

ابن لرصانه بو طریقه دفتر بلند اخزی برصندوغه قوب
قپاغنه کلید اوروب بازات الذیلر صندوق الجنغ
کریدکو هزواردر الذی المبایندغی بیمان
اولور دیو مزاد ایله بلر بوسردن هرکس ابا ونفرت
ایدوب جونکه الن والبیان بیماندر عاقل اولان
اکا نقدینه ویروب المنادیوب طالب وراغب
بولنمدی مکر جارسوده بر فقیر الحال صفاکزوب
سلمانلره صو اولشدر رابدی عطشان
اولان وردمندلری آب حیاته اولشدر ر
ایدی اوموزنن قرباسی سنک مشکین
الندن طاسلری رنکین عقیق لرایله برنزبین
حسن حین عشقنه صوسزلره آب سبیل عطاسی
شربت سنبرنجی دوکب بازارده هر سوق
نهر نیل ایدردی تشنه لری مراده ایرشدیروب
ارباب احتیاجک دعالرینی کندویه حرزنه عافیت
شاه اوله کرک ایلک ولطف کوهرکرینی
دوکوب صاچوب دفینه ایدردی خاطرینه کلدیکه
صندوقی برحالت بو وضع کزاف دکلدر بونده
برحکمت واراوله دیو دلاله منتلر ایدوب

بو صندوغی اول بهایه قبول ایدن رم باک البور
دیو نظر علا ایدی ارباب درمدن
بر بازرکان محتشم آشناسی اصحاب مالدن
متمول بر دوست کرم انتماسی وار ایدی
اکا واروب هزار ناز ونیاز ایله منتلر ایدوب
قرض فرق بیک درم استدیکه صندوغی اله
اولدوستی دخی لطف وکرم صاحبی احسان
وشفقتنک یار ومصاحبی ایدی تکلف چکمدین
اولمقدار درهمی صبوب صفیه تسلیم ایدی صقه دخی
دراهمی دلاله ویروب صندوغی اوینه کتوردی
کلیدینی رفع ایلیوب آچدی کوردی الجنغ بر سرو
رعنا لاله روح سمن سیما جمال بدر تابان ایلر
چشمهٔ حیوان شکل وصورتده ملک بابری
کوزلک دیارینک فرخنده شاه وسروری درسکین
صفانک قراری قالمیوب مسرور شادمان
انک کبی ماه تابان الته کیردی ازقاله بکه فراختدن
صبونوب عریان اوله همان نازنینک الن آلوب
صندوقدن اخراج ایاغی طوزینی باشنه افسر وتاج
ایلدی ایتدی نه بانک تانده درد احمری

ایمش رصانه بو طریقه دفتر بلند اغزی برصندوغه قوب
قپاغنه کلید اوروب بازات الندیلر صندوق ایچنده
کرید کوهروار در الندخی المیاندخی لبیمان
اولور دیو مزاد ایلدیلر بو سردن هرکس ایبا ونفرت
ایدوب چونکه الن والمیان لبنماندر عاقل اولان
اکا نقدینه ویروب المنا دیوب طالب وراغب
بولنمدی مکر چارشوده برفقیر الحال صقاکزوب
سلمانره صواولشدیرر ایدی عطشان
اولان دردمندلری آب حیاته اولشدیرر
ایدی اوموزنده قرباسی سنک سکین
النده طاسلری رنکین عشق لرایله برنزبین
حسن حبین عشقنه صوسزلره آب سبیل عطا
شربت سنبرنج دوکب بازارده هرسوف
نهر نیل ایدردی تشنه لری مراده ایرشدیروب
ارباب احتیاجک دعالرینی کندویه خزینه عافیت
شاه اوله کرک ایلک ولطف کوهر کرینی
دوکوب صاجوب دفینه ایدردی خاطرینه کلدیکه
صندوقده برحالت بو وضع کزاف دکلدر بونده
برحکمت وار اوله دیو دلاله منتلر ایدوب

بو صندوغی اول بهایه قبول ایدرم باک الیور
دیو نظر علرا ابدی ارباب دردمندن
بر بازرکان محتشم آشناسی اصحاب مالدن
متمول بر دوست کرم انتماسی وار ایدی
اکا واروب هزار ناز ونیاز ایله منتلر ایدوب
قرض قرق بیک درم استدیکه صندوغی اله
اولدوسنی دخی لطف وکرم صاحبی احسان
وشفقتنک یار ومصاحبی ایدی تکلف چکدین
اول مقدار درهمی صبوب صفیه تسلیم ایتدی صقه دخی
دراهمی دلاله ویروب صندوغی اوینه کتوردی
کلیدینی رفع ایلیوب آچدی کوردی ایچنده برسرو
رعنا لاله روح سمن سیما جمال بدر تابان لکن
چشمه حیوان شکل وصورتده ملک بابری
کوزلک دیارینک فرخنده شاه وسروری درسکین
صفانک قراری قالمیوب مسرور شادمان
انک کبی ماه تابان الله کبردی ازقاله یکه فراخدن
صبونوب عریان اوله همان نازنینک الن الوب
صندوقدن اخراج ایاغی طوزینی باشنه افسر وتاج
ایلدی ایتدی نه باکک تاندن ورد احمری

نه گلستانڭ لاله زیباسی نه گلشنڭ سیم بری
سن بو صنده وقف نیلرسن سنڭ برگ گلشن جاندر
بو بیڭ سرو روانه بکزر صنده وقف قامتڭ خام
اولمش گوزلڭ گلزارنڭ بلبل گوباشنه بکزر
سنڭ غنچه لرڭ بو مطلوب ایکم اولمش سنڭ حکایاتڭ
ندر سویله دیو خطابلر ایدی دختر نازڭ وظریفه
ایدی کشف حاله مناسب گورمیوب بر ضعیفه
جاریه ایدم صاندیلرسا که نصیب اولدم بر سراین
گوهر گران بها ایدم شمدی غریب اولدم روزگارڭ
جفا و جوری بو گلزاری بنجه برچکه بم آشفته و شوریده
اولمش برگزیده لرم دامانه دوشدم اوگن خدمت
کارڭ اولیم دیو تملقلر و دلنوازلقلر ایلدی صفا
هر وجهله شیداسی جمال دلرباسنڭ عاشق
تب سروپاسی اولدی لکن زیاده فقیر کمال اجتناب
سکین و حقیر ایدی نه قرار ایدجك محل
و سکنی نه حضور استراحت ایتمکه مقر و مأمنی
وار ایدی اول شهره هنوز مسافر کلمشیدی
فرض دراهم الدوغی بازرگان ایله بر برلو
ایدی بلکه فوکشی و جاری ایدی اتوکلا بیله

اولور بر والده سی وار ایدی جزئی جه مکانلری اولوب
بازرگان دخی اوبنه کتملو ایدی ناچار اولوب جاریه
اکا تسلیم ایندی والده سنه گوندردی بازرگان
ایدا اولر بنه ایرشدی جاریه والده سنه دیروب
اوغلڭ سقاسکا گوندردی اول کلبجه بانکده ه
طوروب خدمت ایلسون دیدی والده سی محتاج
دفقره نان جوینه قاده دکل گرسنه و حقیره ایدی
دختر عجوزه دن نان اسندی اول ایدی معیشتمز
سفره سی خالی دیوش معده مز در باسنده کی بورمز
بحری خروش درد بوشکایت ایدجك دختر فونیه
ال صوقوب بر جوهر آبدار چیقاردی لعل گوزین
صفاده آب صافی رنگ آتشین عجونه بوبرده
ایندی بو جوهری بازرگانه ایلت بر کیسه اقچه
دیر سون گنوردیدی عجوزه جوهری بازرگانه الندی
بازرگان صفاسنه حیران و جود بنه شادان اولوب
بر کیسه سیم خالص ویردی قزه کلیجك ایکی کیسه
دخی گنوردیدی بازرگان جوابه قادر اولمیوب
ایکی کیسه دخی ویردی عجوزه بونی گروب غنیه
بلکه صفا و فرخنده اوبنا من اسنر مغنیه اولدی

دختر ایتدی وار بازرکاکی دعوت ایله کلسون
دیدی عجوزه همان بازرکانی دعوت ایلدی
بازرکان اجابت ایدوب دختره کلدی بولدی
جاریه ایتدی ای بازرکان وار بزه خدمت ایچون
بر خادم ایله بر قاچ خدمتکار کتور دخانه خوابیف کوری
ویرکسنه به محتاج اولمیالم دیدی بازرکان
واروب خدمت ایچون بر نفیس خادم دکفایت
مقداری خدمتکارلرالی ویروب کتوردی
دختر قوینندن بر عزیز الوجود جوهر دخی چقاروب
بازرکانه الی یوک اقجه دیر بهاسنی کتور دیدی
بازرکان جوهره حیران اولوب الی کیسه
د اقجه کتوروب تسلیم ایلدی دختر بیوردی
خوب سکنلر وصفه وسرا ایلر یاپوب پادشاهانه
حجره لر عالی اولر بنا ایتدیلر ایچره کروب
ساکن اولدیلر دختر بره کابله احتیاج منابلر
شفقت وراحته متبدل اولوب صفای وقت
ایله کچندیلر بو اثناده دختره برتازه جوان عاشق
ومجنون اشمکله زلف ستمکاریته آشفته و
مفتون اولدی وصالنه طلبکار وراغب

انواع طریقلره سالک ومذاهب اولدی چاره
اولوب وصلته امکان خالی بولنوب کشف راز
ایتمکله مکان بولمادی دختر کمال صیانت وعفتده
پاکیزه اختر ایدی عاشق جست وجوده وصلندن
قطع امید ایدوب عزم سفر ایلدی زمان ایله
سفاننک اولدوغی شهره کلوب سقایه بولشدی
بازرکان ایله والی نه بر جاریه کوندرمش سن
صاحب حسن حسنا ایمش اول دیارلره کلوب
مملکته فتنه وآشوب برافدی آغر بهالو نفیس
جوهرلر چقاروب صاتدی حالی سرا ایلر واولر بنا
ایدوب عاشقلر بولدی انلر ایله باشی خوشنده
عیش وعشرتلر ایدر آدوکه خلل کتوردی سن
صلاح ایله مشهور آدم سن اوکمه فسق وفجور اولنو
بدنام اولدک دیو تزویرلر وافترالر ایلدی زمانه
حالی بودر هر دزده نحوست اخترلر هر عصر
ایچنده حسود وناداِن بدکوهلر اولوب روز وشب
ملاحظه لری صدق اهلنه الزام وعیوب لیل ونهار
فکر وتدبیرلری ارباب صلاحی افترا ایله معیوب
ایتمه دیه زور وبهتان خلق ایچنده صاتلور معزز لباس

وقتنا ندر ارباب حسن نوروز وعید هر بیر وزمطلعا
وسعین نشتر زبان ایله زخم جدید در اصحاب مکرو
فری به بیشه دائم دیانت وعفت صاحبنه اسناد
فساد اندیشه اولور حکمت غریبه عبرت عجیبه بوننی درکه
اکثریا تزدیرک تأثیری قوی احوال مظلوم ومسکین
مرده قلبیک سکن داد بدر سقا غیرت اهلی
وبندارکمسنه ایه ی اختیاری قالمیوب قربادشکی
صاندی بر بیر خنجر الوب بولدوشوب مملکتنه روانه
اولدی قطع منازل قیلوب برکون شهرلرینه نزول
ایلدی اوی اولدوغی محله یه کلوب کوردی خانه سی
بیرنن سرای عالی شاد کهنه ویرانه سی محلنده
قصور بلند مکان قپوسنده حاجب ودربانلر هر
کوشه سنده خدام وغلمانلر سقا بو اوضاعه متحیر وحیران
اولوب اول ساعتک سوزینه امکان واردیو
کرچک صاندی قاپویه واروب ایچرو کرمک
استدی دربانلر قومیوب منع ایلدیلر دختر غرفه دن
کوروب سقای بلدی خادم کوندروب افندم دردیوب
ایچرو کتوردیلر غرفه یه چیقوب جاریه قرشو کلوب
استقبال ایندکی کبی صورمیوب کوکسنه همان

خنجر ایله دورتوب جاریه اوکندن صاولوب خنجر بر یانه
طوقنوب مجروحه ایله کوردیکه اولدورمکه قصدی
دار غرفه پنجره سندن کندوبی آشغه براغ
ایدوب دختر طشره صوقاغه دوشدی اتفاق اول
حینده بر یهودی کچوب کیدردی کوردیکه بر حسنا
کوزل جاریه دردوشوب اندامی خرد اولوب
بدنندن قان روان اولور ترحم ایلدی بنمله کل
جراحنه درمان ایدیم دیدی الدی کتدی سقا اوی
طالنوب اول محله کلنجه کمسنه یوق جاریه بولمدی
والدهسنه بولشوب حقیقت حال سویلدی
والدهسی آه وفریاد ایدوب برغریب بیچاره در
بزه درمان ایرشب فقر وفاقه مزه مدد ایرشدیردی
انک قدومی ایله روزکارمز خجسته فقرمزک
بدن اشکسته سی مریض وخسته اولدی نچون
صوروب حقیقت حالی بلمدن اول دردمندی
خنجر ایله اوروب مجروحه ایلدک مجروحه قنده
کتدی قیامت کوننده حضه اول مظلومه ایچون
نه جواب ویررسن عتاب وعذاب خدایه
مستحق وکرفتار اولدک دیو سقایه سرزنشلر

ایدی ستائدوکی افعاله نادم وپشیمان اولدی
شهرک اطراف وجوانبنه سکردوب جاریه‌یی
قره‌جاریه بو طرفده یهودی ایله اوده کلوب یهودی
جراحتنه جات ودرمانلر ایلدی هیچ بر فلدی
کوردی برجمالدر نظیری یوق عاشق دم بسته
بردلارای غدار اله کردی وصالنه واله وخسته
اولوب شوق وشنیع روز وشب سنی طلب او
لدی . دختر کوردی که بر یهودی در
مهل وناپاک اکارام اولوب مراد وبروسه بدنام
لی درباری حسن وجمله رفعته اقدام ایلیوب
یهودی بردید که حمامه وار پاک اول کل وصالنه
کوله اندن صکره اوراده ویدی یهودی
کرچک صانوب پاک اولمغه حمامه کیتدی
مکر یهودینک اوی دریا وبحر اوزری ایدی
دختر کوردی که یهودی حمامدن کلیلوا اولدی کلوب
انی بولنورسه افزاری اوزره بولشماق یوز
وکنار چکوب الشماق لازم کلور زهی خسارت
وناوالی بوندکالف دن صویه بوغلوب
اولمک آسانندر دیو کندولی دریایه آتوب

موج آراسنده پنهان اولدی مکر اول اراده اوچ
نفر قرنداشلر صیادلر انت بالق اولیوب دریایه
آغ براقشلر ایدی هرجانبدن آغمی چکوب
ایچنده دوستان ماهیلری الوب چقاربرلر ایدی
اتفاق اول اثناده دختر آغ ایچنده دوشوب صیادلر
طشره چقاردیلر کوردیلر آغ ایچنده کول یوزلو
برخاتون صفحهٔ سینه‌سی بیاض سیم صاچلری
زر التون جمالی جمیل حسن ایچنده ماهه عدیل
حیاتندن رمق وشمه قالوب وفات ایتلو
اولمش همان تعجیل ایله آغدن چقاروب لباس
جدید کیوردیلر کندوی تدارک ایلدی
غرقدن نجات بولدوغنه حق درکاهنه چوق
شکر دیتالر صیادلره انواع منت لر ایله دعالر
ایلدی کیدرک مزاجی کول کبی آچلدی
درر خندانه طعن ایدن رخلری آیینه‌سی کرد ملالدن
سیجلدی صیادلر کوردیلر بر ماه در بدر اولمش
تابان لبلری کویا چشمهٔ حیوان قامتی سروه
بکزده خرامان نازوشیوه‌ده آشوب زمان
نادرهٔ دوران وهر بریسی باشقه عاشق خونشا

تابدارینه کی مجنون کی وامق اولدی علی حق
جمله سی بندر دبو نزاعلر دوکشلر ایدیلر مگر قرندا
شلرک ایکی سی اولو برلیسی مجرد اول ایدی
قرنداشلر انصافکز قنی کندی سزک اوده
خاتونلر کوز دار بن تجرد بلاسنده زبونم حق کوزادلور
صید ایسنم دردبو کربان اولدی بونلر بو نزاعده
ایکن بر بدوی آته سوار اولمش سلح سپاهی
اوزرلرینه کلوب کوردی اوچ کس درجنک
وجدال ایدرلر ارالرنده برجانانه که حسن ایله بردانه
درجمالنی کوردیکی کبی واله وحیران اولوب
صبا دلره صوردی جداله سبب نه در ایدیلر
بو خاتون دریا ایچنده آغزه راست کلوب اتفاق
ایله چاردق هر بریمز جمالنه عاشق اولوب المق
استرز دیدیلر سپاهی ایدی عاشق اوچ
خاتون برقنه قابل دکل کلک سزه حاکم اولایم
اوچ قرنداشلر ایکش سز اوچ جانبه اوچ اوق
اتایم هر قنغی کوز اوقلردن برلیسنی مقدم کتورر
خاتون انک اولسون دیدی قرداشلر
چوق نزاع انتمشلردی بو قوله راضی اولدیلر

سپاهی چقاردوب اوچ اوق آتدی قرداشلر
سکردوب اوقلری کتورمکه کتدیلر سپاهی
خاتونی آتنک آردینه الوب برجانبه یوریوب
سکرتدی سلامت بقاسنه چقوب جانانه کتدیکی
اولدی قرنداشلر اوقلری کتوروب کوردیلر که
سپاهی جانانی کتورمش جمله سی آه وآه ایدوب
بالق آغنی قیوب هر برلیسی برطرفه دخترکی
ارایو کتدیلر بو جانبده سپاهی دختری اندروب
اوبنه واردی کوردی بر دلربا در روح مصور و
قالبنده آیینه درجانه برابر خسته واله وشیدا
جمالنه دم بسته وعاشق ورسوا اولدی صبره مجالی
قالمدی وصالنه اقدام بردم تأخیره قومزا انجیلنه کر
اولمغه اهتمام ایلدی جاریه کوردیکه نامحرمدر
زنایه ارتکاب ایدر دفع مجلس ایچون ایندی
ای جوان بویله شتاب ونزلک نه در الکدیم
مطیعه درام هر وجهله نصیبکم تمام آرزو ایدندوکک
احوال کچ قالمدی کیجه اولسون هله شمدی
اوزرکده اوزرنده اولان لباسلردکی یات
ویرآنکی شمشیر وخنجر وشلوار بکی بکا کیدر کورالم

براشورمی بلکه آنوکه سوار این تماشا این لم
اوزریمه بکلنکدن دوشرمی دیو هزار ناز و نیاز
ایلدی جوانده بکلنکنه مغرور اولوب بو صورتی
تجویز ایلدی همان صویوب جمله اسبابنی
دختره کیدروب باشندن مجوهزه ایله دستارینی
دخی باشنه قویدی بر دلاور چابک سپاهی
اولدی که کورن حیران و زار اولور ایدی
آتونه دخی بنوب سن عنانی طوت میدان
طولاشیم دیدی جوان غافل اولوب دختری
آته بندردی عنانی طوتوب برمقدار جولان
ایلدی ایندی عنانی قوبی و بر سپاهی
لق آسان کبی اوکرندم آتی صچرادوب
قلنلایم دیدی جوان کرچک صانوب عنانی
النه ویردی آتی صچرادرکبی اولوب کرچکدن
آته مهمیز اوروب جوانه وداع ایلدی بوکرک
آت ایدی میدانلر کسوب چقوب کندی اخشام
وکیبن بورویوب بر شهره ایرشدی حصار ایدی
کیجه قالوب قاپوسی بند ایلمشلر دختر طشره ده
قالوب اول کیجه بر برده آرام ایلدی مکر اول

شب حصار شاهنه حرکت و موت ایرشوب
وفات ایلمش بر بنه اولاد ذکوری قالمیوب وصیت
ایلمش که علی الصباح حصار قپوسنی آچوب کوسلر
هر کیم سوار اولوب قاپویه اول کیرسه آنی
پادشاه ایدوب تخته کچورسونلر صاحب کلاه دخی
وجاه ایلیه‌لر پادشاهک وصیتی اوزره سحردن
وزرا و امرا قلعه قپوسنه مجتمع اولوب طوردیلر
دختر دخی روز اولدیغی کبی سازوسلبنی
قوشنوب سلح و مرتب سوار اولوب قپودن ایچرو
کرودکه کبی کوردی شهرک اکابر و اعیانی
جمله ارکان دولت وکافه محتشمان عزت
وحشمت یوله کوز دیکوب منتظرلردر کوردیلر که
بر جمال باکمال ایله سوار عظیم هزاران
هیبت وحشمت ایله پهلوان کریم در کلورهمانه
پیاده اولوب آتی اوکنه قدم قپوب
اهلاً وسهلاً مرحبا دیدیلر سوار کوردیکه نه
حالتدر ایندیلر کیجه پادشاهمز انتقال
ایدوب اوغلی بوغیدی وصیت اتدیکه باب
حصاردن مقدم کم کیررسه آنی پادشاه ایده‌لر

بحمد الله سنك كبی جمال منور ایله اراسته
ویرا و معطر ایله پیراسته جوان المزه کیردی اقبال
وسعادت بزم عزت وحرمت وثروت بزم
ایمش مبارك اوله سلطنت ودولت دیو
جمهور ایله كلوب ركاب دولت انتسابه
یوز سوروب بارکاه علیاسنه دکین آنی
اوکجه پیاده خدم وحشم اولدیلر سرایه کتوروب
تخته کچوردیلر پادشاه انجم سپاه اولدی
خزاین دکنج مفتاح لرینی کتوروب تسلیم
ایدیلر جناب حقه شکر وثنالر حرام وزنادن فور
تلدوغنه نیاز ایله دعالر ایلدی مسند حکومتده
قائم لوازم سلطنتی تمام دائم اولدی
ملاحظه ایلدیکه سقا دسایر جمال برکماله عاشق
اولنلر لابد کندوبی ارایوب جست وجوده
اولورلر انلره ایرشمکه جهد وجهد ایدوب شهرک
شاه راهی اوزره جاری یول اوزره امر
ایلدی برچشمه کزین بنا ایلدیلر استاد
مصورلر کتوروب کندونك صورت وشکلنی
بازدیروب اول چشمه اوزرینه قودیلر وچشمه ده

موکللر قیوب سپارش ایلدیلر که هرکم اول چشمه یه
کلوب صوایچه وصورته نظر قیلوب آه ایلرسه انی
طوتوب جنابنه کتوره لر برقاچ کون کچوب
اول طرافه مقدم سقا کلوب تصویره نظر اندوکی
کبی آه ایدوب مفتون اولدی موکللر همان
سقایی طوتوب پادشاهه کتوردیلر کوردی
نقاب النده ایدی بیلوب نیچون آه ایلدکنی
دیو سؤال ایدیجک سقا ماجرای اولندن
آخرینه دك حکایت وروایت ایلدی
نجه کوندردی بعده صباداولان اوج
قرنداشلر ایله یهودی وسیاهی دخی کلور
جمله سی آه ایلدیلر مجموعنی کتوروب
سوبلدوب محبوس ایلدی یهودی بی بردار
ایدوب سیاست ایلدی اول اوج قرنداشلره
وسیاهیه ولایتی برار تیمارلر ودرلکلر تعیین
ایدوب برمراد ایلدی سقایی حبسدن
چقاروب یانته کتوردی نقابنی قالدیروب
بنی بلدکمی اول جاریه یم که دوشمان
سوزیله بنی مجروحه ایلدك صدقم برکاتنده

حق تعالی حضرتلری بو ولایتلره پادشاه دیاسنم
مقابلهسنده بنی بلالردن و حرامزادهلردن صقلایوب
آخر صاحب کلاه ایلدی سنده حق بخت ماندهده
کورهسین اول دکلو بهتان ایدوب مدیون اولدک
وسالم ایمدی ایله بونجه دملردر بولرده بلالر چکوب
غم و اندوهه مقرون اولدک لابد هر عسرک
آخری صوکی یسردر رحمتک شکلی رحمت هر مشقتک
سرانجامی سرور و سلوتدر اوصولرکه سقالتک
زمانده حسن حسین عشقنه سبیل ایلدوک بجه تشنه
دعطشانلری آب حیات افزایه غرق ایدوب
خبردارلر الدوک ابلک طریقنه سالک اولوب
عصمت و عفت مملکتلرینه مالک اولدک حق سبحانه
و تعالی سکا آخردمده سلطنت و حشمت نصیب
ایتمش ایمش تخت شاهی سکا مبارک اولسون
بن ملک اولمام سن سریر خلافته مستدام
اول بن اسیر و صالک اولایم دیو ارکان دولت
واعیان سلطنتی جمع ایدوب پاشنه کلان
حکایات و روایاتی تقریر ایدوب بن رجالدن
دکلم اناثدنم بونجه علامدر اختیارم ایله سلطنتی

بوکا تفویض ایتدم قبول ایدوک دیو کلام سرور
انجام ختم ایلدی جمله ارکان سلطنت کلوب سقابه
مبارک باد ایدوب تعظیم و تکریم لر ایلدیلر سقا
سریر سلطنته کچوب داور پادشاه اولدی دیم بیللر
حکومت و عدالت ایدوب روزکار کچوردی حکایت
ارباب دور زمانه یادکار قصهسی اصحاب عبرت
و حکمته موجب اعتبار واقع اولدی دیوب اول
بدبخت استه افندم صداقتده اولان نهایتده دولته ایرر
مش بنده افندمک صادق بنده سیم هر نه زمان
فتنه کبورسکز فولکزه خبر کوندررک افندم ایله برابر
کیدهرم دیوب کندوسندن غایت خوشنود ایلدی
یوسف شاه پک حظ ایلدم انشاالله یارک
ارکن تشریف بیورک رفاقت ایدهلم زیرابنده کز
یالکز حجاب ایدرم دیدی اول ولد زنا باشم
اوسنه دیوب فالقوب کتمک استهدی
یوسف شاه ایندی جانم یازیجی زاده بر مقدار دخی
آرام ایدک دیوب قهوه النی طعام کلوب یدیلر
یارم ساعت دخی اوتوروب ای افندم سنی خدایه
امانت ایلدم دیوب اورادن طیان قالدیروب

آخر الحکایه

اول مزبور دال قاوقلره كلدى يازيجى اوغلنى كور
ديكلرى كبى واى برادر صفا كلدكڭ نصل ابتدك
ايشمز اوبديجى ديديلر يازيجى اوغلو ابتدى
برادرلرابش بايلدى يوسف شاهه يارنكى
كون غلطه مولوىخانه سنه كتوروب جكم سزلرايواله
ميخانه سنده برعالى مجلس قوروب خوانندهلرنان
محبوب ساقيلر ترتيب ايدبن بربكز مولوىخانه
قبوسنده ارام ايدين تا برده مقابله دن صكره يوسف
شاه ايله قپودن طشره جقاركن بنى جاغربرسكز
بن استغنا ايده رم سز بكا ظوراىدكڭ احباب
سزى الماينجه كسنم ديو بكا تكلف ايدن
ديوشاوده ايديلرجون بوطرفده يوسف شاه
عجبانه وقت صباح اولور ديو اويقو اويومادى
هله صباح اولدى بو ولدزنالرايواله ميخانه سنده
برعالى مجلس دوزب هردورلو لوازماتڭ تماما
حاظر آماده ايديلر يازيجى اوغلو قالقوب عزمى
يوسف شاه ايلدى يوسف شاه يازيجى اوغلوكه
كوروب شاد اولدى همان ايكى عدد حيوان
حاظر جنوب اسكليه كلديلر ايكى جفته برقايقه بنوب

عزم ميت اسكله سى ديوب بناشد بلر اندن
مزارستاندن تاريخلر قرائت ايدرك مولوىخانه
كلديلر جمله عشاقلر يوسف شاهڭ جمالڭ
تماشا ايدوب حيران اولورلر ايدى دده لر
يوسف شاهى كوردكلرى كبى شوقه كلوب زياده
سيله سماع ايلديلرجون سماع تكميل اولوب طشره
جقديلر اول ولدزنالرڭ برى قپوده بكلر ايدى
همان يازيجى اوغلنڭ يانه كلوب بيورڭ
احباب سزى ميكتده بكلرلر ديدى يازيجى
اوغلى بوكون بنى عفوايدڭ رفيقم وار تازه جلبى
انشاالله سائر وقت كلرم ديدكن يوسف شاه
نه وار دعوته اجابت لازمدر ديوب كنديسنه دخى
استنك كلدى يازيجى اوغلى بيورڭ افندم بكڭ
حفظ ايلدم كتمم ديمه يكڭ وجهى افنديمك خاطر دولتنه
بلكه برشى كلور ديو ايدى يعنى قولكزى ممنون
ايلديكز برمقدار اكلنورز ديوب طوغرى ميخانه يه
كلديلر اولدن ترتيب اولمش تانه مجولر يوسف
شاهڭ قولتوغنه كروب بيورڭ افندم بكم
ديوب يوسف شاهى قوش كبى اوجوروب

صفره باشنه گوردیلر یوسف شاه گوردیکه بش اون
احباب بر مجلس اولمشلر ذوق ایدرلر بو مزبور دال
خاوقلر جملهسی ایاغه قالقوب ماشاالله افندم
صفا گلدیکز دیو آشنالق ایتدیلر یوسف شاهی
برصدف کاری اسکلیه اراتوردوب همان
حانندهلر سازندهلر فاصلیر برفصل عالی
ایتدیلر یوسف شاه بونلری گوردی غایت حظ
ایدوب دیدیکه جانم برادرلر سز هر زمان
بورایه گلورمیسکز دیدی یازبجی اوغلی ایتدی
سلطانم هله بنکز ایله الفت ایدیکز دخی گیجهلر
سزی الفت ایتدیروب ذوق ایدرز سن
بنی گزدن ذوقه دائر نه استه دیدی همان
ولدزنانک بریسی بر قدح الغوان طولدیروب
یوسف شاهه بیورک افندم دیدی یوسف شاه
بونه دردیو سؤال ایدوب ایتدیلر افندم طرجان
صو بیورالسنه دیرور دیدیلر یوسف شاه
آلوب نوش ایلدی اول مزبورلر بری برلرینه بقوب
الیش اولدی دیوب گلوشورلر ایدی بر قدح دخی
صوندیلر اول ساعت بیجاب اولوب گولمکه

بشلدی صبیح نشئهسی دارایمش بک حظ ایلدم دیدی
بورناز سلیمان نامنده بر ولدزنا وار ایدی ایتدیلر
جانم سلیمان آغا بزه بر حکایه نقل ایله زیرا سن
بک گوزل فقره نقل ایدرسن دیدیلر همان اول مزبور
باشم اوستنه دیوب مدح کاری صندالیایه اوتوروب
حکایه حکایهیه بشلدی راویان اخبار و ناقلان ستوده
روایت ایدرلرکه عهد ماضیده بر پادشاه معدلت پناه وار
ایدی اسمنه قیطور شاه دیرلر ایدی جود و سخا
وعدل ایله عالمده فرید فرط دانش و ذکا و فطنت
ایله جهانده وحید ایدی زماننده گرگ گوسپند
پند دیروب بازیگه گرتد ایرشد برمز ایدی
دریاکنارنده جنت آثار باغی اولوب هر گوشهسی
گلستان هر جانبی نزهتگه بوستان ایچنده
بر قصر دل آراسی و سرای خلد همتاسی اولوب
حوادث زمانهدن غصه وانکاری اولدقجه
اول قصره گروب گوکلی آچلوب بوی ریاحین
ایله دماغی معطر اولوردی اول خسرو آزاده بختک
بر اوغلی وار ایدی اسمنه نوش زاد دیرلر ایدی
عیش ودست شراب احواله قامته قباد پوست

ابدی دائما اول قصرده عشرت بار الف البله
ذوق وشوق وصحبت ایدردی اتفاق
اول باغ جوارنده بر زاهدک صومعه سی وار ایدی
روز وشب انده آرام وقرار ایدوب متوطن اولمشیدی
ذاتنده ناسک وعابد نهادنده صلاح ورشد نهایت
مرتبه ده منجد کوندزلرده شاینه بوی طعام کچمزدی
چشم بیدارینه خواب وآرام بوریمزدی
بو زاهدک اوده جمالده جمیل حسنده بی عدیل
بر دختر بنک اختری وار ایدی شکل وشمائل
بلده خورشید کوزکن لطافتده مهر برنوس بکزر ایدی
قامتده سرو روان صورتده آیینه جان پرده
نشین پارسالقده پاک دامان عفت وعصمتده
نادره دوران ایدی طشره چقمز خانه زاهرده
مستور کنج صومعه ده دائما عبادتده کمسنه یه
کورنمز مشهوره ایدی مکر بر کون بر مصلحته کیدوب
اکلندی وقت نماز ایرشوب دختره ابدست
ایچون صو بولنمدی حقه طاعت وعبادتده جست
وچابک ایدی وقت نماز دخی نازک اولدی
ناچار اولوب قپودن طشره چقدی مکر بلنه کنار بزه

چشمه وار ایدی بر مقدار صو الوب صومعه یه
کردی قصرده شاه زاده اطراف وجوانبه تماشا
ایدردی فضای ناکهانی کوزی دختره رست
کلدی فی الحال شیوه رفتارینه عاشق اولدی
دل بیچاره سی غدرای عذارینه وامق اولدی
جوانلق متاعنک تاجری ایدی صبر نقودی
الدن کیدوب خاکه دکلدی سرمست لک
میدانتنک پهلوانی ایدی آرام وقراری
کمانی خم اندر خم اولوب بو کلدی مقصود صدد
فندن هوا وهوس درلرینی چقارمغه دریای
عشقه دوشندی غواص اولدی اوزنی شمع
جمالنه یقمق ایچون بزم بلایه پروانه رقاص
ایلدی مکر باغنک بر کوشه سنده بر باغ
بانک اوغلی دخی وار ایدی بدخوی وبد صورت
جنی شکل ودیو هیئت شوم ستاره مذموم
وآواره بدبخت ایدی دختره اولدخی عاشق اولدی
قرار خرمننه عاشقی عشقه دشوب دل بردونه
سیاه ابلدی حزن واهی له همدم بخت شوریده
سی خاطر پریشاننه محرم دوشندی بر طرفدن

شهزاده حالت عشق ایله پرشوق و شور ایدی اولوب
خاطرینه خطور ایدیکه پادشاهلق طریقی ایله سبیل
جوره سالک اولوب اولماه رخسارک
وصالی جوهرینه مالک اوله ذاتنی زیور عقل ایله
آراسته مرد عاقل و نور علم و دانشده هر وجهله
کامل ایدی آیینهٔ طبعنی بو صورت متشکل اولدی
که زاهد پاک مشرب مقرب حضرت رب در
دعاسی تیر نشان اجابت ایرشور جناب حقه
مناجات ایدرسه نه قصر قالور نه باغ و نه
بوستان و نه مملکت پادشاهی قالور نه
تاب و توان لاجرم بر مقدار آتش هجرانه یاتماق
آب تاب صبر ایله فی الجمله قانماق کرک دیو
نفسنه سکون ویردی اما باغبان اوغلی بدنفس
و شریر مکار و مزار مفسد و عصیان پذیر ایدی
کیفیت بادهٔ هوا دماغنه تأثیر ایدوب خاطرینه
مقرر قلدی که کیجه ایرشدکن صومعه کنارینه کمند
آتوب بام اوزرینه واروب معشوقهٔ رام ایدرسه
خوش امرینه مطیع اولا والا زاهدی قتل و هلاک
ایدوب جبر ایله جانانه آخر مملکته آلوب کیده بو داعیه

ضمیرنده مذکور اغوای ابلیس ایله پرسوز اولدی
زاهد دخی صومعه یه کلدی دختر استیلای ضرورتدن
اکرچه طشره چیقماغه ارتکاب ایلدی دلی نادم
و دل پشیمان اولوب اغیاره عرض قامت اندوکنه
سوزان و کریان اولدی زاهد ایتدی ای نوردیدهٔ
غم اندوده سبب نه بویله کوز یاشنی دکوب
روان انکه باعث عجب نه اولدی دختر ایتدی
ای مایهٔ زندکانی جانه وجود شریفکزدن خالی
اولوب وقت صلوة فوت اولمغه قریب اولدی
وضو ایچون صویه ضرورت دوشدی بی اختیار
طشره چقدم ملک زاده قصرده ایمش بکا نکاه
ایتدی و باغبان اوغلی دخی صو کنارنده ایمش
بنی کوردی دریغا شکلم نظر بیکانه ایله آلوده
عفتم کوهرلری دست نکاه اغیار ایله ربوده اولدی
عفو بن الهی دن خایف و ترسان باد سرد
کناه ایله لرزانم خوف و خشیتده یم که اندر جانلق
غروری ایله فاسد اندیشه لر ایدوب پردهٔ
صیانتمزدن بر اوله دیدی زاهد ایتدی صومعه دن
طشره قدمک مناهی یه ارتکاب و شهوات

نفسانیه اضطرابی ایچون اولمدی اداء فریضهٔ
الهی ایچون چند وقت سنه بو قدر عقوبت حقدن ابتدا
اول عمرمن هیچ آفرینک پرده سی هتکنه
قصد ایلمدم بر فعل که بندن صادر اولمیه حق
سبحانه و تعالی غیرتک افعال سیئه سندن
بزی حفظ ایلیه غم بیهوده یدی صومعه نک قپوسنی
محکم بکلیوب طاعته مشغول اولدی
وقتی که جرم آفتاب خانهٔ غربه مهمان نورخ
شب درراویهٔ افقده پنهان اولدی
باغبان زاده صومعه ده ایرشوب کند تدارکی
واحضار ایتمشدی راهب شب کلیم سیاه
ایله نمد پوش اولدیغی کبی او خبرلی تمیز صومعه
نک بر کوشه سنه کیدوب یاتوب ایرشدی
شهزاده انوک حرکاتنه ناظر ایدی ناکاه
جانانه وزاهده ضرر ایرشه دیو اولدخی
تدارک اسباب ایلمشدی شمشیر قوشانوب
صومعه نک غربی طرفندن اوزرینه چیقدی
کندویی پنهان ایلدی باغبان زاده آوازه
طاقت زاهدی الشدوب بر مقدار ناچیز

ایدی اورادن فارغ نفس اسایشه ایل اولوب ابودخی
کبی روزن کنارینه واروب آهسته آهسته دختره
خطاب ایدوب ایتدی ای زاهد بچه شعلهٔ
جهرک جانم اوینه اود براغوب بر سوز اولدم طرفنجه
زهد شیوه بارسالق بو میدرکه بیچاره لری عذاب
عشق ایچره کرفتار ایدرسین حسن دلفروزک بنی
دیوانه ایتدی مدد بکا رحم و شفقت ایله ورجه
هلاک ایرشدم مراد و مقصودیمه تابع اولورسک
قولک قورباتکم والا بندن نفرت و وحشت
ایدرسک بل که کمسندن خوف باکم یوقدر
برده ییر توب اشته دشنه حاضر در ایچرو کروب
زاهدی قتل ایدرم سنی خواه ناخواه آلوب
کیدرم بنی بو حالتله اقدام اندرمه مطیعه اولور
می سین دیو انواع ترهات سویلدی دختر بو
سوزلری اشیدوب ایچرودن روزن
کنارینه کلوب فکر ایتدی که بر بدبخت در هرنه
فساده مباشرت ایدرسه اقدام ایدر مدارا ایلدو
احسن وجهله دفع ایتمک کرک دیو تدارک
ایلدی هزار شرم و آواز نرم ایله ایتدی

نفسانیه اضطرابی ایچون اولدی اداء فریضهٔ
الهی ایچون چندک نسنه بوقدر عقوبت حضرت ایزد
اول عمرمن هیچ آفرین نک پرده سی هتکنه
قصد ایلمدم بر فعل که بندن صادر اولمیه حق
سبحانه وتعالی غیرک افعال سیئه سندن
بنی حفظ ایلیه غم بیهوده بیدی صومعه نک قپوسنی
محکم بغلیوب طاعت حقه مشغول اولدی
وقتی که جرم آفتاب خانهٔ غربه مهمان نورخ
شب ورداء قبهٔ افقده پنهان اولدی
باغبان زاده صومعهٔ زاهده ایرشوب کمند تدارک
واحضار ایتمشدی راهب شب کلیم سیاه
ایله نمدپوش اولدیغی کبی اوخبرلی تمیز صومعه
نک برکوشه سنه کمند آتوب بامه ایرشدی
شهزاده اتوک حرکاتنه ناظر ایدی ناگاه
جانانه وزاهده ضرر ایرشدوسه دیو اول حی
تدارک اسباب ایلمشدی شمشیر قوشانوب
صومعه نک غربی طرفندن اوزرینه چقدی
کندویی پنهان ایلدی باغبان زاده آوازه
طالت زاهدی ایلدوب برمقدار ناچیز

ایدی اورادن فارغ نفس اسابه ایل اولوب ایودقی
کبی روزن کنارینه واروب آهسته آهسته دختره
خطاب ایدوب ایتدی ای زاهد پچه شعلهٔ
جهرک جانم اوینه اوداغوب برسوز اولدم طرفتی
زهد شیوهٔ بارسالق بومیدر که بجاع لری عذاب
عشق ایله گرفتار ایدرسین حسن دلفروزک بنی
دیوانه ایتدی مدد بکا رحم وشفقت ایله ورجهٔ
هلاک ایرشدم مرادم مقصودیمه تابع اولورسک
قولک قوربانکم والا بندن نفرت ووحشت
ایدرسک بل که کمندن خوف باکم یوقدر
برده یرتوب اشته دشنه حاضر در ایچرو کروب
زاهدی قتل ایدرم سنی خواه ناخواه آلوب
کیدرم بنی بوحالسزلره اقدام ایتدرمه مطیعه اولور
می سین دیو انواع ترهات سویلدی دختر بو
سوزلری اشیدوب ایچرودن روزن
کنارینه کلوب فکر ایتدی که بر بدبخت در هرنه
فساده مباشرت ایدرسه اقدام ایدر مدارا ایله
احسن وجهله دفع ایتمک کرک دیو تدارک
ایلدی هزار شرم وآواز نرم ایله ایتدی

ای اراده‌م ردیم سکا مجنم و میل و رغبتم اولمسه
سکا چهره کوسترمزدم یدرمی بلورسین طاعة
و عبادت الهی ده قایم دریجون اجازتسوز
بو کستاخلغه ارتکاب ایدوب کیج وقت
بوایه کلدک اکرچه عاشق ایسک علامت
عشق اودر که عاشق معشوقه رضاسنی کوزلیه
هیچ محب اولان محبوبک پرده
ناموسنی برتزمی بو حرکت ایدرمی که محبوبک
درد ولنه سبب و باعث اوله وارحضورکده
اول انابه فرصت دوشورب سنکچون کلمات
حسنه ایدیم ایمدر که سنی دامادلکه قبول
ایلیه بوخسه بوادبسزلک نه در نعوذ بالله طوبره
بو قضیه ملک زاده یه سیلر حالک نیجه اولورکلده
لک بردن کرد مفاکه وارکمسنه مطلع اولماسون
صباح بلده وکیمکی عرض حال ایدرم دیدی
باغبان اوغلی ابندی سن طشره چیقاق
ملک زاده سنی کوردی اعتقادم بودر که سکا
اولدی عاشق اولمشدر بن نامرادولورم عهد
ایله که بهرحال همه اولاسن دیدی دختر ایندی

رداگوررمی سین که سنوکله عهد مواصلت
بولمش ایکن حال بردرلو دخی اوله انواع
استمالتلر ایلدی بدبخت کامکار خوش
دل اولوب بامدن اشغه اینوب کتدی
ملک زاده واقع اولان کفت وکویی جمله
اشندی قصد ایلدیکه باغبان اوغلی
تیغ تیز ایله هلاک ایلیه کرو بانونک فضیحت
و بدنام لقدن اندیشه ایدوب صبر ایلدی
حرامزاده سوبلشدوکی منظره یه کلدی
خاطرینه خطور ایندی که آباد غزاول بدبخت
ایله اندوکی معاعت لر صحیح ییدر اکرزاهی
اوباروب احوالی دبرسه عفتی ظاهر اولور اکر
بو رازی کشف ایتمزسه باغبان اوغلنه
ارادت کرجک اولوردیو توقف ایلدی
دختر تمام معلوم ایدندیکه بدبخت کیدوب
بام صومعه حاله قالدی زاهدی اویاردی
ایندی نه یاتورسن باشمزه قیامت قوپدی
تدارک ایتمزیسک عفت وصیانتمز الدن
کیدی باغبان اوغلی صومعه اوزرینه چقوب

روزنه کلدی الندن خنجر بکا نهد بدلر ایلدیکه مطبعه
اول مخالف ایدرسک خنجر ایله سینه‌ء زاهدی
برنوب جبر ایله سنی الوب کیده رز دیدی
سزاوبا بندر مغد خوف ایندم ناکاه اضطراب ایلیه‌سز
بر فتان معبد درفته قالقوب بدنام لق حاصل
اولدی بو حسن وجهیله دفع ایندم صباح قریبدر
قالقوک بو بردن کیدلم برآخر محله وارسه‌لم
قرارکاه و مکان جوق الله کریم ناموسمز برده سک
برلمسون دیدی زاهد بو خبرلری استماع
ایدوب لابعض اولدی دریای فکره غرق
اولدی ناکاه ابدال رجالدن اوچ کشی ظاهر
اولدی صفای سینه‌لری قرین ساکنان
قدس و رفیق مجاوران انس که درد دیوار حجاب
اولوب زاهد اوکنه حاضر اولدیلر زاهد قصه‌ء
اورتایه کتوروب ماجرای حکایت ایلدی
صواب کورر سکوز بو مقامدان برآخر یره
انتقال ایده‌یم دیدی ایندیلر برینه قرار ایله
آخر محله کوچمک اضطرابک ایتمه قضای
الهی رد اولماز دخترک ملک زاده‌یه نصیب

اولمش درکه بو قصر و بوستان صاحبی درا اول
عصمت و رعفت که دخترک نهادنده مرکوز
درانک برکاتی ایله مرتبه‌سی اعلاء علیینه
مرفوع اولوب زنده‌کانی دن تمتع عظیم
بولسه‌لر کرکدر باغبان اوغلنک احوالنی
صورر سک شهوات اضطراربنک شومنی
انواع فسق و فجوره ارتکابنک اخری هلاکه منجر
اولور دیدی اوبیک برلسی که مرتبه‌ده ادنی
ایدی ایندی بر یوکسک بردن دوشر بلایه
اوغرر اندن بلندتر اولان ایندی یوکسک
دن اوچر زخم مار ایله مجروح اولور دیدی اوچنجی
ابدال که جمله‌دن دانا ایدی اول ایندی
یوکسک دن اوچر مار زخمی ایله مجروح اولور
دریایه دوشر غرق اولور دیدیلر ناپدید اولدیلر
ملک زاده جمله احوالی استندی فرحناک
اولدی دنوب مقامنه کلدی دختر ایندی
ابدال الله نور الهی و توفیقات نامتناهی ایله سرفراز
لردر سوزلری راست و صحیحدر خلاف اولماز
احتمالی یوقدر اول ناپاک کردبا به صومعه

کلورسه بر بلند بره کونده ره بم دوشرسه درجه‌ا
دوزخه ایرشسون دیدی صباح اولدی باغبان
اوغلی منتظرکه معشوقه طرفندن بشارت اولوب
اناسنک رضاسنی خبر و بره اخشام ایرشدی
خبر کلمدی غایت متالم اولوب چون ملکه شب
پرده نشکنه کردی کیجه ایرشدی باغبان
زاده تشنه وصال ایدی کمند کردسنه باغلایوب
صومعه یه عروج ایلدی ملک زاده دخی
احواله ناظر ایدی اولداخی کرو مقامنه ایرشدی
بدبخت روزنه کلوب جانانه کلدوکنه واقف
ایلدی ایندی کیجن کیجه چرب و شیرین
سوزلر ایله بنی فریفته ایلدک آیین مروت
بومیدرکه وعده یه خلاف ایلیه‌سین دونکی
کون اخشامه دکین آتش انتظار ایله یاندوم
یاقلدم اومار دومکه سندن بر خبر کله عذرک
دار ایسه سویله معذور طوته‌یم دیدی دختر ایدی
ای آزاد مرد سکا معلوم درکه سر مزه کمسه
واقف اولورسه رازا چلور فاش اولور
ملک زاده نک بو طرفه التفاتی محقق در

مراد حاصل اولمغه زمان استر استعجال ایله تعجیل ایله
ایش حاصل اولمز بو کون انام ایله سنک احوالکی
سویلشدم انصاف بو درکه سنی داماد ایده نکه
بایلدر اما خلق سوزندن احتراز ایدرکه زاهد
شریعت طریقندن چقوب قزلق بر فاسق
جاهل رند و بردی دیو ملامت ایلیه‌لر فرقی
انکا اول وقت ویره‌یین که صومعه اوزرنده اولان
اغاجده لق لق یواسی وار دراندن زاغ سیاه
حاصل اوله دیو بمین ایندی بو خود آساندر
یاربن بر زاغ یواسنک یول بر قاچ یومرطه سین
کتور لقلق یواسنه قوی یکرمی کون ایچنده زاغ
سیاه حاصل اولور پدر کورر عهدی اوزره
رضا ویرر دلاله کوندر بنی استه سوانلر مراد
حاصل اولور انام بیمه مخالفت اتمک احتمالی
یوقدر دیدی باغبان اوغلی دلامک بو تدبیر
موافق کوردی برا و یوب مقامنه واردی
ملک زاده دخی روزنه کلدی کوردی دختر
کرو باباسنی اویاروب ماجرایی بیان
ایدی کرو اول مفسد فساد انکیز بابه کلدی

ایمه اولردن بکو ایشندم ایدی که اول بدبخت بوکنکا
بردن ادجوب هلاک اولورلق لق بواسنه
زاغ بو بیهوده سبین کتورمکنه بیر ایلدم قبول ایتدی
ایمه در که حق سبحانه و تعالی بزی شرندن
خلاص ایلیه دیدی ملک زاده احواله اشبو دوب
شاد اولدی قصرینه کیدی صبح صادق ایرتوب
عالم نور آفتاب ایله منور اولدی باغبان اوغلی
اول حولده زاغ بوه سن بولوب برفاج ما
بیضه لری الدی کتوردی اتفاق اول صومعه
اوزرنده اولان زیاده بلند بالا اشاخلری
اوج هوایه ایرشمشدی دریا اوزرینه خواله
برشاخ اوزرنده اشیانه لقلق وار ایدی
اول کستاخ اغاجه عروج ایدوب لقلق یواسی
اولدیغی شاخه صارمشدی جقدیکه بهرده لری
نجه بل ایدوب بیضه زاغی قویه قدرت
الهی لقلق اول اثناده برمار طوتوب یواسنه
کتورمش ایدی بدبخت الینی اوزاتدیغی کبی
مار الینی صوقدی زخمی اجی سندن یاپشدیغی
شاخی قیوبردی سرنکون دریایه دوشدی

غرق اولدی ملک زاده بو حالتی شاهد ایله
حق سبحانه و تعالی یه فراوان حمد و ثنالر
ایلدی برفاج کوندن صکره زاهدی دعوت
ایلدی دختری استدی زاهد ایتدی بز
درویشلرز درویش بچه لر شاه سبستانه قچان
لایق اولورز ملک زاده شرایط خدمتی ادا ایدنمزلر
بزه شرسارلق حاصل اولور دیدی ملک
زاده ایتدی بزم انلره رغبتمز خدمت ایچون
دکل درخدمتکارلر چوق در سعادت برکلنلری
ویمن عفت و کمال صبیانلری ایچون راغب
اولورز دیدی زاهد ایتدی بزم ایله مصاحبت
ایدن ابدالر بو خصوصی اشارت ایتلردر
حالیا بو رازی کشفه به اف ایتمک توقف ایدوک
اتا کوز بادشاه در صبر ایدوک شاید انلر مرادندن
دخی طلب اولنه که حقیقت ره واندرینک
سوزلری ضایع اولمز قولری دروغ دکلدر دیدی
ملک زاده خاموش اولدی برکیجه ملک
قیطا رخوابن کوردیکه صومعه زاهدن برماه کلوب
نوش زادک قصرینه کردی نوش زادک قصرندن

ایدرلردن بجو ایشتدم ایدی که اول بدبخت بوکیکا
بردن ادچوب هلاک اولورلق لق بواسنه
زاغ بو بر ده سبن کنورمکه تدبیر ایلدم قبول ایتدی
امید درکه حق سبحانه و تعالی بزی شرندن
خلاص ایلیه دیدی ملک زاده احوالی اشیدوب
شاد اولدی قصرینه کلدی صبح صادق ایرشوب
عالم نور آفتاب ایله منور اولدی باغبان اوغلی
اول حولده زاغ بوه سن بولوب برقاج
بیضه‌لری الدی کتوردی اتفاق اول صومعه
اوزرنده اولان زیاده بلند بالاشاخلری
اوج هوایه ایرشمشدی دریا اوزرینه خواله
برشاخ اوزرنده اشیانه لقلق وار ایدی
اول کستاخ اغاجه عروج ایدوب لقلق یواسی
اولدیغی شاخه صارشدی حقدیکه بر ده لرینی
تبدیل ایدوب بیضهٔ زاغی قویه قدرت
الهی لقلق اول اثناده بر مار طوتوب یواسنه
کتورمش ایدی بدبخت النی اوزاتدیغی کبی
مار النی صوقدی زخمی اجی سندن بایلدیغی
شاخی قیوبردی سرنکون دریایه دوشدی

غرق اولدی ملک زاده بو خالتی شاهد ایله
حق سبحانه و تعالی یه فراوان حمد و ثنالر
ایلدی برقاج کوندن صکره زاهدی دعوت
ایلدی دختری استدی زاهد ایتدی بز
درویشلرز درویش بچه‌لر شاه سبستانه قچان
لایق اولور ملک زاده شرایط خدمتی ادا ایدنلر
بزه شرسارلق حاصل اولور دیدی ملک
زاده ایتدی بزم انلره رغبتمز خدمت ایچون
دکل در خدمتکارلر چوقدر سعادت بر کلنلری
دیمن عفت و کمال صیانتلری ایچون راغب
اولورز دیدی زاهد ایتدی بزم ایله مصاحبت
ایدن ابدالار بو خصوصه اشارت ایتمشلردر
حالیا بو رازی کمسنه یه افشا ایتمک توقف ایدوک
اتاکوز پادشاه در صبر ایدوک شاید انلر طرفندن
دخی طلب اولنه که حقیقت ره وانلرینک
سوزلری ضایع اولمز قوللری دروغ دکلدر دیدی
ملک زاده خاموش اولدی برکیجه ملک
قیطر رخوابدن کوردیکه صومعه زاهددن بر ماه کلوب
نوش زادک قصرینه کردر نوش زادک قصرندن

آفتاب طالع اولور نوری نصف جهانه ایرشور ملك
قبطور خوابدن بیدار اولور معتبرلری وحکمای
جمع ایدر واقعه‌سنی سویلر تعبیر ایدرلر که زاهدك دخترنی
ملك زاده آلور بر اوغلی طوغر نیجه جهانه حکم ایدر دیدیلر
ملك قبطور خوش دل اولدی اول کون زاهدی
دعوت ایتدی همان دختری عقد نکاح ایتدیلر
یونس زاده عفت وعصمت برکنی ایله درویشك
دختری بانوی جهان اولدی عفت صوامع قدس
شمعلرندن اقتباس اولنمش بر نور درکه نفس
انسانیه اولان شهوات وهوا وهوس ظلمتلری
ولذات فانیه جدا اولنور واسطه‌سیله محو زا
یل اولور بو قصه غریبه چوق حکمت وعبرت مشتملدر
اول که حکیم واهل دلدر بوندن نیجه حکمتلر اد
کرنور حصه وعبرتلر آلور آخر الامر علو درجاته
ایرشور خائنه اولدی باغبان اوغلی چشم
جیانتی کربان اولوب افلادی عمر باغنك میوه
سندن محروم اولدی شامت دون ایله
زبون ایدی وجودی فانی بوکلدی
ندن اولدی منزلا عقبی سی جاه جهنم درجه

آخریسی عذاب آتش ایله آتش ومحروم اولدی
ملك زاده اگرچه دام عشقه مقید اولدی
لکن صبر جمیله واشتکین اولوب دعاء زاهددن
احتراز عشوه ونار عشقه اسیر اولمدی عاقبة الامر
مراده ایرشدی کامران وکامیاب اولدی
دیوب اول مزبور ولد زنا حکایه‌سنی تمام کندوکندن آغاز الحکایه
یوسف شاه غایت حظ ایتدی بردی جون اکندی
یقین اولدی بازیچی اوغلی ایتدی بورك
کیم ده یوب جمله‌سی قالقوب یوسف شاهك
دامنك بوس ایدیلر یوسف شاه جمله‌سنه
بکر بیشر آلتون احسان ایدی بازیچی اوغلو ایسه
بورناز سلیمانی برابر الوب یوسف شاه
خانه‌سنه کتردی اول کیجه عظیم ضیافتلر ایدی
یوسف شاه بورناز سلیمانه منتلر ایدوب
جانم سلیمان آغا بر حکایه دخی احسان ایدرمیسن
دیدکن اول بدبخت امر افندیمك دیوب حکایه‌یه
بشلدی حکایه روایت عهد قدیمده سلاطین اول حکایه
روی زمینده بر پادشاه صاحب قران
روزکار خسرو کیتی ستان وعالم کشای وکامکار

وار ایدی دولت ابنا ایله سنعن سلطنت
امورنن قوت وقدرتی لایحصی ولا یعد ایدی
فی الواقع فرزند دوحهٔ عمرک شکوفه سی زینت لکن
بغدادنن کوفه سی شادمانی چمنلرینک سبزه زاری
نزهت وطراوت باغنک نازن کلزار بدرانک
ایسی فرّه عینی وحاصل عمری فرزند اوغل زندکانی
مصرینه شکر وقند در اول پادشاه بو نعمت ایله
دولتمند اولوب درت نفر عاقل وارجمند
اوغللری ایرشوب هر بری بر نهال باغ جوانی
ثمرهٔ شجرهٔ زندکانی اولدی پادشاه بونلره خواجه لر
تعیین ایدوب معارف علومی جمله سنه تعلیم
آداب سلطنت واطوار حکومتی تفهیم ایلدیلر
پادشاه هر برینن قابلیت واستعداد جبللت
لرینن کمال رشد ورشاد کوروب مراد ایدندیکه
تخت یدنن اولان ممالکی بونلره توزیع وتقسیم
سلطنت وحکومت کلیدنک مفتاحنی اللرینه تسلیم
ایدوب کندوسی فراغت خاطر ایله عبادت
حقه مشغول اوله اوغللرنی بو معنایی اشراب
ایچون جمع نور دیده لرنی بزمه سراج وشمع ایندی

مقصودنی بونلره تقریر مرادی نقشلرینی صفحهٔ
بیانه تصویر ایدوب دیدیکه هزار حمد ومنت
وثنا جناب حقه جل وعلا که بندهٔ کمینه سنی بونجه
ممالکنه حان نیجه اقلیم وولایته ذی فرمان ایلدی
مال ومنال وخزاین جواهر کزین وانواع دفاین
احسان ایلدی مواهب الهی عطایای نامتناهی
مقابله سنده بنداخ مقدورمی صرف ایدوب
الوم التنن اولان عباد حقه رضاسی اوزره
نصفنی بیشه ابلدم الحمد لله ممالک معمور رفا
هیبت وانس مجلسلری جراغ عدل ایله پرنور
درحیاتم دیده لری جمالکوز ایله روشن حضور
واستراحتم روضه لری وصالکوز ایله نازن کلشندر
عم کلزارینک طراوتنن بقا کورنمز عالمده فنا
مقرر قند مصرینن ثبات ودوام یوق عاقبة الامر
صو یه دوشب ازلدوکی مکرر دیر کوزوم
کوررکن هر بریکوزی بر کوشه یه شاه ملکمی
جمله کوزن توزیع ایله سزی پادشاه ایدیم
دیدی اوغللری عاقللر فرزانه لر کمال
علم ایله کامللر ایدی اطاعت زمینی

بوس ایدوب فرمان برلک شرطلرین رعایت
ایدیلر جمله دن بیوک سایرلری شادی
سیله دیدیکه امر و فرمان سزک اولوالامره
اطاعت واجبدر لکن بو خصوصده قصوریمز اولمیا
عین حضوریمز بوقدر پادشاه عالم پناهک در
دولتمآبندن استدعا ایدرزکه مراحم
شاهیدن اکملز تکمیل اولنجه بنم لرینه امان
احسان اولنه دیو جک پادشاه بونلردن
صور دیکه قصوریکوز نه ده در فرزند شرف مند
جوابه متصدی اولوب دیرکه مرتبۀ شاهی اگرچه
فضل الهی در اما الا منه نهایت محذور رانه حدوغایت
یوق عاقل اکا مغرور اولمز شاهلق دستمال
گبی در الدن اله انتقال ایدر برگنده زواله
قریب بر محبوبدر طالبی چوق دلنواز و دلفریب
مکر و آلی دافر جانانه ناز و دلالی لب نهایه
آشنا صورتنده بیگانه در آدم آشنا ایدجک
ارفه دکلدر عاقللر آنی رعد و برقه تشبیه
ایلمشلر هر نفسک کندو ذاتنده بر هنری
بلکه انواع صنایعدن مخدجه بر صنعتی اولماق

لازمدر که ضرورت ابامنده کیشی یه مونس و یار
اوله بنم لرکوز شمدی امیدایدیورلرکه اول
مقصودک حصولی ایچون اجازت خاقانی
عنایت اولنه هر بر یمز بر صنعت و کمال اوکرنوب
حضور بر جبور کزه کلیوز اول زمانده فرمان
شریفکز ایله مأمور اولورز دیدیلر کلامنی پادشاه
استماع ایدوب معقول کوروب اجازت
ویردیکه مرادلری اوزره اولالر شهزاده لر صنایعه
حریص اولوب آرزو ایلدیلرکه بر آخر دیاره واروب
پیشه و هنر تحصیل ایدهلر شاهلغه لایق پادشاه
لغه مستحق اولالر برینک صنعتنه آخرک وقوفی
اولمیه واقعا دیار غربت کورلمدکجه آدم اهل هنر
بلا و محنت و مشقت چکلمدکجه معدنده سیم و زر
اولماز اشجار بوداقلارنده میوهلر ابتداده خامدر
پرتو آفتاب ایله مهذب طبایخۀ باد ایله مؤدب
اولمدقجه پیشوب پخته بیابانده سردلر اغاجلری
شکنجه پیشه و تبر چکلمدکجه سزک شاه ایچون
تخته اولمز شهزادهلر اتفاق ایله سفر ایدوب
قطع منازل و طی مراحل قیلوب بر معظم شهره ایرشوب

بلدیلرکه مرادلرینه بهره‌ات حاصل درشهرا وجنع
بربرینه وداع ایچون معارفت ایلیوب اتفاق
ایدیلرکه بل باشنده برمعین زمانده کرو اول
محلده اجتماع ایلیلر هربرسی شهرک برطرفنه عزیمت
ایدوب پراکنده اولدیلر شهزادهٔ کبیر محلاتدن
برکوچه ده برخانه‌یه مهمان اولدی اوصاحب
معارفدن خبرسزلرده بی نظیر ایدی شهزاده
نک چهره سندن ازاده‌لک حلیه سنده فرزانه
لک کورر فراست ایله معلوم ایدیورکه اصیل در
زیرا علایم واوضاع مردمک علو شاننه برهان
ودلیل در مخدومه کرکی کبی رعایتلر انواع طعاملر
بشوروب اکابرانه ضیافتلر ایدی کیفیت احوالدن
سؤال ایتدی شهزاده دخی جمله اوضاع وسر
کذشتنی قرنداشلری خصوصنی حکایت هربری
صنایعدن برصنعت اوکرنمک ایچون دیار غربته
عزیمت ایتدکلری روایت ایلدی صاحب خانه
ایتدی جهانده صنایعه نهایت عالمده بشه بشه
سنه حد وغایت یوق صنایعک اکثری
مشهور هرشب ده بردرلو چراغ ونور اولور اما

کمینه کوز بعضی سنور صنعتلره واقف اولوب
طبعموز کنجینهٔ معارف ودفینهٔ لطایف اولشدر
سزه قوش دلینی تعلیم منطق الطیر طریقنی تفهیم
ایدهیم هرمرغ ده بردرلو زبان هرقوشده برنوعه
بیان اولور بوعلمه کمسه‌نک شعوری یوقدر اخرک
وقوف وحضوری یوقدر ترنمات طیورده
چوق حالات نغمات والحانلرنده عجایب
وغرایب حکایت واردر عالم علوه پرواز ایله
بدایع احواله دمساز اولورلر بحرده بر ده مرور ایله
چوق برلره دخول وعبور ایدرلر سویلدکلری
اوازه‌لر کذاف ناله وفریادلری محض لاف
دکلدر کوردکلری احوال تقریر شاهد ایلد
کلری اموری تصویر ایدرلر مجلس انسک حکایت
کوی لری قصه پردازلری مسرت وسرور بزمنک
کوینده لری خوش اوازلریدر دیو قوش دلنک
شول دکلو اوصاف وشرحنی ایتدیکه شهزاده
اول زبانه عاشق عذاری منطق الطیره جان
ایله وامق اولدی واقعا قوش دلی امرغریب
هرمرغنک کلامنی فهم ایلمک صنعت عجیبدر

سایر فضایله بکزمز خاتم عرفانه تملك عالمده
سلیمانلقدر همانا عارفك انه اباغنه دوشب
تضرع کال جود واحساندن توقع ایلدیکه اول
علم تعلیم ایله مرده دلنه حیات ویروب
شاد و ویرانه کوکلنی اول کان کرم یاپوب
اباد ایلیه صاحب خانه دخی کریم النفس اولوب
کرام کانی ذاتی لطف وجود متاعنك دکانی
احسان وعاطفت لولوسنك صدفی مروت
وشفقت آینه سنك جهرهٔ برشرنی ایدی
بذل مقدور وصرف میسور ایدوب شهزاده یه
نودلنی تعلیم هرمرغك دایرهٔ اطوار واحوا
لنی تفهیم ایلدی شهزاده بربیله دکن اول
فنده استاد تکمیل طریق ایدوب صاحب
ارشاد اولدی انکچی شهزاده دخی اسواق
شهره دخول برمعمور واباد بازاره وصول بولدقده
بردکان نشینه احترام ایله سلام ویروب اول
دخی بوکا اعزاز واکرام ایدوب اوتوررلرمه
مصاحبه اغاز ایدوب هر یوزدن کلامه
فتح باب ایدرلر شهزاده نانی نوجوان

اخلاق حمیده ایله موصوف ذات خجسته شان
اوضاع سکنت امیز ادابی خلقی محبت
انکیز سوزی شهد وعسلدن شیرین خطابه
ونکین جوابی ملایمت آیین دکان صاحبی
مصاحبتنه اشفته کلام موزون بلاغت قرینته
فریفته اولوب تکلیف ایدرکه بوکیجه مهمانکوز
کلبهٔ احزانمزی قدوم شریفکوز ایله مشرف
ایدوب جانمز اولسه کوز جابزمی درحلاوت
الطافکوز بزی اسیر کلمات دربار ربکوز
استماع جانه قوت وقوت ردحمز اول شربت
ایله سیراولدی دیوجك شهزاده اول شخص
لطف آیین ومروت زینتهٔ علی الراس والعین
کلامی ایله جواب ویرجك دکاننه کلید اوروب
خانه عزم ایدرلر شهزادهٔ دلکشایه سرای
سروربخش وغم زدایه ایلتوب انواع فراش
وبساطلر ایله مشرف زربفت زارلر سراسر
بالینلر بسترلر ایله اراسته مزین مقام کیجه
ایرشور نوع نوع لذیذ طعاملر کونه کونه لطف
ومشتهی مسرت بخش جاملر ایله شربتلر

چکوب شهزاده جوانبختی کرکی کبی ضیافتلر
ایدوب احواللرن استعلام ایدجک
شهزاده دخی اتالری وقرنداشلری ایله واقع
اولان ماجرای تفصیل وحکایت مرادلری صنا
یعدن برصنعت ایله کامران ایدوکنی
بلدردی مکرصاحب خانه احوال دریادن خبردارکه
بحر وبرده جزیره لرکشت ایتمکله کشتی بانلق صنعتنه
ماهرلکی جی لک علمنه هرخصوصه قادر ایدی
شهزاده یه ابتدای اکرچه زمین خشک چراکاه آهوی
مشک در روضهٔ عالمه تماشا فراوان
قروده ترتیب اولنان امورن بایان بوقدر اما
دریاده اولان عجایب جزایر وبحورده مشاهده
اولنان غرایب فوق الحد والحصر در قروده احجار
وسنک ونار دریاده عقد ومرجان ایله لولو شهوار
قروده جبال ونشیب وفراز دریاده برصحن بسیط
صفحهٔ صفاکبی ممتاز قروده کاو بقر دریاده لحم طری
دربهیم بحره هرکس طالب ومشتری دریا صنایعنه
بحربی بانام استادلر برسالده بابدقلری
کبی برهفته لک کارم طول زمان ایله حاصل

اولان کشتی لر برایکی کون ایچره تمام اولنق نیجه
افکارم درخاطر وخاطرکوزچونکه صنایعه مائل
اولمش سز بنم صنعتمدن اعلی بحث اولنمق اندن
انتک طریقنی آسان در تعلیمنده زحمت
چکلمز دیو فواید بحری سنول دکلو تقریر ایتدیکه شهزاده
تعلیمنه رغبت کستروب دریا سیرینه راغب
کمی لک صنعتنه بالطوع طالب اولدی صاحب
خانه منتلر تعلیم امرنه انواع عزتلر وحرمتلر
ایلدی اولدخی معلوم اولان قواعدی
تعلیم درودکرلک امورینی شهزاده یه اصلی
ایله تفهیم ایلدی اوجنجی شهزاده دخی شهرک
ارباب ظرافتنه مجمع اولان سمته راست کلوب
کوررکه حقه بازلر حیله وافسونده سرافرازلرکوزدن
سرماجکرلب نوالر رشته ایله اغزدن سافز
اوغلر سرعت نمالر بوالعجب دلفریب حریفلر
نازکلر جابک دست لرظریفلر شهزاده برلسی
ایله آشنا اولوب کوررکه خالی ذهن برجوان
شهره تازه کلمش غریب المکان لکن سینه سنده
سردرلک علامتی وارچهره سنده شهریارلق

نشانی کورنیور ف الحال باننه دوشب شهزادهٔ
همدم انواع شطارتلر وظرافتلر کوسترر تکلف
سز محرم اولور غریب دیار دردیو توقع ونیازایدر
که حجره سنه قدم رنجه قله شهزاده دخی دعوته اجابت
سنت اولدوغینه بناءً حریفک مکاننه بیله وار
درکورر که اوده سی اوباشلر مقامی دزدلر
آشیانی اسبابدن خالی وتهی بساطی
بوریا بالینی سنک ساحه سی لئیملر سینه سی
کبی مضیق وتنک شهزادهٔ آزاده بر مقدار مشوش
الخاطر اولور لکن حریف خوش زبان نازک
بیان شیرین سخن عندلیب الحان کلامی
سحر آثار مقالاتی افسون شعار شهزاده اندن
سؤال ایدر که بو طریقه سلوکه سبب نه اولدی.
حریف ابتدی حالمی افضل احوال تجرد احمال اثقال
الندن زبون اولمق طریقهٔ انصافدرسنن تمرّد در
عارفه بوریا تجمل رنج حزینه ودفینه توکلدر دیمشلر
اکنه دلوکندن هندستانی سیران غایتی
آستانه بزم صنعتمز تیر دستلک بی تیغ وتبر دشمن
شکست کدر برفنه شعور رمزدار استاد اوزکه

هزاران هزار پیشه ورلرانی عاجز کبونز الندن
نزاکت ایله تخم مرغ اولور زطوبلز البشمز معجز در
دیدی شهزاده طالب صنعت راغب کیمیاء
عز ورفعت ایدی بو کلامی کوش ایدجک
رنج اظهار حال عارفه کشف مقال ایدر که بوکینه
کوزک دخی اختیار غربتدن مرامی تحصیل صنعت
صنعت واقف اولدوغکوز اموری مخلصکوزه
تعلیم ایدرسکوز نهایت لطف وغایت
منت درردیو انواع تضرع علرایلدی عارف شهزاده
نک حسن اخلاقنه بنیم کمال ملایمت واحترامنه
افکندم اولمشدی بسر وچشم دیو تیز دستلک
علومنی کوستردی علی الدوام اول کارده مباشرتده
تمام اهتمام ایلدی فرنداشلری ایله وعدن زمانی
کلنجه کامل وفاضل اولدی دردنجی شهزاده نک
طریقی تیر اندازلر کمان کشلر تکیه راست کلوب
کورر که پاک مشرب بر طائفه مجتمع اولوب
هر کوشه تعلیم خانه لر هر طرفدن طبله لرنشانلر
قونلمش کمانلر چکرلر تیرلر آتزلر جهاد وغزا ایچون
عبادت وطاعتدر بو صنعت فایق شهزاده طبعنه

موافق کورندی اول زاده‌نک بری پهلوانی چیش
قدمی ونکهبانی کیم ایسه بولندی مصاحبت
واختلاط ایلیوب انلر ایله الندی فی الواقع صنعت
تیر عظیم التأثیر حدنک سهم ایله سهام روح تنک
پیکان تیر ابدار ایله جان قدملری لنک اولور تیر
قضای ناکهانی دشمنه بلای آسمانی در
روز شب تعلیمه جهد ایلدی تیر اندازلق فننده
ماهر اوستاد اولدی فرزند اسلری ایله معاهده
زمانی ایرشدی جمله سی فنون ماهرلر صنعتلرنده
تمام قادرلر اولوب هر بری برلو برنی عزم سفر
قیلوب محل موعوده کلوب ملاقات ایدوب
فرقتلری مواصلته متبدل اولدی کورشدی
لر قوچشدیلر نعمت وصاله شکر وثنالر ایلدیلر
عزم طریق ایدوب زمان ایله دیارلرینه وصول
بولوب اتالرینک ارکان دولتی شهزاده لری
استقبال ایدوب خاک پای شاه ایله
کوزلرینه اکتحال ایدیلر پدرلری خرم وشاد
اولوب فرزندلرینک قدومنه درکاه حقه شکرلر
ثنالر ایدوب فقرایه تصدق واحسانلر ایلدی.

برکون جمله سنی ضیافت ایدوب اوتوررلر ایدی
طعام اوزره ایدی اتفاق اول سرایده برقاچ
پروانه قارلغوج یوالری وار ایدی هر پروانه ایکیشر الوب
بریسی خانه پروردن بیضه لرنی بکلر بریسی اطراف
وجوانبی سیرلر ایدوب الشنه طعمه کتوروب
آنی بسلردی مکر اول ساعتده بری کلوب
پروانه اولانه سویلر طرفه قصه وعجایب قصه حکایت
ایدر شهزاده اول که قوش دلنی اوکرنمشدی اول طرفه
کوش طوتوب طرفه کلام دکلردی مرغ سوزنی
تمام ایدوب سکت اولنجه شهزاده بیهوش اولدی
باشندن عقلی کتدی یقلدی اناسی وقرداشلری
قوجوب انواع علاجلر ایلدیلر بر زماندن صکره
کوزن آچوب کیفیت احوالندن صوردیلر ایتدیکه
قارلغوجک بریسی النه برعجب حکایت
ایدر بر دختر سعد اخترک جمالی وصفنی ایدر
زبان مرغی اوکرنمش ایدوم اول قوشنک روایتی
ایله اول دختره عاشق اولدم حکایت حسنی
جانمه آشوب براقدی صبر وقرار قلدی
تار مار اندم وصالنه چاره اولمازایسه مرغ جان

اشبان تن ون فرار مقرّ دور دیو نالہ و زار اه
لب زار ایدرا تاعد و فرندا شلری سؤال
ایدرلرکه باری اشندوکک حکایتی سویله صورت
ماجرای تصویر ایله کوسترلم شاید وصالنه چاره
وامکان اوله شهزاده حکایت ایدرکه دریا ایچنده
برجزیره ده قلعهٔ عظیم اولوب فرازی
قبهٔ فلک اسمانه قریب فرقنده برکاخ عالی
جای اوزرنده برتخت فیروزبخت که برمهای
فرشته جماله اشبان بر دختر پاکیزه اختره مقر
وسکندرانه دختر رخلری کلبرک ترکوزلک
فروزنده اختر اخترنولور ماه انور بلکه خورشید
بیکدر رخسارلری تابان کلرنک چهرهٔ نور
بهره سی درخشان غایتده شوخ دشنک کوزلری
جان ملکنه فتنه مارکیسولری کبکلری دلدوز تیرلر
کوکل الماغه سحارلر جادولر ابرولری شکنه
کمانلر مقوس قاشلری هلاللر هربری جان
مرغنک شکارینه چنکاللر کاکللری دسته
دسته کللر صجلری حسن وجمال روضه سنده
طوب طوب سنبللر زلف تابه یارینک

هرتاری برمار زرین صجلرینک هرقبلی التونلو زنار
مبالغ مودن عبارت حقهٔ دهانی دیدهٔ مور
دن برنشانه وعلامت لبلری چشمهٔ زلال دماغ
حوض کوثر وسلک دیشلری دریتیم ولال بوی
شاخ طوبی وعوعر جمالنده روح مصور وبدای
دلکشا جان پرور اما اول نازنین براژدر سنکین
دل النده محبوس کاهچه کلور دلارای عالم آرایی
ایاغندن بلنه کلنجه قوبرغی ایله طولندروب
جانانی قوجر باشنی کوکسی اوزرینه قیوب
غبغب شکینی کردن کافورینی شم ایدوب
قومز بوزلی کوزلی اول قمر چهره نک
عذار کللوننه سورر سرسم معشوقینی اول آشوب
جهانک صجلری ایچنه صوقوب هر برینی اوختشر
عادتی اودن کونه وارنجه وصال روح افزا یله
مغتنم اولورلر تلذذ ایدر اول اودن کونده بدی
کون متصل اویور خواب اوج کون اویانور
بیدار اولور کاهچه اول کلبوی قورقارشوسنده
کیجه جمالنه حیران رخساری بدرینه نکران
اولور تماشا ایدر اول کل کلزار جمال اول

افق نابکار جنکالنه کرفتار روز شب کریان
و نالان خلاصه جاسع و امکان بوق لیل و نهار عذاب
مار ایله معذب در بو کون اول قلعه او زرینه فوتو
اول افتاب حسن و جمالک بلاسنه کریان
و نالان جکرم بریان بوارایه کلنجه کوزلرم یاشی
روان اولدی ادمی ده غیرت و حمیت
اولمزمش اول درمندی بلادن وار و ب
خلاصه انلرا ولمزمیدی دیو سویلردی
بی اختیار اشفته و خسته اولدم مدد بکا برعلاج
و تیمار ایدک بو درد درون ایله بیمار و زارم دیو
کوزلرینک یاشنی دریا اندی کمی جیلک صنعی
نی اوکرنان قرنداشی حالنه رحم ایدوب اناسنه
تکلم ایدی که بو امرک تدارکی اسانذر در بادان
اول جانبه وارمق ایجون برفاج کون الجنی بر بو یک
بارچه اشلمکه فوت و طاقتم واردر اما انده
دارلدوغی نقدر برجه اول اژدر ایله مقاومت شکل
دیوجک اوجنجی قرنداشی ایندی اژدر ایله
جنک لازم دکل یدی کون ادیرمش اول
ایودغی زمانده فزی برصنعت ایله اوغلیوب

الماق اسانذر و لکن او یا تو ب غژغوررسه
درمان کرک در دیدی دور دنجی برادری قرنداشی
اول امری بکا تفویض ایله اژدر نه قدر توانکر ایسه
تیر ایله آنک هلاک میسردر سن همان کمی
تدارکنه مشغول اول دیدی انالری او غللرینک
تدبیرلرینه شاد و خرم انواع سرور و حبوره محرم
اولدی اول برادرینک اختر همان مباشرت
ایدوب زمان قلیل ده برجلیل الشان بارچه
بنیا ایدوب جمله قرنداشلری ایله اچنه کروب
کفایت مقداری اسباب و یراق و عسکر آلوب
در بابوزینه روانه اولدیلر جزیره نه برده و نه جانبده
ایدوکنی فرلغنج دیمشدی طغزی اول طرفه توجه
اندیلر باد مراد موافق توفیق حق مقصودلری صوبنه
مطابق دوشوب کونلرده برکون اول جزیره یه
وصول بولدیلر قلعه قربنه نیمو رقیوب کناره آدم
چقاردیلر تجسس ایدوب اژدرک خوالب
زمانن قرنداشلرک جمله سی قلعه نک قیوسنی
بولوب یوقاروسنه صعود ایلدیلر بالایه جقوب
کوررلرکه فی الواقع تخت اوزرنده اژدرافعی

بیکر برالنی قرجهره سی انور جمالی افتاب منظر
بوزی بدرایه بکزر خوب رخساری ایله همه
اولمش بانور جانانه نک بلندن اشغه سی اول
براخترک دم نحوست انجمی ایجره کم اولمش
کور رمز نازن میانه مبارک جسمی کمر ایلانک
سرزهر آشوبنه خوبک سینه سیمینی بستر سکین
صحیلرینک تارلری مارلر ایدی اژدر ایله مناسـ
سبت لر المعین اوزرینه دوشب پریشان
اژدری بیکلر رجشم دختر شهزاده لری کورینجک
دردندن آه ایدر کوزلری برنم طلوباش نکله مجالی
بولمدر آغوش مارده زبون رمز داشارت ایله
بولندن استمداد ایدر برادر تیز دست وحیله
شناس ایلر دواروب اوکرندوکی صنعت ایله
اول موبهانی باغدن فیل جکرکبی آسان
طریق ایله کرکاه اژدردن چکوب چقاروب
خلاص ایتدی فی الحال جمله سی جانانه نب
کتوروب کیلرینه کرنجه اژدر او باندی بانتن
باربوق فریادلر وفغانلر ایلیوب قزغور رکورکه
دریاکنارنده برکمی طوررباردی قله دل

آشغه اژدر پرتاب کندوبی پرتاب ایدوب
کمی یه هجوم ایلر هنکامه سندن زمینه اضطراب
امواج دریایه انقلاب دوشر ملاحلر دخی معجلا کمی یه
بادبان ایدوب قچارلر اژدر دریایه دوشوب
زهرافشان اولوب کمی یه ایرشور دردنجی
شهزاده تیرانداز لقده پهلوان ایدی کمی اوزرندن
اژدره تیرلر آوروب مجروح ایدردی بجرک
بوزی کلکون مارک اندامی سرتاسر
برخون بریاره ضعیف ایله زبون اولوب
قوتی شکست اولوردی اما کمی دنبالنه
الندن قومیوب متصل جنک ایدردی شهزاده
نک اوقلری تمام اولوب النده برتیر قالدی
اژدرک برکوزی سهم ناک اولوب هلاک
اولمشدی برکوز ایله چالشور ایدی کمی خلقنه
اضطراب ستولی اولدی اژدر دخی جان
اجیسندن کمی یه ایرشدی شهزاده جناب
حقه متوکل اولوب کمان دشمن ستانینی
چکدی اژدرک صاغ اولان کوزینی کوزلیوب
آتدی تقدیر حق ایله خدنک تیر چشم مار

تا نیرا یدوب پنهان اژدری بی جان وجودی
دریایه بوغلوب صوده پنهان اولدی برادرلر
خرم وشاد غمدن ازاد اولوب جانانه در دمند
حبس مار بر گزند ایله گرفتار ایدی بالکلیه
خلاص اولدی برادرلرک اباغنه دوشوب
روی مال ایلدی جمله سی خدای بی نیازه وافر حمد
وثنالر شکرلر قیلدیلر باده زنخ ایدی برادرلر
وجانانه صاغ وزنخ دریادن چقوب منزللرینه
واصل اولدیلر یوزلری اولان شاه عالمپناه
سرور برحبور اولوب اوغللرینه آفرینلر فرزند
سعادتمندلرینک حسن تدبیرلرینه تحسینلر
ایتدی بانوی مسک بوی وگل روی رخ
دست بوس شاه ظلم مانوس ایله مستسعد اولدیلر
جمله سی مرادلرینه ایردیلر هر بری بر مرد کل ملودا
تا به ابر شوب تحصیل صنایع دمانژده افداملری
ثمر مراد وسنج مرام بهجت انجام اولدیلر دیوب
حکایه‌یی تمام ایلدی یوسف شاه آفرین
سلیمان اغا ایشته بو حکایه ذوقنه گیدی
دیوب اوچیوز التون احسان ایلدی

آخر حکایه

چون صباح اولدی عزم میکنه ایدیلر اولمز بوروله زنالر
تر برجیع اولدیلر یوسف شاه جمله سنه التفات
ایدوب بر مزین مجلس قوروب خواتینلر رقاصلر
کلوب دوزلو رقص ایلدیلر حز بور یازیجی اوغلو
بورناز سلیمانه اشارت ایدوب اسانیه ایتوب
دیدیکه برادر بو اخشام یوسف شاهی سنک
خانه‌کی کوتورملم اوچ عدد زنان جنکی ایله یوسف
شاهی ذوق ایدروب برازیولالم اوبر رفیقلر
خبردار اولمدن دیدی سلیمان اغانک مناسب
دیوب طوغری زنان جنکی لره کلوب احوالی
حکایت ایلدی جنکیلر مناسب کوروب عزم بورناز
سلیمان خانه سی ایلدیلر بورناز سلیمان میکنه کلوب
یازیجی اوغلنه اشارت ایله کیفیت احوالی بیلدردی
چون اخشام اولدی یازیجی اوغلی ایتدی
غیری سلطانم بیورک کیدهلم وقت اخشامدر
دیدی یوسف شاه بیورک دیوب میکنه
دن چقدیلر یازیجی اوغلو ایتدی افندم
بکم سلیمان اغا قولکز حقیری اولمایرق سلطانم
دعوت ایدرم افندم بکم دردیدی

یوسف شاه ابتدی دعوته اجابت لازمدر بیورک
دیدی اول مزبورلرشاد اولوب عزم خانه
سلیمان اغا ایتدیلر یوسف شاه کوردیکه اوچ
عدد حسنا جاریه‌لر منتظر دورر همان یوسف
شاهک قولتوغنه کیروب شیوه ایله طرف
مجلسه اوتوردیلر یوسف شاه سؤال ایدوب
بو جاریه‌لر کمدر دیدی یازیجی اوغلی ایتدی
افندم تعیینی زوقکزه کیدرلر اوسزندر
دیدکده یوسف شاه کولرک جاریه‌لره نظر ایدوب
بربرینه سن بنم سک کل یانمه دیوب دراغوش
ایلدی اول کیجه صبحه قدر ذوق ایدوب بعد الصباح
حمامه واروب استراحت ایلدی حمامدن
چیقوب عزم میکده ایدیلر کنه ذوق وصفا ایدوب
تمام بر ماه بو وجهله اول ولد زنالر ایله اول مالی
تمام ایلدی برکون غایت مست کلور ایکن
باباسی دوستلرندن بری کوروب تعجب ایدوب
بونه حالدر بونی باباسی بکراوطه باشیه سپارش
ایلدی نیچون سویلمزلر اولدخی نیچون بونی ارامز
دیدی بونه صل ایشدر باری بن وارایم سویلیم

دیوب دوغری بکراوطه باشیه کلوب حالی افاده
ایلدی بکراوطه باشی برآتش اولوب برقره قوللقجی
چاغروب وارسنول سفیه اوغلانی آل کل اوندن
دیدی قره قوللقجی چون صباح اولدی عزم یوسف
شاه ایلدی کلوب قپوبی واق ایدوب والده‌سی
کمدر دیدکده قره قوللقجی ایتدی یوسف شاهی بکراوطه
باشی استر دیدی والده‌سی ایتدی اوغلم سلامتلقده
یاتور کیرالچر وآل کیت جانم اوغلم بکراغایه بندن
سلام سویله اولادسنم دکلدر آننده راو للّٰهم
صکره اکا امانت ایلدم دیدی قره قوللقجی بوقاری
اوطه‌یه چیقوب یوسف شاهی اویقودن اویاندردی
یوسف شاه قره قوللقجی‌بی کوروب عقلی باشندن
کیدوب افندم نه استرسک دیدی قره قوللقجی
بر معامله ایله قلق سنی اوطه باشی استر دیدی
اندن یوسف شاهی قوزی کبی آلوب قشلایه
کتوردی یوسف شاه اوطه باشنک دستنک بوس
ایدوب ستویله دوردی اوطه باشینک چهره‌سندن
غضب آثاری نمایان اولوب ایتدی بره سفیه
اوغلان بن سکا بونجه نصیحت ایلدم کوشنه

نکوش اولدیمی سندی بن سکانه جفا ایدیم دیوب
اوراده اولان کسنه‌لر شفاعت ایدوب براز غضبی
تسکین اولدی عمان قره قولقجی‌یه ایتدی واربکا
اشجی جاغر دیدی اشجی کلدی اوطه باشی بر بوغچه
استبا حاضر ایلمش ایتدی اشجی آل بواوغلانی مطبخه صوقوی
دیوب تسلیم ایلدی اشجی یوسف شاهی صویوب
برمائی شلوار بربغدادی قوشاق براغامنالی
بر بیاض صاقزستالی برفس برکومش دیزکه بلنه چراز
ایاغنه یمنی کیدروب اعلا بر دلبر قره قولقجی ایلدی
دائم اوطه باشی خدمتنی اولوردی اوطه باشی جامعه
کیدرسه بیله کدوب پابوجنی قالدرر ایدی کونلرده بر
کون دیوان اولدی بکر اوطه باشی دیوانه قالمق مراد
ایلدی اوطه باشی یوسف شاه ایتدی وارسن
قشلایه کیت دیدی یوسف شاه عزم قشلا ایدرکن
یولده اسکی سرای اوکنه کلدی انی کوردیکه برآل
فوجه فرسوده‌دن کلور واردنی اون قدر جاریلر
واردر یوسف شاه کویا سلامه طورر کبی منتظر اولوب
طوردی قوجه یوسف شاهک اوکنه کلدی کوردیکه
ایجنده برخانم و برجاریه بیلیانه صلار یوسف شاه

جاریه کوردیکه بوزنده خالدن عنبرلر دهانی حقه
سنده دیشلری لؤلؤلر سرایرده حسنک نکهبانی
کیسولر جمالنده جمیل لقاده بدیع عدیل حسن
جهان افروزینه نظر شیدالق غنچه دهانی
آرزوسی پرشیوه که اندن حاصل اولور ناپیدالق
بدننده هر دست سیمینی کمشدن درلمش برال قائده
منتها سروخرامان نهال طوبی قدبالاسنه حیران شیوه
رفتارده کبک دری عشوه گفتارده رشک حوری
دبری جمالی آفتابنک شعشعه سندن یوزینه نسنظر
محال رخساره تابانی پرتوندن کوشه ابروسنی
کورمکه مجال قالمیوب صچلرینک تاردیبودی شکاره
صیادکرپیکلری جان المغه تیرلر نیشترلر ماخنجر جلاد
یوسف شاه بیک جانله شیفته‌سی آشفته‌سی
جان بخش لبلری دارالشفاسنک خسته‌سی
اولدی ابجرودن خانمدخی یوسف شاهی کوردیکه جمالی
جمیل حسن ابجده بی عدیل شیوه رفتار ایله کبک
خرامه ناز و عشوه ایله سروسهی اندامه قد بالاسی
جانه بلا قامت منتهاسی شاخ طوبی چهره‌سی
کون کبی روشن النی اجوق ابرولری کشاده

برشوخ وش کوزلرنده علامت سحر وفتن کربکلری
بربنک نشانه‌سی جان ایله تن حقه دهانی جام لعللری
لبلری یاقوت یاقوت برشکل همایون قصد
ایدیکه قوجیدن اینوب میانی در آغوش قوللرینی
آتوب بلنه کمند صاچلری تاری ایله کوکل مرغنی بند
ایله بز مقصودی آتوب نشاء ایرکره مرادی
چهره‌لری آیینه وصالده یاقوب کوستر همان
خانم بر جاریه چاغروب قولاغنه بر سوز النه برشی
ویردی جاریه باشم اوستنه دیوب قوجی
چکلوب کندی اول جاریه طوغری یوسف شا
هک یانه کلوب خانم افندم سزه بر صحبتم
وار اکر رخصت دولتکز اولورسه افاده ایده‌یم
دیدی یوسف شاه بورک کوسترملم سویلکز
نه در دیدی جاریه ایتدی افندم اسم شریفکز
نه در سزه کیدرلر دفتح کیدرسکز پدریکز و والده‌کز
وارمیدر دیدی یوسف شاه همان آه افندم
بندکزک جانی بیک یاقه‌یلر برطاقم ولدزنالر دیوب
باشندن کچن سرانجامک حکایت ایلدی جاریه
واه واه سکا بیک یازق اولمش سنول قوجی الجنه‌که

خانم سکا عاشق اولدی اشته بو التونلری سکا
ویردی وسلام ایلدی وارسین چارشودن کندی
وجودیکه کوسته البسه کسه برسین یالیه تشریف
ایلسون دیدی یوسف شاه ایتدی بنم کز یالیسنی
بیلم دیدی جاریه ایتدی بز قایقجیلره سپارش
ایدرز سز یارین ایکنجه قیوسنه تشریف ایدک
دخی خانم بو بله سلام ایدر کرم ایدوب تشریف
بیورر ایسه انکله عیش و عشرت ذوق و صحبت
ایده‌لم دیدی یوسف شاه باشم اوستنه یارین
انشاء الله کلیرم خانم حضرتلرینه مخصوص سلام ایدک
دیدی جاریه صاقین وعدیکزه خلف ایتمه‌یین دیوب
کندی یوسف شاه طوغری چارشویه کلوب
کندی اوزرینه اعلا لباسلر کیوب اول اخشام
اوه کلدی والده‌سی کوروب ای جکرکوشم
بو البسه‌لری قنده بولدون دیدی یوسف شاه
ایتدی آه افندم والده بوکون بر خانم بکا عاشق
اولدی بو البسه‌لری اول ویردی لکن بر جاریه‌سی
واردر دخی آنی سودم یارین اول خانمه کیده‌جکم
دیدی والده‌سی ایتدی امان اوغلم سنک باشکده

بونجه فلاکت کلدکده خوف ایدرمکه سکا برقضا
کلور دیوکل نورعینم دازکچ بو ایشدن دیو چوق
نصیحت ایلدی خانم ایشمدی چون صباح اولدی
یوسف شاه طوغری بنجه قپوسنه کلدی اسکلده
طوردی همان بر قاپیجی کلوب افندم اسم شریفک
نه در دیدی یوسف شاه ایلدی اسمم یوسف
شاه در دیدی همان قاپیجی ماشاءالله افندم بزه
کز سزا قندیمه منتظرم بیورک دیوب یوسف شاهی
آلوب عزم خانم ایلدیلر یوسف شاه قاپیجیلره
سؤال ایلدیکه خانم حضرتلرینک بابسی قنده در
وخانه کم دیرلر دیدی قاپیجی جواب ایلدیکه بالی
استنبه ده سلطورقزی راعیه خانم بابسی دیرلر
دیدی همان یوسف شاهک عقلنه جاریه کلوب
برآه ایلیوب برایکی غزل شرقی اوقوبراق بالیه
کلدیلر مکر خانمک النده دوربین کلن قاپیلری
تماشا ایدردی بره ده یوسف شاهک قایقک
مشاهده ایدوب جاریه لره بره قزلر بالی قپوسی
کشاد ایدک افندم کلیور دیوب کندوسی
شاشروب فهمنا ایله خنده ایلدی یوسف شاه

قاپیدن طشره چیقوب خادملر بیورک دیوب
قولتوغنه کروب نردبانه قدر کتوردیلر جاریلر فرشو
کلوب قولتوغلیوب نردباندن یوقارو چقردیلر
کن یوسف شاه کوردیکه قوجه بلیانه صلایاق
جاریه طورر یوسف شاهک قولتوغنه کردیکه
حضور خانمه کتوردی یوسف شاهک عقلی باشندن
کیدوب اول جاریه نک یورنتی صقدی مکر خانم اوطه
ده قیام ایدوب طورردی یوسف شاه
خانمک دامنک بوس ایتمک استدی خانم راضی
اولمیوب یوسف شاهک کردانک بوس ایلدی
همان مجلس اماده اولوب عیش عشرت ذوق
صحبته باشلدیلر واول جاریه مجلسده ساقیلق ایدر
دی اسمنه لطائف دیرلردی بو لطائف
یوسف شاهک جمالی باکاره طاقتک مشاهده
سنه مشتاق عرض همان سنه آشفته وعشاق
اولوب هوا وهوس بارالف یاغوب عشق
بلبلی طاشوردی شوق وشعب نهرلری ایام
بهار مثللو بولاندی صوبی باشندن اشوردی
همان الندن قدحی براغوب کندی اوطه سنه

کلوب چشم نماکن سیلاب دیل درونک اتشم
عشقله خراب ایلدی همان کندو ندارک ایدوب اجنابه
زمانی رسوالق الدن الوب قایدی خانم ایله یوسف
شاه برهفته ذوق وصفا ایلدیلر خانمک برازانلی
جاریه سی وارایدی کندویه کتخدا ایلمشدی اسمنه
ملک سیما درلرایدی اول ملک سیمایی چاغروب
تنها اولدیلر ملک سیما قایقه بنوب جکلوب کندی
اما ملک سیما قنده کندی یوسف شاه بلمز ایدی
خانمک دمرخان اسمنده برجاریه سی دخی وارایدی
اولدخی خدمت ایدردی جون فرداسی کون
ملک سیما کلدی خانمه ایتدی افندم هرنه که
امرایلدیکز ایسه امریکز اوزره اولدی افندیمه مخصوص
سلام دعالر ایدرلر دیدی اول کون اوکیجه عیش
عشرت ذوق صفا ایلدیلر جون صباح اولدی
خانم یوسف شاهه ایتدی افندم بکم والدنه
کیدرسین دیدی یوسف شاه ایتدی امر افندیمک
دردیدی تیز قایق حاضر اولوب یوسف شاهک
جیبلرک التون ایله طولدروب والده نه مخصوص
سلام ایله دیدی یوسف شاه خانمک الن

اوپوب اسندی خانم قومدی یوسف شاهک
خانمی بوزنی اوچشادی اندن ایکی کیجه رخصت
الوب قایقه بنوب عزم استانبول ایلدی
یوسف شاه کندی خانه سنه کلدی دق باب
ایلدی ایچرودن برکشی کمی استرسین دیو
سؤال ایلدی یوسف شاه ایتدی بواوکندر
هیچ کمسه استم دیو غضب ایله سویلدی
اول کشی ایتدی چلبی بواوی بزصاتین الدق
شمدی بزمدر دیدی یوسف شاه ایدریا بواوی
صاتن شمدی قنده کندی دیدی اوصاحبی جواب
ایدرکه بواوک سابق صاحبینک براوغلی
وارایمش غایت حسنا کوزل ایمش آتی برخانمه
سومش شمدی برقوناق جاریه لرخادملر الوب
غنی ایلمش لکن قنده در شمدیکی قوناغی بلمم دیدی
یوسف شاه متحیر اولوب باری بنزمه کیده یم
دیوب بنزه سنه کلدی بنزه سنه سؤال ایتدی
والدهم نرده در بنزه سی آلوب والده سنه کتوردی
یوسف شاه والدهسنک وسنک یوسر
ایدوب سنوه ایلدیکه والده بو قوناق کمندر

دیدی والده سی ایشدی بنم جگر گوشم سنی سون
خانم الدی صافین اوغلم خانمک جاریه لرینه جنیم
خیانت ایله بغچه صکره سنی خانم هلاک ایدر دیو چوق
نصیحت ایلدی واول گیجه وارنه سی گیجه قالوب
والده سنک دستنک بوس ایدوب اسکله دن
قایقه بنوب عزم یالی ایلدی چون خانم یوسف شاهی
کوروب فرحناک اولدی یوسف شاه خانمک دستنک
بوس ایتمک مراد ایلدی همان خانم یوسف شاهک
بلندن قوجاقلیوب ایلتوردی مجلس قورولوب قهوه‌لنی
وطعام و برقاج قدح جام نوش ایلدیلر اندن خاصتن جاریه
لر کلوب برقصا شهنازه آغاز ایلدیلر چون دمرخان نام
جاریه کلوب افندم بیورک دیدی خانم یوسف
شاهک الن طوتوب دکزکنارینه برکوشک
حاظر قوشه تونجام جواب خانم یوسف شاهی
صوبوب دوشکه کروب صفایه مشغول اولدیلر
اما خانم برمقدار باشنی المنز ایدی چون صباح
اولدی بنه مجلس تازه لیوب عیش وعشرته ذوق
وصحبته مباشرت ایلدیلر خانم والده سندن سؤال
ایلدی یوسف شاه ایشدی سلطانمه مخصوص

سلام دعالر ایدرلکن بندن کزاده واردم سائرلرینی
کوردم اندن بنزه مه کلوب سؤال ایتدم بله بولدم
افندیمک کرم لطفکزی کوروب ممنون اولدم
دیوب خانمک دستنک بوس ایتمک مراد ایلدی
خانم قومدی بله حظ ایتدیکزمی دیدی یوسف
شاه ایشدی هیچ بویله کرم عنایت ایلشر
سکز حظ اولمازمی دیدی همان خانم یوسف شاهی
قوجاقلیوب کردانک یوزک اوپمکه باشلدی
اما یوسف شاه لطائفه فرصت بولوب مراد ینه ایردیسه
لکن خانمک لطائفک چهره سندن حرا ایدوب
دمرخان جاریه اصمرلدی سوقیه کوزت دیو چون
صباح اولدی خانم ایشدی افندم بکم والده نه کبیدر
بیمین دیدی یوسف شاه امرافندیمک دیدی
همان قایق حاظراولوب یوسف شاه بنوب
حرزم والده سی ایلدی کلوب والده سنک دستنی
بوس ایدوب ایشدی خانم حضرتلری سلام ایلدیلر
دیدی والده سی سلامک آلوب دعا ایلدی یوسف
شاه ایشدی برازجارسنوی کزه یم دیوب چارشویه
چقدی کزرکن براحبابه راست کلدی همان ماشاء

بکم افندم سزی بزلر غائب ایتدک بو بله اولورمی
افندیمی عرضو ایدرم دیدی یوسف شاه
ایتدی بیورک بو اخشام صحبت ایدلم دیدی
باشم اوزرینه دیوب یوسف شاهک یاننه قالدی
اندن اوده کلوب مجلس قوروب عشرته باشلدیلر
اندن طعام کلوب یه یلر یوسف شاه ایتدی
جانم افندم برحکایه سویله سکز دکله یلم اولمزمی دیدی
مهمان امر افندیمک دیوب حکایه یه باشلدی
راویان واخبار و ناقلان آثار شویله نقل بیان حکایه
اولنورکه سلاطین آل عثماندن غازی سلطان سلیم
خان حضرتلرینک زمان سلطنتلرنده کدک پاشا
جوارنده قدری افندی نامنده برعطار اولوب
کندوسی اختیار اولمق حسبیله برآدمه محتاج اولوب
اطرافه اکا برمناسب آدم بولون دیو سپارش
ایدردی کونلرده برکون زعفران بولی جانبندن
دلی محمد نام برذات جولغنی جوجغنی آلوب عزم
استانبول ایلیوب بجاسع فاتحده ایدی کندویه
برکسب آرار ایدی قدری افندینک احبابندن
برلیسی راست کلوب تمام بزم عطار قدری

افندی برمناسب آدم استردی اشته اکا مناسب
آدم دیوب ای محمد بشه سنی برافندی یه کتوره یم
کیدرمسین دیدی مهمان دلی محمد نیچون کتمیم انک کبی
کیدرم دیوب اول آدمه نیاز ایلدی اول کمسنه
دلی محمدی آلوب عطار قدری افندی یه کتوردی
ایتدی اشته قدری افندی سکا برجراغ کتوردیکه
استدیکندن اعلا دیوب عطارک دستنی بوس
ایتدیردی عطار کوردیکه اصلا برشیئی بلمز
ایتدی ای اوغلم سنک اسمک ندر دیدی
اول ایتدی بکا دلی محمد دیرلر دیدی عطار ایتدی
ای دلی محمد سنی کوزیم اگر آلیشور ویشر ایتمکی
اوکره نورسز سنی کندیمه اوغول ایدرم سکا
اوقومق یازمق اوکره ده یم انشاالله برآدم
اولورسین دیدی دلی محمد انشاالله اولورم دیوب
عطارک دستنی بوس ایلدی عطار ایتدی
ایشته دلی محمد بوکا طارچین دیرلر بوکا سافر دیرلر
بوکا قرنفیل دیرلر دیوب جمله بهارات قیمتی اوزره
کوستردی و برقاچ کون کندو دخی یاننده اولوب
دلی محمده کسب تعلیم ایدردی برکون قدری

افندینك برابشه اولوب دكانه كلهمدی دلی
محمد دكانی كندابدوب اوطوردی برقوجه
كلوب عطار بكابشربات لق سافز ویر دیدی همان
دلی محمد دكانده نقدر بهارات وار ایسه جمله سین بوب
دوكدی قزابندیمی تورك سز دلی میسین بن
سندن سافز استرم سن بكا دوكانده اولان بهاراتی
سویلرسن سن بكا بشربات لق سافز ویر دیدی
چونكه عطار جمله بهاراتی بردن سویلدی
دلی محمد بو بله بلدی دفعه بهاراتی بربر صایدی قرسن
دلی اولمشرسن بنی زكلزسین دیوب خانه سنه كلوب
برعوب وادیسی وار ایدی دلی محمددن شكایت
ایلدی عوب غضبه كلوب عطاره كلدی ابتدی
بشربات لق سافز ویر بكا دیدی دلی محمد اوكی
منوال اوزره بهاراتی صایمغه بشلدی عوب بردن
برطاش قیوب دلی محمدك باشنی یاردی همان
دلی محمد دكان صربغنی قیوب عوبك باشنی اول
دخی یاردی عوب ایله دلی محمد غوغا اوزادوب
جوار ده اولان كسنه لر كلوب بونلری آیردیلر
عوبك مطلوبی اولان سافزی ویردیلر عوب

آلوب كتدی چونكه عطار قدری افندی محله سنده
دلی محمد مناسب ایجار ایله برخانه قومش ایدی
اخشام اولوب دكانی قپایوب دلی محمد اوه كلوركن
عطار قدری افندی دلی محمدی كوردیكه باشنی
صارمش یوزی وكوزی قزل قانه قدری
افندی دلی محمدی چاغروب بو حال ندر دیو سؤال
ایلدك دلی محمد ابتدی قاچ شورادن
برقاچ قانجوق ایله دلاشدق هیچ تورلجه
بلمیوركلدی بندن برشی استدی اغزندن
برلاف اكلاشلمیور بن سنك دیدكلرینی هب
ویدم لاقدن الدیغی كبی بو بله جه بزده دلاشدق
دیدی قدری افندی ابتدی بغارسین بركره
سن بنم باشمه برقضا كتوررسین هله یارك
اولسون كورلم حال ندر وارسن اوه كیت دیدی
دلی محمد اوه كلوب باشنه ملهم صاروب راحت
اولدی چون صباح اولدی دلی محمد دكانی كشاد
ایدوب قدری افندی دخی كلوب انصالننه اولدی
سؤال ایلدیكه بزم دلی محمد دونكی برعرب ایله
غوغا ایتمش اصلی ندر دیدی ماجرایی حكایت

ایدیلر قدری افندی تکرار تکرار دلی محمده نصیحت
ایدی چون دلی محمد کوردیکه دکانک اوکنه بر سیاه
باوروکدی چاغرور دلی محمد بوکدی‌یی الوب
بر مقدار نان ویروب کدی‌یی سومکه باشلدی
قدری افندی ویردیکی یومیه دن بر آقچه‌لک جکر الوب
کدی‌یه بسلر ایدی قدری افندی کدی‌یی کوروب
بن دلی محمد بو کدی بو دکانه اولماز آل اوینه کتور
دیدی اخشام اولوب دلی محمد کدی‌یی اوه کتوردی
دهر کون جکری دخی کتورر ایدی و بو کدی اوبش
ماه ایچنده قوزی قدر اولدی حکمت خدا قدری
افندی دار بقایه کیدوب دلی محمد بیچاره قالدی افندیسی
محبتی ایله روز و شب کریان جکری بریان ایدی برکون
کندوسی دخی نامزاج اولدی اوده قالدی چوجقلر آج
کدی آج کندوسی آج بیچاره نیلسون کریمدر دیر ایکن
بو سیاه کدی آرادی کوردی نان ویرلت
یوق چاغرمغه باشلدی دلی محمد ایدی بهی
کدی سنده آج بنده آج بو آنه قدر بن سکا
کتوردم شمدی سنده وار بکا کتور دیدی کدی
دلی محمدک کلامک معلوم ایدینوب محلدن

دولاشور ایدی محله امامنه چاپا اوله رق برهنه طاووغی
کلمه ایدی امام افندی بقاله واروب بر صلتوق
ترتیب ایدردی و بو ظرافت سیاه کدی‌یه طاووغی
تکری ایله قاپدوغی له طوغری دلی محمده نه سنه
کتوردی دلی محمد بو طعامی الوب کفاف نفس
ایدی اندن بو کدی محله دولاشوب کلک طعامنه
بولدی ایله جمله‌سن دلی محمده کتوردی دلی محمد طعام
خصوصیله غنیمه اولدی چون دلی ده فریاد و فغان
کیدی کور اولمسی حیوان دیو بربرلریله شکایت
ایدرلر ایدی اخشام نمازک ادا ایدوب محله‌لی
قهوه خانه‌یه کلوب جمله‌سی بربرلرینه یا هو جماعت
آکاه اولون محله مزه بر کدی پیدا اولدی اوبزده باقر
قلمدی ذخیره دخی قلمدی بو کدینک بر چاره‌سنه
بقلم دیدیلر امام افندی ایتدی سزلر سوز
ایدک کیمک اوندن الیه جمله مز واروب اول
جیبی طوتالم محله مزدن بر آخر یره نفع ایدرز دیدیلر
جمله‌سی مناسب کوردیلر صباح اولدی جمله‌سی
قهوه‌یه جمع اولوب سؤال ایدیلر که بو کدی
شمدی یزدن قچرا اخشام اولدیغی کبی دفت

بورکت فنق طرفندن کلور کوسلم جاسنی بولورز
دیه بلردلی محمد بوحالدن آکاه اولوب کدنی اول کون
محبوس ایلدی اخشام اولدی هرکس اولرک دامنه
چقوب عجب کدی قندن کلور دیو تماشا ایدرلرایدی
کور دیلر کدی کلز جمله سی قهوه یه جمع اولوب ایتدیلرکه
بوکدی سنه محلدن ایمش زیرا کلمدی دیوب اولرینه
داغلدیلر ارتسی اخشام دلی محمدک طامی قلمیوب کدنی
صالیویردی کدی طوغری امامک اوینه باجیسی
یکربورکک حاظرایدوب صفره قورارکن کدی بورکی
سنی سنی الدیغیله دامدان دامه طوغری دلی محمدک
اوینه کتوردی امام افندی همان پنجرهٔ آچوب قومشولر
آکاه اولون کدی کلمش دیو فریاد ایلدی کدی هرقنغی
اوه کردیسه بولدیغی طعامی قاپوب دلی محمده کتور
دی محله اجتماع برولوله پیدا اولدیکه بره طوتون
نه طرفه کتدی شوملعون دیواراد یلراما نام نشانک
کورمدیلر همان جمله سی قهوه یه کلوب زبانلرندن
شکایت ایدرلرایدی کمی ایدربش صحن برچوربا
طاسی الدی کتدی کمی در بر فرغان ایکی لیکن براز
دخی باقرالمش بوکدی ور کم ایدر ایکی مندر

بش یصدق بنم اوده یوفانی دخی کدی المشدر
کمی ایدرصندیغم ودولابم صویمش کمی ایدراخوردن
مرکبی کتوررایکن جاغردم براغوب قاچدی
بوخبر کدیدر جانم هیچ بریکز کورمدیکزمی
فقتی اودن کلور دیدی بریسی ایندی بنم
ظنم دلی محمدک اوندن کلورکبی در دیدی جمله سی
ایتدیلر یارک بوجماعت بویلجه واروب
دلی محمدک اوی اطرافک قوشادوب جسور
اولان کمسنه لراوی باصوب اول خنزیری طوتارز
اما غافل اولماین مشورت ایتدی چون صباح اولدی
اهالی محله جمله سی دلی محمدخانه سی اطرافک قوشادوب
جسور اولان دلوقانلولر قپودن ایچرو کروب
امام افندی کرودن چاغروب بره دلی محمد اونده
اولان کدنی تسلیم ایت اکر تسلیم ایتمزایسک
صکره سنی محله دن اخراج ایدرز دیدیلر دلی
محمد بیلدیکه ایشرفنا همان کدنی چاغروب طوتوب
ایندیکه امام افندی کدی بلینه بربچاق
صوقمش تبنی فنا کبی انلرم دیدی امام افندی
فریاد ایدوب اهالی محله یک صوقولمان

كندى سندى افنديه نه جواب ويره يم ديو تفكر ايدردى مكر طوب
جاريه مطبخدن برشى لازم اولوب مطبخ ديوارندن بردلك اولوب
اول دلكه كلوب اول شئى استه مك ايكن مكر جاريه باشنى
بوزدلوردبو باشنى آچوب دلكدن صوقوب اشجى كورديكه كنه
كدى كلدى ظن ايدوب صاطورى الوب طوبك باشنه اوردى
وبك باشى كلوب بره دوشدى اشجى كورديكه كندبك
دب جاريه در اشجى فرياد ايدوب جان قورطاران بوقمى
ديو فغان ايلدى اوسته لر كلوب حال ندر ديو سؤال
ايلديلر اشجى ايدركدى كلدى بلنمه بچاق ايله اوردم جاريه
كدى بكا دخى حمل ايلدى بن فرار ايتدم اوردكه دخى
قايوب كندى ديدى افندى خبردار اولوب محله امامنى
چاغروب بو حالى حكايت ايلدى امام طوغرى قهوه يه
كلوب اهالى جمع ايدوب كدينك بوبى قتل ايتديكى نقل
ايدوب بلن آگاه اولون ديدى اهالى محله دلى محمدك
خانه سنه هجوم ايدوب كدى طوتديلر الن واياقن بند ايدوب
ترتيب اولان تكنه يه الوب درياكنارينه كلديلر كدى تكنه ايچنه
قيوب يلكن آچوب دريايه براقديلر افندى آلوب كندى
اهالى محله ست داولوب تصدق ايلديلر سلطان سليم خان
حضرتلرى النده دوربين دربالى سيرتماشا ايدردى دوربين

خانن درسزه قبار صكره فارشسام ديوب امام افندى قرار
ايلدى وجله سيد خى قرار ايلديلر دلى محمد حقه شكرلر ايدوب
كه به محبت ايلدى ديو بونر قهوه يه كلوب امام ايندى شمدى
بو ملعونك برجاسسى كوره لم زيرا بو كدى ازمشه
استه ديكزمى بلنه بچاق صوقمش محله مزده برقالق ايدر
غيرى امنيت اولماز يابونك دفعنه اقدام ايتملم ديدى
تكرار جوسى برصلاح بوزدن تجاوز اولوب دلى محمدك
خانه سنه كلديلر امام ايتدى ياهو دلى محمد كدى
اوده مى ديو سؤال ايلدى دلى محمد جواب ايدركه كدى
لدى اما قنده كندى بلم ديدى امام ايدر دلون جماعت
ديوب قهوه يه كلديلر ايتديلركه اوج بش كون آيشكزى
ترك ايدك شو ملعونى روز شب بكلر زاله كجرسه بر بوك
جانوى تكنه سى آلوب اورتاسنه برچيوق اوج ارشون
مقدارى بزآچوب افنديه واروب كدلى ايچنه قيوب
دريايه براقرز ديوب جمله سى مناسب ديديلر مكر اول ماه
شباط ايشر برذاتك بريسى براوردك آلوب اشجيه
سپارش ايتمشكه بواوردكه بشيرمكسنه ال اورمه دن بكا كتور
ديو سپارش ايلدى اشجى اوردكى بشروب برلنكره قومش
ايدى كدى كلوب اوردكى قابوب كندى اشجينك عقلى باشندن

كرى اولان تكنيه راست كلوب نه اولديغنى اكلاشلميوب
مرحوم طفلى افندى دخى حضورده ايدى سلطان سليم
حضرتلرى ايتدى طفلى شونه در درياده برشئ وار شونه بق
سكاديرى افيون حالى ايله طفلى فرمان افنديمك ديوب
دوربينى آلوب تكنه‌ء كوردى لكن نه اولديغنى بلدى پادشاه
سؤال ايتدى طفلى او نه در ديدى طفلى ايتدى پادشاهم
طونمامه همايوندر ديدى پادشاه ايتدى طفلى دقتله بق
نه در بقوب ايتدى افندم توجار تكنه سى اولمق احتمالى وار ديدى
پادشاه ايتدى طفلى دقتله بق ديدى طفلى بقوب ايتدى
افندم بلدم بوستانجى باشى قولكز اولملى ديدى پادشاه
مراق ايدوب بوستانجى باشيه فرمان ايدوب دريادن زنجير
كورينن نه ايسه الوب حضور پادشاهيه كتورسون ديدى
بوستانجى باشى قايق ايله اوزرينه واروب تكنه‌ء الوب
حضور پادشاهيه كتوردى پادشاه حضرتلرى كوردى‌كه بر كدى
بندايله نفى ايدرلركدى بندن خلاص ايدوب كوردى‌كه كدينك
الرى مرمر كبى در پادشاه ايتدى بوجوان بر بره مزجوان
اولملى‌كه الرى تمور شلبدر ديوب فرمان ايله‌يكه بر رسيم
حمايلى كتورك ديوب كندو خطيله يازديكه هركيم بوجوانك
الجيدر سه شبهه سز قتل ايدرم ديوب كوشش حمايلى تنك

ايجنه وضع ايليوب كدينك بوينونه باغليوب كدى صالى
ويرديلر بو طرفده دلى محمدك كدیسى كيت لى حالى پريشان
ايدى جناب حقه نياز ايدر يكه كدى بكا بولدى ديوكوى
دامدن دامه سكرك طوغرى دلى محمدك خانه سنه كلدى دلى
محمد كوردى‌كه كدى كلدى فرحناك اولوب كدى‌نك سوكه
باشلدى حقه حمد و ثنالر ايلدى كدى اندن قالقوب طوغرى
امام افنديك اوينه كلوب هر نه بولديسه قابوب دلى محمده كتوردى
كدى امام كروب محله‌لى آكاه اولون قره كدى كلمش
ديو فرياد ايلدى قره كدى محلده هر نقدر اوداراليه
جمله‌سنه كيروب بولديغى طعامى قابوب دلى محمده كتوردى
محله‌دن فرياد و فغان ايتمكه باشلديلر اخشام اولوب
جمله‌سى قهوه‌يه جمع اولوب برعظيم مشورت ايتديلركه
كدى طوتوب قتل ايدرز ديديلر زيرا اولر يمزده اشيا
قالدى بوتوت قتلى لازم كلدى ديديلر چون صباح اولدى
اهالى محله جمع اولوب دلى محمدك خانه سنه كلديلر امام افندى
ايتدى اى دلى محمد بز بوخبيثى سوردوك اويله ظن
ايدرايدك مصره قدر كتدى ايكى كون ايجنده بو ملعون
نه تز كلدى طوت شو ملعنتى كتر قتل ايدلم ديدى
دلى محمد ايتدى امام افندى كدى جواب ايدركه محله‌د

ایله جنك ایدرم دیو بر بر محلك براق لنوب کله یلر
دیمی رکت جکوب کدی طوندیلر امام افندی ایتدی کزك
شول غیبی کندی الله قتل ایده یم دیدی کدی کنور دیلر
امام کوردیکه کدیك بوینونده بر کوشه حمایلی دار امام ایتدی
ای اهالی کوردیکزمی نتی جو بوغی یمش موصفاسنی
کندی بوینونه طاقمش آلن بوینوندن موصفالی کوسترلم
لکن اسمی یازیلی دیوب آچوب امام افندی اوقودی کوردیکه
خط همایوندر ایتدی ای جماعت بن بو کدینك صوچنی
عفو ایتدم سزلر دخی عفو ایدك دیدی کلدی ایتدیلر
سن نیچون عفو ایدرسن جمله مزدخی عفو ایتدك بزه بیلدیر
دیدی امام افندی خط همایونی قرائت ایلدی جمله سی
ایتدیلر بز خوشنود راضی اولدق حقمز حلال اولسون دیدیلر
پادشاهمز رالیه حضرتلری کدی بولدوروب امر بخاری
تربیه سنه یولایوب بر صریق جکر تعیین ایلدی دیو روایت
اولنوردیدی یوسف شاه برازالتون احسان ایدوب
بنه تشریف بیورك محبت ایدلم دیدی اول مزبور بکشم
دوستنه دیوب جیقوب کتدی اندن یوسف شاه
غنچه قیوسنه اسکلیه کلوب قایق حاضر بنوب عزم خانم
ایلدی خانم یوسف شاهی کوروب دای کوکلم سروری

آخر حکایه

صفا کلدك دیوب مجلس آماده اولوب عیش عشرت ذوق
وصحبته باشلدیلر لطائف یوسف شاهی قاش وکوز ایله اشنالق
ایلدی چون اخشام اولدی جام خوابلر حاضر لنوب خانم
یوسف شاه بیورك افندم برازده جام خوابه ذوق ایدلم
دیدی یوسف شاه بیورك دیوب خانم واردوب جام خوابه
کیردی یوسف شاه شمعدانی آلوب قدم خانه یه کتدی لطائف
شمعدانی یوسف شاهك الندن الدی ایتدی افندم شمعدان
خدمتی بندرسزه زحمت اولماسون دیدی یوسف شاهك
قاری قالمیوب آل اشاغه ایلدی لکن دمرخان جاریه بونلری
کوز نور ایدی همان قالنه ایتدی افندم لکن بك افندی
کوردن لطائف ایله قدم خانه ارا سنده ذوق ایدرلردیدی
خانم دخی قالقوب کندی کوزی ایله بونلری کوردی لکن
هیچ برشی سویلمیوب اوطه یه کیردی اما یوسف شاهك
ولطائفك خانم کوردیکندن خبرلری یوق ایدی یوسف
شاه قدم خانه دن کلوب خانمی قوجاقلیوب ذوق وصفایه
مشغول اولدیلر چون صباح اولدی خانم یوسف شاهه
ایتدی بکم افندم والدنه کیدرمیسن دیدی یوسف شاه
ایتدی امر افندیك دردیدی همان قایق حاضر اولوب
بنوب عزم استانبول ایلدی بو طرفده خانم لطائفی

جاغوب بر قز قهبه دون کیجه سن یوسف شاه ایله ذوق ایتمشسین بنم اوزریمه یوغون جانت ایلدک قورقدیمی خانم دوباره بنی دوکر یاخود بنی قتل ایدر دیو فکر ایلدمی دیدی لطائف انکار ایدوب خیر بنم بو اسندن خبرم یوق بکا افترا ایتمشلر دیوب اغلمغه باشلدی خانم ایدی طوغری سویله اگرسندن اگرسندن بو بلا ایش ظهور ایتدی ایسه سنی چراغ ایدوب بکه وبر درم اگر یالان سویلر ایسک بن بیلورم سکا اینجه حکم ایلسی دیدی لطائف فریاد ایدوب خبرم افندم بن افندیمک صادقانه جاریه سیم اسیج افندیمک رضاوبرمدیکی شیئه بولونورمیم بو بن جاریه کزه افترادر بکا بو بله قصد ایتمشلر دیوب زاری زاری اغلدی خانم ایتدی واه واه اوبله ایسه سکا یازیق افترا ایتمشلر دیوب بر آتش اولوب بره ملعون فاحشه دون کیجه کندی کوزم ایله کوردم قدم خانه ارسنده نصل انکار ایدرسین آقبه اگر طوغری سویلسن ایدی سنی ازاد ایدوب یوسف شاهه ویره جک ایدم چونکه یلان سویلدک سنی قتل ایدیم دیدی لطائف کندندن امیدک کسدی همان خانم زنکی جاریه لری چاغروب سپارش ایلدیکه بن هر نه زمان یوسف شاه ایله مجلس اولورسم بو قحبه یه ایکیوز دکنک اورون دیدی لطائفی

حبس ایلدیلر چون صباح اولدی یوسف شاه اسکلیه کلوب قایق حاضر بولوب عزم یالی ایلدی چون ترد باندن چیقرکن کوردیکه لطائف یوق یرنده دمرخان طورر عقلی باشندن کتدی عجبا نه اولدی بنم لطائفم بو دفعه بکا قرشو چیقوب کل جانک کوسترمدی دیوب اندیشه ده قالدی دمرخان قولتوغنه کیروب خانمک حضورینه کتوردی خانم بنه وای بکم عمرم افندم صفا کلدک خوش کلدک دیوب اولکی التفات اوزره اولوب فقط لطائف ایله اولان ماجرا سویلمدی اولکی کبی عیش عشرت ذوق وصحبت ایدوب کولب اوینادیلر اما یوسف شاه تماشا ایدردی عقلی فکری اولان لطائف اوراده یوقدر سؤال ایتمکه قورقاردی چون خانم سپارش ایتمش ایدیکه بن نه زمان یوسف شاه ایله مجلس اولورسم ایکیوز دکنک اورسک دیمش ایدی همان ملعون جاریه لر لطائفی دوکمکه باشلدیلر لکن لطائف برینه دمرخان صاقیلق ایدردی بعض صحبت ارasında جابجا امان الامان صداسی کلور ایدی یوسف شاه بو صدایی ایشدردی اما سؤال ایتمک ممکن دکل ایدی خانم چابق چابق مجلس تازه لر دیکه لطائفی دکنک ایله اولسون دیو اول کون بش التی کره مجلس تازه لدی چون احتشام اولدی طعام ایدرلرکن

برجاریه کلوب خانه ایتدی افندم مبارک سرکز صاغ اولسون
دیدی خانم ایتدی قابجیلره تسلیم ایدکز بوکیجه دکزه براقسونلر
دیدی چون ساعت اوچ قرارلرنده قابجی لیمانندن چیقوب
طولنسوب یینه لیمانه کیردی یوسف شاه فکره وارديکه بو احوالدن
قورتارلمه اورتاده لطائف بوقدر اما خانمک هیچ او یله بشارت
بوقدر دیوب بکزی گاه اغاردی گاه قزاردی گاه
صاراردی خانم یوسف شاهک بکزینه بقوب ایتدی افندم
نکم نه در کول جمالک صولدی دیدی یوسف شاه جبر افندم
برشی بوقدر دیدی خانم ایتدی سن قورقه سنک
قباحتک یوق اول فحبه سکا تسلیم اولدی قباحت انکدر
بنم آنی قتل ایلدم دیدی همان یوسف شاهک قورقو
سندن اول کراز دوداقی چاتلدی خانم ایتدی امان
کوزم یوزی سن قورقه سنک قباحتک یوقدر
اول سنی ازدردی سنک صوچنی عفو ایتدم دیوب
یوسف شاهک کوکلک الدی واول کیجه ینه ذوق وصفا
ایلدیلر چون صباح اولدی خانم ایتدی بنم ملک اسمالی
افندم والده نه کیدر سین دیدی یوسف شاه ایتدی
فرمان افندیمک دیدی اما کوکلندن ایتدی والده یه
کیدجک زمان دکل خانم غضبندن کیددیدی ینه خانم یوسف

شاهک جیلرک التون ایله طولدردی
یوسف شاه یوب کیدر ایکن بو غزلی اوقودی غزل
قنده سین ای نور دیدم قنده سین ای نهال نازنینم
قنده سین بهر آل سنه تندن ظالمک اوخرین غلم شدیدم
قنده سین خسته جسمم فراقک درد له اولدین جانم
دیدم قنده سین بولدم هرکز جمالکدن اثر استدم انسم
برین قنده سین قنده صوردمسه نشانکدن خبر بلمدی
هیچ بر فریدم قنده سین دیو بو غزلی اخلیوب اوقودی قابجی
ایتدی بکم نه اغلرسین یوسف شاه ایتدی جانم برادرلر
سزه بر نیازم دار لکن سویلمکه خوف ایدرم دیدی قابجیلر
ایتدیلر امر ایله افندم ندر امان افندم برادرلر حالم پریشان
درونم اتش سوزاندر کرم وعنایت احسان مرحمت
ایدک بنی اله ویرمین دیوب کوز یاشین سیل ایدوب
قابجیلرک ایاقلرینه صاریلوب احتمکه قتل اولان
جاریه نیلدیکز دیدی قابجیلر کوز یاشینه رحم ایدوب
ایتدیلر ابکم سکا یازق دکلمی یاسنی خانم قتل ایدیدی
نه ایلردک احتشام بز اول جاریه اولدی قیاس ایدردک
کوردکه اولمشدر شو قرنوکه جقال بورنونه براقدق دکزه اتمایه
قیامدق دیدی یوسف شاه ایتدی قوزم سزه بر رأی اوچ

نامزاج دراکرایی اولورسه کندومه اوطلق ایده رم دیدی واندن
طبیب تعیین ایدوب تیمار اتمکه باشلدی بز کلام بو طرفه قایقجیلر
اورته کوی میخانه سنده سرخوش اولوب کیجه قالدیلر قالقوب
یالی یه کلدیلر خانم بونلرک سرخوش کلملری دکج کلملریله مراق
ایدوب جاریه‌لره ایتدی واربکا قایقجیلری چاغرک دیدی
قایقجیلر کلوب طوردیلر خانم اتدی به حریفلر بوز مان سرخوش
اولوب نره دن کلدیکز طوغوی سویلین دیدی قایقجینک بری
قورقوب افندم بزم صوچمز بو قدر یوسف شاه بزلره
رجا ایتدی بر آووج التون ویردی اخشام که جاریه
نیلد بکز دیدی بز اخشام جاریه کوردکه اولمش قیامدق
دکزه براقمایه چقال بورنونه براقدق یوسف شاه
الوب اوینه کتوردی بز اول قدر نصیحت ایتدک
سوز المادی بزه دیدیکه خانم بنی اولدرمز بن
خانمه هر کیجه بش کره ایش کوروم خانم بنی اولدرمز دیدی
بز ایتدک نچون اولدرمز کورمدکمی برنانه نین جاریه قتل ایتدی
یاسنی دخی قتل ایدیدی سکا یازق دکلمی دیدک اول ایتدی
سز بلمزسکز بکا برعورت دفا ایمز بن انجق لطائف ایچون خانمه
مدارا ایده رم لطائف اولسه ایدی خانم بنم نمه لازم دیو جواب
ویردی بز دیوب خانمی اشلندردی اگر اول ساعت

التون ویره‌یم بنی اول یورونه کتورک دیدی قایقجیلر ایشد یلرکه
یا خانم دوپارسه بزی دخی اولدررر دیدیلر یوسف شاه ایتدی
خانم نه زدک دوپارن سو بلم اگر سیز سویلرسکز بلکه بنی دخی
اولدررر دیدی سزلر بنی استانبوله کتوروب کلهجک قدر
اورته کویده میخانه ده اکلنک اندن یالیه کلن امان احسان
ایدک دیوب نیاز ایلدی قایقجیلر یوسف شاهی اول
برونه کتوردیلر یوسف شاه ارایوب بولدیکه اولمش دکلک
ضربندن فتی ضعیف اولمش لطائف یوسف شاهی کوروب
اغلیوب فریاد ایدوب دیدیکه ای بنم دردیمک درمانی
ای جان ایجره جانمک جانی بق شو حالمه افندم بکم دیوب
عقلی باشندن بیهوش اولدی یوسف شاهک جالت
باشنه مجرا یوب لطائفک بوینونه صاریلوب رخسارک
بوس ایدوب کوز یاشین جیحون ایدردی قایقجیلر بونلرک
حالرینی کوردب تعجب ایلدیلر یوسف شاهک عقلی باشنه
کلوب برساز قایق چاغروب بلندن شالی چیقردوب
لطائفی صاروب قایقه قیوب عزم استانبول ایلدی
والده سنه کتروب لطائفی بر اوطه‌یه قودی والده سی
سؤال ایلدیکه ای اوغلوم بو جاریه ندر و نره ده بولدک
دیدی یوسف شاه ایتدی والده بازاردن صاتون الدم

يوسف شاه خانك الينه كيرمش اوليدى امان ويرميوب
قتل ايدردى خانك غضبى زياده اولوب ايسه دى خوش
ايدى بوشت اوغلان كجه نصيبندن سن اليمه كيررسين اول
زمان الشيى بن بيلورم ديوب كوكلندن انى قورديكه
كلديكى كبى قتل ايدرم شول اوغلانى ديدى اما يوسف
شاه خانم اوج بش كون والدنك الكلندبشرا ايديكه
غضبى تسكين اولمغى ايچون يوسف شاه خانه سنده
بر قاچ احباب ايله ذوق صحبت ايدردى و هر كيجه احبابه
غرايب حكايه لر نقل ايتديرردى و اول كيجه
اول حكايه نقل اولان حكايه زمان ماضيده بر مستجاب الدعوه
عابد وار ايدى بركون بر سبيله سالك اولوب
كيدرردى اتفاقا هواده بر عقاب صاحب عقابك
منقارندن بر فاره بچه سى خاكه دوشب لعجه سى اوكار ر
اولدى عابدك رحمى غالب خاطرى دائما شفقت
و عاطفته راغب ايدى فاره صغيره كه اعضاسى
شكسته اولدى عابد دست حق پرستنه آلوب جناب
حقه جل و علا نيازايله كشف راز ايدوب دعا ايلديكه
شكل فاره صورت انسانه مبتدل اولوب قالب
بشريته متشكل اوله عابدك ضميرى مظهر الطاف حق

ايدى مطلقا رجاسى مقبول تير مسؤلى دائره اجابتده
لشانه وصول بولوردى مكر اول فاره خلقتنه
دشى ايمش قدرت مصور الصور ايله عابدن النده
بر دختر پاكيزه اختر اولوب حسن وجمالده بلند شكلده
مرغوب دارجمند كورندى عابد حقه حمد وثنا ايدوب
انى بر صوفى سنه تسليم ايدوب سپارش ايديكه
حيانت وحفظ ايدوب جانى كبى صقليه اولالوب بويجه
اهتمام ايله بسليه مقام رسده كلوب ايرشدكده كتوره
عابدن تسليم ايليه صوفى دخى صافى دل ايدى عابدك
وصيتنى قبول ايدوب دخترك تربيتنه مشغول اولدى
مرور اوقات ايله دختر حد بلوغه ايرشوب خوب
منظر فروغ جمالى بزمه نور و فر ديردى يوزنده
خالدن عنبرلر دهانى حقه سنده دلشلر لؤلؤلر سرا
پردۀ حسنك نكهبانى كيسولر جمالده جميل لقاده بديع
عديل حسن جهان افروزينه نظر شيدالق غنچۀ دهانى
ارزوسى پرشيوه كه اندن حاصل اولورنا پيدالق
محصلا سرتا پا پرناز وشيوه غرا كوزل جمله اعضاسى
مناسب وبى بدل بدننده هر دست سيمينى كمشدن
درلمش براز قامتده منتها سرو خرامان نهال طوبى

قدبالاسنه نیران شیوهٔ رفتارده کبک دری عشوه
گفتارده رشک حوری دبر بر جمالی افتابک شعشعه
سندن بوزینه نظر محال رخسار تابانی پرتوندن
گوشهٔ ابروسنی گورمکه مجال یوق مژکلرینک تاروپودی
شکهٔ صیاد کربکلری جان المغه تیرلرنشترلر یاخنجر
جلاد صوفی بیک جانک شیفته سی آشفته سی جان
بخش لبلری دارالشفاسنک خسته سی اولوب
عابدم کلوب حسن جهان افروزی حکایت اتدی
مقام رشد و بلوغه ایرشدوکنی روایت ایتدی
عابدک جانی اول حسن طاقتنی تماشاسنه مشتاق
اولوب صوفی به کنزور دیدی عابدک فرمانی
اوزره صوفی جانانی مجلسه احضار ایدجک عابد
کوردی که بر مصور پرنور شکلده بر پدر یاخور اکا
خطاب ایدوب قمر ماه اولمش سن سنی بر آفتابه
هنراد ایتملم حسن عالم افروزک وصالی ایله
بردردمندی برمراد ایتملم دیدی دختر بوخبر ایله
شاد اولوب ارشاد عابددن مسرور ملاحظه سنی
بردن هر وجهله پرجور اولوب عابدم ایتدی
بابا جغم بنم جمال دلفروزمه حسن جهان افروزمه نظرقیل

بکا همتا بولنماقنه اهتمام سروقدم مثالی برشمشاد
قامت اله کلمکه اقدام ایله بنی بر پهلوانه ویرکه قوتنه
فرید قدرتنده وحید اوله دنیاده مثالی نایاب عالمده
حسنله مهتاب اوله دیوجک عابد تفکر دریاسنه دوشدی
متحیر اولدی بدرقهٔ الهام راهنما اولوب تدارک
ایلدیکه دختر سویلدوکی مناقب واوصاف انجاق افتابده
بولنور رو رو قوتنه کنشدن برتر مخلوق اولمز اکا عرض
ایدیم دیو خورشیده التفات ایدوب دخترک حکایتنی شمه
تقریر اتدی مهرمنیر حالدن خبردار اولنجاق عابده
جواب ویردیکه اگرچه که نورده بی نظیرم ضیای
عالم افروزده دی قوت وصاحب تنویرم قوتیم
ازانم زورده امثالم یوق ذاتم برکو هر یکدانه یم فریدم
پادشاه انجم حشمت وشوکتنم وحیدم لکن سحاب
النده زبونم ابراوجندن ابرولرم دوکلدی بیرم
قامتنه نونم صحن فلکنه خرمن جرمم دنیادن وسیع دفرودن
اولوب میدان سپهری برفاج ساعتده سرعت ایله
باصوب جرمم اماکف دکلو سحاب نورمه حجاب
ضیای عالم افروزمه نقاب اولور خبرتم کف جرمم
سحاب بندن قوی برزور درکه بن انک پرده بنه

آتشی ایچنده گزلنوب سنورم قزدلق اگه ویردیوجك
عابد سحابه مراجعت ایرایره خطاب ایله الفت گوستروب
ماجرای حکایت ایلدی سحاب حقیقت حالدن خبردار
اولیجاق عابده جواب ویردیکه شمس راست سویلر اگا نسبت
نزدرم مقدر نوری پنهان اتمك خصوصی بکا مسخردر اما بنم
باد الندن حالم پریشان ضربت پرهیبتی ایله جسم ریزه
ریزه وجودم ذرائه بکا ندرا نون صدماتی ایله قرارم
یوق جویانم شب وروز شرقدن غربه غربدن شرقه
پویانم قوتم اول بندن پهلوان وزدر ده آوردر قزدلغ
اکا ویردیکی عابد باد ایله همدم نسیم ایله محرم اولوب
کشف راز ایلدی بیل جوابه متصدی اولوب بلی
افاقده قوه تم مشهور قوم عاد ایله حکایاتم اوراقده مذکور
و سطوردر سلسلهٔ حرکاتم ایله دریالر جوشان موج
جبلری متحرك وخروشان و سرگردان اولور بساط
سطوتم روی زمینه مفروش اولیجاق دم آخرده جبال
عهن منفوش کبی اوجاغی معلوم اولوب گوش هوش
مدهوش ایکن شمدی طاغلره حکم جاری کوهلرکردهنه
خوف وخشیتم ساری دکل جبالی یرلرندن ازاله ایچون
ندکلو قوت وزور ایله اوزرلرینه مرور ایلسم برلرنه

بك طوروب انك صالمزلرنه قدر جوست وجوی
ایله صدا وطنین ایلسم قولقلرینه المزلر طاغلر بندن
قوتلو کوهلر وقار عظیم ایله غایتده صلابتلودر قزدلغ
نزدجنه اگلر اولی قدرنك ارتفاعنه طغلرا علادر دیوجك
عابدك عزمی صوب جباله اولوب برکوه شکوه عرض
حال ایلدی کوه عابدك تقریرینه گوش ادوب
مرادنی معلوم ایتدکده کلمات بادی تحقیق ایدوب
بلی کمال قوتم سنگینم رفعتم جواز قرینم قوتم و
دخشمتم صاحب وقار زمینم دردنم خزینه سنده
احجار ثقاله نهایت بردنم روضه سنده اشجار بر نهاله
غایت یوق اما موش خاموش تقیه فردشك تیغ خاك
تراشی اوجندن بدنم مجروح انك دندانهٔ چالاکی
چاك چاکندن معلیم اولان بقراز قلمشدرکه
مذبوح اوله صورتا جرمی ضعیف کورینور ولیکن جرم
ده قویدر جبر ایله دردنمه گندویه مسکن ضرب
دست کوکلم وقلبم خانه‌سن اوزنه وطن اتمشدر
دست جورندن کریزه مجال محالدر بدنم برگوشه
یوقکه انك سیلی تنم حجره لرندن برمحل گورنمزکه
اندن دلیلی اولمیه برعیار انگیزدرکه وجودم خزینه سنه

راه بولوب نوشه محزونی نباه ایدر بروزده خاک ریزدکه
درونم دفینه سنع محفظ اولان ترابی لکه کوب
دبابحال ایدر سرای ارضک نقاب روزن کیسی
اقلیم خاکک محکومی اولوب تحتی تخت زمین اول
دیارک پادشاهسی در دیو مآثر موشی تقریر ایلدی
عابدک گوشی بو خبر ایله مدهوش اولوب فارغ
احضار ماجرای علی التفصیل بیان و عیان
ایدوب بر لاله رخ قرده سیمین بدن مسک بوی
دخترم وار در رضاسی بر پهلوان زورمشت دلاور
چالاک و قوی پنجه همسر اولمقدر برایین صدف
آیین اولنه حقایق قرین ایله مقرر و محقق اولدیکه قوه بازوده
سن جمله دن مقدم و متوسین فرزم سکا لایق اولمک
انک رضاسنه موافقدر دیوجک موش جواب
ویردیکه سلّم بازار قوتم گرم دستم آهن و حدیدنرم
ایدر موش ایله انسانک نه مناسبتی حیوان
ایله اهل نطقک نه شاکلتی اولورازدواجدن
مراد نتاج نکاحدن مقصود نقود تناسلدر رواجدر
ویدی مگر مجبوبه دخی اول مجلسده حاضره اولوب
محاوره موشه گوشی طوتوب مقالاتنه تحسین

وآفرین ایدوب حسن جوابنه عاشق اولمش محبت روضه‌لرنده
نهال و داده حضرت کلوب مودت گلستانلرنده غنچه اتحاده غلبه ذوقی
ایله شکفته لک عارض اولوب عابده نیاز و تضرع ایله توقع ایلدیکه
دعا ایده کنده دخی موش اولوب عاشق ایله معشوق وصاله
محب ایله محبوب اتصاله ایرشه لر عابد مقبول المناجات
حق درگاهنه رفع حاجات ایدوب ال قلدروب دعا ایتدی
ابواب قبول گشاده ایدی حاجتی قبول اولوب صورت
انسانیت اول ساعتده متبدل اولوب دختره باشه بهان
شکل فاره یه متحول اولدی عاقبت الامر مقصوده ایر
دیلر عابده وداع ایدوب دلوکرینه کیردیلر عابد تفکر ایلدیکه
هر برشینک اصلی جمله امورا صلنه راجع البشر عقلا قانون مشهور
وشایعدر دیوب خاطرینه خطور اتدیکه کندویه مناسب
بر خاتون اله جان یولداشی اوله جوارنده برصالحه خاتون
بولوب عقد نکاح ایلدیلر اول خاتونده کندو کبی پارسا
زاهد عابد بر وجهله مستوره وصالحه ایدی ضمیرنه
بومعنی لایح اولدیکه انلرکله مشوره رت ایدوب نصیحتی
ایله عمل ایلیه جمله جاجادن اول اول بو خصوصلک شادپسنده
انسب واعلادر دیو ستوره یه کشف رازایتدی
خاتون حقیقت حاله واقفه عابدک دعاسی قبولنه عارفه

اولدی نقصان عقل مقتضاسنجه کندویه عابد اولور
منافع تحصیلنه اوشدی عابد ایتدی بلورسن دار
دنیاده سندن اوزکه محرم جهان غابنده وجودکدن غیری
همدم یوق چشم جمالوکه روشن جانم وصالنه تازه کلشن
وراز نلرک باغ وبستانی تفرج کاه کلستانی خاتونلرک
کلزار جمالیدر کوکلم کوزینک روشناسی آیینه رخساریکه
خاطر غلمینک کشادی استماع حسن کفتاریکه درسن نیم سک
بن سنک جان سنک درتن سنک خدای تعالی دن
استه که جاریه نه جمال جمیل حسن بی عدیل ارزانی
قیله که بقیهٔ عمر زندکانیده انوکله مسرور اولم سندخی
شاهد دیدار دلفروزم ایله شاد وخرم اولاسن ویدی
مستورهنک سوزی عابده تأثیر ایتدی فی الحال
جناب حق جل ذکره دست نیاز قالدروب دعا ایتدیکه چهرهٔ
نکارده حسن بدیع آشکار اوله خاتونه بر لهجه وصورت
ویره که سائرندن ممتاز حسن جمالده بی انداز اوله
عابدک دعاسی تیر هدف اجابته ایرشدی
صباح اولوب جامه خوابندن قالقدی کوردیکه شهر
ستان ایدی ماه اولمش خاک ذلتده اوان ایدی
تخت حسنه محبوب شاه اولمش قامتی سرو موزون

کورن جمالنه حیران ومفتون اولور کوزلری دل صیدنه دام
قشلری کمان کربکلری سهام رخلرینک هر بری غابنده
قمر ابرولری محراب حسنه ایکی موزون کرلطافنده جانه
شبیه کمال طراوتده حسن جهان افزوا ایله غابنده وجیه
عابد حمد وثنا ایله نعمت جلیله مقابله سنده شکرلر قلدی
حظ دیداری تماشاسی ایله بهره مند اولوب روزکار
کچوردیلر خاتونک جمال جمیلی روز بروز ترقیده تام دلفروز
اولدی اوانده حسنی عالمه مشهور صیت جمالی جهانده افتاب
پر نور کبی دیللرده مذکور اولدی طائفهٔ نسوان جمال باکمالی
طاقتک شاهدسنه مشتاق حسن بی همتاسنه آشفته
وعشاق اولدیلر کروه کروه زنلر قابولره دوزنلره صفابوب
محبوب کیدرلر اولدیلر حسنده عجیب شهرده مشهور دلفریب
اولدی برکون الینه آیینه الوب جمالنه نکران اولدی
قشلار هلالنه نظر صالدی عذار ملکونی دیده بر سحر و
دافسونی کوردی دلبسته وحیران قالدی دردن لوحه سنه
همخوان ضمیری اولاد وسواس وسوسه سبیلنه بشیر وعجیب
کبر باطل فکرلرینه رهبر اولوب خاطرینه خطور ایتدیکه جمال
زیاده مثالم نایاب جامع حسنه کوشه ابرولرم محراب
وجودم کوهری دردانه نیم زلف مشکینم دسمونی بویم عنبر

شمیم در بجون شاهلر ایله جفت پادشاهلر ایله همسر
وهم خفت اولمیم عابد مرد درویش نان جوین ایله دلریشو
دنیا نعمتلرینه محتاج فقر وفاقه ایله ذلیل واجدر بنم کردن
کافوریمه طوق ذرساعد بلور نیمه انواع کوا هردن زیور
ساق سیمینمه التونلو خلخال دمجوهر کمرکرک ایدی
خیس ایله زندکانی نه لایق دکولم دیو فاسد غرورلر ایشه
واندیشه قلدی عابد ایله مجنبلری هواسی سرد معیشت
اختلاطلری مزاجی برالم ودرد اولدی معظم سرایلرده
سکون ایله انواع اطعمهٔ لذیذه سودالرینه مفتون زر
بفت لباسلر ذیبالر حریر ویرنیان خلعتلر مکلف
بساطلرده خسردلر بیرلر ایله انبساط آتک ازرولرینه دوشدکه
عابد دل ازارلق لرعنا دستیزلر طرفه طرفه نازلره شیوه
لره باشلیوب شیوه‌لر ایدر اولدی عابدک حضوری
غموم واندوهه متبدل اوقات وساعاتی غصه وحزنه
تحول اولدی برنفر اطفال صغیری دخی وار ایدی
ستوع کبرندن وغرورندن انره خدمت اتمزاولدی
عابد اسیر عیال کرفتار اشوب وملال اولوب حقه عبادتی
زمانلری اولاد صغارینک تربیتنه مصروف جناب
حضرت الوهیته نیازی اوقاف اهل بیتنک مهماتنه

معلوف اولدی ایجاب ضرورت ایله ناچار ایکنجی حاجت
ایچون درکاه حقه ال اجوب نیاز ایلدیکه قامت ستوع دن
اول حسن بهجت مسلوب اولوب چهرهٔ انسانیتی لیلجهٔ خرسه
مقلوب اوله تضرعه اجابت طرقلری مفتوح ایدی
جناب حقده دعاسی مقبول اولوب فی الحال خاتون
صورت حیوانه متشکل اولوب شکلده برآیو اولدی
خانه دن اخراج ایتدیلر سرای شاهی استیان دون
اسواق وبیابانده دوشوب زبون خلخال زرین ایله طوق
دکرارزد ایدن ناقص العقل وابله مزبله زارلرده ملکین
مظاهر ناله وانین اولدی متصل خانهٔ عابدی دور
ایدوب قپوسندن دور اولمزدی استانسنی خاکنه
یوز سوروب کوزلری یاشنی سیلاب آه وانین وزاری
سین اشیدنلرک جکرلری کباب اولوردی عابد اطفاله
خدمت ایله طاعت حقدن بعید خانه سنک کلفت ومشقاتنه
صرف اوقات ایله حزن شدید ایچنده اولدی ضرورت
حال ایله اوچنجی سؤال ایچون جناب حقه تضرع وتمنی
ایلدیکه خرس حربصی وضع سابقنه تحویل ایلیه قبول دعا
موعود ایدی اول انده خرس اول که بشره سی ایله
آدم لیجهٔ قدیمی ایله متشکل وعابد محرم اولدی جبین

بنازی خاک مذلته دوشب شکرلر و سوسه ابله امتثال ایتدکده
نادم و پشیمان اولوب جان ابله اطفالنک خدماتنه قیام
کوستردی عابدلکدن طاعت الهیه اولوب لیل و نهار
عبادت و اخلاص روزکار کچوردی بو قصهٔ غریبه
موجب عبرت حکایت بدیعه مستوجب انواع نصیحتدرکه
عابد مشورهٔ نا اهل ابله ایتدی فرق بیلق عبادتنک
فانوسی هباء منثور حق درکاهنده زیور قبول ابله مقبول
اولیجق حاجاتی ضرورت ابله ضایع اولمغله مرادانی
شیشه لری مکسور اولدی رفاهیت و حضوردن دور
آخر حکایه دوشدی دیوب حکایه یه تکمیل ایلدی یوسف شاه
بک ذوقنه کیدوب منقبه خانه احسانلر ایلدی
چون صباح اولدی یوسف شاه اسکله یه کلدی
کوردی قایق کلمش بر مقدار اکلندی قایق کلدی
عجبا نیچون قایق کلدی چو اندیشه ده قالوب کیرو خانه سنه
کلدی و اول کیجه احبالردن برزاننک نقل ایلدیکی
اول حکایه حکایه بر پادشاهک ندیملری مصاحبلری
اراسنده اختلاف دوشب اشیانک غایت ابله
پرامزی اشدی ندر دیمشلر بعضیلر پرامز خاتوندر
کمی ایتمشلر سوء خلق در بعضیسی اشیا پرامز قوکشیدر

دیمشلر سوزلری بو اوج مرتبه ده قرار ایدوب لکن رجحان
قنقیسنده ایدوکنی تمیز ایتمیوب حاکمه محتاج اولمشلر
مکر پادشاه سیره نیت ایدوب طشره چیقماق اوزره ایمشلر
پادشاه ایتمشلر بول اوزره اول هر کیمه بولنلورسه انی حکم
ایده لم هر نه دیرسه راضی اوله لم اختلاف و نزاع برطرف
اولسون دیو بیورمشلر مصاحبلری خوش دیوب سوار
اولدیلر اتفاق شهردن چیقوب اول بولنه قلری ایل قری
دن بر پیر ایمش مرکبنه طبراقدن دوزلمش دستیلر یوکلدوب
شهره صاتمغه کیدر ایمش ایتمشلر بزم ارامزده بر خصوص ایچون
اختلاف اولدی بزم عقلمزده امتیاز نه قدرت رجحاننه
ملکت کورندی بر حاکمه مراجعت لازم کلدی عهد ایتدک که
اول بولنه دغمزکمسنه یی حاکم ایدوب انک سوزیله ختام
ایده یوز سن بر پیرسن پیرلرک نیده بی تکلیر حکمنده
صاحب تدبیر اولورلر فکرلری صایب عقللری ثاقب در
قلبلری آیینه سی غباردن پاک ادراکلری درجاتی
همسر قباب افلاکدر سئوالمزه جواب ویرسک سنی کا بیاید
ایده لم شبهه مزحل اولورسه کلامنی فصل الخطاب ایلیلم
دیمشلر پیره ماجرای تقریر ایدوب اوج خصوصک قنقیسی
پرامزدر بیان و عیان ایله دیمشلر پیر مکرسنده حکمتده

بی فکر سوزده کمالاتی مهر ضمیر هر حالدن اگاه و خبیر ایمشلر
ایمشلر سؤالکزه جواب اسان شکلوکز حلنه امکان واردر
اوچ امورک برنجی رجحان مقرردر برامز خاتوندن طلاق
ایله خلاص ممکن مفارقت ایله ادم دائرهٔ حضورده تمکن
اولور برامز قوکشی اگرچه دشوار بلای جان وازار دردلی
اندن دخی نجات میسردر اوی صاتمق ایله قورتلور اما برامز
خوی نه عورته بکزر نه برامز جاره دنیای گشت ایدرسک
بولنمز الحاصل اول بربلادر جمله دن اشد برعذاب
الیمدر الکا بوقدر حد و عد بد خوی ایله ادم سیه روبرامز
خصلت ایله مردم پرغصه و غیغوردر بد خو یله طبیعت عذاب
ایچنده محبوسدر بدخو بلوادمک طالعی منحوس البشری
معکوس درخوی بد شناده اسیر نسیم سرده معوقدر ادم
بو بدرربرده بکزر درد بی درمان دشمن بی امان در
دیوجک پادشاه کلام بیره افرین بیله اولانلر جمله سوزینه
تحسین ایلمشلر پادشاه سخن دان ایمش ضمیر منیرنه بیرک
سوزی تأثیر ایدوب ایتمش نه استرسن خاطرک نه ایله
شادولملک اوی کلبهٔ ویرانه بکزر نه ایله اباد اولور دیمشلر
بیر زیاده نازک ضمیر کمالی ایله اهل وفا و صاحب تدبیر
ایمش دیمشکه پادشاهم ملوک عظامک اهل کماله رعایتی

ایکی لشنه ایله اولور بری مناصب ومراتب احسانی بری
مال ومنال وعوائد امتنانی ایله در بوکمینه کونه منصب عطا ایدر
سکوز حالیا جمله بنی لرکوز برلو یرنی در برلیسنه معزول اولمق
لازم کلور دراهم ودینار عنایت ایدرسکوز خزانهٔ عامره یه
نوعا نقصان کلور شمدی نوروز زمانیدر جمله نواب
کامیابکوز جناب شریفکزه هدایا پیشکش چکرلر کمینه بنی
کوزک ظهر مرکب ده محمول اولان دستبلری صاتمق
ایچون امر عالی اولورسه فرمان بیوریله عتبهٔ علیا کونه پیش
کش چکان بکلر کوزک هدایاسیله قولوکز دستبلرندن
برسی بیله اوله او بهانه ایله جمله جاری لرصاتلور کمینه کونه
نانی حاصل اولور بنی کونه قناعت کلور دیوجک پادشاه
تکرار تحسین ایدوب امر ایدرلرکه نوروزده درگاه معلالرینه
چکلان اقمشه و امتعه ده البته بیرک دستبلرندن بیله
اولمیجه اول هدایه مقبول اولمیه بیر طابو قیلوب پادشاه
د مصاحب لرینه بیرک جواب وکلانی خوش کلوب
اصابت اراسته تعجب ایلمشلر احوال بیر بین الجمهور مشهور
اولوب هر دستی یه بر التون ترخ ایلیوب هر کس
مقدم برر دینار ویروب برر دستیلر المشلر دستی لری
وافر صاتلوب مستوفا التون نه مالک اولمشلر پادشاهک

بی تقیر سوزده کمالاتی مهر ضمیر هر حالدن آگاه و خبیر ایمشلر
دیمشلر سؤالکزه جواب آسان مشکلکز حلنه امکان واردر
اوچ امورک برنی رجحان مقرردر برامز خاتوندن طلاق
ایله خلاص ممکن مفارقت ایله ادم دائرهٔ حضورده تمکن
اولور برامز قوکشی اگرچه دشوار بلای جان وآزار دردلی
اندن دخی نجات میسردر اوی صاتمق ایله قورتلور امابرامز
خوی نه عورته بکزر نه برامز جاره دنیای کشت ایدرسک
بولنمز الا جاره اول بربلادر جمله دن اشد برعذاب
الیمدر الا بوقدر حد وعد بدخوی ایله ادم سیه رو برامز
خصلت ایله مردم پرغصه وغیغوردر بدخو یله طبیعت عذاب
ایچنده محبوسدر بدخو بلوادمک طالعی منحوس البشری
معکوسدر خوی بد شناده اسیر نسیم سرده موقت ادم
بویدر بر ده بکزر درد بی درمان دشمن بی امان در
دیوجک پادشاه کلام بیرا آفرین بیله اولانلر جمله سوزنه
تحسین ایلمشلر پادشاه سخن دان ایمش ضمیر منیرنه بیرک
سوزی تأثیر ایدوب ایچمشه نه استرسن خاطرک نه ایله
شادلولمک اوی کلبهٔ ویرانه بکزر نه ایله آباد اولوردیمشلر
بیر زیاده نازک ضمیر کمال ایله اهل عرفان وصاحب تدبیر
ایمش دیمشلرکه پادشاهم ملوک عظامک اهل کماله رعایتی

ایکی لسنه ایله اولور بری مناصب ومراتب احسانی برک
مال ومنال وعوائد استنانی ایله در بوکمینه کونی منصب عطا ایدر
سکوز حالیا جملهمز لرکوزیرلوبزنی دربرلسنه معزول اولمق
لازم کلور درا ایام دوبنار عنایت ایدرسکوز خزانه عامره یه
نوعا نقصان کلورشدی نوروز زمانیدر جمله نواب
کامیابکوز جناب شریفکزه هدایا پیشکش چکرلر کمینه بنم
کوزک ظهر مرکبده محمول اوان دستیلری صاتلمق
ایچون امر عالی اولورسه فرمان بیوریله عتبهٔ علیا کوزنه پیش
کش چکان بکلر کوزک هدایا باسیله قوللوکز دستیلرندن
برسی بیله اوله اوبهانه ایله جمله جاره لرصاتلور کمینه کونی
کانی حاصل اولور بنم کونی قناعت کلوردیوجک پادشاه
تکرار تحسین ایدوب امر ایدرلرکه نوروزده درکاه معلایه
چکلان اقمشه وامتعه ده البته بیرک دستیلرندن بیله
اولمیجه اول هدایه مقبول اولمیه بر طابوقیلوب پادشاه
ومصاحب لرینه بیرک جواب وکلا لی خوش کلوب
اصابت اراسته تعجب ایلمشلر احوال بربین الجمهور مشهور
اولوب هر دستی یه بر التون نرخ ایلیوب هرکس
مقدم برر دینار ویروب برر دستیلر آلمشلر دستیلری
وافر صاتلوب مستوفا آلتون نه مالک اولمشلر پادشاهک

وزیرک ذاتنی کمال عرفاندن خالی بالطبع فضایل و
معارفدن تهی وعاری ایمش پیرک حکایتنی ایشدوب
استبعاد وتعجب ایدوب طبیعتنه مرکوز اولان دنائت
وخست ذاتنه مجبول اولان رذالت وخفت مقتضاسنجه
پادشاه پدایانسنه طپراقدن دوزلمش بر دستی بیله
ویرملک نه مناسبت اولور دیو غضب ایدر کلمات اکثر
توابعی ایچنده البته سزک پدایا کوزه ده دخی بر دستی اولماق
لازمدر شمدیدن الالوم سکره بولنماز پادشاه النه زاولان
پدایایی قبول ایتمامک محقق در دیمشلر ضروری اولوب
وزیر طرفندن پیره آدم واروب دستی طلب ایتمشلر پیر نازک
ضمیر ایمش وارن آدمه دستیلرمزک نرخی بر التون ایدی
انلره یوز التون نه ویرورم دیمش آدملری کلوب تقریر ایدیجک
وزیر غایت مرتبه ده انجنوب غضب ایلمش آخر الامر الحاق
ضروری اولوب یوز التون کوندرمشلر پیر عناد ایدوب
اهل کبره کبر یا تصدق در دیدکلری کلام ایله عامل اولوب
دستی یی انلره بیک التوندن اکسک ایله ویرمزم دیو
مصر اولوب توروز دخی ایرشوب وزیر چاره وناچار بیک
التونی کوندروب الوک دیمش پیره طمع غالب اولوب
بیک التونه دخی راضی دکلم بر شرطم دخی واردر انسوز

ویرمزم دیمش ندر دیو صورمشلر ایمش پادشاه حضورینه
دست بوس ایچون واردقده وزیر بحق البته ارقه سنه
الوب کتورسون بو شرطه راضی اولورسه ویرورم دیمش
فرط ضرورتدن وزیر بو شرطه دخی قبول ایدوب اول
وضع ایله حضور شاهه وارمشلر پیر ایتمش پادشاهم
خوی بد عجب حمل ثقیلدر آدمی بو مرتبه یه ایرشدیرر
اشراشیا ایدوکنه حکم ایده کم ثابت اولدی دیوجک
پادشاه تبسم ایدوب پیرک کمالاتنه انواع تحسینلر
حسن تقریرینه آفرینلر ایلمشلر وزیرک عزل ایدوب
وزارتی بیر حکیمه صدارتی مشیر حکمت بذیره تفویض
ایلمشلر عالم معمور چهره ملک پر نور مملکت دار السرور
آخر حکایه — اولمشدر والسلام دیوب حکایه یی تکمیل ایلدی یوسف
شاهک زدفنه کیدوب جانم افندم احسان ایدک
بر حکایه دخی نقل ایدک دیدی مزبور باشم اوسته
اول حکایه — دیوب حکایه یه بشلدی   حکایه   ایکی دانشمند
سوخته لری آتش علمک افروخته لری هنگام جواب
وسؤالده بربری ایله بحث وجدال ایلدیلر بری ایتدی
من جد وجد کلامی درست در هرکارده جد واهتمام لازم
حصول مقصوده سببی جمیل مهم در اسبابه مباشر اولنوز ایسه

اولمز آخری تشویش دربرسی ایتدی جد وجهد لازم دکل
تحن قسمنا کلامی بنم خواجم واستادم در مطلوب ومرام
حصولنه استنادم اکا در ارباب حقایق واصحاب دقایق
یانلرنه نتیجه سی بیان برلره تیزی پرتاب درمی در
لقد برحق مقسوم اولان رزق بلکان ایرشور جد
واهتمام هر برده فوز وانجام اولمز اولوک دخی مجلا اولور
دیدک تراطری ششد حصومنلری فوق الحد والغایه
اولدی برکون من جد وجد کلامنی ترجیح ایدن سوخته کرد
معارض ایله جنکه ایکن ایتدی به جاهل اشته شمدی
ایکمز بیله اجلر غدا به محتاج لردز بن بوکون سعی واقدام
ایت یم بر باغلو کوزلو پلاو پشردوب محصل المرام اولالم سن
تحن قسمنا کلامی ایله آج وناکام اول دیدک مکر اول سوخته
نک بر خوجه کامکار اشناسی مرد عاقل وهوشیار دوست
بالنواسی وار ایدک سوخته اکا واروب تحن قسمنا کلامی ایله
نصیب تمنا ایدن معارضی ایله جدال لرلی حکایت
ایدک اشته بوکون بو جهله ماجرا اولدی کیجه سیزه
طوب مهمان اولورز حضمه الزام ایچون بزه لطیف ودرحنا
طوسو فانلو کوفته لو دانه برنج پلاوی احضار ایدوک دیو
نفرجلر ایلدی خواجه دخی بوله دیو ضیافته وعده ایلدی

ایکیسی بیله اول کیجه واروب خواجه یه مهمان اولدیلر خواجه لطیف
وظریف احواله مطلع صاحب وقوف لطف ده شریف ایدی
لذیذ وصافی روغن ایله باجمله انواع تکلفات ایله مصنوع
دیخته پلاو احضار ایدوب بر رنکین جینی نک ایجنه براودج
التون قویوب اوزرینی پلاو ایله مستور ایلدی معف ده
ایکی دورلو طعام اولدی اوزرنده آق پلاو ایچره دسک وزرده
تحن قسمنا دیان سوخته نک حصه سی اول زرده ایدی
وقت طعام ایرشدی صاحب خانه قونقلره سفره کتوروب
بذل خوان اتدی من جد وجد سوخته سی جناب حقه شکرلر
خواجه یه انواع تلطف ایله ثنالر دعالر ایلدی پلاودن
وافر مستوفی اکل ایدوب قارنی تنها طویدی اما زرده
خصوصنی اصلا طویدی تحن قسمنا سوخته سنه غلبه ایدوب
ایدی احمق اشته جد وجهد خواجه سندن سبق بوله
النورسن باق طوربن سعی واهتمام ایدوب دردجوعه
دوای تمام ایلدوم تحن قسمنا ایدی ایله آج وناتوان
اول دیدی بیچاره ظاهرده مغلوب اولوب درونده
جناب حقه اعتماد ایله قوی دل ایدی اجلغه صبر شکل ایکن
کندو یه جبر ایدوب بلای جوعه تحمل قیلوب مذهبندن
رجوعه رخصت ویرمدی سفره یی قالدردیلر صاحب خانه

ایتدی خواجه دیواسنده مصرا ولوب شام ایجنده آج قالوب
مصر بلاده کرمه شاید کیده رک مضطر اولوب تعیینی
الله دیوجینی بر له اول بلادی یاننه قبوب کندی طوق
اولان سوخته حوصله انباری دانه بریج ایله مملو یالکوز
جادی اول یدی قاری طوق حضور ایله یاندی اویودی
سوخته دره سند آج و ستمند جشمنه خواب حضور حرام کارنه
کاهی پشیمان اما کوزی دانه بریج جینی سنده مدام صباحه
قریب اولنجه صبر وآرام ایلدی سن جد وجد سوخته سی اویقو
دن اویانوب قالقدی کوردی ندیم نحن قسمنا بسطاط
نذمده هنوز بیدار اجلق بلاسی جاننه کار ایلمش مضطرب
الحال در ایتدی بهی جاهل قوری غیرت آدمی زبون
لج وعناد کشی ننک قامتنی نون ایدر شمدی یارکن
دعوا کیم مال کورندک سنیز وبجوج لقدن نولوریلادی
مدال دیوجینی بی اوکنه سوروب بسط مقال ایلدی بیجاره
زیاده آج وکرسنه ایدی ضرورت ایله کروسنه دوکوب
انصاف بوزندن بلاده عاشق ایدی اکینه قاشق اولوب
برکیی اولوب بلادی دبر در کن کوردی بلادک
التی التوندر همان نحن قسمنا دیو اوزرینه دوشوب
برنجدن التونی افراز ایلدی شهباز رجا ایله میدان

توکلت آدجی ایدی آوجی طلوزر اولدی سن جد
وجد سوخته سنه خیرت رنج وطلب اشفته سنه کمال
وبسته کی دضجرت کلدی کاه اوتورر کاه طلورر غصه وغمدن
کاه یاتور کاه یورر بهی جاهل نه عجب طلویم اولدک مذهب
سنک ایمش هب ذهب سکا نعیب اولدی دیو
اعتقادندن رجوع ایتدی فی الواقع طبایعده اختلاف
محقق کی نک آیینه قلبی غبار شک وریب ایله پر عیب
کی نک مرآت مصفی مانندی پاک وصافدر شوبیه
اولان قلب جمله امورده اسبابه مستند اولور بن
تغیرک کوکلنی افندم ایله شن اولور دیوب حکایه
بی تمام ایلدی یوسف شاهک بشرادن التونی آخر حکایه
الوب کتدیلر چون صباح اولدی یوسف شاه
قالقوب اسکلیه کلدی کوردی قایق یوق قراری
قالمیوب بر سائر قایقه بنوب عزم خانم ایلدی
یوسف شاه قایقجی یه ایتدی جانم قایقجی سن قنقی
دیاردنسین وقنقی دیارلری کزدن وباشنه نه کلدی
نقل ایت کورملم دیدی قایقجی ایتدی بهی او خلوم
باشندن چوق سر انجام کجدی ولکن بر غرایب
حکایه نقل ایدهیم دیدی حکایه برحالک اول حکایه

نزاشی کلوب بربر دکاننه نزاش اولمغه کیدوب بربر
کوردکه بر سرسیم حمالدر بر بر حماله نزاش ایدر حمالک
بشر عدد یاسی اولوب بربره ایدرکه جانم بربر بو
سفر بشر اقچه م دار بر دخی نزاش اولورسم زیاده
دیررم دیدک بربر معنی دکل اکر خرجلغک یوقیسه
آل سکا خرجلق ویره یم دیوب قرق عدد یاس ویردی
برکاغده دخی توز ویردی حمال ایسه دی بو توز
نه در دیدک بربر ایشدیسن بو توزی یه وجودینه
چوق فائده اولور دیدی حمال همان توزی یدی
قرق عدد یاس الدی دکاندن چیقوب کیتدی
حمال ایسه دی نزاش اولدم قرق یاسم وار باری
برده حمامه کیده یم دیوب طوغری حمامه کلدی صویونوب
ایچرو کیردی همان ایکی عدد تلاک کلوب حمالک
باشنه اوتوروب اکرامه باشلدیلر حمال کوکلندن
ایدر بو اکرام قرق یاس یه اولمز عجبا بنی برآدمه می
بکزه درلر دیو خلجان ایدردی حماله پاک یونوب
جامکانه کتوردیلر برای ارکابره او طرتدیلر براوشاح الده
مجوهرله طاقم چوق حماله دیردیلر براعلا بوغچه اسباب
حمالک اوکنه قودیلر حمال ایشدی بو اسباب

کمندر ایسه دیلر افندم سنکدر حمال ایدر بو اسباب بنم
دکل بن اسبابمی بیلیرم بو دکل دیدی ایسه دیلر امان
افندم احسان ایدک بو اسباب سنکدر دیوب
حماله کیدردیلر حمال کینوب کوردیکه جبلری التون
طولو در همان بش اون التون براغوب طشره چقدی
کوردیکه براعلا طوناتمش آت حمالک اوکنه کتوردیلر
حمال ایسه دی بو آت کمک افندم سنزندر دیوب
حماله آته بندردیلر طوغری بر قوناغه کتوردیلر حمال اندن
اینوب یوقری چقدی اوشاغلر حمالک حضورنده
دیوان طوردیلر حمال ایدر کوکلندنکه جانم بو قوناغ کمندر بنی
بورایه نیچون کتوردیلر دیو خلجان ایدردی اوشاغن بری
ایسه دی افندم سنزی حمام اچندی باری حرمه تشریف
ایدک دیدی حمال خوشه اولور دیوب حرمه کیردی
همان خانم کروب وای افندم بیورک دیوب اکرام
ایدوب قهوه التی طعام کلوب یدیلر اندن اخشام اولوب
خانم ایله دوشه که کیردیلر ایکی دفعه مجامعت ایلدی حمال
ایسه دی خانم جاریه لر قنی کیتدی دیدی خانم
ایسه دی افندم مکانلرینه کیتدیلر نه استرسکز ام
بیورک دیدی حمال ایسه دی قدم خانه یه کیتمک ایجاب

ایسه‌ی خانم تعداد الوب قدم خانه‌یه حمال ایله گیدیلر
حمال ایکی دکیروب چوللوب ایدیست بوزارکن حمالک
الکسنه برقاچ توقات اوردیلر برده حمال گوزینی
آچوب گوردیکه حمامک گوبک طاشنده چوللوب اوتورر
درلرکه بهی ادبسز آدم ایکی کره عبزایه واردک سنی قیقیدر
دیو برشی سویلدک شمدی قرشومزده اوتوردوب
بلدرسن بغل قرشومزدن ادبسز دیوب حماله ضرب
ایلدیلر حمال گوردیکه نه خانم وار نه قوناق وار بلدیکه
بربرک ویردکی توزده ایمش بوکیفیت همان بدم
باک ایدوب عشره جیقوب گتمش دیدی قاپوجی
آخر حکایه حکایه‌ی تمام ایدوب بالی به یوسف شاه گلدی
گوردیکه جاریه‌لر اوکه سئوال اوزره یوسف شاهی
الوب حضور خانم ایلدیلر خانم یوسف شاهی گوروب
ماشاءالله بکم صفا گلدک خوش گلدک دیوب
اکرام ایلدی جاریه‌لر مجلس آماده ایدوب عشرته
مباشرت ایلدیلر خانم ایتدی بکم سکا برحکایه
نقل ایدیم دیدی یوسف شاه احسان
اول حکایه ایدرسکز دیدی ٭ حکایه ٭ زمان ماضیده برصیاد
خوشی صید ایدردی اتفاق برگون برسرچه طوتوب

دانه دوشردی قدرت الهیه ایله سرچه دلان اچوب صیاده سو
یله که بن هوا فراغتله فارغ البال ادجرکن بنی گرفتار اوندت
روزکارمی بریشان ایدوب بنی آشفته وزار ایتکدن مراد
ومقصودک ندر جان ازارلق ایوبیشه برآزاده طوتوب
جبر ذار ایتمک سرد رانجام اولور اندیشه دکلدر دیدی
صیاد ایتدی حق تعالی قوشلری انسانه طعام لحم لزیذ
طعمه وادام ایلمشدر سنی بوغزلیوب اتوک گنده دمه قوت
ایدرم دیدی عصفور ایتدی سن اتات قلیل لاغر ضعیفم
لحمک شاف یوق استخوانم کمسنه یه خوف اولور
دکل در تخیفم وجودمی گورنان همان بال ویردر وار
لغم همین براوچ بوکدر بنی ذبح ایدوب یوق ایتمکدن
ایسه سکا اوچ سوز تعلیم ایدیم بنی بوغازلیوب
یکدن نافع اوله وفائی دوکب بنی هلاک ایلدن اولی
اولسون دیدی صیاد ایتدی اول سوزلر ندر سویله
سرچه ایتدی فوت اولوب گتمش نسنه‌لره نادم
اولوب غم چکمه دالوک ایرشیوب قدرتک اولدقدن
نسنه‌لری طلب ایلمه وهراسنده دلک سوزی
کرچک صانوب انانمه صیاد سوزلری بنی بکنوب
ایوپند ونصیحت واقعا بونلر ایله عمل ایتمک سخ بوغاز

يوب يلك دن يك در د بو سرجه ازدا ايلدى اول محلده
بر ديوار وار ايدى سرجه او زرينه قونب ايتدى
بنى بو غازليوب يلك بابن اولان مراد وك تمام ايديك
نور صانع قازبرده سى قدر بر انجو وار ايدى الوب
عجب طويم اولور دك غفلت اتدك ديدى صياد
بو كلامى اشيدوب خاطرينه پشيمانلق و ندم يوروب
سرجه يه ايتدى كاجون ايله در كه سنى مقفص حبسم ايله
سوف صويله قونق ليم بيانه كنه ديدى سرجه ايتدى
اى جاهل نه عجب احمق ايمشسن سكا نصيحت ايتدم
استندك اول بند ايله ايشرا اتدك سكا ديديم كه ندنه
رنك اولدوغى لسنه طلب ايتمه بن بر دخى الوكه دوشمك
محالدر انى تصور ايله يهات فرصتى فوت ايليان لر الم
آينه سنده چهرهٔ مقصودى كورمز سمند مراده سوار ايكن
اينوب بندن قاچور انلر نادان دايله ميدان آمينده اريق
اول انك طورينه ابرمز دهم سكا بو اسنند وكمك
سوزنى انانه ديدم بنم حوصلهم قازبرده سى دكلو انجو اولورش
بنجون نصيحتم ايله متنصح اولدك عقلك يوغمش ديدى
ديواردن اوچوب كندى فى الواقع كشى فوت اولوب
الدن كيدن ايش غصه دغم چكلك شور يرزه حاصل

ايمداية توب عبث يره تحمّل المك در طاقت وقدرت
اير شبهان خصوصى ارز وانك اوجر قوشى طوتزم ديو
اوردنه دو شب كتكدرد بهراسنندوكه سوزى بيزان
عقله اوروب صحيح وسقيم ايدوكنى بلدين دنفع ونفرى
فهم اتدين انوكهٔ عمل تيز بعلور بيناد ربى تملدرلى افرمكانه
بوشت اوغلان بق بن سنى اولدرمدم سنك
سرجه قوشى قدر عقلك يوقميدى سن لطائفى اوده
كتور مشمسين ديدى يوسف شاه انكار ايدوب
افندم بو سوز خلافدر بن قولك لطائفى كورمدم ديو
انكار ايلدى خانم كتخدا قادينى چاغروب ايتدى وارشول
سفينه اوغلانك اوينى آره لطائف انده مى ديدى
كتخدا قادين قالقه نوب يوسف شاهك خانه سنه
كلدى اوك ايچنى آرادى براوطه ده لطائفى كوردى
يوسف شاهك والده سى ايتدى جانم فرزندم اشم
بونه حالدر بو بلا كوب اوى آرارسكز ديدى كتخدا
قادين ماجرايى نقل ايلدى شمدى اوغلونك حالى
نه اولور مولا بيلور ديدى يوسف شاهك والده سى
فرياد ايدوب جانم فرزندم اشم اوغلوم اول الله صكره
سكا امانت دنيا وآخرت فرزندم اشم اول امان ديو

طفلی افندی اول کیجه انک مسافری اولوب اوچ بش احباب
ایله ذوق ایدرلر ایدی طفلی برا علا حکایه سویلر ایدی
* حکایه * سلاطین سالفه ده و خواقین سابقه ده بر خاتون اول حکایه
نک میاننده یدی یاشنده بر چوجق ایله یولده کیدر ایکن
بر حماله راست کلوب فریاد ایدر که بهی ظالم آدم سنک
خدادن خوفک یوقمی یدی سنه در بنی اوده براغوب
بر مکتوب یاخود خرجلق یوللامیوب بنی اولادم ایله بی
کس قیوب کتمک لایقمیدر دیو فریاد ایدر حمال ایدر
حاشا سن بنم بلدیکم خاتون دکلسین سنک ایتدیکک
بکا افترادر دیدی خاتون نه دیکدر سن بنم عیالم
دکلمیسین بنی یدی سنه براغوب آخر دیارده کزوب
شمدی کلوب انکارمی ایدرسین سنی ظالم طوتوب
شو حریفی ضابط حضورینه محاکمه اولایم دیوب حمالی
حضور ضابطه ایلدی اول وقتک ضابطی سؤال
ایدوب ندر دعواکز دیدی خاتون دیدی افندم
مرحمت ایدک شو صبیانه دین جاریه کزه شو آدم بنم
عیالم اولوب بنی یدی سنه بو چوجق ایله براغوب
آخر برلرده ساکن اولوب براقجه دخی کوندرمیوب
شمدی کلوب سن بنم اهلم دکلسین دیو انکار ایدر امان

رجا ایتدی کتخدا افندی حق الکریم دیوب کندی چون
یالیه کلدی خانم سؤال ایتدی کتخدا افندی ایتدی
فوقک لطائفی انی کوردم غایت زبون بی مجالدر اذ
اتشانه صاغ قله جغنی سو لابیلور دیدی خانم یوسف
شاه ایتدی نیچه یوشت شمدی بلانک نصل اولدی
سن هیچ بندن خوف ایتدیکمی قزلر شول اوغلانی
بو عون قابغیلره تسلیم ایدک کیجه دکزه براقسونلر دیدی
جاریه لر یوسف شاهی الوب بغچه نک وسطندن
جاری اناصو یولی اولان محله کتوردیلر بو بنونه ایچی
طاقدیلر همان کتخدا افندی قچوب یوسف شاهک
بوینوندن ایپی الوب صو یولینک بیوک طاشنی
قالدیروب یوسف شاهی صولاغمنه براقدیلر کتخدا
جاریه لره ایتدی اصلا نانم بوننی بلمسین دیو تنبیه
ایلدی یوسف شاه لغم مزبورده برو افر مدهوش
یاتدی اندن عقلی باشنه کلدی کاه یوزی اوزره
کاه یان اوزره لغمدن کیدر ایدی کیجه نصفی بر مزبن
بغچه یه چیقدی برو افرانی طوردی کوردی
قرشوده بر موم ایشغی وار انه طوغری کتدی کوردی
بر یالی شنلک ایدرلر و اول یالی میر عالم یالیسی ایمش

افندم عنایت مروت ایدک دیو فریاد لرا یلدی
حمال ایدر حاشا سن بنم اهلم دکلسین بن فلان اسکله ده
حمالم بنم اصلم آخر دیاردر بو خاتون نه بنم بلد یکم و نه بن
انک بلدیکیم بو خاتون بکا افترا ایدر دیو فریاد ایدردی
ضابط ایدر بهی حمال سن دلی اولمه بو آنه قدر هیچ دنوک
دارمیدرکه بر خاتون سائر آدمی طوتوب سن بنم عیالم
سن دیمش سنک ایندیکک ادبسزلک دیو حمالی
تکدیر ایدوب آل خاتون عیالنی کت دیدیلر حمال ایدر
بو نه حالدر بو هیچ اولمش ایش دکلدر بره خانم بن
سنک عیالک دکلم کل بو افترایی ایتمه بنم مملکتده جوجقلرم
وار سن بنی قوجه بلزمشسن بن سنک قوجن دکلم بنی
بو ابشدن خلاص ایله دیو زاریلق ایدردی خانم ایدر ابشنه
بن اثبات ایتدم سن بنم عیالم اولدیغنه دخی سن
انکار ایدرسن غیری یوری اوه کیدلم دیوب حمالی
الوب اوه کلدیک حمال تفکر ایدوب یارب بو نقل
حالدر بنم باشمه کلدی دیو خلیا ایدردی خانم ایتدی
ای اغا سن بنی یدی سنه براغوب کتدک کوریم
نقدر اقچه صاحبی اولدک دیدی حمال ایدر جانم شو یدی
سنه کلامی اور نه دن قالقیین بن خلیا ایدرم که عجبا

بن رؤیا می کورورم یوخسه خلیامی ایدرم یوق مجنونمی اولدم
بو حالی بکا عیان ایله زیرا بن دلی اولمق برایشه دکلدر
دیدی خانم ایتدی سن کندینی دارا و قوت دیوانه اولمش
سن هیچ بر آدم اهلنی بلزمی و اهل عیالنی بلزمی عقلک
باشنه یار ایله سکا یاز قدر دیدی حمال ایتدی پله پرنه
ایله اعطی بو قدن بر قری صاحبی اولدق باری کل برزوق
ایدلم دیدی خانم ایتدی عجله ایتمه شمدن صکره سن بنم
سین بن سنک دیوب خانم صندوغی آچوب بر کیسه
چیقاردی حمالک اوکنه قودی حمال کوردیکه هر جنس
اقچه واردر خانم ایتدی بق اغا بن یدی سنه ده بر طقوزام
نامشروع ایشلرالاره خدمت ایلدم بو قدر اقچه صاحبی
اولدم سنک کورهیم نقدر اقچه بیدا ایتدک دیدی
حمال ایتدی حمال اولان کمسه نک اقچه سی می اولور
بنم اقچه م نه اراردیدی خانم ایتدی جانم نه ایچون
صقلرسین اشته بنم اولان اقچه ایچون سنک ایچوندر
دخی اقچه مدر سنک بنم سنک دیدی همان خانم
شهوه نه کلوب حمال دخی آل اشاغه ایدوب برزوق
ایدلیلر خانم ایتدی جانم افندم کوره یم سنده نقدر
اقچه دار دیدی بیچاره حمال بلدیکه قورطولش بو قدر

بلندن کری جقاروب اودن بیك غوشلق التون
خانه تسلیم ایلدی خانم اول التونی کندی جلجه سنده کی
التونلر ایله برابر ایلدی ایتدی ایشته افندم بو التونلر
بزم عمرمزا اولدقجه کفایت ایدر سنك غیری حماللق ایتمه
آل سبزه ایکی التون اده مصارف ایت هم خرجلق ایت
یعنی جوق دیر سیم خرج ایدرسکز دیدی حمال مناسب
کوردب جار شویه کلوب سبزه وات وات الملك الوب
کلدی دق باب ایلدی خانم بنجره دن کمی استرسین
دیو سؤال ایلدی حمال ایتدی اودك اغاسیم آچ
قپویی دیدی خانم فریاد ایدوب قومشولر بر حریف کلوب
قپویی آچ بن بو اودك صاحبی یم دیو بکا حرف انداز
اولور جانم قومشولر شو حریفی قپودن دفع ایدك سز
بنم کیم اولدوغنی بلمزمسکز دیو فریاد ایلدی جوارنده
اولان قومشولر بر صویه آلوب حمالی یا بو جسنز فاجر دیلر
حمالك عقلی باشندن کیدوب خلیا ایدردی هم کیدردی
واقر کیدوب بر مزارستانه کلوب انی بر مزار طاشنه
طیانوب اوطوردی اما خلیا ایدر هم الی ایله اشارتلر
واغزی ایله سویلنوردی یعنی کورن مجنون اولمش
صنوردی بکر مزارستان قرشوسنده بر قوناغ اولوب

بنجره دن قوناك صاحبی حمالی کوروب شو آدمه بر حال
اولمش عجبا دلی میدر یوخسه بردردی می اوله دیوب
بر جاریه چاغروب دار شول شول مزار طاشنه دیانوب
اوطوران آدمه بق حالنی صور امایانسه بیك صوقوله
بلکه دلیدر سکا زیان ایدر دیدی جاریه حمالك یانه کلوب
سؤال ایتدیکه بهی آدم کندی کندینه سویلنورسین
دردك نه سویله کورهیم دیدی حمال ایتدی بهی خانم
جیده وار ایشنه کیت نه لازم دیدی جاریه ایتدی یوخسه
دلیمسین البته بو خلیانك اصلی اولمالی دیدی حمال ایتدی
بندن ایی دلی می اولور سز فاری دکلمسکز عقلی انسانی
دلی ایدرسکز صاوول قرشمدن بنم دردم بکا یتر دیدی
جاریه خانمه کلوب ایتدی افندم دلی دکل اما سز قادین
دکلمسکز عقلی انسانی دلی ایدرسکز دیدی خانمه مراق
اولوب جاریه ایتدی وار شو آدمی آل کل دیدی
جاریه کلوب حماله ایتدی جیده قالق سنی خانم استر
سکا سؤالی وار دیدی حمال ایتدی سؤالی ندر بنده
براقجه قالدی دخی بنی نیلر دیدی جاریه ایتدی
خانم سکا اقچه ویرر جانم افندم قالق کیدهلم دیدی
حمال حلیا ایتدیکه اقچهم یوق ایشه یرار برشیئم یوق جانلندی

قبری نه اولدیغنی وارار دیوب خانه‌یه کلدیلر خانم حماله ایتدی
ای آدم مزارلقشنده دیا نوب نه حلبا ایدرسین حالنی سویله
بیله‌لم دیدی حمال ایتدی افندم باشمه شو حال کلدی دیوب
جمله سرکذشتنی حکایت ایلدی واول خاتونک سیماسنی
داوحی تعریف ایلدی خانم ایتدی بلدم اول فهیمه که اما کوچک
شرت دلربی سکانه ابتلا اشلمشدر وای یازق اولمش
سکا باری چوق آلتونلر الدیمی دیدی حمال ایتدی افندم
سلام کیدر دم اون بیک غروشلق آلتونی الدی دیدی
خانم ایتدی سنک آلتونلر بنی الرسم خط ایدرسین دیدی
حمال همان خانمک دامنک بوس ایدوب اغلامغه
باشلادی خانم ایتدی ای آدم بنی دکله شمدی وار اول
قاریک خانه‌سی یاننده ویرانه وار در جمله چوجقلر انده
اوینارلر اول قاریک چوجغی دخی بیله در همان اول
چوجغی اندن ال طوغری لیپسیر بازارینه کتور لیپسیرجیلر
کتخداسنه براقده که خانم شمدی کلیر اکر بو چوجغک
آنه‌سی کلورسه آنی دخی جبر ایتسون بن دخی کلوب
اشمی بیلورم دیدی حمال اندن قالقوب طوغری اول
ویرانه‌یه کلدی کوردیکه اول قاریک ولدی
سائر اوشاقلر ایله اوینار حمال چوجغی قابوب لیپسیر بازارینه

کتوردی لیپسیرجیلر کتخداسنه تسلیم ایدوب دیدیکه خانم افندی
مخصوص سلام ایدر بو چوجغک آنه‌سنی آیروب چوجغی
صاتاجقدر اکر آنه‌سی کلورسه خانمدن اول انیده جبر ایده
دیدی کتخدا باشم اوستنه دیوب چوجغی صاقلدی چوجغک
آنه‌سنه چوجقلر خبر ویروب بر حریف چوجغی الدی کتدی
دار چوجغنی بول دیدیلر چوجغک آنه‌سی فریاد ایده رک
واطرافه سؤال ایده رک لیپسیر بازارینه کلدی چوجغنی
کوردی بو چوجق بنمدر چو طلب ایدرکن کتخدا انه‌سنی
دخی جبر ایلدی اندن بیوک شرت دیدکلری قاریک
حاله تصادف ایدن خانم مجوهره غرق اولمش اوچ بش
قدر جاریه ایله بازاره کلدی طوغری کتخدا دکاننه اوطور
دی کتخدا اشنالق ایلیوب صفا کلدیکز دیدی خانم ایتدی
بن بر چوجق کوندرمدم کلدیمی دیدی کتخدا ایتدی
بلی والده‌سی بیله کلدی دیدی خانم ایتدی
جانم کتخدا اغا آنه‌سنی ساتارمه اوغلنی دخی ساترمیه
صات دیدی کتخدا بر دلال چاغروب ولدینی دلال
الینه ویردی وآنه‌سنده خی چیقروب دلاله ویرلدی
ایکن کوچک شرت فریاد ایدرکه بن جاریه دکلم بن
بر اوقادینی دباشلی باشمه بر خانم دیو فریاد ایدر بو بیوک شرت

ایدرسه‌لر بره قحبه ایشنه اشته سنك بنجیلك دخی بدمز
سن سوزدکلزه اطاعت ایتمز اولدك البته سنی صاتمق
لازم کلدی دیدی کوچك شرت ایندی جانم بو فصل
ایشدرالدن اوبلك مفتاحی جوجقی چالوب برحریف
بن اراایوب بوراده بولدم امان جانم پسرجی بکا مدد ایله
دیو فریاد ایلدی پسرجی کوردیکه بیوك شرت خانم
باشنده قرق جاریه انجه‌سی جواهردار بوسقود ایشه
طماع ایتمز کوچك شرت ایچون البت جاریه دردیلر
بهمان بیوك شرت کوچك شرتك الندن مفتاحی
آلوب کندی قحبه بن سکا اوالدم سه سنی آزاد ایده
رم دیو دیدی سه سنی خدمتنی دوام انسك سنی آزاد
ایدردم لکن شمدی جانی صقدین البته صاتارم دیوب
مفتاحی الوب کوچك شرتی صاتدی انجه‌سنی الوب
حماله اشارت ایدوب کوچك شرتك اوینه کلدیلر
اوده اول التونلری جله‌سنی حماله ویردی ای حمال
کوچك شرتی صاحب تدبیر بولخه بنی دیدی
حمال آیندی ایکی ترك شرندن خدا حفظ ایلیه دیوب
حمال انجه‌لری آلوب عزم صیلا ایلدی بو حکایه‌ی
صاحب تاریخ‌ده نقل ایلدی چون حکایه تمام اولدی آخر حکایه

بالیده اوشاغن برلیسی بغچه‌ده کزر ایکن یوسف شاهی
کوردی سؤال ایلدی سن کیمسین دیدی یوسف
شاه ایندی امان افندم اولومدن قورتلمشم لمسنه‌یم
بنی حفظ ایدك دیدی اوشاق طوغری میرعالم اغایه
سویلدی میرعالم فصل آدم کتور کوسترلم دیدی اوشاق
یوسف شاهی الوب اغایه کتوردی میرعالم یوسف
شاهه سؤال ایتدیکه فصل اولومدن قورتولدك
دیدی یوسف شاه باشنه کلن احوالی نقل ایتدکجه
میرعالم و طفلی افندی غضبه کلوب برندن قالقوب
اوطوره‌مزایدی طفلی ایتدی ای اوغلم پادشاه
انشاه سلطان مراد حضرتلرینه افاده ایدرم برابر
کیدرلم دیدی میرعالم طفلی افندی‌یه رجا ایتدیکه جانم
طفلی افندی شول غلطه‌ده مزبور ولدزنالری شو کتلو
خنکاره تقریر ایدنك آستانه‌دن دفع اولسلر برا
چوق بیراث ید یلرك یرینی کلمانه ایلدیلر دیدی
طفلی افندی باشم اوستنه دیوب یوسف شاهی
قایقه الوب عزم خنکار ایلدی چون سلطان
مراد طوب قپوسرای همایونك چارکوشکی محلده ایدی
دوربین بوغازدن کلن قایقلری تماشا ایدردی

طفل اخذی تنک قایغك کوردی ابتدی حای بتربا کی
بق بو غاز صفاسندن کلور امایا تنک برتانه وار دیوب
غضبه کلدی فرمان ایلدیکه طفلنک قایغنی جورک دیدی
طفل کلوب طوپلرک ادکنه یناشدی یوسف شاهی
انی اوطوردی طفل حضور شاهه کلوب براد یوب حکایه
باشلدی * حکایه * ناقلان اخبار و حاکیان آثار رشتن اول حکایه
مسندنشین برشاه خسرو آیین وار ایدی شوکتده دارا
وجمشید قدرتده انجم سپاه وحشمتده خورشید داناضمیری
سیر و تماشایه مایل ایدی خاطرلرینک هموم وغمومی
تفرج صحرا ایله محو زائل اولوردی برکون شهر کنارنده
سیران ایدرکن برخرابه ده ویران اوده نظری پاکیزه
اختر آفتاب رو قمر بیکر دختره راست کلوب جمال شمس
منیر کبی تابان رخسارلری مهرجان آرا دوش تابان
خد و خال عشق و آشوب و بلایه سبب شیرین مقال
نازک دهن سیمین غبغب میانی مو یه لبلری برابجم
مویه بکزر نازوشیوه ده آشوب زمان کرشمه وعشوه ده
فتنه دوران کوزلری سحار کربکلری فتان غمزه غمازی
تیرلر ابرولری شکین کمان کوکل جرسین المغه صیجلری
شب رولر کیسولری کاکللری زیبالق اقلیمنه دلفریب

خسرولر رفتارده کبک دری طاوس جولان نظرده چشمی
شورانکیز خنجر برآن دیمکله شاه اول سرو روان و دل بنا
ماهی کوردکی کبی واله حیران دم بسته و نالان شراب عشقی
ایله مست شاه ایکن اول آشوبه بنفس زبردست اولدی
سراینه کلوب نزول ایلدی قراری اضطرابه متبدل
حضوری رنج و عنایه متحول اولدی آدملر کوندروب
جانانه احوالی بی تجسس وتفحص ایتدیروب کوردیلر
بر دلنجی آدملک دختری بر کمینه سائلك شمع سعد
اختری در اما درجه ذوالتده اسمان حسنک خورشید
بدر لکن فلك فلاکتده شاهه همسر اوله لایق ذات
مرتبه سی علو شانه موافق دکل ارکان دولت
حقیقت حالی شاهه اعلام ایلدیلر ضمیر شاهده
شوق غالب تأخیره امکان یوق وصاله طالب راغب
ایدی وزیرلرینه الینه دلارای نکاح شرع ایله تزویج امرینه
تزویج ایلدی وارك دیلسنی رضا ایدوب الی ویردک
دیو تنبیه ایلدیلر ارکان دولتی سائلک اوینه واردب
دختری شاه ایچون استدیلر حقیقت حاله اناسی آکاه
اولیجق واران آدملره صورد یکه قزم استدکلری آدملک
مقابعدن برصنعتی وارمیدرکه وجه معیشته قدرتی اوله

ایسه بلر داماد پرشاهپرد خترینک اخترد کت وصالنه
طالب خسرو ممالک بناپدر طالعک مساعد ایمش دولنه
ایرشدون صنایعه نه احتیاج دیدیلر سائل تکرار خطاب
ایدوب صورد یکه بر صنعت بلورجی که کلفتنک الفته
باعث اوله ایدیلر هیچ کیمسنه اول شهریارد رصنعت
ارباب حرفتده اولور پادشاه همز کامکار درسن صور
دیغک احوال رغبتده اولور دیدیلر سائل ایدی
دعاکز قبول اولور حاجت مرادکز تیری نشانه ایریشور
حالت دخی بو اشدن فراغت ایدوک مشهور ومعلوم
صنعتی اولمیان کمسنه یه قزمی ویرمک احتمالی سدد وجه
معیشتی معین اولمیان شخصی کوبکو اتمک خصوصی امر
معقود در دیدی وزیرلر دردلیدن مایوس اولوب
حضور شاهه کلوب احوالی تقریر سائل ایله اولان
ماجرایی تصویر ایدیلر شاهه ملالت عارض اولوب
آیینه ضمیرلرینک قلبی آتشک اباغنه سنک طوقنوب
بغایت محزون ودلتنک اولدی خاطری بریشان
سطوت سلطنت مقتضاسنجه دریای غضبی جیره دست
طرفلرینه جوشان اولوب معشوقه ضرب دست
اوب مراده ایرمکه توجه ایلدی مکر شاهک وزیری

بر بیر مشکل کشا مدبری عاقل وفهیم وارسطوار ایدی که
شاهه دیدیکه پادشاهم اگرچه قوت بازوی سلطنت
محکم بنای فرمان فرمایی شید ومستحکم در جهان امر کوزه
رام عالم قبضهٔ حکومتکزده در علی الدوام شان شریفکزه
برسائله خشم وغضب ایتمک مناسب دکلدر نام شریفکز
جهانده لطف ایله مشهور عمارت عالم بنا عدلکز ایله معمور
در اول سائل نقدر بی ادب اولدی ایسه خاطر عاطر
کونده جونکه قزینک وصالنه شوق وشغب واردر کناهی
معذور طوتنک صوچنی دامن عفو ایله مستور ایدوک
نه وار صنا بعدن بر اسان صنعت بولالم تیرجک اوکرنک
ورالم رضاسی اوزره همای مرادکزی صید مرغ مقصودی
دامه دوشوروب قیدایده لم دیدی شاه معدلت بناهک
ضمیری معقوله مایل احکام حکمت انجامه قائل ایدی نوله
تعلمی آسان پیشه ندر دیدیلر مکر اول دورده حصیر
بالمطلق معتبر صنعت قوللانجه طریقت ایدی خواصی
معقول کوردیلر بر استاد حصیرجی کتوروب طریقنی
پادشاهه تعلیم اتدی بر ایکی دفعه مباشرت ایلیوب
لطیف حصیرلر کزیده بوریالر اشلیوب صنعتی تکمیل
اتدیلر وزرا وارکان دولت کروسنله واروب شاهک

صنعتی بیان ایده جك فقرشاد اولوب رضاسیله دختری
شاهه عقد نكاح ایدیلر ثمرهٔ ازدواج حاصل شاه عالم مراده
واصل اولدی غنچهٔ امانی شكفته درمرامی شكفته وصال گل
رخ رابله سرور ربیع شوق مشاهدهٔ دیدار ایله پرنور
اولدی دلی ازدواجه لفاءت مشروط ومشروع اولدیغی
كبی شاه ایدسئل ابتدای حسن معاشرت متغیر
ومتبدل صفای زندگانی برودته تحول اولدی برینك
طبع علوشان ایله هم منزل بری فهی ذل سنواهی ایله سفل
محل برینك خوی دخصالی منزلهٔ علیاده برینك حادث
وافعالی درجهٔ دنائت وسفلده اتحاد والفت محبت جانبن
كرك اجتماع ضدین اولمز خصوصا زوج ایله زوجه مابینلرنده
نوع برودته فرجه اولورسه زندگانی یه امكان وقابلیت
یوقدر دختر كوندن كونه بركونه دخی اولوب نزار وضعیف
عقد دغدن آشفته وخفیف اولدی پادشاه بومعنیدن
ستالم روضهٔ حضورلرینه نسیم غموم منسم اولدی بوامری
وزیر هوشمنده اعراب ایتدیلر وزیر ابتدای پادشاهم
مقام شریفكز خالی اولیجق جام بامه بركنیزك فوك
تراكت ایله افعال ناتویه نظر السون شاید خلوتده
وضاعته اطلاع اولنه دیدی ایله ایتدیلر مكر دختر دانا ذلیلجی

لكه معتاد اولوب حالت صغردن شب وروز سئوال ایله
آشفته حال اولمشدی جاریه بو قاردبامدن نظر ایدر كورر
كه دختر برنانی درت پارچه ایدوب كسر هر پارچه سنی بربره
قویوب قرشوسنده كمر تضرع وزاری ایله نان پارچه اسیر
الور بو وضع ایله احوالینه دقوف كلیجك طبع شاهه نفرت
كلوب دختری باباسی اوینه مراجعت ایدردی خدن
خلاص اولوب فورندی كرشاپك طبیعت همت ایتدیرك
بلند اولوب فتوح ممالكه قصد واهتمام ایله ارجمند ایدیلر هر
زمانده زمام توجهلری اعدا ایله جنك وجداله معروف
ایدی اول اثناده دوشمن ایله اوغراش حرب وقتال جنك
وساواش لازم كلمش انكچون اولیجاق قدیمدن هربار
عادتلری بوایدی كه مقدم برقاج خواص ایله تبدیل صورت
ایدوب سپاه دشمن اچینه كیروب اسلوب واطوارلرینه نظر
كوروب معلوم ایدندكدن صكره ینه كلوب الا كوس تدارك
ایدرایدی بشر عادت مألوفه لری اوزره كرد اولمقدار آدم
ایله اوردولرندن ایرلوب كدا صورتنده دشمن طرفلرینه
عزیمت ایلدیلر قضا ایله برشهر جوارینه كلوب آچ قالمشلر
طعامه محتاج اولوب كزرلر براتشجی دكانی انواع اطعمه ایله
اراسته وپیراسته كلورلر طباخدن طعام درخواست ایدرلر

اشجیده دخی عزتلو حرمتلو استاد ایدی بونلره تعظیم وتکریم
ایدوب برسیاه زنکی خدمتکارینی قوشوب ضیافتخانه
نزول ایتسونلر طعام احضار ایدوب کوتوررلر دیمش
سیاه بونلری بردلغزیب مقامه اندیروب اوتوررلر و
دلکش فرح بخش منزل طعامه منتظر ایکن ناکاه صفقه صفا
استغه کوب جوسک برچاه عمیقه دوشوب سیر اولمق سودانه
ایکن زندان بلایه کرفتار واسیر اولدیلر کوررلر چاه ایچنده
ادم کسته لری نه نهایت یوق هر کوشه سی آدم قفه لری
هر کنجی مردم کوکلری ایله مالامال بونلر دکل دخی چاهه
دوشرکن کمینك الی ایاغی جمله اندامری شکسته اولوب
اکثری مجروح وخسته اولدیلر برزماندن صکره اول زنکی
سیاه بچاق ایله چاهه کیروب برینك باشنی کسوب
بدنندن اولانجه اتلرینی یوزوب الوب مطبخه کتمش مکر
طباخلك دائما پیشه سی بو اولوب بشرك اطعمه آدم اتی
ایله مطبوخ اولوب خلقه یدیریرایمش زنکی هر روز اشغه
اینوب شاه کلیجه جملسنی بربربر بوغزلیوب اتلرنی
الوب کتمش نوبت شاه کلیجك سیاهه تضرع ایدوب
بو اسلوبدن مقصودیکز ندر دیو سؤال ایدجك
زنکی جواب ویرمش که استادیمز برفقیر آدمدر قصابدن

ات المغه قدرتی ایرشمز بو دام ایله آدم لر صید ایدوب معاشنی
انکله کورر دینجه شاه زنکی یه ایمدی بنی اولدوروب برمقدار
جزئی اتمدن اوتوری قانه کرمکدن ایسه استاد حصیرجی یم
بو چاه ایچنده اسبابی کتور حصیرلر اشلیوب هرکون صاتون
واقر انجه الکونك کیره سنه فائض اولور دیمش زنکیده خی استادینه
عرض ایدیم چاه دن چیقوب طباحه کلام شاهی تقریر
ایدر اشجیده دخی بو معنایه رضا ویروب حصیر بافلق اسبابی
احضار ایدرلر شاه ایچروده اکا مشغول اولوب هرکون
حصیرلر اشلیوب زنکی چقاروب دکان اوکنه قیوب مشتری
لره صتارلرایمش اشجی یه فائده حاصل اولوب چاه ایچره
شاهی رعایت ایلمشلر شاه دخی نقد برحقه رضا ویروب
حیات ایله منسلی اولمش لکن اشلدیکی حصیرده برخط یازوب
نزاکت ایله احوالنی تسطیر ایدر ایمش اول آمیزده که برعارف
مطلع اولوب خلاصه باعث اوله بو طرفدن شاه عسکردن
غایب اولوب معتاددن خارج اکلندوکنه ارکان دولتنه
اضطراب دوشوب هرجانبه جست وجوده اولورلر امرای
براکنده اولوب شاهی ارایوب کیدرلر اتفاق وزیر ارسطو
ضمیر دخی بعض سپاه ایله چاه سمتنه کلوب طباخ دکانی اوکنده
حصیری کوردیکیمی وزیر شاد اولوب قلبی غمدن ازاد

اولمشلر صاقون الحق بهانه سیله حصیری کتوردوب
تماشا ایدرکن خلاصه اوقیوب قصبه یه تمام مطلع اولمشلر
شهرک حاکمنه خبر ایلمشلر صوباشی کلوب اشیجیدن حصیر
اشیالرنی صورمشلر انواع نقل ایلمشلر آخر الامر جاهی
بولوب شاهی خلاص ایلمشلر طباخی زنکی یی جمله شاکرد
لری مجموع جلیسی ایله بر دار ایدوب شاه سعادت پناه
علو عنایت حضرت الله ایله جل شانه صحیح و سالم عسکرینه
واصل اولوب انواع تصدقات ایله فقرایه انعاملر حق
بولونه صدقه لر دیردب علی الخصوص وزیر دانایه صنوف
اعزاز واکرام ایله انواع احترام ایدوب جناب حقه حمد و
ثنالر ایلمشلر بنم شوکتلو پادشاهم زمان دولتلر یکزده
بو مقوله بطابقی بر ظالم ظهور ایتمشلر اولسه نه جزا ترتیب
ایدر دیکز دیدی همان پادشاه عالم ایتدی طلخ اکر بو
مثلو بر ظالم ظهور ایتسه امان ویرمز قتل ایدردیم دیدی
طلخ افندی ایتدی اشته پادشاهم بو صباح قابعده
بنم کز ایله تماشا ایلدیکز تازه جوان بوکیجه بر ظالم
الندن قورتلوب بنده کزه راست کلدی اکر فرمان
شاهانه کز اولورسه حضوریکزه کلوب تقریر حال
ایتسون دیدی سلطان مراد بر غضب اولوب چاغرتدی

کلسون بونه حالدر کورهلم دیدی طلخ افندی یوسف شاهی
الوب صاقین خوف ایتمه باشندن کچن سرکذشت حکایت
ایله دیوب حضوریکزه کتوردی یوسف شاه خاکپای
شاهانه یه یوز سوروب تقریره باشلیوب من اول الآخر
نقل ایلدی جناب پادشاه بوستانجی باشی یه فرمان
ایدوب وار شول ظالمک خانه سنی باصه ایجروده هرکیمی
بولورسن قتل ایله اما بر کتخدا قادین وار ایمشلر آنی طرتمه
کتور جمله سنی قتل ایله نقود اشیا واراییه آنیدخی طرتمه
کتور دیوب فرمان ایلدی بوستانجی باشی طلوغری اشنه ده
سلکور قزی رابعه خانم یالیسنی باصوب کندوسنی جاریه
لرینی خادملرینی وکوله لرینی قابجیلرینی بتون امان ویرمیوب
قتل ایتدیلر لاشه لرینی دریایه اتدیلر کتخدا قادینی آلوب بالیه
مهرلیوب اوزرینه بر حصکی تعیین ایدوب حضوریکزه
کلدیلر پادشاه یوسف شاهه سؤال ایلدیکه سنی
قورتاران خاتون بومیدر دیدی بلی پادشاهم بودر
دیدی پادشاه رابعه خانمک نقدر مالی وار ایسه
جمله سنی یوسف شاهه احسان ایلدی طلخ افندینک
خاطرینه کلدیکه میر عالم بکک دیمشلرایدیکه جانم طلخی
افندی شول ولد زنالر یدخی پادشاهه تقریر ایله دیمشدی

قطع افندی یر بوس ایدوب پادشاهم یوسف شاهی بو حاله
قویانلر غلط ده برطاقم ولدزنالر بیدا اولوب بویله براث
بدبری باشندن چیقاروب مالنی یبوب بر دخی یوزینه
بقمزلر ایشته بعنی اول مقوله آدملرک دفعنی غیری دیاره نفینی
رجا ایدرم دیدی همان خط همایون بوستانجی باشی
اغایه فرمان اولوب بو مقوله آدملری دست رست ایدوب
هر برینی برجانبه نفی اولنه دیو دستنه فرمان ویردلر
بوستانجی باشی غلط سمتنی کذار ایدوب جملهسنی بولوب قتله بدل
هر برینی برجانبه نفی ایلدیلر اندن بالبده اولان مالی و اشیالری جیقروب
یوسف شاهه تسلیم ایدوب بالی نی یبقوب خراب ایلدیلر ادیله
روایت ایدرلر که شمدی اول یالی اولان محل قایقخانه در دیرلر
چون یوسف شاهی دولت علیه ده بر منصب ایله کامیاب
ولطائفی عقد نکاح ایدوب لطائفدن چند نفر اولادی
اولوب آخر عمرلرینی ذوق صفا ایله کچوردی و بو غرایب
حکایه احبابه قصه دن حصه اولمق ایچون یادکار
قلندی جناب حق جمله مزی برمراد ایلیه آمین
فی الیوم السابع عشر من شعبان المعظم
سنه ثمان وستین ومائتین
والف